

**Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky**

Operačný program Životné prostredie

verzia 3.0

Obsah

1	Súhrnný obsah dokumentu	3
2	Príprava operačného programu	5
2.1	<i>Proces prípravy operačného programu – uplatňovanie princípu partnerstva.....</i>	<i>5</i>
2.1	<i>Ex ante hodnotenie.....</i>	<i>7</i>
2.1	<i>Strategické environmentálne hodnotenie.....</i>	<i>14</i>
3	Súčasná situácia v oblasti životného prostredia	17
3.1	<i>Všeobecná charakteristika situácie v oblasti životného prostredia.....</i>	<i>17</i>
3.2	<i>Analýza na úrovni prioritnej osi 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vód.....</i>	<i>19</i>
3.3	<i>Analýza na úrovni prioritnej osi 2 Ochrana pred povodňami</i>	<i>26</i>
3.4	<i>Analýza na úrovni prioritnej osi 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy.....</i>	<i>29</i>
3.5	<i>Analýza na úrovni prioritnej osi 4 Odpadové hospodárstvo</i>	<i>36</i>
3.6	<i>Analýza na úrovni prioritnej osi 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny.....</i>	<i>43</i>
3.7	<i>Analýza na úrovni prioritnej osi 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému.....</i>	<i>47</i>
3.8	<i>Výsledky realizácie programového obdobia 2004-2006.....</i>	<i>49</i>
3.9	<i>SWOT analýza.....</i>	<i>57</i>
3.10	<i>Hlavné disparity a faktory rozvoja.....</i>	<i>62</i>
4	Stratégia operačného programu	65
4.1	<i>Východiskové stratégie OP ŽP</i>	<i>65</i>
4.2	<i>Globálny cieľ OP ŽP.....</i>	<i>73</i>
4.3	<i>Stratégia na dosiahnutie globálneho cieľa ako výsledok tematickej a územnej koncentrácie.....</i>	<i>75</i>
5	Prioritné osi Operačného programu Životné prostredie.....	82
5.1	<i>Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vód.....</i>	<i>82</i>
5.2	<i>Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami</i>	<i>88</i>
5.3	<i>Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy.....</i>	<i>91</i>
5.4	<i>Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo</i>	<i>98</i>
5.5	<i>Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny.....</i>	<i>103</i>
5.6	<i>Prioritná os 6 Technická pomoc</i>	<i>107</i>
5.7	<i>Prioritná os 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému.....</i>	<i>109</i>
6	Horizontálne priority OP ŽP	111
6.1	<i>Marginalizované rómske komunity</i>	<i>111</i>
6.2	<i>Rovnosť príležitostí</i>	<i>113</i>
6.3	<i>Trvalo udržateľný rozvoj.....</i>	<i>113</i>
6.4	<i>Informačná spoločnosť</i>	<i>115</i>
7	Súlad stratégie s politikami, dokumentami a cieľmi EÚ a SR.....	117
7.1	<i>Súlad so strategickými dokumentami a politikami EÚ.....</i>	<i>117</i>
7.2	<i>Súlad so strategickými dokumentami a politikami SR.....</i>	<i>122</i>
7.3	<i>Prepojenie na iné finančné nástroje EÚ.....</i>	<i>134</i>
8	Finančný plán	142
8.1	<i>Finančný plán OP ŽP – ročné záväzky podľa fondu (čl. 36 (1)(e)(i) všeobecného nariadenia).....</i>	<i>142</i>

8.2	<i>Finančný plan OP ŽP – za celé programové obdobie podľa prioritných osí a zdrojov financovania.....</i>	<i>143</i>
8.3	<i>Rozdelenie príspevku z fondov do kategórií pomoci na úrovni OP ŽP</i>	<i>144</i>
9	Systém implementácie OP ŽP	145
9.1	<i>Orgány zapojené do riadenia a implementácie programu.....</i>	<i>145</i>
9.2	<i>Monitorovanie</i>	<i>148</i>
9.3	<i>Hodnotenie</i>	<i>150</i>
9.4	<i>Informačno-technologický monitorovací systém.....</i>	<i>152</i>
9.5	<i>Elektronická výmena dát s EK.....</i>	<i>153</i>
9.6	<i>Publicita a informovanosť</i>	<i>154</i>
9.7	<i>Finančné riadenie, kontrola a audit</i>	<i>155</i>
10	Prílohy	160

Operačný program Životné prostredie

1 Súhrnný obsah dokumentu

Operačný program Životné prostredie (ďalej len „OP ŽP“) predstavuje programový dokument Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci z fondov Európskej únie (ďalej len „EÚ“) pre sektor životného prostredia na roky 2007 – 2013.

Štruktúra materiálu a obsahová náplň jednotlivých kapitol vychádza z nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999 (ďalej len „všeobecné nariadenie“), zmeneného a doplneného nariadením Rady (ES) č. 1341/2008 z 18. decembra 2008, ktorým sa v súvislosti s určitými projektmi generujúcimi príjmy mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, nariadením Rady (ES) č. 284/2009 zo 7. apríla 2009, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, pokiaľ ide o určité ustanovenia týkajúce sa finančného riadenia a nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 529/2010 zo 16. júna 2010, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, pokiaľ ide o zjednodušenie určitých požiadaviek a o určité ustanovenia týkajúce sa finančného riadenia.

OP ŽP je financovaný spoločne z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ďalej len „ERDF“) a Kohézneho fondu (ďalej len „KF“), pričom podľa článku 37 ods. 2 všeobecného nariadenia obsahuje samostatné prioritné osi pre každý z uvedených fondov a samostatný záväzok za každý fond. V súlade s článkom 35 ods. 1 všeobecného nariadenia je OP ŽP vypracovaný na národnej úrovni.

Pôvodná celková výška finančného príspevku z fondov EÚ na realizáciu OP ŽP (zakotvená vo finančnom pláne OP ŽP – verzia 1.0, ako aj verzia 2.0) predstavuje 1 800 000 EUR, z toho 230 756 935 EUR z ERDF a 1 569 243 065 EUR z KF. Revíziou OP ŽP na verziu 3.0 sa celková výška finančného príspevku z fondov EÚ na realizáciu OP ŽP zvyšuje o 20 000 000 EUR, t.j. na 1 820 000 000 EUR, z toho 250 756 935 EUR z ERDF a 1 569 243 065 EUR z KF.

V súlade s článkom 37 ods. 1 písm. h) všeobecného nariadenia je prílohou OP ŽP taktiež orientačný zoznam veľkých projektov (príloha č. 1), ku ktorým v súlade s článkom 39 uvedeného nariadenia pôvodne patrili v oblasti životného prostredia projekty s celkovými nákladmi prevyšujúcimi sumu 25 miliónov EUR. Článkom 1 ods.1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 539/2010 zo 16. júna 2010, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, pokiaľ ide o zjednodušenie určitých požiadaviek a o určité ustanovenia týkajúce sa finančného riadenia, došlo k zmene článku 39 všeobecného nariadenia, v súlade s ktorou čím sú za veľké projekty všeobecne (t.j. aj v oblasti životného prostredia) považované projekty, ktorých celkové náklady presahujú 50 miliónov EUR. V rámci revízie OP ŽP na verziu 3.0 sa preto v orientačnom zozname veľkých projektov (príloha č. 1) uvádzajú projekty s celkovými nákladmi prevyšujúcimi sumu 50 miliónov EUR.

Vzhľadom na to, že uvedený zoznam má indikatívny charakter, v priebehu programového obdobia môže dôjsť k jeho zmenám.

OP ŽP vychádza z výsledkov analýzy súčasnej environmentálnej situácie v Slovenskej republike (ďalej len „SR“), požiadaviek vyplývajúcich z environmentálneho acquis, vrátane prechodných období stanovených pre SR v Zmluve o pristúpení k Európskej únii (ďalej len „EÚ“), platných právnych predpisov EÚ a medzinárodných dohovorov v oblasti životného prostredia, ako aj legislatívnych opatrení EÚ pripravovaných v súčasnosti (návrhy nových smerníc a nariadení v oblasti životného prostredia), ktorých prijatie sa očakáva v priebehu programového obdobia 2007 - 2013 a povedie k potrebe zabezpečenia ich finančne náročnej implementácie.

Stratégia OP ŽP vytvára podmienky pre konvergenciu SR k priemeru EÚ – 15 v oblasti environmentálnej infraštruktúry a ochrany životného prostredia. Zároveň významnou mierou prispieva k tomu, aby sa celková konvergencia ekonomiky SR k priemeru EÚ – 15 uskutočňovala cestou trvalo udržateľného rozvoja. Globálnym cieľom OP ŽP je zlepšenie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry SR v zmysle predpisov EÚ a SR a posilnenie efektívnosti environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja.

Tento cieľ prispieva k dosiahnutiu strategického cieľa, sformulovaného v Národnom strategickom referenčnom rámci SR na obdobie 2007 - 2013 (ďalej len „NSRR“), ktorým je do r. 2013 výrazne zvýšiť konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky a zamestnanosť pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja.

2 Príprava operačného programu

2.1 Proces prípravy operačného programu – uplatňovanie princípu partnerstva

Počas vypracovania OP ŽP sa v súlade s čl. 11 všeobecného nariadenia uplatňuje princíp partnerstva. Za týmto účelom bola vytvorená pracovná skupina „Partnerstvo pre OP ŽP“ (zoznam jej členov je súčasťou prílohy č. 2). Členmi uvedenej pracovnej skupiny sú zástupcovia relevantných ministerstiev, samosprávnych krajov, miest a obcí, sociálno-ekonomických partnerov a mimovládnych organizácií.

V rámci zasadnutí pracovnej skupiny „Partnerstvo pre OP ŽP“ boli jej členovia oboznamovaní s aktuálnym stavom prípravy OP ŽP a aj na základe ich pripomienok bol materiál priebežne upravovaný.

Pripomienky partnerov k návrhu OP ŽP smerovali predovšetkým k rozšíreniu aktivít, ktorých podpora bude umožnená (táto požiadavka sa týkala napr. začlenenia rekonštrukcií vodovodnej a kanalizačnej siete medzi podporované aktivity, väčšieho rozsahu aktivít podporovaných v oblasti ochrany prírody a krajiny). Zo strany partnerov boli taktiež opakovane vznášané požiadavky na zvýšenie finančnej alokácie na OP ŽP ako celok alebo na jeho jednotlivé prioritné osi, najmä na aktivity v oblasti odvádzania a čistenia odpadových vôd.

Uvedené pripomienky partnerov bolo možné vzhľadom na finančnú alokáciu na OP ŽP, priamo vyplývajúcu z NSRR, akceptovať iba v obmedzenom rozsahu.

Jedna z požiadaviek mimovládnych organizácií sa týkala taktiež dôsledného uplatňovania strategického environmentálneho hodnotenia vo vzťahu k operačným programom, vrátane OP ŽP. MŽP SR túto požiadavku nielen akceptovalo, ale presadzovalo jej zohľadnenie aj na rokovaniach zastrešovaných centrálnym koordinačným orgánom.

Všetci členovia pracovnej skupiny „Partnerstvo pre OP ŽP“ boli zároveň oslovení ako pripomienkujúce subjekty v rámci medzirezortného pripomienkového konania dokumentu „Operačný program Životné prostredie – návrh“ pred jeho predložením na rokovanie vlády SR dňa 6. 12. 2006. Ich pripomienky spolu s vyhodnotením spôsobu ich zohľadnenia vrátane jeho zdôvodnenia sú ako súčasť materiálu predkladaného na rokovanie vlády SR verejne prístupné na internetovej stránke Úradu vlády SR.

Princíp partnerstva bude uplatňovaný aj v procese implementácie OP ŽP, do ktorého budú zástupcovia samosprávnych krajov, socio-ekonomických partnerov a mimovládnych organizácií zapojení prostredníctvom ich členstva v Monitorovacom výbore pre OP ŽP. Tým získajú možnosť dohliadať na priebeh a efektívnosť implementácie operačného programu.

S cieľom rozšíriť priestor pre partnerstvo s regiónmi, ale najmä pre spoluprácu regiónov navzájom, Riadiaci orgán pre OP ŽP zväži možnosti zapojenia do novej iniciatívy Európskej komisie „Regióny pre ekonomickú zmenu“ („Regions for Economic Change“).

Orgány regionálnej a miestnej samosprávy sú taktiež jednou z cieľových skupín informačných aktivít v rámci Komunikačného plánu pre OP ŽP. V procese jeho realizácie

bude nielen im, ale aj ďalším zainteresovaným subjektom, vrátane širokej verejnosti, poskytnutá možnosť oboznámiť sa s priebehom a výsledkami realizácie OP ŽP.

OP ŽP – verzia 1.0 bol Európskou komisiou (ďalej len „EK“) schválený Rozhodnutím Komisie – K(2007)5500 – z 08.XI.2007, ktorým sa prijíma operačný program Životné prostredie pre pomoc Spoločenstva z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj a Kohézneho fondu v rámci konvergenčného cieľa v regiónoch Slovenskej republiky – CCI 2007SK161PO002.

V priebehu novembra 2009 bola v súvislosti s uznesením vlády SR č. 752 z 21. októbra 2009 k návrhu realokácie finančných prostriedkov z Operačného programu Informatizácia spoločnosti do Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast a zmeny Operačného programu Životné prostredie v nadväznosti na implementáciu Iniciatívy JEREMIE a návrh Dodatku č. 1 k Rámcovej zmluve o implementácii Iniciatívy JEREMIE v SR medzi Slovenskou republikou a Európskym investičným fondom vykonaná revízia OP ŽP na verziu 2.0, ktorej obsahom bolo vytvorenie možnosti implementácie Iniciatívy JEREMIE v rámci OP ŽP. Návrh revidovaného znenia OP ŽP – verzia 2.0 bol schválený Monitorovacím výborom pre OP ŽP na jeho 5. zasadnutí dňa 4. decembra 2009 a následne predložený EK, ktorá ho schválila Rozhodnutím Komisie – K(2010)2270 – z 15.4.2010, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie K(2007)5500, ktorým sa schválil operačný program Životné prostredie pomoci Spoločenstva z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Kohézneho fondu v rámci cieľa konvergenzie v regiónoch Slovenskej republiky – CCI 2007SK161PO002.

Ďalšia revízia OP ŽP na verziu 3.0 bola vykonaná v októbri 2010 s cieľom zohľadniť hlavné zmeny v národných prioritách, vyvolané zmenami sociálno-ekonomického prostredia.

Priority na národnej úrovni sú zakotvené v Programovom vyhlásení vlády SR na obdobie rokov 2010 – 2014 (prijatom v auguste 2010), pričom v oblasti životného prostredia sa významná pozornosť sústreďuje na oblasť ochrany pred povodňami. Vláda SR si za prioritu stanovuje navrhnuť protipovodňové opatrenia s cieľom zníženia následkov povodní a zároveň na dobudovanie a sfunkčnenie protipovodňových systémov využiť hlavne fondy EÚ. Uvedenou prioritou tak vláda SR priamo reagovala na sociálno-ekonomické dôsledky a finančné škody spôsobené extrémnymi povodňami, ktoré postihli územie SR v máji – júni 2010 (pričom ďalej pokračovali od polovice augusta do začiatku septembra 2010). Efektívnejšia protipovodňová ochrana bola taktiež zaradená medzi krátkodobé štrukturálne opatrenia vlády SR, s cieľom zabezpečenia realizácie ktorého vláda SR navrhuje na aktivity protipovodňovej ochrany realokovať prostriedky v rámci OP ŽP. V súlade s uvedenými národnými prioritami a s cieľom eliminovať alebo zmierniť prostredníctvom preventívnych protipovodňových opatrení nepriaznivé sociálno-ekonomické dôsledky povodní a ohrozenie obyvateľstva vláda SR svojím uznesením č. 678/2010 schválila v rámci dodatočného zvýšenia alokácie určitých operačných programov v programovom období 2007 – 2013 z finančných prostriedkov, ktoré boli SR pridelené v zmysle čl. 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody medzi Európskym parlamentom, Európskou radou a EK o rozpočtovej disciplíne a riadnom finančnom hospodárení, tiež zvýšenie alokácie na zabezpečenie preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami prostredníctvom OP ŽP v sume 20 000 000 EUR.

Návrh revidovaného OP ŽP – verzia 3.0 sa v súlade s čl. 65 písm. g) všeobecného nariadenia predkladá na schválenie Monitorovaciemu výboru pre OP ŽP v termíne 28.10.2010.

2.1 Ex ante hodnotenie

V zmysle článku 48 všeobecného nariadenia bolo pre OP ŽP vykonané predbežné (t.j. ex ante) hodnotenie. Zodpovednosť za zabezpečenie jeho vykonania nesie Ministerstvo životného prostredia SR (ďalej len „MŽP SR“) ako riadiaci orgán pre OP ŽP.

MŽP SR na základe metodického usmernenia koordinátorky pre NSRR č. 3/2005 – „Metodické usmernenie k ex ante hodnoteniu priority NSRR – rámcové zadávacie podmienky“, vypracovalo zadávacie podmienky pre vykonanie predbežného ex ante hodnotenia OP ŽP.

Na ich základe bol v súlade so zákonom č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov vybraný ex ante hodnotiteľ – AUREX, spol. s r. o. so sídlom v Bratislave.

Proces ex ante hodnotenia začal v polovici júla 2006 a bol ukončený vo februári 2007.

V súlade s článkom 48 všeobecného nariadenia bolo hlavným cieľom ex ante hodnotenia určiť a posúdiť rozdiely, rezervy a potenciál rozvoja, ciele, ktoré sa majú dosiahnuť, očakávané výsledky, kvantifikované ciele, súlad navrhovanej stratégie s potrebami v danej oblasti alebo regióne, rozsah, v akom sa zohľadnili priority Spoločenstva, skúsenosti z predchádzajúceho programovania a kvalitu postupov vykonávania, monitorovania, hodnotenia a finančného riadenia.

V súlade s uvedeným cieľom bolo ex ante hodnotenie zamerané na:

- zhodnotenie analýzy uvedenej v OP ŽP (vrátane SWOT analýzy), identifikovaných disparít podľa ich závažnosti a potenciálu rozvoja v oblasti životného prostredia a environmentálnej infraštruktúry;
- zhodnotenie zdôvodnenia a konzistencie stratégie OP ŽP, vrátane navrhovaných priorít, cieľov a navrhovanej výšky a štruktúry investícií na tieto priority, t. j. navrhovaného finančného rámca a formulácia odporúčaní na úpravy alebo zmeny;
- zhodnotenie očakávaných výsledkov a dosahov plánovaných intervencií, kvantifikácie cieľov navrhovaných intervencií a formulácia odporúčaní na úpravy alebo zmeny;
- zhodnotenie koherencie OP ŽP so strategickými národnými a regionálnymi dokumentmi SR a strategickými dokumentmi Spoločenstva;
- zhodnotenie navrhovaného implementačného systému OP ŽP - procesov riadenia, monitorovania a hodnotenia a finančného riadenia z pohľadu ich funkčnosti a efektívnosti.

Vo vzťahu ku každému z vyššie uvedených cieľov ex ante hodnotiteľ vypracoval v jednotlivých fázach hodnotenia čiastkové správy. V priebehu procesu ex ante hodnotenia bolo vypracovaných päť čiastkových správ, zameraných na zhodnotenie analytickej časti OP ŽP, zhodnotenie strategickej časti OP ŽP, zhodnotenie koherencie OP ŽP so strategickými dokumentmi a zhodnotenie navrhovaných intervencií vrátane kvantifikácie ich predpokladaných výstupov, výsledkov a dopadov, ako aj zhodnotenie navrhovaného implementačného systému OP ŽP.

Odporúčania, sformulované v uvedených čiastkových správach, boli predmetom priebežných rokovaní medzi MŽP SR ako spracovateľom OP ŽP a ex ante hodnotiteľom. V nadväznosti na výsledky vzájomných rokovaní boli na základe sformulovaných odporúčaní priebežne vykonávané zmeny a doplnenia navrhovaného znenia OP ŽP.

V mesiaci február 2007 hodnotiteľ vypracoval záverečnú správu z ex ante hodnotenia, ktorá hodnotí návrh OP ŽP ako celok a sumarizuje odporúčania z jednotlivých fáz procesu ex ante hodnotenia. Záverečná správa z procesu ex ante hodnotenia bola MŽP SR doručená dňa 27. 2. 2007.

Zhrnutie výsledkov a odporúčaní ex ante hodnotenia vrátane spôsobu ich zohľadnenia v procese vypracúvania OP ŽP a jeho úprav je prezentované nižšie.

Zhodnotenie analytickej časti OP ŽP

Záver ex ante hodnotiteľa:

- Analytická časť OP ŽP (kap. 3) vhodne skĺbuje jej tri časti: vlastnú analýzu stavu a vývoja životného prostredia, SWOT analýzu, ako aj formulované disparity a faktory rozvoja.
- V analýze boli použité relevantné údaje umožňujúce popísať stav a vývoj životného prostredia v jeho zložkách a faktoroch. Analýza sa zameriava na vodné hospodárstvo, ochranu ovzdušia, odpadové hospodárstvo a ochranu prírody a krajiny a popisuje všetky významné veličiny v sledovaných oblastiach.
- Vo všeobecnosti možno konštatovať, že SWOT analýza je spracovaná na dobrej úrovni. Popri formuláciách z environmentálnej oblasti sa SWOT analýza v rámci jej jednotlivých častí sústreďuje aj na formulácie, týkajúce sa procesov v sociálnej a hospodárskej oblasti, ovplyvňujúcich environmentálny stav, čo možno považovať za jej pozitívum. SWOT analýza je vyvážená vo všetkých sledovaných prioritných osiach a primerane zhodnocuje údaje o stave a vývoji životného prostredia v sledovaných oblastiach.
- V operačnom programe boli formulované významné disparity a potenciálne faktory rozvoja a možno ich úspešne využiť pri formulácii stratégie operačného programu.

Hlavné odporúčania a spôsob ich zohľadnenia:

- Posilniť regionálny aspekt analýzy
 - V súlade s uvedeným odporúčaním boli do analýzy (kap. 3.1 – 3.6) doplnené údaje popisujúce regionálny priemet sledovaných veličín. Pretože regionálnym aspektom OP ŽP venovala osobitnú pozornosť taktiež EK (ktorá v pripomienkach k zneniu OP ŽP oficiálne predloženému dňa 2. 3. 2007 označila za potrebné vo väčšej miere sa v analýze zamerať na regionálne disparity), v procese úpravy a dopracovania OP ŽP bolo ďalej posilnené regionálne zameranie analýzy, najmä v prípade prioritnej osi 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd, kde ako samostatná príloha bola na základe údajov uvedených v Národnom programe SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS špeciálne vypracovaná a doplnená príloha č. 4 Stav v odvádzaní a čistení odpadových vôd k referenčnému obdobiu 2004 podľa jednotlivých regiónov, ako aj v prioritnej osi 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy, kde boli podrobnejšie charakterizované špecifická situácie v jednotlivých oblastiach riadenia kvality ovzdušia. Čo sa týka situácie v regiónoch po realizácii projektov financovaných z ERDF a KF, kapitola 3.7. Výsledky realizácie programového obdobia 2004 – 2006, ktorá predtým obsahovala iba celkové údaje za SR, bola rozpracovaná na úroveň regiónov. Súčasťou kapitoly sú údaje o predpokladaných a skutočných hodnotách stanovených indikátorov podľa regiónov (samosprávnych krajov), na základe ktorých možno usudzovať o situácii

v regiónoch po ukončení projektov podporovaných z fondov EÚ. Na kapitolu nadväzujú aj prílohy č. 12 a č. 13, ktoré obsahujú údaje na úrovni regiónov.

- Doplniť do analytickej časti údaje, dotýkajúce sa sociálnej a hospodárskej oblasti (ceny vodného a stočného, informácie o hospodárení vodárenských spoločností, stav v oblasti krížových dotácií a pod.).
 - Údaje boli doplnené (viď str. 33 – 34 tohto dokumentu).
- Dodržiavať zásadu citácie zdrojov použitých údajov, skorigovať nesprávne údaje (najmä v oblasti vodného hospodárstva) a zosúladiť ich navzájom.
 - Pod každou tabuľkou bol doplnený zdroj v nej uvedených údajov, údaje v kapitole 3.2 Analýza na úrovni prioritnej osi 1 Ochrana a racionálne využívanie vôd boli spresnené tak, aby boli konzistentné s údajmi v Národnom programe SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS, boli doplnené informácie o POVAPSYSe.
- V SWOT analýze odstrániť niektoré disproporcie, napr. medzi formuláciou jednej zo silných stránok a slabých stránok v prioritnej osi 4 (silná stránka: Schválenie investičnej stratégie odstraňovania environmentálnych záťaží v SR; slabá stránka: Nevykonaná inventarizácia environmentálnych záťaží na celom Slovensku, absencia informačného systému environmentálnych záťaží, absencia štátneho programu sanácií. Podľa názoru hodnotiteľa schválená Investičná stratégia environmentálnych záťaží predstavuje štátny program sanácií záťaží) a taktiež v prioritnej osi 5 (medzi silné stránky je zahrnuté: Spracovanie definícií priaznivého stavu pre väčšinu druhov a biotopov európskeho významu a spracovanie metodiky jej hodnotenia; medzi slabými stránkami sú uvedené: Nedopracované definície priaznivého stavu pre 22 druhov rastlín a živočíchov európskeho významu, ako aj: Nedostatočné celoslovenské poznatky a vstupné dáta o druhoch a biotopoch európskeho významu. Pri takejto formulácii slabých stránok je potom formulácia uvedenej silnej stránky otáznou).
 - Formulácie uvedených silných stránok a slabých stránok boli spresnené tak, aby neboli navzájom protirečivé.
- Zvážiť doplnenie slabých stránok v prípade prioritnej osi 4 o: Znižovanie spaľovacích kapacít pre odpady zo zdravotnej starostlivosti, Nedostatočná úroveň zhodnocovania biologicky rozložiteľných odpadov, Regionálne disproporcie v oblasti nakladania s komunálnym odpadom.
 - I keď navrhované formulácie odrážajú slabé stránky v oblasti odpadového hospodárstva, kvôli zachovaniu jednotnej úrovne zovšeobecnenia formulácií SWOT (na úrovni operačných cieľov) neboli doplnené (keďže sa týkajú konkrétnych druhov odpadov v rámci operačných cieľov).

Zhodnotenie stratégie OP ŽP vrátane navrhovaných priorít a cieľov

Záver ex ante hodnotiteľa

- Stratégia OP ŽP vhodne skĺbuje východiská stratégie, formuluje globálny cieľ a vlastnú stratégiu na jeho dosiahnutie. Pre formuláciu stratégie boli zvolené adekvátne východiská v podobe relevantných národných a nadnárodných strategických a koncepcných materiálov, výsledkov analýzy stavu a vývoja životného prostredia premietnutých do SWOT analýzy, disparít a faktorov rozvoja, ako aj legislatívy v oblasti tvorby a ochrany životného prostredia.
- Vo všeobecnosti možno konštatovať, že východiská stratégie OP ŽP zabezpečujú jej previazanosť s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja, čo možno považovať za pozitívum stratégie.
- Stratégia OP ŽP pokrýva formulované disparity a faktory rozvoja, sústreďuje sa na ich riešenie a vhodne ich rozpracúva do prioritných osí.

- Pozitívom stratégie OP ŽP je taktiež jej previazanosť so záväzkami SR vyplývajúcimi z environmentálneho acquis, ako aj s obsahom a cieľmi kohéznej politiky EÚ.

Hlavné odporúčania a spôsob ich zohľadnenia

- Neobmedzovať sa na charakteristiku stratégie OP ŽP len z environmentálneho hľadiska, ale charakterizovať aj jej sociálny, hospodársky a teritoriálny rozmer.
 - V súlade s uvedeným odporúčaním sa v strategickej časti OP ŽP v jej súčasnom znení (kap. 4.1.2.) explicitne uvádza, že zámery stratégie OP ŽP sú založené na štyroch rozmeroch – environmentálnom, hospodárskom, sociálnom a teritoriálnom a zároveň je charakterizovaný spôsob, akým sa každý z uvedených rozmerov stratégie bude naplňať.
- Doplniť do stratégie dlhodobé ciele, z ktorých vychádza a ktoré by zároveň umožnili zhodnotiť správnosť a opodstatnenosť smerovania stratégie z dlhodobého hľadiska.
 - Do stratégie (kap. 4.1.3) boli premietnuté zámery, zásady a dlhodobé ciele Štátnej environmentálnej politiky. Na ich základe bolo zároveň možné preukázať, že stratégia a operačný program ako celok napomáha k riešeniu identifikovaných dlhodobých cieľov v oblasti tvorby a ochrany životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja.
- Upraviť formuláciu globálneho cieľa OP ŽP (ktorého pôvodné znenie bolo: „Dobudovanie environmentálnej infraštruktúry SR podľa štandardov EÚ a zvýšenie efektívnosti environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja), ako aj špecifického cieľa prioritnej osi 1 a jej operačných cieľov.
 - Odporúčanie bolo akceptované čiastočne, a to v takej miere, ktorá umožnila zachovať súlad OP ŽP s NSRR, v ktorom sú definované globálne ciele jednotlivých operačných programov. V prípade prioritnej osi 1 boli odporúčania ex ante hodnotiteľa zohľadnené pri formulácii jej špecifického cieľa a charakteristike jej operačných cieľov.
- Odstrániť čiastkový nedostatok stratégie, prejavujúci sa v jej nedostatočnom regionálnom priemete, ktorý ex ante hodnotiteľ odporúča do stratégie dopracovať.
 - V súlade s uvedeným odporúčaním a v nadväznosti na pripomienku EK (k zneniu OP ŽP oficiálne predloženému dňa 2. 3. 2007), v súlade s ktorou je potrebné stanoviť potreby na regionálnej úrovni a v stratégii zobrať do úvahy regionálne disparity, bol posilnený regionálny aspekt stratégie. Priamo do strategickej časti OP ŽP (hlavne do kapitoly 4.3. Stratégia na dosiahnutie globálneho cieľa ako výsledok tematickej a územnej koncentrácie) boli doplnené informácie o spôsobe zohľadnenia regionálnych disparít v rámci stratégie OP ŽP. Taktiež bola (na základe materiálu schváleného na rezortnej úrovni MŽP SR) doplnená príloha č. 15 Východiská a zdôvodnenie indikatívneho rozdelenia alokácií na regionálnej úrovni, kde sú podrobne – na úrovni jednotlivých operačných cieľov – uvedené hlavné faktory, ktoré budú zohľadnené pri podpore regiónov, ako aj indikatívne finančné alokácie na regionálnej úrovni.

Zhodnotenie rozdelenia finančných zdrojov OP ŽP na jednotlivé prioritné osi

Záver ex ante hodnotiteľa

- Východiskom finančnej alokácie z ERDF a KF na OP ŽP je NSRR. Výška finančnej alokácie na OP ŽP je teda predurčená spôsobom prerozdelenia celkovej sumy prostriedkov zo štrukturálnych fondov a KF pre SR medzi jednotlivé operačné programy, ktorý je zafixovaný vo finančných tabuľkách NSRR.
- Rozdelenie finančných zdrojov OP ŽP na jeho jednotlivé prioritné osi zodpovedá relatívnej finančnej náročnosti aktivít plánovaných na realizáciu v jednotlivých prioritných osiach. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že OP ŽP prispeje výraznou mierou k riešeniu problémov životného prostredia, ale alokované zdroje nebudú postačujúce na úplné vyriešenie problémov v tejto oblasti, a preto bude potrebné alokovať na zabezpečenie potrebnej kvality životného prostredia ďalšie finančné zdroje.

Hlavné odporúčania a spôsoby ich zohľadnenia

- Z porovnania finančnej alokácie z fondov EÚ na OP ŽP s finančnými požiadavkami potrebnými na splnenie záväzkov vyplývajúcich z environmentálneho acquis vyplýva, že na ich splnenie bude nutné okrem zdrojov z fondov EÚ vyčleniť aj značné prostriedky z národných zdrojov. SR musí garantovať splnenie záväzkov vyplývajúcich z environmentálneho acquis, čo je možné iba za predpokladu ich zohľadnenia pri tvorbe východísk ŠR, jeho návrhu a úpravách v období 2007 – 2015.
 - Na uvedenú skutočnosť sa poukazuje aj v texte OP ŽP (kap. 4.1.3), a to ako na jeden zo záverov materiálu „Návrh úpravy NSRR SR na roky 2007 – 2013 v nadväznosti na pripomienky EK a rokovania s EK“, schváleného uznesením vlády SR č. 407/2007.

Zhodnotenie súladu stratégie OP ŽP so strategickými a koncepčnými dokumentmi

Záver ex ante hodnotiteľa

- Súlad stratégie OP ŽP so strategickými a koncepčnými dokumentmi je podrobne charakterizovaný v kap. 7 a pozostáva z opisu súladu stratégie OP ŽP s dokumentmi a politikami EÚ, ako aj so strategickými a koncepčnými materiálmi na národnej a regionálnej úrovni. Táto časť operačného programu je spracovaná na dobrej úrovni a podľa názoru hodnotiteľa nevyžaduje ďalšie doplnky.

Zhodnotenie ukazovateľov OP ŽP

Záver ex ante hodnotiteľa

- Systém ukazovateľov OP ŽP slúži nielen na kvantifikáciu jeho cieľov a monitorovanie výsledkov jeho realizácie, ale aj na porovnanie stavu a vývoja životného prostredia a zároveň aj výkonnosti a efektívnosti environmentálnych služieb v oblastiach, ktoré sú predmetom intervencií OP ŽP, na začiatku a na konci programového obdobia.
- Systém ukazovateľov OP ŽP má zároveň funkciu preukázať správnosť, opodstatnenosť a ekonomickú efektívnosť použitia prostriedkov EÚ a SR, vynaložených z ERDF, KF a národných zdrojov.

Hlavné odporúčania a spôsoby ich zohľadnenia

- Doplniť navrhnutý súbor ukazovateľov OP ŽP o niektoré ďalšie ukazovatele, a to v rámci prioritnej osi 1 - straty pitnej vody vo vodovodnej sieti, špecifická spotreba pitnej vody v domácnostiach; v rámci prioritnej osi 3 - počet podporených projektov zameraných na využitie obnoviteľných zdrojov energie a v rámci prioritnej osi 5 - počet monitorovaných druhov/biotopov, počet zavedených monitorovacích/informačných systémov a počet návštevníkov v jednotlivých chránených územiach/na náučných chodníkoch/v informačných strediskách ochrany prírody.
 - Návrh na doplnenie ďalších indikátorov bol akceptovaný čiastočne. Hlavným cieľom spracovateľa OP ŽP bolo zachovať jednotný a vyvážený prístup k formulácii ukazovateľov na úrovni jednotlivých prioritných osí tak, aby stanovené ukazovatele odrážali ťažiskový (z hľadiska významu i objemu finančných prostriedkov) typ aktivít podporovaný v rámci daného operačného cieľa. S prihliadnutím na túto skutočnosť nebol akceptovaný návrh na doplnenie ukazovateľov straty pitnej vody vo vodovodnej sieti a špecifická spotreba pitnej vody v domácnostiach. V rámci operačného cieľa Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov bude podpora zameraná predovšetkým na zvýšenie napojenia obyvateľov na verejný vodovod, čomu zodpovedajú aj stanovené indikátory. Rekonštrukcie vodovodných sietí, ich existujúcich objektov a zariadení budú podporované iba za predpokladu, že sa zvýši ich kapacita za účelom reálneho napojenia nových odberateľov pitnej vody, a preto ukazovateľ „straty pitnej vody vo vodovodnej sieti“ nebude na úrovni

operačného programu sledovaný. Z analogických dôvodov nebude na úrovni operačného programu sledovaný ani ukazovateľ špecifickej spotreby pitnej vody v domácnostiach. Návrh na doplnenie ukazovateľa pre prioritnú os 3, týkajúceho sa podpory obnoviteľných zdrojov energie v rámci projektov, bol akceptovaný a aj vzhľadom na analogickú pripomienku EK boli doplnené dva ukazovatele - zvýšenie podielu výroby energie z obnoviteľných zdrojov na úrovni podporených projektov a zvýšenie energetickej efektívnosti na úrovni podporených projektov. V prípade prioritnej osi 5 síce neboli (a to z rovnakého dôvodu ako v prípade prioritnej osi 1) doplnené ukazovatele navrhnuté ex ante hodnotiteľom, boli však doplnené ďalšie dva ukazovatele umožňujúce sledovať realizáciu aktivít podporovaných v rámci operačného cieľa 3, a to počet zrealizovaných aktivít (podujatí) zameraných na zvýšenie informovanosti, propagáciu a zlepšenie poznatkov v oblasti ochrany prírody a počet informovaných subjektov.

- Zvážiť možnosť navrhnuť systém indikátorov v členení na: hlavné a vedľajšie indikátory. Hlavné indikátory potom v členení: stavové a trendové indikátory; vedľajšie indikátory v členení: stavové, trendové a teritoriálne indikátory. Zároveň zvážiť možnosť zahrnúť medzi sledované ukazovatele aj ukazovatele popisujúce regionálne rozdiely v niektorých sledovaných veličinách.

- Uvedený návrh nebol akceptovaný najmä z dôvodu, že štruktúra súboru ukazovateľov je navrhnutá v súlade s metodickým usmernením Centrálného koordinačného orgánu (Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR), ktoré vychádza z odporúčaní EK (Pracovný dokument EK č. 2 k indikátorom).

Vo vzťahu k odporúčaniu uvádzať okrem stavových aj trendové indikátory, t.j. stanoviť aj ročné hodnoty jednotlivých indikátorov, spracovateľ OP ŽP na pracovnom stretnutí s ex-ante hodnotiteľom objasnil, že v zmysle odkazu 1) v bode 2.1. prílohy XVIII nariadenia Komisie 1828/2006/ES, ktorý poskytuje možnosť stanoviť cieľové hodnoty ukazovateľov ročne alebo na celé programové obdobie, boli v OP ŽP stanovené ciele (cieľové hodnoty) indikátorov na celé programové obdobie, t.j. do roku 2015. Kvantifikovať cieľové hodnoty ukazovateľov podľa rokov je veľmi obtiažne, pretože ich výrazne ovplyvňuje množstvo predložených a schválených projektov, priebeh verejného obstarávania u prijímateľa, klimatické podmienky a ich vhodnosť pre výstavbu, priebeh implementácie projektu atď. Dosiahnuté hodnoty ukazovateľov za jednotlivé roky však budú sledované, vyhodnocované a reportované Európskej komisii (ďalej len „EK“) vo výročných správach v zmysle prílohy XVIII nariadenia Komisie 1828/2006/ES.

Zároveň budú sledované aj dosiahnuté hodnoty ukazovateľov podľa jednotlivých regiónov SR (rovnako tomu bolo aj v období 2004 – 2006 – vid' kap.3.7 Výsledky realizácie programového obdobia 2004 – 2006).

Zhodnotenie implementačného systému OP ŽP

Záver ex ante hodnotiteľa

- Kap. 9 OP ŽP charakterizuje systém jeho implementácie a je vypracovaná v súlade s nariadeniami platnými pre programové obdobie 2007 – 2013, ako aj s odporúčaním Centrálného koordinačného orgánu k obsahovým náležitostiam uvedenej kapitoly. V procese úprav OP ŽP bolo znenie tejto kapitoly doplnené, upravené a spracované komplexnejšie. Najväčšiu zmenu zaznamenala časť hodnotenie, ktorá je spracovaná stručnejšie, prehľadnejšie a najmä je konkretizovaná na príslušný operačný program.
- V časti finančné riadenie a kontrola sú uvedené základné zodpovednosti riadiaceho orgánu, certifikačného orgánu, platobnej jednotky a orgánu auditu v tejto oblasti. Systém kontroly implementácie programu a systém finančných tokov je spomenutý iba stručne, spôsob spolufinancovania nie je spomenutý.

Hlavné odporúčania a spôsoby ich zohľadnenia

- V časti týkajúcej sa riadenia OP ŽP rozšíriť zoznam zodpovedností riadiaceho orgánu v súlade so všeobecným nariadením.
 - Zodpovednosti riadiaceho orgánu boli doplnené (viď kap. 9.1.2) v súlade s čl. 60 všeobecného nariadenia.
- Vzhľadom na zmeny v implementácii štrukturálnych fondov a KF, ktoré vstúpili do platnosti po schválení nových nariadení pre programové obdobie 2007-2013, zvážiť možnosť rozšíriť operačný program aj o popis systému riadenia na úrovni projektov, t.j. o informácie o tom, komu žiadateľ (potenciálny prijímateľ) predkladá žiadosť o nenávratný finančný príspevok, ako je táto žiadosť posudzovaná a kým, aké sú základné kritéria na výber projektov, ako sa projekt schvaľuje a realizuje, v čom spočíva rozdiel v procesoch predkladania a schvaľovania projektov s výškou nákladov do 25 MEUR a veľkých projektov nad 25 MEUR. Vhodné by bolo spomenúť aj možnosť RO pre OP ŽP požiadať o odbornú pomoc v rámci spoločnej iniciatívy Európskej investičnej banky, Európskej komisie a Európskej banky pre obnovu a rozvoj JASPERS.
 - Popis systému riadenia na úrovni projektov nie je, v súlade s metodickým usmernením Centrálného koordinačného orgánu (Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR) k vypracovaniu operačných programov, súčasťou operačného programu. Uvedené informácie budú súčasťou dokumentov nadväzujúcich na operačný program – programového manuálu, príručky pre žiadateľov a budú zverejnené aj v rámci výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok.
 - Návrh na doplnenie informácie o možnosti a spôsobe využitia technickej pomoci poskytovanej v rámci iniciatívy JASPERS bol akceptovaný a v súlade s ním bola doplnená kap. 7.3.2.
- Uviesť, ako budú oddelené funkcie certifikačného orgánu a orgánu auditu, ktoré vykonáva Ministerstvo financií SR.
 - Požadovaná informácia bola doplnená do kap. 9.7. Finančné riadenie, kontrola a audit.
- V popise finančných tokov uviesť aj časové súvislosti medzi finančnými transakciami (predfinancovanie prostriedkov zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu, spätné preplácanie už vynaložených výdavkov prijímateľom), ako aj základné informácie o jednotlivých druhoch platieb (preddavok, priebežná platba, záverečná platba), používaní meny, ako aj o problematike nezrovnalostí.
 - Do textu kap. 9.7. Finančné riadenie, kontrola a audit bol na základe podkladu vypracovaného Ministerstvom financií SR jednotne pre všetky riadiace orgány doplnený stručný popis systému finančných tokov. Jeho podrobný popis je obsiahnutý v Systéme finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu pre programové obdobie 2007 – 2013, schválenom uznesením vlády SR č. 835/2006, na ktorý sa OP ŽP odkazuje. Preto nie je potrebné uvádzať podrobné informácie o systéme finančného riadenia duplicitne aj v texte OP ŽP.
- Doplniť stručnú informáciu o činnostiach ďalších subjektov, zapojených do procesov kontroly a auditu.
 - V zmysle uvedeného odporúčania bola na základe podkladu vypracovaného Ministerstvom financií SR jednotne pre všetky riadiace orgány doplnená do textu kap. 9.7. stručná informácia o spôsobe zapojenia ďalších subjektov do procesov kontroly a auditu.

V záverečnej správe z ex ante hodnotenia hodnotiteľ zároveň poukázal aj na faktory, ktoré podľa jeho názoru môžu ovplyvniť plynulosť a efektívnosť procesu realizácie OP ŽP. Patria k nim najmä:

- Personálne zabezpečenie – v tejto súvislosti je potrebné vziať do úvahy skutočnosť, že v procese implementácie sú aj operačné programy a stratégie Kohézneho fondu (vrátane ISPA projektov) z predchádzajúceho programového obdobia (2004 – 2006), a teda po istý čas

sa budú implementovať obe programové obdobia súbežne. Situáciu komplikuje tiež stav, že minulé programové obdobie (2004 – 2006) sa implementuje podľa preň platných nariadení, kým pre programové obdobie 2007 – 2013 už platia nariadenia nové. V súlade s tým bude potrebné personálne zabezpečiť riadiaci orgán a platobnú jednotku potrebným počtom pracovníkov a v predstihu pre nich pripraviť školiace programy;

- Technické zabezpečenie - k faktorom ovplyvňujúcim efektívnosť implementácie programu patrí najmä technické vybavenie pracovísk počítačovou a kancelárskou technikou a vytvorenie predpokladov na zhromažďovanie, spracovanie a výmenu dát a informácií;
- Pravidlá - pre efektívnu implementáciu OP ŽP je dôležitá existencia realizačných dokumentov – manuálov a príručiek, a to pre subjekty podieľajúce sa na riadení a implementácii operačného programu, ako aj pre žiadateľov a prijímateľov;
- Príprava projektov - na základe skúseností z predchádzajúceho programového obdobia je potrebné pozornosť prioritne orientovať na prípravu veľkých projektov;
- Verejné obstarávanie - koordinované riešenie uvedenej problematiky (napr. prostredníctvom manuálu pre proces verejného obstarávania) hodnotiteľ považuje za dôležitý faktor umožňujúci predísť omeškaniam v procese realizácie konkrétnych projektov, ako aj prípadným finančným korekciám zo strany EK.

Riadiaci orgán pre OP ŽP bude venovať vyššie uvedeným faktorom, ktoré ex ante hodnotiteľ označil ako významné pre zabezpečenie efektívneho riadenia a plynulej implementácie OP ŽP, zvýšenú pozornosť počas realizácie operačného programu.

2.1 Strategické environmentálne hodnotenie

OP ŽP je predmetom strategického environmentálneho hodnotenia, ktoré je vykonávané podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (prostredníctvom ktorého bola transponovaná smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2001/42/ES o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie - ďalej len „smernica SEA“).

Vykonanie strategického environmentálneho hodnotenia OP ŽP zabezpečuje MŽP SR ako riadiaci orgán pre OP ŽP. V súlade so zákonom č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov bol vybraný externý spracovateľ dokumentácie pre proces strategického environmentálneho hodnotenia OP ŽP – Centrum EIA pri Fakulte architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Uvedený spracovateľ je zapísaný do zoznamu odborne spôsobilých osôb podľa § 8 vyhlášky MŽP SR č. 52/1995 Z. z. o zozname odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov činnosti na životné prostredie.

V auguste 2006 spracovateľ vypracoval oznámenie o strategickom dokumente - OP ŽP v súlade s § 5 ods. 5 a prílohou č. 2 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedené oznámenie bolo zverejnené (vrátane zverejnenia v denníkoch s celoštátnou pôsobnosťou) a MŽP SR obdržalo k oznámeniu 84 stanovísk v písomnej alebo elektronickej podobe od 68 subjektov. Rozsah hodnotenia a časový harmonogram pre strategický dokument s celoštátnym dosahom - OP ŽP bol stanovený dňa 3.11.2006 s ohľadom na prílohu č. 4 zákona a prílohy č. I a II smernice SEA a s ohľadom na stanoviská doručené k oznámeniu.

Následne bola v súlade s požiadavkami na obsah a štruktúru správy stanovenými v prílohe č. 4 uvedeného zákona vypracovaná správa o hodnotení predpokladaných vplyvov OP ŽP na

životné prostredie, ktorá je ťažiskovým dokumentom procesu strategického environmentálneho hodnotenia. Súčasťou správy o hodnotení je taktiež prehľad pripomienok k oznámeniu o strategickom dokumente - OP ŽP a k návrhu OP ŽP, ako aj záverečné zhrnutie netechnického charakteru. Oznámenie o strategickom dokumente – OP ŽP, ako aj správa o hodnotení predpokladaných vplyvov OP ŽP na životné prostredie sú zverejnené na internetovej stránke MŽP SR (<http://eia.enviroportal.sk/detail.php?akcia=operacny-program-zivotne-prostredie-navrh>.).

Po vypracovaní bola správa o hodnotení spolu s návrhom OP ŽP ako strategického dokumentu zverejnená, pripomienková a verejne prerokovaná dňa 4.1.2007. O zverejnení správy o hodnotení, možnosti a termíne predkladania stanovísk k nej, ako aj termíne a mieste konania jej verejného prerokovania bola verejnosť zároveň informovaná prostredníctvom denníkov s celoštátnou pôsobnosťou. Ďalej bol vypracovaný odborný posudok z procesu strategického environmentálneho hodnotenia a na jeho základe aj záverečné stanovisko z procesu posudzovania OP ŽP podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Stanovisko z posúdenia vplyvu OP ŽP na životné prostredie bolo vydané odborom posudzovania vplyvov na životné prostredie MŽP SR dňa 26. 2. 2007 pod číslom 10272/2006-3.5/tč. Uvedené stanovisko je zverejnené na internetovej stránke MŽP SR (<http://eia.enviroportal.sk/detail.php?akcia=operacny-program-zivotne-prostredie-navrh>).

V stanovisku sa konštatuje, že MŽP SR ako príslušný orgán štátnej správy na úseku posudzovania vplyvov na životné prostredie odporúča schválenie strategického dokumentu - OP ŽP za dodržania podmienok uvedených v časti VI. „Závery“, bode č. 3 „Odporúčania na prepracovanie, dopracovanie, úpravu návrhu strategického dokumentu“ stanoviska s tým, že ak jednotlivé projekty podporované OP ŽP budú podliehať procesu posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa zákona, bude potrebné vykonať posúdenie ich vplyvov na životné prostredie podľa zákona, a to pred povolením podľa osobitných predpisov.

V časti VI. „Závery“, bode č. 3 „Odporúčania na prepracovanie, dopracovanie, úpravu návrhu strategického dokumentu“ sa uvádza, že „z výsledku procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie OP ŽP, oznámenia, stanovísk k oznámeniu, určeného rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu pre správu o hodnotení, správy o hodnotení a OP ŽP, verejného prerokovania správy o hodnotení a OP ŽP a konzultácií vyplýva, že nie je potrebné prepracovanie, dopracovanie ani úprava návrhu strategického dokumentu“.

Zároveň boli s cieľom zabezpečenia environmentálnej optimálnosti implementácie OP ŽP ako strategického dokumentu s celoštátnym dosahom odporúčené nasledujúce opatrenia:

1. Zabezpečiť dôslednú realizáciu posudzovania vplyvov na životné prostredie na úrovni jednotlivých projektov podľa zákona tak, aby bola zabezpečená optimalizácia zvolených riešení a ich lokalizácie, výberu environmentálnych technológií, časovej a vecnej následnosti jednotlivých realizačných krokov, ako aj vyváženosť environmentálnych, sociálnych a ekonomických aspektov navrhovaných projektov.
2. Pri výbere projektov dôsledne uplatňovať a pri realizácii dôsledne sledovať aspekt trvalej udržateľnosti navrhovanej činnosti a vyváženosť krátkodobých a dlhodobých vplyvov.
3. Osobitnú pozornosť pri posudzovaní vplyvov na životné prostredie venovať najmä projektom, ktoré budú v kontakte s európskou súvislou sústavou chránených území (NATURA 2000).
4. Osobitnú pozornosť venovať hodnoteniu vplyvov na zdravie a kvalitu života dotknutého obyvateľstva.

5. Pri výbere projektov sledovať vyváženosť lokálnych, regionálnych a národných vplyvov projektov.
6. Zabezpečiť transparentnosť vrátane prístupu k informáciám v celom procese vyhlasovania výziev, výberu a prideľovania prostriedkov, ako aj monitoringu a hodnotenia projektov, jednotlivých prioritných osí a programu za podmienok rešpektovania ochrany hospodárskej súťaže.
7. Systematicky sledovať a vyhodnocovať vplyv OP ŽP na životné prostredie a zdravie obyvateľstva.
8. Zabezpečiť dostatočnú informovanosť žiadateľov o environmentálnej problematike a o možných väzbách predkladaných projektov na životné prostredie.

Uvedené odporúčania nevyžadujú zmenu štruktúry, cieľov, ani prioritných osí OP ŽP. Odporúčané opatrenia budú realizované v procese implementácie OP ŽP (najmä pri príprave projektov vrátane uplatňovania požiadavky ich dôsledného posúdenia z hľadiska predpokladaných vplyvov na životné prostredie, pri výbere a realizácii projektov, v procese monitorovania na projektovej a programovej úrovni, ako aj hodnotenia programu a zároveň ako súčasť publicity a informovania o priebehu a výsledkoch realizácie OP ŽP).

Z výsledku posudzovania vplyvov na životné prostredie zároveň vyplynulo, že OP ŽP je prijateľný z hľadiska celkových (negatívnych i pozitívnych) vplyvov na životné prostredie.

V správe o hodnotení boli špecifikované, popísané, hodnotené a kvantifikované všetky významné vplyvy OP ŽP na životné prostredie a zdravie obyvateľstva. V správe o hodnotení sa jednoznačne preukázal potenciál pozitívnych vplyvov OP ŽP na životné prostredie a rozvoj ľudských zdrojov, ako aj eliminovateľnosť resp. minimalizovateľnosť potenciálnych negatívnych environmentálnych vplyvov implementácie OP ŽP za predpokladu realizácie preventívnych opatrení a zabezpečenia monitoringu environmentálnej optimálnosti a jeho implementácie v polohe jednotlivých projektov.

Na základe vykonaného posudzovania bolo taktiež konštatované, že implementácia a schválenie OP ŽP nebude mať vplyv samostatne alebo v kombinácii s činnosťou alebo strategickým dokumentom na navrhované alebo vyhlásené chránené vtáčie územia, územia európskeho významu alebo súvislú európsku sústavu chránených území. Práve naopak, jednotlivé prioritné osi (hlavne prioritná os č. 5 „Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny“) budú mať významný pozitívny vplyv na tieto územia.

Posúdenie vplyvov na životné prostredie v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa vykonáva aj v prípade revízií OP ŽP, a to na základe oznámenia o zmene strategického dokumentu - OP ŽP, ktoré riadiaci orgán pre OP ŽP vypracúva podľa § 5 ods. 5 a prílohy č. 2 uvedeného zákona.

Vzhľadom na celkové zameranie a globálny cieľ OP ŽP, ako aj na základe povahy revízie OP ŽP v súvislosti s navýšením jeho alokácie o 20 000 000 EUR zo zdrojov EÚ možno predpokladať, že vplyvy na životné prostredie nebudú svojím charakterom odlišné od tých, ktoré už boli identifikované v procese posudzovania strategického dokumentu OP ŽP – návrh podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v januári – februári 2007 v rámci procesu vypracovania OP ŽP. Navyše, zvýšením alokácie OP ŽP dôjde k posilneniu možností predchádzania negatívnym vplyvom na životné prostredie spôsobeným povodňami alebo ich zmiernenia, a teda aj k prehĺbeniu pozitívnych možností ochrany zdravia obyvateľstva a stavu životného prostredia na územiach ohrozených povodňami.

3 Súčasná situácia v oblasti životného prostredia

3.1 Všeobecná charakteristika situácie v oblasti životného prostredia

Celková charakteristika situácie v oblasti životného prostredia je obsiahnutá a pravidelne aktualizovaná v správach o stave životného prostredia, ktoré MŽP SR každoročne zverejňuje na základe zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí a zákona NR SR č. 205/2004 Z. z. o zhromažďovaní, odovzdávaní a šírení informácií o životnom prostredí a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V rámci analýzy súčasnej situácie v oblasti životného prostredia SR sú predmetom zvýšenej pozornosti tie jej aspekty, v ktorých sa prejavuje potreba zlepšiť ich súčasný stav, prekonať zaostávanie za vyspelými krajinami EÚ alebo zabezpečiť plnenie záväzkov a požiadaviek a implementáciu opatrení vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia.

Z celkového počtu obyvateľov SR býva v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu len 55,9 % obyvateľov, čo je oproti vyspelým krajinám EÚ (84,4%) veľmi málo. Odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou zaostáva za zásobovaním obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov. K riešeniu problematiky odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd zaväzuje SR smernica Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd a Zmluva o pristúpení k EÚ, z ktorej pre SR vyplývajú prechodné obdobia pre implementáciu uvedenej smernice.

Špecifickým problémom SR je ohrozenie povodňami, ktoré majú významný ekonomický a sociálny dopad. Ochrana pred povodňami sa v SR uskutočňuje v súlade so zákonom č. 666/2004 Z. z. o ochrane pred povodňami, ktorý bol s účinnosťou od 1.2.2010 nahradený zákonom č. 7/2010 o ochrane pred povodňami. Uvedený zákon kladie dôraz na zabezpečenie preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami a zdôrazňuje ich komplexný charakter. Pri nezabezpečení prevencie a bez vytvorenia adekvátnych podmienok pre realizáciu opatrení na ochranu pred povodňami náklady na eliminovanie škôd spôsobených povodňami vzrastajú. Všeobecné ohrozenie rozvoja spoločnosti, socio-ekonomickej klímy a zároveň zdravia a životov ľudí zaraďuje túto problematiku medzi prioritné oblasti životného prostredia.

Ničivé povodne, ktoré zasiahli územie SR v nedávnej minulosti, ako aj v r. 2010 poukázali tiež na potrebu zvýšiť úroveň hydrometeorologického informačného zabezpečenia, ktorá zatiaľ nie je dostatočná. Z početných analýz povodňových udalostí v poslednom období jednoznačne vyplýva nielen potreba, ale aj možnosť podstatne zvýšiť úroveň hydrologických a meteorologických výstupov. Jednou z hlavných aktivít v oblasti prevencie pred povodňami je v zmysle zákona č. 7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami vykonávanie predpovednej povodňovej služby, ktorú v podmienkach SR zabezpečuje Slovenský hydrometeorologický ústav, pričom v tejto oblasti sa sústreďuje na:

- tvorbu a vydávanie meteorologických a hydrologických predpovedí a výstrah,
- operatívny monitoring hydrometeorologických ukazovateľov a ich distribúciu pre povodňové orgány a verejnosť,
- spracovanie a poskytovanie údajov pre protipovodňovú ochranu.

V nadväznosti na potrebu zníženia rizík a ohrození súvisiacich s povodňami je potrebné zabezpečiť výkon uvedených činností v rámci budovania Povodňového varovného a predpovedného systému (POVAPSYS).

Ochrana ovzdušia je jedným z kľúčových problémov, ktoré je potrebné riešiť predovšetkým v spojitosti s ohrozovaním zdravia a skracovaním dĺžky života ľudí. V súlade s Tematickou stratégiou o znečistení ovzdušia, ktorá bola Európskou komisiou (ďalej len „EK“) predložená vo forme komunikácie do Európskeho parlamentu, bude v najbližších rokoch potrebné prioritne riešiť kvalitu ovzdušia, zaoberať sa znižovaním stropov znečisťujúcich látok (oxidov síry, oxidov dusíka, tuhých suspendovaných častíc (PM₁₀ a následne PM_{2,5}), amoniaku, prchavých organických látok). Dodržanie emisných stropov si vyžiada nemalé finančné náklady, ktoré sa pohybujú na úrovni 0,11% hrubého národného dôchodku¹ ročne. Hlavným problémom v ochrane ovzdušia je nevyhovujúca kvalita ovzdušia, vysoký podiel emisií znečisťujúcich látok z mobilných zdrojov, nevyhovujúca skladba palivovej základne a nevyhovujúci stav odľučovacej techniky. Z teritoriálneho hľadiska sa bude venovať zvýšená pozornosť najmä oblastiam vyžadujúcim osobitnú ochranu ovzdušia². Spomedzi nich sa prioritne budú riešiť problémy v oblastiach riadenia kvality ovzdušia. Na území SR sa v súčasnosti nachádza 20 oblastí riadenia kvality ovzdušia, kde dochádza k prekračovaniu limitných, respektíve cieľových hodnôt znečisťujúcich látok (tuhých suspendovaných častíc PM₁₀, oxid dusičitý NO₂ a ozón).

Problémom SR je vysoký podiel emisií skleníkových plynov na obyvateľa (8,6 t GHG/per capita). Vzhľadom na sprísňovanie cieľov na úrovni EÚ v oblasti emisií skleníkových plynov je potrebné zabezpečiť ich redukcii prostredníctvom podpory využitia obnoviteľných zdrojov energie. Napriek pozitívnym trendom zvyšovania podielu energetickej dodávky z obnoviteľných zdrojov energie (ktorý za obdobie 2000 – 2004 bol v priemere o 14% vyšší ako priemer EÚ-15 a v priebehu posledných piatich rokov dosahuje hodnotu okolo 16% z celkovej energetickej dodávky SR), SR má ešte potenciál pre ich využitie. Podpora využitia obnoviteľných zdrojov energie musí byť zároveň sprevádzaná zvyšovaním energetickej efektívnosti a znižovaním spotreby energie ako horizontálnym prístupom, presadzovaným vo vzťahu ku všetkým sektorom hospodárstva (v podmienkach SR jeho realizáciu na horizontálnej úrovni zabezpečuje Ministerstvo hospodárstva a výstavby SR).

V programovom období 2007 – 2013 bude potrebné prostredníctvom príspevkov z fonodv EÚ zabezpečiť splnenie záväzkov SR (záverov Rady k Tematickej stratégii o znečistení ovzdušia – zníženie národných emisných stropov základných znečisťujúcich látok, požiadaviek vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov), transpozíciu a implementáciu predpisov EÚ o ochrane ovzdušia, ktoré sú momentálne v štádiu príprav a v predmetnom programovom období vstúpia do platnosti.

Aktivity podporované v oblasti odpadového hospodárstva vyplývajú z hierarchie cieľov zakotvených v koncepcných dokumentoch EÚ a SR (Program odpadového hospodárstva SR) a zároveň rešpektujú prechodné obdobia a požiadavky vyplývajúce z legislatívy EÚ, ktorých plnenie je pre SR záväzné³. Zvyšovanie celkového množstva odpadov si vyžaduje podporu v

¹ Výpočet nákladov bol vypracovaný spoločnosťou kontrahovanou EK IIASA (International Institute for Applied Systems Analysis) modelom RAINS (Regional air pollution information and simulations), ktorý sa opiera o modelovú štruktúru zdrojov znečisťovania ovzdušia v SR a zahŕňa náklady komplexne, t.j. počíta aj so zmenou v energetickej náročnosti ekonomiky

² § 9 odsek 1 zákona č. 478/2002 o ochrane ovzdušia a ktorým sa dopĺňa zákon č. 401/1998 Z. z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení neskorších predpisov (zákon o ovzduší)

³ Smernica 2004/12/ES Európskeho parlamentu a Rady z 11. februára 2004, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 94/62/ES o obaloch a odpadoch z obalov, Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/20/ES z 9. marca 2005,

oblasti prevencie a minimalizácie ich vzniku, zhodnocovania a separovaného zberu. Samostatnú kapitolu tvorí nakladanie s vybranými druhmi odpadov (napr: odpady PCB/PCT⁴, odpad zo zdravotníckej starostlivosti), pre nakladanie s ktorými chýba dostatočná infraštruktúra. Problematika komunálneho odpadu je charakterizovaná nižšou mierou produkcie v porovnaní s EÚ 15 takmer o 300 kg na osobu za rok (o 42%). V období do roku 2013 sa však predpokladá nárast množstva komunálneho odpadu, čo si vyžiada primerané príspevky do podpory separovaného zberu, zhodnocovania a zneškodňovania odpadov.

Riešenie environmentálnych záťaží je špecifická problematika SR, ktorá nemá porovnateľné charakteristiky v štátoch EÚ. Situovanie, rozloha a stupeň záťaže týchto území určených na revitalizáciu predstavuje významný priestor pre investičný rozvoj, ale aj pre ochranu prírody, ktorej záujmy môžu byť ohrozované pri investičnej výstavbe na „zelenej lúke”.

Rovnako zložitá je aj súčasná situácia v ochrane prírody a krajiny. Na jednej strane sa SR vyznačuje vysokou rozmanitosťou druhov, ekosystémov a krajiny, veľkou rozlohou chránených území, na druhej strane podobne ako iné štáty EÚ čelí rozvojovým aktivitám a nedostatku prostriedkov na ochranu prírodných hodnôt. Prioritné je plnenie záväzkov vyplývajúcich z predpisov EÚ a medzinárodných dohovorov, ale aj riešenie úloh na národnej úrovni (napr. prehodnocovanie národnej sústavy chránených území). K nim patrí najmä ukončenie procesu budovania súvislej európskej sústavy chránených území (NATURA 2000), ktorú vytvárajú členské štáty nezávisle od svojich národných sústav chránených území, zabezpečenie starostlivosti o tieto územia a prijatie ďalších opatrení na zachovanie alebo obnovu priaznivého stavu druhov a biotopov európskeho významu.

3.2 Analýza na úrovni prioritnej osi 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd

Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou

Za pozitívum v oblasti zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov možno považovať každoročný nárast podielu zásobovaných obyvateľov. Od roku 2001 do roku 2004 vzrástol podiel obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov na celkovom počte obyvateľov SR o 1,91 %. Napriek tomu SR v porovnaní s ostatnými štátmi EÚ značne zaostáva v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov. K 31. 12. 2004 bolo zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov 84,8 % obyvateľov SR (4 569,1 tis. obyvateľov).

Z celkového počtu obcí v SR má verejný vodovod 2 142 sídel, t. j. 74 %. Úroveň rozvoja verejných vodovodov je regionálne nerovnomerná. Najlepšia je situácia v Žilinskom kraji, kde podiel sídel s verejným vodovodom dosahuje až 94,6 %. Za ním nasleduje Bratislavský kraj s 89 % podielom sídel s verejným vodovodom. Najhoršia situácia je v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji, kde sa najmä v južných okresoch podiel sídel s verejným vodovodom pohybuje v rozmedzí od 58,1 % do 70,3 %.

ktorou sa mení a dopĺňa smernica 94/62/ES o obaloch a odpadoch z obalov, Smernica 2000/76/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 4. decembra 2000 o spaľovaní odpadov, Rozhodnutie Rady z 30. marca 2004 ktorým sa povoľujú Českej republike, Estónsku, Maďarsku, Lotyšsku, Litve, Slovensku a Slovinsku určité dočasné derogácie smernice 2002/96/ES o odpade z elektrických a elektronických zariadení, Smernica Rady 96/59/ES zo 16. septembra 1996 o zneškodnení polychlórovaných bifenylov a polychlórovaných terfenylov (PCB/PCT)

⁴ PCB – polychlórované bifenyly, PCT – polychlórované terfenyly

Napriek tomu, že v rokoch 2000 – 2004 pribudlo na Slovensku 184 obcí s verejným vodovodom, ešte stále je 710 obcí (cca 25% z celkového počtu obcí) bez verejného vodovodu. Relatívne dobrá situácia je na západnom Slovensku. V Bratislavskom samosprávnom kraji je bez verejného vodovodu len 5 obcí, v Trnavskom samosprávnom kraji je najnepriaznivejšia situácia v okrese Dunajská Streda s 20 obcami bez verejného vodovodu, v Nitrianskom samosprávnom kraji je najviac obcí bez verejného vodovodu v okrese Levice – 24. V Trenčianskom samosprávnom kraji je bez verejného vodovodu 41 obcí.

Nepriaznivá situácia je v Banskobystrickom kraji, kde je bez verejného vodovodu 154 sídel, z toho najviac v okresoch Lučenec, Rimavská Sobota a Veľký Krtíš. V Košickom kraji je bez verejného vodovodu 121 obcí (najmä v okresoch Košice-okolie a Michalovce). Najviac obcí bez verejného vodovodu je v Prešovskom samosprávnom kraji – 269 obcí, a to najmä v okresoch Humenné, Prešov, Sabinov, Snina, Stropkov, Svidník, Vranov nad Topľou.

Tabuľka č. 3.1: Dodávka vody a rozvoj vodovodov vo vlastníctve vodárenských spoločností, obecných úradov a iných subjektov

Ukazovateľ	Jednotka	Rok				
		2000	2001	2002	2003	2004
Počet obyvateľov zásobovaných z vodovodov	tisíc	4 028,9	4 498,2	4 518,2	4 535,1	4 569,1
Kapacita vodných zdrojov	l.s ⁻¹	29 530	32 999	33 619	33 473	33 855
Dĺžka vodovodných sietí	km	20 359	23 682	24 168	24 839	25 313
Kapacita zdrojov podzemných vôd	l.s ⁻¹	24 401	27 869	28 473	28 259	28 413
Voda vyrobená vo VH zariadeniach	mil. m ³	391,7	395,1	384,2	377,8	353,2
z toho: voda vyrobená z podzemnej vody		323,6	331,9	320,5	314,1	298,5
Špecifická spotreba vody (z vody fakturovanej v domácnostiach)	l.obyv ⁻¹ . deň ⁻¹	117,1	114,6	113,6	109,2	99,7

Zdroj: MŽP SR, Správa o vodnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2004, 2005

Situáciu v oblasti rozvoja sústavy vodovodov v sídlach SR v rokoch 2002 – 2006 názorne ilustruje mapová príloha č.1.

Verejné kanalizácie a čistiarne odpadových vôd

Rozvoj verejných kanalizácií na Slovensku výrazne zaostáva za priemerom EÚ. Zároveň rozvoj verejných kanalizácií v SR zaostáva za rozvojom verejných vodovodov. V porovnaní s podielom obyvateľstva zásobovaného pitnou vodou z verejných vodovodov je v rámci SR podiel obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu o 28,4 % nižší.

K 31.12.2004 bol počet obyvateľov v SR bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu 3 009 849 (55,9 % z celkového počtu obyvateľov). Od roku 2000 do roku 2004 vzrástol počet obyvateľov bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu o 83 635 (t. j. 1,71 %).

Verejné kanalizácie v správe vodárenských spoločností zabezpečovali odvádzanie odpadových vôd od 2 808 550 obyvateľov (93,4 %). Kanalizácie v správe obecných úradov zabezpečovali odvádzanie odpadových vôd od 201 299 obyvateľov (6,6 %). Technický stav stokovej siete zodpovedá výške finančných prostriedkov a úrovni starostlivosti venovanej na jej správu a údržbu v uplynulom období. Zabezpečenie zodpovedajúceho technického stavu stokovej siete je v súlade s platnou legislatívou v kompetencii vlastníkov a prevádzkovateľov stokovej siete.

Počet obyvateľov bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu s čistiarnou odpadových vôd (ďalej len „ČOV“) bol 2 909 114. Verejná kanalizácia je vybudovaná alebo čiastočne vybudovaná len v 556 obciach z celkového počtu 2 883 obcí. Celkové produkované znečistenie zodpovedá približne 4 mil. ekvivalentných obyvateľov (ďalej len „EO“). Z toho na priemyselné odpadové vody a zrážkové vody pripadá podiel 1,2 mil. EO. Nárast počtu obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu a ČOV podľa okresov SR v rokoch 2002 - 2006 graficky znázorňuje mapová príloha č. 2.

Tabuľka č. 3.2: Vypúšťanie odpadových vôd a rozvoj kanalizácie vo vlastníctve vodárenských spoločností, obcí a iných subjektov

Ukazovateľ	Jednotka	Rok				
		2000	2001	2002	2003	2004
Počet obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu	Tisíc	2 645,0	2 967,4	2 976,4	3 005,9	3 009,849
Z toho v domoch pripojených na kanalizáciu s ČOV		2 538,1	2 711,4	2 712,9	2 716,7	2 808,550
Dĺžka kanalizačných sietí	km	5 220	6 480	6 692	7 006	7 218
Voda vypúšťaná do vodných tokov celkom	Mil. m ³	445,3	483,2	488,1	443,7	442,3
z toho čistené odpadové vody	Mil. m ³	423,2	465,1	468,7	424,4	426,8

Zdroj: MŽP SR, Správa o vodnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2004; 2005

V SR je štatisticky evidovaných 440 komunálnych ČOV, z ktorých 238 je v správe vodárenských spoločností a 202 v správe obcí.

Komunálnymi ČOV bolo v roku 2004 vyčistených 426.812 tis. m³ odpadových vôd z celkového množstva 442.322 tis. m³ vypúšťaných odpadových vôd. V biologických ČOV bolo čistených 408.700 tis. m³. Celková dĺžka kanalizačnej siete v r. 2004 bola 7 218 km (v porovnaní s r. 2001 to predstavuje nárast o 1 952 km), z toho v správe vodárenských spoločností 6 149 km a v správe obcí 1 069 km.

Situácia v oblasti rozvoja sústavy kanalizácií a ČOV v sídlach SR v rokoch 2002 – 2006 je graficky znázornená v mapovej prílohe č. 3.

Najvyšší podiel obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu a ČOV je v Bratislavskom kraji (84,3 %), najnižší v Nitrianskom kraji (42,3 %). V ostatných krajoch sa pohybuje v rozmedzí od 49,8 % (Trnavský kraj) do 58,8 % (Banskobystrický kraj).

Tabuľka č. 3.3: Prehľad stavu v odvádzaní a čistení odpadových vôd na Slovensku k začiatku roka 2005 v členení podľa krajov

NÁZOV KRAJA	Počet obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu		Dĺžka kan.siete km	Voda vypúšťaná do vod. tokov tis.m3	z toho čistené OV tis.m3	Množstvo vypúšť.OV tis.m3
	počet	z toho s ČOV				
Bratislavský kraj	506 779	506 779	1 092	64 930	64 657	43 504
Trnavský kraj	275 359	270 147	744	35 711	35 690	21 057
Trenčiansky kraj	338 498	321 437	740	39 614	38 487	21 188
Nitriansky kraj	299 854	288 691	726	38 144	36 431	21 510
Žilinský kraj	361 983	359 374	927	94 567	94 268	27 745
Banskobystrický kraj	387 335	343 583	869	55 563	51 399	23 087
Prešovský kraj	432 245	401 472	1 145	55 680	49 645	28 491
Košický kraj	437 891	421 909	975	58 113	56 235	30 339
SR spolu	3 039 944	2 913 392	7 218	442 322	426 812	216 921

Zdroj: Výskumný ústav vodného hospodárstva (ďalej len „VÚVH“), Údaje o vodohospodárskej inžinierskej výstavbe a prevádzke na Slovensku, 2005

SR je povinná – v zmysle prechodných období pre implementáciu smernice Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd (ďalej len „smernica Rady 91/271/EHS“), ktoré pre SR vyplývajú zo Zmluvy o prístupí k EÚ - zabezpečiť v stanovených časových horizontoch (pre aglomerácie s počtom EO nad 10 000 do roku 2010, pre aglomerácie s počtom EO v rozmedzí 2 000 – 10 000 do roku 2015) odkanalizovanie a zodpovedajúce čistenie komunálnych odpadových vôd.

Pre implementáciu smernice Rady 91/271/EHS bol definovaný pojem aglomerácia ako územne ohraničená oblasť, v ktorej je osídlenie alebo hospodárska činnosť natoľko rozvinutá, že je opodstatnené odvádzat' z nich komunálne odpadové vody stokovou sieťou do ČOV alebo na iné miesto ich spracovania a vypúšťania. Uplatnenie požiadaviek smernice Rady 91/271/EHS a následné hodnotenie úrovne odkanalizovania a čistenia odpadových vôd v zmysle jej požiadaviek sa vykonáva v zadaných veľkostných kategóriách aglomerácií (a to nad 2 000 EO, 10 000 EO, 15 000 EO a 150 000 EO). Na základe uvedeného prístupu boli obce Slovenska zaradené do jednotlivých aglomerácií.

V SR je spolu 2 410 aglomerácií, z toho aglomerácií pod 2000 EO je 2054. Veľkostná štruktúra aglomerácií nad 2 000 EO a ich počet podľa jednotlivých veľkostných kategórií je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 3.4: Členenie aglomerácií v SR podľa veľkostných kategórií (stav k 31.12.2004)

Aglomerácie	2 000- 10 000 EO	10 001 - 15 000EO	15 001 - 150 000 EO	> 150 000 EO	Spolu nad 2 000 EO
Počet EO	1 012 190	226 250	2 166 170	1 650 290	5 054 900
Počet aglomerácií	276	19	55	6	356

Zdroj: MŽP SR, Správa o vodnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2004; 2005

Všetky obce s počtom obyvateľov nad 10 000 EO majú v súčasnosti zabezpečené odvádzanie a čistenie odpadových vôd. Avšak podľa požiadaviek smernice Rady 91/271/EHS je pre aglomerácie s veľkosťou nad 10 000 EO, pokiaľ sa nachádzajú v citlivej oblasti – pričom celé

územie Slovenska bolo vyhlásené za citlivú oblasť⁵ - určená povinnosť odstraňovania nutrientov. Znamená to, že ČOV a k nej prislúchajúca stoková sieť musí vytvoriť podmienky pre účinné znižovanie obsahu zlúčenín dusíka a fosforu vo vyčistených odpadových vodách. Kategória aglomerácií s veľkosťou nad 10 000 EO, ktorá pre zabezpečenie odstraňovania dusíka vyžaduje technologicky komplikovanejšie usporiadanie, tak bude vo veľmi krátkom čase vysoko náročná na investície, keďže k 31. 12. 2004 zo všetkých 87 ČOV v danej kategórii aglomerácií vyhovovalo požiadavkám smernice (čl. 5 ods. 2 smernice Rady 91/271/EHS) len 8 ČOV.

Situácia v kategórii aglomerácií s veľkosťou 2 001 – 10 000 EO je priaznivejšia, keďže k 31. 12. 2004 vyhovovalo požadovaným limitom určeným smernicou 75 ČOV (čl. 4 smernice Rady 91/271/EHS).

Vo vzťahu k aglomeráciám menším ako 10 000 EO nachádzajúcim sa v citlivej oblasti je v súlade so smernicou Rady 91/271/EHS požadované sekundárne čistenie odpadových vôd (pre veľkosť aglomerácií 2001 - 10 000 EO) alebo ich primerané čistenie (pre aglomerácie menšie ako 2 000 EO).

Vo veľkostnej kategórii aglomerácií pod 2000 EO je 90 aglomerácií, v ktorých je vybudovaná stoková sieť a komunálne odpadové vody sú čistené na ČOV. V 58 aglomeráciách je vybudovaná stoková sieť bez čistenia odvádzaných komunálnych odpadových vôd (údaje budú ďalej upresňované). V súlade s požiadavkami smernice Rady 91/271/EHS by všetky aglomerácie pod 2000 EO, ktoré sú vybavené stokovou sieťou, mali mať do roku 2015 zabezpečené sekundárne čistenie odpadových vôd.

V súvislosti s oznamovacou povinnosťou SR voči EK ohľadom vykonávania implementácie smernice Rady 91/271/EHS (čl. 17 smernice) a vyhodnotením plnenia záväzkov SR v oblasti odvádzania a čistenia odpadových vôd bol vypracovaný Národný program SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS, ktorý hodnotí stav plnenia povinností vyplývajúcich pre SR z uvedenej smernice a Zmluvy o pristúpení k EÚ k termínu 31. 12. 2004. Obdobne budú reportované plnenia záväzkov aj k ďalším prechodným obdobiam - k rokom 2008, 2010 a 2012. Konečné hodnotenia záväzkov sa vykoná k roku 2015.

Stav v odvádzaní a čistení odpadových vôd k referenčnému obdobiu 2004 je uvedený v prílohe č. 3 (Národný program SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS vo formáte daného rozhodnutím Komisie 98/481/EHS⁶). Jej súčasťou sú taktiež indikatívne dáta o stave odvádzania a čistenia odpadových vôd na národnej úrovni k rokom 2008, 2010, 2012 a 2015, ktoré už zohľadňujú výsledky realizácie ukončených projektov a projektov v realizácii (projekty financované z ERDF a KF).

Príloha č. 3 (tabuľka 7) obsahuje taktiež vyčíslenie kumulatívnych investičných nákladov (od 1. 1. 2000) pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS, ktoré predstavujú približne 1,5 miliardy EUR.

Stav v odvádzaní a čistení odpadových vôd k referenčnému obdobiu 2004 podľa jednotlivých regiónov charakterizuje príloha č. 4, ktorá špecifikuje dáta prílohy č. 3 na regionálnej úrovni.

⁵ nariadením vlády SR č. 249/2003 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti, ktoré bolo neskôr nahradené nariadením vlády SR č. 617/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti

⁶ Návrh uvedeného programu bol predložený Európskej komisii a zatiaľ ňou nie je schválený.

Energetické využitie kalov z čistenia komunálnych odpadových vôd

V procese čistenia komunálnych odpadových vôd sa ako hlavná metóda spracovania – stabilizácie vznikajúcich kalov dlhodobo využíva anaeróbna technológia. Jej prvotným účelom bola redukcia vysokého obsahu organických látok, ktoré podliehajú samovoľnému rozkladu. S rozvojom a aplikáciou kogeneračných jednotiek sa z bioplynu vznikajúceho pri anaeróbnej stabilizácii kalu stal významný zdroj energie, ktorý pozitívne ovplyvňuje energetickú bilanciu ČOV, a teda aj ekonomickú stránku jej prevádzky. Dolná hranica kapacity ČOV pre efektívne nasadenie mezofilnej anaeróbnej stabilizácie kalov sa podľa zahraničných zdrojov pohybuje medzi 10 000 – 20 000 EO, v SR bola v minulosti odhadovaná na 20 000 – 30 000 EO (čo súvisí s cenami energií a stavebno-materiálovými možnosťami), pričom s rastom cien energií sa hranica efektívneho použitia znižuje.

Anaeróbna stabilizácia s produkciou bioplynu patrí k najrozšírenejším spôsobom spracovania čistiarenských kalov na území SR. Viac ako 70 % z celkovej produkcie kalov z čistenia komunálnych odpadových vôd je stabilizovaných anaeróbnym procesom. Výroba, zachytenie a spracovanie bioplynu na ČOV je v podmienkach SR už mnoho desaťročí bežnou prevádzkovou praxou. Z toho vyplýva, že existuje aj dostatočné odborné, technické a pracovno-bezpečnostné zázemie pre tento proces.

V súčasnom období sa podľa údajov získaných anketovým prieskumom na území SR (ČOV v správe vodárenských spoločností) v rokoch 2004 - 2006 vyprodukovalo v ČOV cca 17 – 17,5 mil. m³ bioplynu za rok. Z toho sa na výrobu tepelnej energie využilo cca 60 - 70 % bioplynu, na kogeneračnú výrobu elektrickej energie okolo 10 % bioplynu, na technologické účely - miešanie kalu - sa spotrebovalo 10 – 20 % bioplynu a bez energetického využitia sa spaľovalo okolo 10 % bioplynu. Z tohto anketového prieskumu tiež vyplýva, že kogeneračné jednotky boli vybudované v 15 ČOV, pričom tieto ČOV (s výnimkou jednej ČOV) spotrebávajú určitý podiel bioplynu okrem výroby elektrickej energie aj na produkciu tepelnej energie.

V súčasnom období je na území SR v prevádzke 89 ČOV s anaeróbnou stabilizáciou kalu (70 % z celkovej produkcie kalov). Z tohto počtu 35 ČOV využíva energiu bioplynu na výrobu tepla.

Proces transformácie vodárenských spoločností

Transformácia štátnych podnikov vodární a kanalizácií na vodárenské akciové spoločnosti prebiehala od roku 2001 do roku 2004 na základe viacerých uznesení vlády SR tak, aby bol bezodplatne prevedený majetok štátu do vlastníctva obcí formou akcií. V rokoch 2003, 2004 a 2005 Fond národného majetku postupne prevádzal akcie vodárenských spoločností na obce a mestá. Výsledkom transformačného procesu bolo, že na Slovensku pôsobilo osem veľkých vodárenských spoločností. Aktuálny zoznam vodárenských spoločností je uvedený v poznámke.⁷ V súčasnosti sú obce a mestá rozhodujúcimi akcionármi vo vodárenských

⁷ **Zoznam vodárenských spoločností na Slovensku :**

Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s.
 Podtatranská vodárenská spoločnosť, a.s.
 Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s.
 Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s.
 Trnavská vodárenská spoločnosť, a.s.
 Trenčianske vodárne a kanalizácie, a.s.
 Bratislavská vodárenská spoločnosť, a.s.
 Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a.s.
 Považská vodárenská spoločnosť, a.s.
 Turčianska vodárenská spoločnosť, a.s.
 Oravská vodárenská spoločnosť, a.s.
 Liptovská vodárenská spoločnosť, a.s.
 Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s.
 Komárňanská vodárenská spoločnosť, a.s.

spoločnostiach. Rozhodujúcimi prevádzkovateľmi verejných kanalizácií sú dnes v SR vodárenské spoločnosti, a.s.

Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej len „ÚRSO“) v súlade so zákonom č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 658/2004 Z. z. (ďalej len „zákon o regulácii“) vykonáva od roku 2003 cenovú reguláciu v oblasti hromadného zásobovania obyvateľstva pitnou vodou verejnými vodovodmi a v oblasti hromadného odvádzania a čistenia odpadových vôd verejnými kanalizáciami.

Ceny za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody a za odvádzanie a čistenie odpadových vôd sú stanovené každoročne na základe výnosu ÚRSO, ktorým sa ustanovuje rozsah cenovej regulácie za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom a za odvedenie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou, spôsob jej vykonania, rozsah a štruktúra oprávnených nákladov, spôsob určenia výšky primeraného zisku a podklady na návrh ceny.

Regulovanými subjektmi sú nielen veľké vodárenské spoločnosti, ale aj obce a spoločnosti, ktoré prevádzkujú malé vodárenské systémy lokálneho významu. Hlavným cieľom regulácie v oblasti cien za dodávku pitnej vody a cien za odvedenie odpadovej vody je určiť spravodlivé ceny pre jednotlivé vodárenské spoločnosti i ostatné regulované subjekty s prihliadnutím na výšku oprávnených nákladov a primeranú výšku zisku, ktorý zohľadňuje rozsah potrebných investícií.

Proces odstraňovania krížových dotácií medzi cenami pre jednotlivé skupiny odberateľov (domácnosti a ostatní odberatelia) pokračoval ešte aj v roku 2005 a 2006. V roku 2005 boli ceny pitnej vody pre 4 z 8 veľkých vodárenských spoločností určené ÚRSO-m ako jednotné pre domácnosti i ostatných odberateľov. Od roku 2007 budú mať všetky spoločnosti jednotnú cenu pre všetkých odberateľov. Proces odstraňovania krížových dotácií bol sprevádzaný rastom cien pre domácnosti, pretože platby domácností za výrobu a dodávku pitnej vody a za odvádzanie a čistenie odpadovej vody v predchádzajúcich rokoch nepokrývali výšku reálnych nákladov na tieto činnosti priamo až k odberateľovi.

Tabuľka č. 3.5: Vývoj cien pitnej a odpadovej vody v Sk/m³ s DPH

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Pitná voda							
pre domácnosti	9,40	11,50	11,50	16,10	22,60	28,26	30,46
pre ostatných odberateľov	18,90	20,30	21,30	29,10	29,70	30,35	
Odpadová voda							
pre domácnosti	6,40	7,50	7,50	10,20	13,80	19,28	26,19
pre ostatných odberateľov	15,80	16,70	16,70	19,60	24,30	27,88	32,47
Daň z pridanej hodnoty v %	10	10	10	14	19	19	19

Zdroj: ÚRSO, Správa o vývoji cien vodného a stočného v SR, 2007

Zoznam obsahuje tie vodárenské spoločnosti, ktoré vznikli v zmysle uznesenia NR SR č. 192/1995 a uznesení vlády SR č. 621/1995, 542/2001 a 751/2002, pričom Severoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., bola k 7. 9. 2006 zrušená a ako spoločnosti, ktoré vznikli v dôsledku jej rozdelenia, boli do Obchodného registra zapísané: Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a.s., Považská vodárenská spoločnosť, a.s., Turčianska vodárenská spoločnosť, a.s., Oravská vodárenská spoločnosť, a.s., Liptovská vodárenská spoločnosť, a.s. a Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s.

Zoznam neobsahuje ostatné vodárenské spoločnosti.

Systém monitorovania stavu povrchových vôd a podzemných vôd

Hodnotenie stavu povrchových vôd a podzemných vôd na území Slovenska v súčasnosti upravuje zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon). Monitorovanie stavu povrchovej vody a podzemnej vody sa vykonáva komplexne v povodiach a v čiastkových povodiach, pričom podrobnosti výkonu uvedenej činnosti špecifikuje vyhláška MŽP SR č. 221/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zisťovaní výskytu a hodnotení stavu povrchových a podzemných vôd, o ich monitorovaní, vedení evidencie o vodách a o vodnej bilancii. V uvedených legislatívnych normách sú transponované požiadavky vyplývajúce pre SR zo smernice 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva (ďalej len „rámcová smernica o vodách“). Sú v nich zakotvené taktiež povinnosti SR predkladať EK hlásenia o stave vôd.

V zmysle rámcovej smernice o vodách, vodného zákona, ako aj súvisiacich právnych predpisov je SR povinná zabezpečiť systém monitorovania kvality a kvantity podzemných vôd a povrchových vôd prostredníctvom Programu monitorovania kvality povrchových a podzemných vôd Slovenska na príslušný rok. Prvé programy monitorovania boli pripravené a schválené v roku 2004 a 2005. Tieto programy vychádzali predovšetkým z potrieb správcu povodia a požiadaviek orgánov štátnej správy. V dôsledku transpozície rámcovej smernice o vodách do vodného zákona a jeho vykonávacích predpisov boli do Programu monitorovania kvality povrchových a podzemných vôd Slovenska na rok 2006 už zapracované všetky požiadavky príslušných právnych predpisov tak, aby SR dodržala všetky povinnosti vyplývajúce z jej členstva v EU. Program stanovuje ciele, monitorovacie miesta, rozsah údajov o kvalite a kvantite a ich frekvencie, spôsob odovzdávania a uchovávanía výsledkov, subjekty realizujúce jednotlivé časti monitoringu a systém kvality.

Transpozíciou rámcovej smernice o vodách podstatne vzrástli nároky na informácie o stave vôd v SR, v dôsledku čoho sa zväčšil objem monitorovacích prác a tomu zodpovedajúce finančné nároky. Pretrvávajúci nedostatok finančných prostriedkov štátneho rozpočtu na zabezpečenie monitorovania stavu vôd mal za následok každoročnú redukciu monitorovacích prác na minimálne únosnú mieru, ktorá zabezpečovala poskytovanie minimálnych informácií pre nahlasovacie povinnosti SR voči EÚ. To spôsobilo prehĺbenie deficitu informácií potrebných pre hodnotenie stavu vôd a prípravu dokumentov z oblasti vodného plánovania a návrhov nápravných opatrení smerujúcich k zlepšeniu stavu vôd v SR v zákonom stanovených časových horizontoch.

3.3 Analýza na úrovni prioritnej osi 2 Ochrana pred povodňami

Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami

Na území Slovenskej republiky sa po pomerne pokojnom období v druhej polovici 70. rokov až prvej polovici 90. rokov 20. storočia, približne po roku 1996 začali vyskytovať povodne s nebezpečným priebehom a významnými následkami pre obyvateľstvo a hospodárske aktivity. Povodne majú náhodný výskyt a sú z plošného aj časového hľadiska rozdelené veľmi nerovnomerne. Na Slovensku sa povodne najčastejšie vyskytujú v troch obdobiach – na konci zimy/začiatkom jari, na začiatku leta a občas tiež v období pred koncom roku. V jarných mesiacoch bývajú povodne zapríčinené náhlým oteplením s rýchlym topením snehu a/alebo

dlhotrvajúcimi intenzívnymi zrážkami. „Jarné povodne“ sa vyskytujú na väčších vodných tokoch a dolných úsekoch vodných tokov, predstavujú najväčšie riziko a vysoké povodňové škody. Okrem „jarných povodní“ sa ďalej vyskytujú „letné povodne“, obvykle v mesiacoch máj/jún až august. Tieto povodne najčastejšie zapríčiňujú intenzívne lokálne dažde (dažde s veľkou intenzitou - niekedy až 60 až 100 mm/hod - na malom území), ktoré vyvolávajú lokálne povodňové situácie v povodiach menších vodných tokov. Korytá menších vodných tokov mávajú kapacitu 1 – 5-ročnej vody, prívalové dažde spôsobujú nárast prietoku, vylietanie vody na priľahlé územia a následné lokálne povodňové situácie. Okrem povodní spôsobených prívalovými dažďami sa na konci jari a počas leta vyskytujú povodne spôsobené dlhotrvajúcimi dažďami, ktoré zasahujú rozsiahle oblasti Slovenska. Dažďová voda postupne nasýti pokryvné pôdne vrstvy a potom už aj štatisticky menej významné zrážky spôsobujú intenzívny povrchový odtok, nárast prietoku vody vo vodných tokoch a záplavy území. V druhej polovici decembra sa občas vyskytujú povodne spôsobené náhlým oteplením a následným topením snehu. Voda z roztopeného snehu nemôže vsakovať do zamrznutej pôdy a takmer všetka oteká po teréne do vodných tokov. Priebeh týchto povodní na mnohých miestach komplikuje vytváranie ľadových záatarás na hydromorfologicky nevhodných úsekoch vodných tokov a v profiloch mostov a priepustov.

Účinok povodní je zosilnený narušením prirodzenej retenčnej schopnosti pôdy, ktoré je preto potrebné zmiernovať realizáciou preventívnych opatrení zameraných na jej zlepšenie.

Za posledných desať rokov predstavovali škody spôsobené povodňami na území SR viac ako 17 mld. Sk, bolo postihnutých 2680 obcí a miest a zaplavené územie s rozlohou viac ako 331 tis. ha. V rokoch 1996 – 2005 náklady na záchranné práce predstavovali čiastku 548 181 tis. Sk, na zabezpečovacie práce 475 746 tis. Sk, čo je spolu 1 023 927 tis. Sk. Škody za uvedené obdobie na majetku občanov, obcí, štátu, ako aj poľnohospodárstve a vodnom hospodárstve boli vyčíslené sumou 16 166 932 tis. Sk. Náklady a škody celkom predstavujú čiastku 17 196 869 tis. Sk. Konkrétne údaje o nákladoch na záchranné a zabezpečovacie práce a škodách spôsobených povodňami v rokoch 1996 - 2005 sú uvedené v tabuľke č. 1 v prílohe č. 5.

V roku 2010 sa na území Slovenskej republiky vyskytli extrémne povodne, ktoré zasiahli takmer celé územie štátu. Povodne začali v polovici apríla 2010 a mali štyri významné vrcholy – v polovici mája, na konci mája a v prvých dňoch júna, v polovici a na konci augusta a v prvom týždni septembra 2010. V súvislosti s extrémnymi povodňami v priebehu mája – júna 2010 vláda SR na svojom zasadnutí dňa 14. júla 2010 prerokovala Informáciu o situácii vzniknutej v súvislosti s povodňami spolu s návrhmi krokov a riešení v krátkodobom a v strednodobom horizonte. Prílohou informácie je vyčíslenie výdavkov na záchranné práce v pôsobnosti ministerstiev, ktoré predstavovali 2,354 mil. EUR, ako aj výdavkov na záchranné práce obcí vo výške 15,934 mil. EUR. Škody na majetku štátu boli odhadnuté približne na 250 mil. EUR. Keďže povodne sa ďalej vyskytovali ešte aj v priebehu augusta a začiatkom septembra 2010, nimi spôsobené škody narástli a v súčasnosti predbežne odhadnuté povodňové škody predstavujú viac ako 500 mil. EUR, z toho približne 160 mil. EUR na majetku obcí, 150 mil. EUR na poľnohospodárskom a lesníckom majetku a 50 mil. EUR na majetku občanov (uvádzané sú predbežné odhady, skutočné povodňové škody budú známe po skončení povodní a verifikácii prvotných odhadov).

K predchádzaniu vzniku škôd spôsobených povodňami, resp. ich zmierneniu a obmedzeniu ich rozsahu významnou mierou prispievajú preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami. Uvedené opatrenia sa realizujú v súlade s Programom protipovodňovej ochrany SR do roku 2010. Uvedený materiál bol vypracovaný ako reakcia na značne zvýšený

každoročný rozsah škôd spôsobených povodňami a vláda SR ho prijala uznesením č. 31/2000, a to s celkovým nákladom na vykonanie protipovodňových opatrení vo výške 17,8 mld. Sk. Po povodniach v roku 2002 bol „Program protipovodňovej ochrany SR do roku 2010“ aktualizovaný. Boli určené priority zamerané na ochranu území s najväčšou koncentráciou obyvateľstva a území s významným hospodárskym potenciálom (ochrana Bratislavy, Banskej Bystrice a Prešova). Aktualizované znenie uvedeného dokumentu schválila vláda SR uznesením č. 25/2003, a to s novými rozpočtovými nákladmi vo výške 20,9 mld. Sk.

Náklady na realizáciu Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 sú vyčíslené v tabuľke č. 2 v prílohe č. 5. Náklady na realizáciu vedecko-technických projektov v rámci Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 sú uvedené v tabuľke č. 3 v prílohe č. 5.

Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami boli zamerané jednak na realizáciu technických opatrení a úprav priamo na vodných tokoch, ako aj na opatrenia v povodiach zamerané na spomalenie odtoku vôd z povodia do vodných tokov. Stručná informácia o preventívnych opatreniach na ochranu pred povodňami vykonaných podľa Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 je obsiahnutá v prílohe č. 6.

Realizácia protipovodňových opatrení na vodných tokoch patrí do kompetencie správcov vodných tokov. Rozhodujúcim správcom povrchových vodných tokov Slovenska je Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., Banská Štiavnica (ďalej len „SVP“). Z celkovej dĺžky riečnej siete je v správe SVP 38 183 km, z toho dĺžka upravených vodných tokov je 8 125 km, ochranné hrádze sú vybudované v dĺžke 3 127 km. Ostatné drobné vodné toky v dĺžke 18 717 km sú v správe lesného hospodárstva, vojenských lesov a ostatných správcov. Správa tokov v dĺžke 4247 km (drobné vodné toky v správe lesného hospodárstva) z dôvodu nevysporiadaných majetko-právnych vzťahov nebola prevedená na SVP. Na zabezpečenie ochrany pred povodňami bolo vybudovaných 2 770 km hrádzi, ktoré ochraňujú pred záplavami 4 896 km² územia. Do odtokových pomerov územia zasahujú aj vodné diela, ktoré svojím retenčným, ale aj akumulárnym objemom transformujú povodňové vlny. Akumulovaná voda zároveň umožňuje hospodárske (energetické účely, plavba), spoločenské (rekreácia, šport), ako aj environmentálne využitie (vodohospodárske účely, rybárstvo, nadlepšenie prietokov v období sucha). SVP zároveň projekčne pripravil množstvo menších projektov mimo zastavaných území obcí a miest (ako sú napr. poldre), ktoré významne prispievajú k riešeniu problému povodňových situácií na horných úsekoch vodných tokov a obmedzeniu ich vzniku.

Medzi efektívne preventívne opatrenia ustanovené zákonom č. 7/2010 Z. z., o ochrane pred povodňami, ktorým je do systému právnych predpisov transponovaná Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík a ktorý rozšíril škálu preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami, sú opatrenia v krajine. Prostredníctvom ich realizácie, na ktorú kladie dôraz tiež materiál Princípy, zásady a rámcové podmienky pre zabezpečenie prevencie pred povodňami, znižovanie povodňových rizík, rizík sucha, ostatných rizík náhlych prírodných živelných pohrôm a integrovaného manažmentu povodí, vypracovaný splnomocnencom vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny a schválený uznesením vlády SR č. 556/2010, je potrebné dosiahnuť zadržanie dažďovej a povrchovej vody v krajine „in situ“ v najväčšom možnom rozsahu prostredníctvom:

- realizácie plošných protierózných opatrení,
- realizácie plošných opatrení na zvýšenie schopnosti povodia zadržiavať vodu.

Pri realizácii uvedených opatrení sa povrchovými vodnými tokmi budú odvádzať len prirodzené prebytky vody z povodia.

Z finančného hľadiska najväčší podiel nákladov na realizáciu protipovodňových opatrení pripadá na SVP ako rozhodujúceho správcu vodných tokov Slovenska, a to 18,415 mld. Sk. (t.j. 611 266 016 EUR).

Program protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 sa plní len vo veľmi obmedzenej miere. Z finančného hľadiska zaostáva plnenie uvedeného programu v porovnaní s pôvodným plánom už o viac ako 6 mld. Sk (cca 200 mil. EUR). Na základe uznesenia vlády SR č. 892/2005 bola v júni 2006 pripravená Správa o situácii v odstraňovaní škôd spôsobených povodňami, o stave v plnení Programu protipovodňovej ochrany do roku 2010 a reálnych možnostiach jeho plnenia v ďalších rokoch (do roku 2015), ktorá však nebola vládou SR prerokovaná. S cieľom získať aktuálne informácie o stave protipovodňovej ochrany vláda SR dňa 14. júla 2010 prijala k Informácii o situácii vzniknutej v súvislosti s povodňami spolu s návrhmi krokov a riešení v krátkodobom a strednodobom horizonte uznesenie č. 472/2010, v ktorom ministromi pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR uložila v termíne do 31. decembra 2010 pripraviť analýzu stavu protipovodňovej ochrany SR, vrátane stavu realizácie povodňového varovného a predpovedného systému a predložiť ju na rokovanie vlády. Súčasťou analýzy stavu protipovodňovej ochrany bude aj návrh opatrení na zabezpečenie postupu v predmetnej oblasti do konca roku 2015, keď budú schválené plány manažmentu povodňových rizík podľa smernice 2007/60/ES a zákona č. 7/2010 Z. z.

3.4 Analýza na úrovni prioritnej osi 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

Ochrana ovzdušia

Kvalita ovzdušia vplyva na zdravotný stav obyvateľstva aj na stav ekosystémov. Znížená kvalita ovzdušia predstavuje zdravotné riziko pre obyvateľstvo žijúce v oblasti s nevyhovujúcou kvalitou ovzdušia a zároveň zvyšuje zraniteľnosť ekosystémov. Prijateľná kvalita ovzdušia, ktorá by nemala spôsobovať zdravotné riziká ani riziká pre ekosystémy, je definovaná smernicami EÚ o kvalite ovzdušia⁸. V týchto smerniciach sú uvedené limitné hodnoty (prípustné koncentrácie) jednotlivých znečisťujúcich látok v ovzduší (SO₂, NO_x, PM₁₀, prízemný ozón, a iné). Ako je uvedené v analýze nižšie, na Slovensku sú tieto limitné hodnoty vo viacerých oblastiach prekračované.

Situácia v oblasti znečistenia ovzdušia v SR v rokoch 2004 – 2006 je graficky znázornená v mape v prílohe č. 4.

⁸ Smernica Rady 96/62/ES z 27. septembra 1996 o posudzovaní a riadení kvality okolitého ovzdušia; Smernica Rady 1999/30/ES z 22. apríla 1999 o limitných hodnotách oxidu siričitého, oxidu dusičitého a oxidov dusíka, tuhých znečisťujúcich látok a olova v okolitom ovzduší; Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/69/ES zo 16. novembra 2000 týkajúca sa limitných hodnôt pre benzén a oxid uhoľnatý v okolitom ovzduší; Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/3/ES z 12. februára 2002, ktorá sa týka ozónu v okolitom ovzduší; Smernica Európskeho Parlamentu a Rady 2004/107/ES z 15. decembra 2004, ktorá sa týka arzenu, kadmia, ortuti, niklu a polycyklických aromatických uhlíkovodíkov v okolitom ovzduší

Imisná situácia

Na území SR sa v súčasnosti nachádza 20 oblastí riadenia kvality ovzdušia (viď mapovú prílohu č. 5), kde dochádza k prekračovaniu limitných, respektíve cieľových hodnôt znečisťujúcich látok. Imisná situácia na území Slovenska je podrobne prezentovaná v prílohe č. 7, ktorá obsahuje tabuľky s údajmi z monitorovacích staníc prevádzkovaných SHMÚ. Z prezentovaných údajov vyplývajú nižšie uvedené závery pre jednotlivé znečisťujúce látky.

Oxid siričitý

Prekročenie limitných hodnôt a limitných hodnôt zvýšených o medzu tolerancie sa vyskytlo len v roku 2004 na jedinej stanici na Slovensku, v Bystriciach. Okrem zóny Trenčianskeho kraja v ostatných zónach a aglomeráciách je úroveň znečistenia ovzdušia oxidom siričitým na značne nižších hodnotách pod úrovňou limitnej hodnoty. V zóne Trenčianskeho kraja sa spaľuje slovenské vysoko sírne uhlie v lokálnych kúreniskách, ale aj vo veľkých energetických zariadeniach na produkciu elektrickej a tepelnej energie. Ide teda o stacionárne zdroje, pričom je žiaduce znižovanie ich emisií nad rámec smerníc EÚ. V zóne Trenčianskeho kraja je preto nevyhnutné prijímať dodatočné opatrenia, aby sa koncentrácie oxidu siričitého v ovzduší nezvyšovali, ale naopak, aby vykazovali klesajúci trend. V predmetnej oblasti žije 196 500 obyvateľov (3,64% obyvateľov SR), jej veľkosť je 960 km², čo predstavuje necelé 2 % územia SR.

Oxid dusičitý

Hodnota vyššia ako ročná limitná hodnota sa v roku 2003 vyskytla na stanici Bratislava - Trnavské mýto. V roku 2004 sa vyskytla hodnota vyššia ako ročná limitná hodnota na stanici Nitra a v roku 2006 na staniách Trnava, Nitra a Bratislava - Trnavské mýto a v roku 2006 na stanici Trnava. Hlavným dôvodom prekročovania limitnej hodnoty tejto znečisťujúcej látky sú emisie z dopravy. Všetky tri mestá sú nadmerne zaťažené mobilnými zdrojmi, ktorých emisie prispievajú k prekračovaniu limitných hodnôt NO₂. Znižovanie emisií zo stacionárnych zdrojov v danej oblasti je vhodné, ale prioritou sú aktivity súvisiace so znižovaním emisií NO_x predovšetkým z dopravných zdrojov. Uvedené 3 oblasti pokrývajú 540 km², čo predstavuje 1,1 % územia SR, pričom v nich žije 579 219 obyvateľov (10,77 % populácie SR). Bez aglomerácie Bratislava ide o územie s rozlohou 172 km² (0,35% územia SR), kde žije 153 680 obyvateľov (2,86% populácie SR).

PM₁₀ (tuhé suspendované častice s priemerom <10 µm)

V roku 2004 sa monitorovali PM₁₀ častice na 27 staniách. Súčasne sa vykonávali merania PM_{2,5} na 6 staniách. Limitná hodnota zvýšená o medzu tolerancie bola v roku 2004 prekročená vo všetkých zónach a aglomeráciách. V roku 2005 bola situácia rovnaká. Prekročovanie limitných hodnôt PM₁₀ súvisí s viacerými zdrojmi znečisťovania. K prekračovaniu limitných hodnôt dochádza najmä v dôsledku sekundárnej prašnosti (stavby, nedostatočná čistota prístupových komunikácií a ostatných ciest, posypový materiál na cestách), emisií z dopravy (výfukové plyny najmä dieselových motorov, emisie z brzdového obloženia, zlá organizácia dopravy a pod.) Stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia nepatria medzi najdôležitejšie, napriek tomu k zlej situácii prispievajú individuálne lokálne kúreniská.

Špecifickým problémom v oblasti emisií PM₁₀ na území SR je skutočnosť, že k prekračovaniu ich limitných hodnôt dochádza vo všetkých oblastiach riadenia kvality ovzdušia v dôsledku synergického účinku viacerých druhov zdrojov. V prílohe č. 8 je uvedených 10 - 30 najvýznamnejších prevádzkovateľov stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia v oblastiach riadenia kvality ovzdušia. Na základe výsledkov modelovania a hodnotenia

kvality ovzdušia na území SR však stacionárne zdroje s vysokými komínmi nepatria medzi rozhodujúce zdroje, ktoré sa podieľajú na zvýšenej koncentrácii suspendovaných častíc v ovzduší v danej lokalite. Znižovanie emisií iba zo stacionárnych zdrojov nebude viesť k zlepšeniu situácie (zníženiu počtu prekročení limitnej hodnoty). Jedinou alternatívou na dosiahnutie zlepšenia daného stavu je komplexný prístup, zahŕňajúci podporu znižovania znečistenia nielen zo stacionárnych, ale aj mobilných zdrojov a zároveň nielen z bodových, ale aj plošných zdrojov znečistenia ovzdušia (najmä sekundárnou prachnosťou). V oblastiach riadenia kvality ovzdušia, kde dochádza k prekračovaniu limitnej hodnoty pre PM_{10} , žije 1 554 681 obyvateľov (28,9 % obyvateľov SR). Oblasti sa nachádzajú na rozlohe 2928 km², čo predstavuje 5,97% územia SR. Bez aglomerácie Bratislava ide o plochu 2560 km² (5,22 % územia SR), na ktorej žije 1 129 240 obyvateľov (20,99% obyvateľov SR).

Prízemný ozón

Ročné priemery koncentrácie prízemného ozónu na Slovensku v znečistených mestských a priemyselných polohách sa v roku 2004 pohybovali v intervale 38-58 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$. Na ostatnom území boli od 59 do 91 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, hlavne v závislosti od nadmorskej výšky. Na celom území Slovenska sa v roku 2004 priemerná koncentrácia z denných hodín (9-16 h) za 6-mesačné vegetačné obdobie pohybovala na všetkých staniciach (s výnimkou Ružomberka, Veľkej Idy a Žiliny) okolo hodnoty 90-95 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$. Rok 2004 možno podľa priemerných hodnôt za vegetačné obdobie zaradiť medzi fotochemicky aktívne roky. Ďalšie údaje za roky 2003 – 2005 sú prezentované v tabuľke v prílohe č. 7. Vzhľadom na fakt, že cieľová hodnota povoleného počtu prekročení pre rok 2010 je plánovaná na 25 dní v priemere za 3 roky, z údajov v prílohe č. 7, tabuľke č. 4 je zrejmé, že na väčšine územia by pri zachovaní súčasného stavu dochádzalo k prekračovaniu týchto ročných hodnôt. Jednou z možností zlepšenia daného stavu je podpora znižovania emisií prekursorov ozónu (NO_x , prchavé organické látky - VOC a podobne).

Monitorovanie znečisťujúcich látok v ovzduší

V nadväznosti na sledovanie dodržiavania povolených limitných koncentrácií vyššie uvedených znečisťujúcich látok v ovzduší je potrebné disponovať dostatočným technickým zabezpečením monitorovacích staníc. Na Slovensku je monitorovanie kvality ovzdušia zabezpečené Národnou monitorovacou sieťou kvality ovzdušia. Táto sieť je dôležitá aj z hľadiska monitorovania, či SR dodržiava národné emisné stropy stanovené smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2001/81/ES z 23. októbra 2001 o národných emisných stropoch pre určité látky znečisťujúce ovzdušie.

Monitorovacia sieť je na Slovensku v nevyhovujúcom technickom stave, nie je monitorovaný obsah ortuti v ovzduší (Hg), nie sú splnené požiadavky minimálneho počtu monitorovacích miest v zónach, nie sú zabezpečené podmienky výtlačnosti dát (v súvislosti so zastaranou monitorovacou technikou) a kvalita získaných výsledkov je nepostačujúca (sieť nie je akreditovaná). Okrem toho nová navrhovaná smernica EK o kvalite ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe sprísňuje termíny splnenia limitných hodnôt a zároveň zavádza limitnú hodnotu pre $PM_{2,5}$. Táto smernica si vyžaduje rozšírenie monitorovacieho programu, ako aj uplatňovanie prísnych opatrení, ktoré s monitorovaním kvality ovzdušia súvisia.

Emisná situácia

Jednou z ciest k zlepšeniu kvality ovzdušia je dodržiavanie emisných limitov a podmienok prevádzkovania zariadení, ktoré sú definované pre zdroje znečisťovania ovzdušia smernicami

EÚ.⁹ Táto cesta je Slovenskou republikou využívaná a všetky zariadenia spadajúce do pôsobnosti smerníc sú alebo budú musieť byť v súlade s nimi (vrátane tých, na ktoré sa vzťahovali prechodné obdobia, ktoré končia 31.12. 2007). Implementácia týchto smerníc prostredníctvom investícií do technických zariadení na zníženie emisií (za účelom zosúladenia so smernicami) spolu s iným spolupôsobiacimi faktormi priniesla redukciu emisií znečisťujúcich látok, ako je to uvedené v analýze nižšie.

Tuhé látky a oxid siričitý (SO₂)

Emisie tuhých látok aj SO₂ sa od roku 1990 plynulo znižujú, čo je okrem poklesu výroby a spotreby energie spôsobené aj zmenou palivovej základne v prospech ušľachtilých palív a používaním palív s lepšími akostnými znakmi. Na redukcii emisií tuhých častíc sa podieľalo aj zavádzanie odľučovacej techniky, resp. zvyšovanie jej účinnosti. Zároveň pokračoval klesajúci trend emisií SO₂, ktorý bol spôsobený znižovaním spotreby hnedého, čierneho uhlia, ťažkého vykurovacieho oleja, používaním nízkosírných vykurovacích olejov (Slovnaft) a inštalovaním odsírovacích zariadení na veľkých energetických zdrojoch (Elektrárne Nováky a Vojany). Kolísanie emisií SO₂ v rokoch 2001 až 2003 bolo ovplyvnené čiastočnou alebo úplnou prevádzkou uvedených zdrojov, kvalitou spaľovaných palív a objemom výroby. V roku 2004 bol zaznamenaný pokles emisií SO₂, najmä v prípade veľkých zdrojov, ktorý bol zapríčinený hlavne zvýšením miery spaľovania nízkosírných vykurovacích olejov. Mierny nárast emisií tuhých látok v roku 2004 bol spôsobený zvýšením spotreby dreva oproti roku 2003 v sektore malé zdroje (domácnosti). V prílohách č. 9 a 10 je uvedených 50 najväčších stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia na území SR. Za dôležité považujeme upozorniť na skutočnosť, že v prípade tuhých látok tieto stacionárne zdroje nie sú majoritnými pôvodcami znečistenia. V prípade SO₂ ide o prioritné zdroje, avšak v regióne Prievidza sa na znečisťovaní ovzdušia podieľajú aj lokálne kúreniská a malé zdroje znečisťovania ovzdušia.

Oxidy dusíka (NO_x)

Emisie NO_x vykazujú v období od roku 1990 mierny pokles. Mierne zvýšenie emisií v roku 1995 súvisí so zvýšením spotreby zemného plynu. Pokles emisií NO_x po roku 1996 bol zapríčinený hlavne zlepšením stavu techniky a technológie spaľovacích procesov. Znižovanie spotreby tuhých palív od roku 1997 viedlo k ďalšiemu poklesu emisií NO_x. V rokoch 2002 a 2003 sa na znížení emisií výrazne prejavila denitrifikácia (Elektráreň Vojany). V roku 2004 je trend emisií bez výraznejších zmien. V prílohe č. 11 sú uvedení prevádzkovatelia 50 najväčších zdrojov znečisťovania ovzdušia touto znečisťujúcou látkou. V súvislosti s riešením kvality ovzdušia je však potrebné venovať pozornosť nielen týmto stacionárnym zdrojom, ale aj mobilným zdrojom, t.j. doprave.

Oxid uhoľnatý (CO)

Emisie CO majú od roku 1990 klesajúcu tendenciu, ktorá bola spôsobená najmä znížením spotreby a zmenou zloženia paliva vo sfére malospotrebiteľov. Emisie CO z veľkých zdrojov klesali len mierne. Na celkových emisiách CO z veľkých zdrojov sa najvýznamnejšie podieľa

⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 94/63/ES z 20. decembra 1994 o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín, ktoré vznikajú pri skladovaní benzínu a jeho distribúcii z distribučných skladov do čerpacích staníc; Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/42/ES z 21. apríla 2004 o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel v určitých farbách a lakoch a vo výrobkoch na povrchovú úpravu vozidiel a o zmene a doplnení smernice 1999/13/ES; Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/80/ES z 23. októbra 2001 o obmedzení emisií určitých znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých spaľovacích zariadení, Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/76/ES zo 4. decembra 2000 o spaľovaní odpadov a ďalšie

priemysel železa a ocele. Pokles emisií CO v roku 1996 bol zapríčinený zohľadnením účinkov opatrení na obmedzovanie emisií CO v tomto sektore. Kolísanie emisií CO z veľkých zdrojov v rokoch 1997 až 2003 súvisí tiež s množstvom vyrobeného surového železa, ako aj spotrebou paliva. V roku 2004 emise CO vzrástli, a to hlavne v prípade veľkých zdrojov, zároveň však v sektore cestná doprava poklesli. Pokles emisií v sektore cestná doprava súvisí s poklesom spotreby benzínov, ako aj s pokračujúcou obnovou vozidlového parku generačne novými vozidlami vybavenými trojcestným riadeným katalyzátorom.

Tabuľka č. 3.6: Emisie základných znečisťujúcich látok [tis. t] v SR v rokoch 2000-2004

			2000	2001	2002	2003	2004
Tuhé látky	Stacionárne zdroje – NEIS	Veľké zdroje	29,923	29,722	25,037	20,166	17,670
		Stredné zdroje	4,958	4,405	3,767	3,259	2,748
		Malé zdroje	19,877	20,550	17,217	18,300	21,504
	Mobilné zdroje	Cestná doprava	7,648	8,567	8,866	8,910	9,480
		Ostatná doprava	0,399	0,404	0,366	0,329	0,343
	Spolu		62,805	63,648	55,253	50,964	51,745
SO ₂	Stacionárne zdroje – NEIS	Veľké zdroje	101,955	109,823	91,461	95,283	87,932
		Stredné zdroje	8,083	6,655	3,964	3,620	2,652
		Malé zdroje	16,055	13,764	7,127	6,384	5,382
	Mobilné zdroje	Cestná doprava	0,670	0,750	0,733	0,750	0,827
		Ostatná doprava	0,189	0,194	0,064	0,059	0,063
	Spolu		126,952	131,186	103,349	106,096	96,856
NO _x	Stacionárne zdroje – NEIS	Veľké zdroje	54,485	51,653	46,412	44,605	44,244
		Stredné zdroje	8,052	7,751	6,356	6,620	4,926
		Malé zdroje	7,993	8,391	7,137	7,356	7,582
	Mobilné zdroje	Cestná doprava	33,438	35,719	36,063	34,814	36,443
		Ostatná doprava	4,860	4,899	4,808	4,305	4,506
	Spolu		108,828	108,413	100,776	97,700	97,701
CO	Stacionárne zdroje – NEIS	Veľké zdroje	120,609	115,177	122,225	141,047	147,317
		Stredné zdroje	10,779	10,280	9,150	9,394	7,531
		Malé zdroje	53,792	50,178	33,815	33,811	34,753
	Mobilné zdroje	Cestná doprava	120,190	131,954	119,757	116,050	111,602
		Ostatná doprava	1,719	1,626	1,591	1,463	1,509
	Spolu		307,089	309,215	286,538	301,765	302,712

Zdroj: Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ), Správa o kvalite ovzdušia a podiele jednotlivých zdrojov na jeho znečisťovaní v SR, 2005

Emisie ostatných znečisťujúcich látok

Údaje o emisiách nemetánových prchavých organických látok (NMVOC) a ťažkých kovov v SR sú uvedené v tabuľkách č. 4 a č. 5 v prílohe č. 4.

Z vyššie uvedených informácií vyplýva, že k zníženiu emisií znečisťujúcich látok aj vplyvom aplikácie smerníc na jednotlivých zdrojoch znečisťovania došlo a k 31.12.2007 musia všetky zdroje znečisťovania ovzdušia, na ktoré sa vzťahujú smernice EÚ, byť s nimi v súlade. Z hľadiska dodržiavania emisných limitov (definovaných smernicami) je teda technická infraštruktúra zdrojov dostatočná. Ale pretože táto infraštruktúra nezabezpečila zlepšenie kvality ovzdušia do takej miery, aby boli dodržané limitné koncentrácie v ovzduší, ktoré sú hraničné pre poškodenie ľudského zdravia a ekosystémov, musí Slovensko (ako aj iné krajiny EÚ) pristúpiť k ďalším opatreniam, medzi ktoré bude patriť aj ďalšie zlepšovanie technickej infraštruktúry zdrojov znečisťovania ovzdušia, ktoré v súčasnosti plnia emisné limity.

Národné emisné stropy

Národné emisné stropy pre Slovensko pre oxid siričitý (SO₂), oxidy dusíka (NO_x), prchavé organické zlúčeniny a amoniak (NH₃) boli určené na základe smernice Rady 2001/81/ES z 23. októbra 2001 o národných emisných stropoch pre určité látky znečisťujúce ovzdušie,

ako aj národnými právnymi predpismi.¹⁰ Aj keď v súčasnosti SR dodržiava určené stropy, vzhľadom na Tematickú stratégiu o znečistení ovzdušia sa plánuje ich sprísnenie.

Takéto výrazné zníženie emisií nie je možné dosiahnuť bez dodatočných opatrení a investícií do zdrojov znečisťovania ovzdušia tak stacionárnych, ako aj mobilných, ktoré v súčasnosti plnia emisné limity alebo podmienky prevádzkovania.

Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

Podiel SR na globálnej antropogénnej emisii skleníkových plynov tvorí zhruba 0,2 %. Ročná emisia CO₂ pripadajúca na jedného obyvateľa sa v súčasnosti pohybuje okolo 7,7 t/rok a zaraďuje SR medzi štáty s najvyššími mernými emisiami v Európe.

Celkové emisie skleníkových plynov vyjadrené ako ekvivalenty CO₂ klesli v roku 2000 oproti základnému roku 1990 o takmer 33 % (so započítaním záchytoz z LULUCF – „Land use - Land use change and forestry“), takže sa predpokladá, že pri uplatňovaní vhodných opatrení bude zabezpečené splnenie požiadaviek Kjótskeho protokolu.

Agregované emisie skleníkových plynov v roku 2003 mierne vzrástli v porovnaní s rokom 2002 o 1,5 %, čo predstavuje viac ako 700 Gg (vyjadrené bez emisií z LULUCF). Avšak oproti základnému roku 1990 emisie skleníkových plynov ukazujú významný pokles o 20 465 Gg, čo je približne 28 % (bez záchytoz z LULUCF). Najvýraznejší podiel na emisiách skleníkových plynov má sektor energetiky, a to takmer 80 % v roku 2003. Sektory priemyselné procesy a poľnohospodárstvo sa na celkových emisiách skleníkových plynov podieľajú spoločne po približne 8 % a sektor odpady prispieva 4 %. Percentá sú vyjadrením emisií v CO₂ agregovaných ekvivalentoch.

Tabuľka č. 3.7: Agregované emisie skleníkových plynov podľa sektorov (CO₂ ekvivalent [Tg]) v SR v rokoch 1990-2003

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Energetika*	58,95	51,14	47,35	44,47	41,46	42,76	43,36	43,57	41,89	39,01	39,4	42,29	41,9	40,8	40,15
Priem. procesy**	4,26	3,37	3,35	3,04	3,36	3,56	3,60	3,75	4,37	3,71	3,91	4,11	3,99	3,99	4,85
Použitie rozpúšťadiel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,06	0,06	0,08
Poľnohospodárstvo	8,06	6,89	5,87	5,13	4,94	5,10	4,89	4,76	4,33	4,10	4,14	4,22	4,13	4,02	3,86
LULUCF	-2,41	-3,46	-4,12	-4,25	-3,28	-2,67	-2,42	-1,40	-1,92	-1,62	-2,39	-5,21	-5,23	-4,81	-4,23
Odpady	2,09	2,03	1,99	1,91	1,92	1,93	2,11	1,93	1,80	1,82	1,92	1,86	2,13	2,22	2,08

*Vrátane dopravy **Vrátane F-plynov

Zdroj: SHMÚ, Správa o kvalite ovzdušia a podiele jednotlivých zdrojov na jeho znečisťovaní v SR, 2005

Emisie skleníkových plynov dosahovali najvyššiu úroveň koncom 80. rokov, v období 1990-1994 došlo k ich poklesu okolo 25 %, od roku 1994 tieto emisie viac - menej stagnovali, ale v roku 2000 bol opäť zaznamenaný ich výraznejší pokles. V posledných rokoch emisie opäť mierne stúpili, a to v dôsledku oživenia priemyselnej výroby, dopravy a zmeny palivovej základne.

Celkové emisie skleníkových plynov v roku 2004 predstavovali 51 046,16 Gg bez započítania záchytoz zo sektoru Využívanie krajiny – Zmeny vo využívaní krajiny a lesníctvo (LULUCF), čo predstavuje pokles oproti základnému roku 1990 o takmer 30 % (22 000 Gg). Emisie označované v literatúre aj ako net emisie so započítaním záchytoz v sektore LULUCF

¹⁰ Zákon č.478/2002 z 25.júna 2002 o ochrane ovzdušia a ktorým sa dopĺňa zákon č. 401/1998 Z.z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení neskorších predpisov, Vyhláška MŽP SR č.131/2006 Z.z., ktorou sa ustanovujú národné emisné stropy a celkové množstvo kvót znečisťujúcich látok.

v roku 2004 predstavovali 46 795,27 Gg. Oproti roku 2003 klesli celkové emisie bez LULUCF o 50 Gg, čo predstavuje približne 1 %.¹¹

Tabuľka č. 3.8: Agregované¹² antropogénne emisie skleníkových plynov (CO₂ ekvivalent [Tg]) v SR v rokoch 1990-2004¹³

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Net CO ₂	58,1	48,6	44,2	41,1	39,1	41,1	42,0	43,3	41,7	41,0	38,5	38,7	36,7	37,5	38,2
CO ₂ *	60,5	52,1	48,4	45,4	42,4	43,8	44,4	44,7	43,6	42,6	40,9	43,9	41,9	42,4	42,5
CH ₄	6,4	5,9	5,5	5,1	5,0	5,2	5,2	5,0	4,7	4,6	4,5	4,5	4,6	4,6	4,3
N ₂ O	6,1	5,2	4,5	3,9	4,1	4,2	4,2	4,3	3,9	3,8	3,8	4,1	3,9	4,0	4,1
HFCs, PFCs, SF ₆	0,27	0,27	0,25	0,16	0,14	0,15	0,08	0,11	0,08	0,09	0,10	0,11	0,13	0,17	0,19
Spolu (s net CO ₂)	71,0	60,0	54,5	50,3	48,4	50,7	51,5	52,6	50,5	49,5	47,0	47,3	45,3	46,3	46,8
Spolu*	73,4	63,5	58,6	54,6	51,7	53,4	54,0	54,0	52,4	51,2	49,4	52,5	50,5	51,1	51,0

* Emisie bez započítania záchyty v sektore LULUCF (Land use-Land use change and forestry)

Zdroj: SHMÚ, Správa o kvalite ovzdušia a podiele jednotlivých zdrojov na jeho znečisťovaní v SR, 2005

Tabuľka č. 3.9: Celkové emisie a záchyty CO₂ [Gg] v SR v rokoch 1990-2004

	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Net CO ₂	58 131	41 145	41 967	43 260	41 710	40 994	38 521	38 671	36 702	37 529	38 247
CO ₂ *	60 537	43 841	44 389	44 662	43 649	42 630	40 924	43 896	41 945	42 362	42 498
Spaľovanie fos. palív	57 053	41 062	41 628	41 803	40 089	39 010	37 666	40 563	38 551	39 183	38 593
Energetický priemysel	51 982	36 685	37 186	37 196	35 136	34 191	33 345	35 669	33 513	34 035	33 153
Doprava	5 071	4 377	4 441	4 607	4 953	4 819	4 321	4 894	5 038	5 148	5 440
Priemyselné procesy	3 484	2 779	2 761	2 859	3 560	3 620	3 102	3 198	3 251	3 039	3 757
Minerálne produkty	2 942	2 342	2 250	2 331	3 032	3 052	2 522	2 590	2 602	2 336	2 982
Výroba kovov	542	437	512	528	528	567	580	608	649	703	775
LULUCF	-2 407	-2 696	-2 422	-1 402	-1 939	-1 636	-2 403	-5 225	-5 243	-4 833	-4 251
Lesy	-4 454	-4 399	-3 968	-2 717	-3 130	-2 800	-4 318	-5 551	-5 641	-5 156	-3 995
Poľnohospodárska pôda	3 287	2 063	2 063	3 226	1 798	1 711	4 394	1002	1 174	1 416	-14
Lúky a pasienky	536	256	93	-50	70	-126	797	-880	-874	-1 363	-373
Iná krajina	-1 775	-615	-609	-1861	-677	-420	-1 682	204	98	269	132
Odpady	IE	IE	IE	IE	IE	IE	156	135	143	140	148
Spaľovanie odpadov	IE	IE	IE	IE	IE	IE	156	135	143	140	148
Spaľovanie biomasy**	314	326	316	349	303	269	263	417	508	555	582
Medzinárodné zásoby**	NE	38	44	39	36	37	37	35	37	48	65

*Emisie CO₂ bez započítania záchyty v sektore LULUCF (Land use-Land use change and forestry)

**Emisie sa nezapočítavajú do celkovej národnej emisie

Zdroj: SHMÚ, Správa o kvalite ovzdušia a podiele jednotlivých zdrojov na jeho znečisťovaní v SR, 2005

Projekcie emisií CO₂ zo spaľovania a transformácie fosílnych palív¹⁴

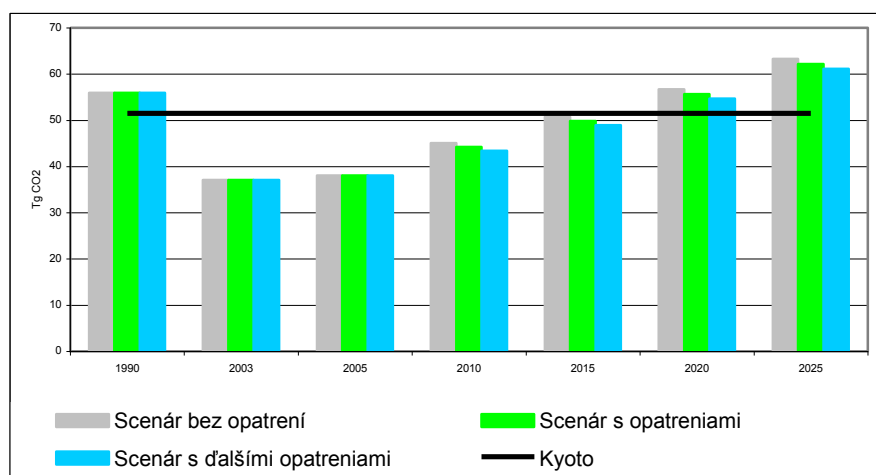
Výsledky modelovania vývoja emisií CO₂ podľa uvedených scenárov sú znázornené na obrázku č.3.1.

¹¹ Správa o kvalite ovzdušia a podiele jednotlivých zdrojov na jeho znečisťovaní v SR, www.shmu.sk

¹² Agregované emisie skleníkových plynov vyjadrené ako ekvivalent CO₂, prepočítané cez GWP100 (Global warming potential - metán GWP=21, N₂O GWP=310, F-plyny GWP=140-23 900)

¹³ Emisie za rok 2004 neboli zatiaľ podrobené hĺbkovej kontrole UNFCCC

¹⁴ Štvrtá národná správa Slovenskej republiky o zmene klímy a správa o dosiahnutom pokroku pri plnení Kjótskeho protokolu, 2005

Obrázok č. 3.1: Scenáre tvorby CO₂ bez započítania LULUCF

Výsledky scenárov sú porovnané s úrovňou 92% tvorby emisií CO₂ zo spaľovania a transformácie fosílnych palív pre rok 1990. Na základe výsledkov modelovania je zrejmé, že v roku 2010 je reálne splnenie Kjótskeho redukčného cieľa pre všetky scenáre, teda aj pre scenár bez opatrení.

Očakávaná dynamika ekonomického rastu však povedie k ďalšiemu výraznému zvyšovaniu emisií CO₂, pričom pre ďalšie znižovanie tvorby emisií v rámci aktuálneho strategického cieľa EÚ - zníženie o 20% do roku 2020 v porovnaní s úrovňou v roku 1990 - bude musieť SR definovať a využiť širší rámec opatrení na obmedzenie produkcie emisií CO₂ a oblastí pre implementáciu týchto opatrení. S ohľadom na to je potrebné zároveň s opatreniami na zlepšenie kvality ovzdušia podporiť aj opatrenia na zníženie emisií skleníkových plynov.

3.5 Analýza na úrovni prioritnej osi 4 Odpadové hospodárstvo

Vznik odpadov

Základnú charakteristiku situácie v SR z hľadiska vzniku odpadov poskytuje tabuľka č. 3.10, obsahujúca údaje o množstvách odpadov, s ktorými nie je nakladané na mieste ich vzniku. V mapovej prílohe č. 6 je graficky znázornený vznik odpadov v SR podľa jednotlivých krajov.

Tabuľka č. 3.10: Vznik odpadov v SR za rok 2005

Kategória odpadu	Množstvo (v t)
Nebezpečný odpad	561 247
Ostatný odpad	8 809 928
Komunálny odpad	1 558 263
Spolu	10 929 438

Zdroj: Slovenská agentúra životného prostredia (ďalej len „SAŽP“), Regionálny informačný systém o odpadoch (ďalej len „RISO“), 2006

Komunálny odpad

Podľa údajov Štatistického úradu SR (ďalej len „ŠÚ SR“) vzniklo v SR v roku 2005 celkom 1 558 263 ton komunálneho odpadu (ďalej len „KO“), čo zodpovedá priemerne 289 kg KO na 1 obyvateľa. Najviac KO na obyvateľa vzniká stále v Bratislavskom kraji (433 kg/obyv.) a v Trnavskom kraji (399 kg/obyv.). V oboch krajoch je zaznamenaný stúpajúci trend

produkcie KO, pričom v priamo v meste Bratislava bola produkcia KO až 455 kg/obyv. Najmenej KO na obyvateľa je produkovaneho v krajocho Košice (211 kg/obyv.) a Prešov (204 kg/obyv.). Celoplošne sa prevažná časť KO zneškodňuje, až 92%. Zhodnocovanie KO dosahuje len 3%. Najrozšírenejšou metódou nakladania s KO (79%) je už dlhodobo skládkovanie.

Separovaný zber odpadov

Podľa ŠÚ SR predstavuje množstvo vyseparovaných zložiek KO na 1 obyvateľa 16 kg, čo znamená zvyšujúcu sa, ale stále nedostatočnú úroveň separácie KO. Medzi hlavné príčiny nízkej úrovne separácie možno považovať predovšetkým nedostatočne vybudovanú infraštruktúru odpadového hospodárstva, ktorá by umožnila separáciu viacerých komodít z KO, nízku úroveň environmentálneho vedomia verejnosti a všeobecný nezáujem o environmentálnu problematiku. Komunálna sféra nedisponuje potrebným finančným zázemím a väčšina systémov separovaného zberu bola vybudovaná za pomoci štátnych dotácií a úverov.

V komunálnej oblasti bola úroveň technického vybavenia územia pre potreby zberových systémov inventarizovaná v rámci projektu „Účasť obcí a miest pri zabezpečovaní zberu a zhodnocovania odpadu“. Podľa výsledkov tohto projektu bolo do separovaného zberu zapojených 1 631 obcí s celkovým počtom obyvateľov 4 317 760, čo predstavuje cca 80 % z celkového počtu obyvateľov SR. Získané údaje z uvedeného projektu sú obsiahnuté v tabuľke č. 3.11.

Tabuľka č. 3.11: Údaje o separovanom zbere odpadov

Počet separovaných komodít	Počet obcí	Počet obyvateľov
1	386	506 000
2	438	999 000
3	496	506 485
4	301	1 270 206
5	10	35 000

Zdroj: Recyklačný fond, projekt „Účasť obcí a miest pri zabezpečovaní zberu a zhodnocovaní odpadu“, 2004

Ciele separovaného zberu podľa Programu odpadového hospodárstva SR na roky 2006 - 2010 stanovujú dosiahnuť v roku 2010 50 kg vyseparovaného KO na obyvateľa. Súčasný stav v oblasti separácie KO sa vyznačuje výraznými regionálnymi disparitami. V Bratislavskom kraji bolo v roku 2005 vyseparovaných 40,32 kg KO na obyvateľa. Najmenej odpadu bolo vyseparovaného v Prešovskom a Košickom kraji, kde úroveň separovaného zberu nedosiahla ani 10 kg vyseparovaného KO na obyvateľa

Biologicky rozložiteľné odpady

Biologicky rozložiteľné odpady (ďalej len „BRO“) rozdeľujeme na BRO z komunálnej sféry, t. j. separovane zbierané zložky KO (podskupina 20 01) a odpady podskupiny 20 02 a iné BRO, medzi ktoré patria kaly, ako aj BRO z viacerých priemyselných odvetví (napr. odpady skupiny 2 a 19). Zhodnocovanie BRO nedosahuje v súčasnosti v SR úroveň zodpovedajúcu vyspelým krajinám EÚ. BRO pritom vznikajú celoplošne vo veľkých množstvách a vyznačujú sa aj rozmanitosťou zdrojov. Veľký počet druhov odpadov vhodných na aeróbne spracovanie poskytuje možnosť vyrábať komposty podľa rôznych receptúr a s veľmi variabilným zložením vstupnej suroviny.

V SR sa zatiaľ nevyužívajú ani možnosti poskytované anaeróbnou fermentáciou BRO, ktorou vzniká bioplyn (hlavnou zložkou bioplynu je metán). Chýbajú bioplynové stanice najčastejšie budované pri ČOV (v súvislosti so stabilizáciou kalov). Bioplynové stanice ako súčasť infraštruktúry odpadového hospodárstva by mohli ďalej zlepšiť stav nakladania s kalmi, ktoré patria medzi odpady vznikajúce vo veľkých množstvách (odpady z ČOV).

Sprísnujúce sa podmienky nakladania s BRO (vrátane živočíšnych odpadov) vytvárajú predpoklady pre zlepšený prístup k týmto odpadom s cieľom ich zhodnocovania. Aj z týchto dôvodov treba využiť potenciál vyspelých technológií, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii pre priemyselné kompostovanie.

Vybrané druhy nebezpečných odpadov

Odpady zo zdravotnej starostlivosti

Medzi odpady, ktoré si vzhľadom na charakter plošného výskytu a nebezpečné vlastnosti vyžadujú špecifické prístupy, patria odpady zo zdravotnej starostlivosti (odpady podskupiny 18 01). Miestami vzniku odpadov podskupiny 18 01 sú predovšetkým nemocnice s poliklinikou, špecializované zdravotnícke zariadenia (sanatóriá), zariadenia kúpeľnej starostlivosti a tiež rastúci počet súkromných ambulancií, často pôsobiacich mimo objektov nemocníc. Zvýšený výskyt tohto odpadu treba spájať s koncentráciou obyvateľov v krajských a väčších okresných mestách (Bratislava, Trnava, Nitra, Trenčín, Lučenec, Banská Bystrica, Žilina, Prievidza, Rimavská Sobota, Prešov, Poprad, Trebišov), v ktorých sídlia nemocnice s poliklinikou s minimálnym počtom lôžok 500, ako aj s lokalitami kúpeľov (Piešťany, Smrdáky, Trenčianske Teplice, Bojnice, Sklené Teplice, Dudince, Nimnica, Rajecké teplice, Turčianske Teplice, Sliač, Kováčová, Lúčky, Korytnica, Brusno, Číž, Štrbské Pleso, Vyšné Ružbachy, Štós a Bardejov).

Najčastejšie využívanou metódou nakladania s odpadmi podskupiny 18 01 je spaľovanie. Menšie množstvo odpadu sa zneškodňuje uložením na skládky (môže ísť len o odpady druhu 18 01 01 alebo 18 01 04) a časť vzniknutého odpadu 18 01 01 sa zhodnocuje recykláciou kovov. Ostatné metódy nakladania sa uplatňujú v podstatne menšej miere. Značná časť zo vzniknutého množstva odpadov podskupiny 18 01 sa v súčasnosti spaľuje v technicky nevhodných zariadeniach, ktoré postupne končia prevádzku. Redukcia počtu spaľovní odpadov podskupiny 18 01 si vyžaduje zabezpečiť pôvodcami týchto odpadov náhradné riešenia. Do budúcnosti je však potrebná rekonštrukcia existujúcich nevyhovujúcich spaľovní odpadov zo zdravotníckych zariadení.

Odpady s obsahom polychlórovaných bifenylov (PCB) a iných perzistentných organických látok (POPs)

PCB odpady

V rokoch 1959-1984 sa v SR vyrobilo 21 500 ton PCB, ktoré sa v rámci bývalého Československa široko využívali najmä pri výrobe kondenzátorov, náterových hmôt a ako teplotnosné kvapaliny. Na základe rozsiahlej inventarizácie (v rokoch 2000 a 2002) možno predpokladať, že na území SR sa v súčasnosti nachádza približne 3500 ton PCB (1000 t odpadov z výroby, 1000 t v uzavretých systémoch a 1500 t rôznych odpadov znečistených PCB). Ďalších 900 t PCB odpadov je pravdepodobne uložených na skládke Pláne.

Zariadenia s obsahom PCB je potrebné v SR zneškodniť alebo dekontaminovať do roku 2010. Väčšina zariadení sa stále používa a sú vyradované postupne jednotlivými subjektmi v závislosti od životnosti zariadení a podmienok vytvorených na trhu SR. Zariadenia sa líšia

svojimi charakteristikami, týkajúcimi sa manipulácie s nimi a spôsobu zneškodnenia. V SR sa v súčasnosti uplatňuje metóda zneškodňovania odpadov s obsahom PCB v spaľovni nebezpečných odpadov.

Chlórované POPs pesticídy

Celkový objem inventarizovaných pesticídov v SR je cca 300 ton (k 25. 7. 2005). Ak by zneškodnenie týchto látok (ktoré je finančne náročné) bolo zabezpečené s finančnou podporou štátu, možno očakávať zvýšenie priznaného množstva týchto látok. Je v záujme ochrany životného prostredia pristúpiť ku konečnému riešeniu tohto problému. Postupne sú spresňované informácie o výskyte "skladov" rôznych chemických prípravkov (pesticídov) v areáloch bývalých poľnohospodárskych družstiev a štátnych majetkov. Tieto lokality predstavujú potenciálne riziko úniku škodlivín z nezabezpečených skladových zásob, často s možnosťou voľného prístupu do objektov.

Zhodnocovanie odpadov

Materiálové zhodnocovanie odpadov

V rokoch 2002 - 2005 síce došlo k zlepšeniu infraštruktúry odpadového hospodárstva pre zhodnocovanie odpadov, avšak situácia v tejto oblasti stále nezodpovedá požiadavkám EÚ na jej rozvoj. Tomu nasvedčuje aj stručné zhodnotenie stavu nakladania s odpadmi podľa ďalej uvedených komodít, resp. odpadov z týchto komodít (na základe údajov z Programu odpadového hospodárstva SR do roku 2005).

Hlavnou príčinou nedostatočnej úrovne zhodnocovania odpadov je predovšetkým fakt, že v uplynulom období boli hlavné investičné toky nasmerované do oblasti zneškodňovania odpadov. Tento trend sa však v posledných rokoch obrátil a majoritná časť finančných prostriedkov (vrátane štátnych dotácií) je investovaná do infraštruktúry zhodnocovania odpadov. V roku 2005 bolo zhodnotených 44% z celkového množstva odpadov. Podľa Programu odpadového hospodárstva SR na roky 2006 – 2010 je cieľom v roku 2010 materiálovo zhodnocovať až 70% odpadov z celkového množstva vzniknutých odpadov.

Stav zhodnocovania odpadov z celkového množstva vzniknutého odpadu v jednotlivých krajoch SR graficky znázorňuje mapa v prílohe č. 7.

Situáciu v SR v oblasti budovania zariadení na zhodnocovanie odpadov v rokoch 2002 – 2006 graficky znázorňuje mapa v prílohe č. 8.

Energetické zhodnocovanie odpadov

V roku 2005 bolo v SR energeticky zhodnotených 306 109 ton odpadov, čo predstavuje asi 3% z celkového vzniku odpadov. Stúpajúci trend využívania odpadov za účelom získania energie spočíva predovšetkým vo využívaní odpadov ako náhrady za fosílnu palivá formou spoluspaľovania v cementárskych peciach. Obe spaľovne komunálneho odpadu prevádzkované v SR využívajú energiu na výrobu tepla, naďalej však zostávajú zariadeniami na zneškodňovanie odpadov, t.j. v ich prípade nejde o energetické zhodnocovanie odpadov.

K využívaniu bioplynu zo zariadení na zhodnocovanie odpadov v súčasnosti dochádza výlučne v bioplynových staniciach, ktoré zhodnocujú odpady z poľnohospodárskej výroby. Využívanie plynu zo skládok odpadov nie je v podmienkach SR účelné predovšetkým z hľadiska rozlohy a mocnosti skládok. Prevádzkovatelia skládok odpadov majú zákonnú povinnosť merať zloženie skládkových plynov a na základe výsledkov sa rozhodnúť pre ich energetické využitie alebo, ak to nie je účelné, majú povinnosť skládkový plyn spáliť. Do

konca roka 2008 bude povinné zachytávať skládkový plyn zo všetkých skládok odpadov, na ktoré sa ukladajú biologicky rozložiteľné odpady.

SR v súčasnosti nedisponuje špecifickými údajmi o využívaní bioplynu zo zariadení na zhodnocovanie biologicky rozložiteľných odpadov a skládok odpadov (táto skutočnosť bude upravená v novej legislatívnej úprave).

Zneškodňovanie odpadov

Infraštruktúru odpadového hospodárstva na zneškodňovanie odpadov predstavujú predovšetkým skládky odpadov a spaľovne odpadov. Z týchto dôvodov sa ciele pre rozvoj infraštruktúry v oblasti zneškodňovania odpadov týkali rekonštrukcie existujúcich spaľovní KO, dobudovania spaľovní nebezpečného odpadu vrátane odpadov zo zdravotníctva, dobudovania skládok odpadov v krajoch, kde ich kapacita nebola dostatočná a ďalej prekládkových staníc a iných zariadení na alternatívne metódy zneškodňovania odpadov.

Predovšetkým v oblasti nakladania s nebezpečným odpadom bude potrebné dobudovať koncové zariadenia, keďže mnohé z jestvujúcich prevádzok (skládky odpadov na nebezpečný odpad a spaľovne nebezpečného odpadu) budú musieť ukončiť svoju činnosť z dôvodu nesplnenia požiadaviek stanovených európskou legislatívou.

Vznik nebezpečných odpadov v jednotlivých krajoch SR je graficky znázornený v prílohe č. 9. V prílohe č.10 je graficky znázornená situácia v oblasti zhodnocovania nebezpečných odpadov a v prílohe č. 11 je graficky znázornená situácia v oblasti zneškodňovania nebezpečných odpadov v jednotlivých krajoch SR .

Skládkovanie odpadov

Tabuľka č. 3.12: Vývoj v oblasti skládkovania odpadov v SR

Rok	2000	2001	2002	2003	2004
Množstvo skládkovaných odpadov v mil. t	3,8	3,7	3,3	3,3	4,6
Podiel z celkového množstva odpadov v [%]	24,1	23,3	24,3	17,4	48,3
V tom: komunálne odpady v mil. ton	1,4	1,1	1,2	1,2	1,2
Podiel z celkového množstva vzniknutých KO v [%]	85	89,1	87,6	78,5	86,0

Zdroj: SAŽP, RISO, 2005

Podiel odpadov ukladaných na skládkach z celkového množstva odpadov (bez rozdielu kategórií) je dlhodobo na približne rovnakej úrovni, aj keď množstvo skládkovaného odpadu postupne klesá. V roku 2005 bolo z celkom vzniknutých odpadov približne 26 % uložených na skládkach všetkých tried. Najviac prevláda skládkovanie KO. V roku 2005 bolo uložených na skládkach odpadov takmer 80 % z celkového množstva vzniknutých KO. Potreba skládkovania tohto vysokého množstva KO je spôsobená dvomi skutočnosťami:

- vysokým podielom zmesového KO v dôsledku stále nedostatočnej úrovne separovaného zberu odpadov,
- nízkym podielom KO zneškodňovaného spaľovaním, v dôsledku čoho sa na skládky ukladá zmesový KO s vysokým spáliteľným podielom (obsahom organického uhlíka).

V roku 2005 je na skládkovanie odpadov v SR k dispozícii celkom 163 skládok, z toho 13 skládok na nebezpečný odpad, 132 skládok na odpad, ktorý nie je nebezpečný (slúžia tiež ako skládky KO) a 18 skládok na inertný odpad.

Spaľovanie odpadov

Spaľovanie odpadov sa v SR využíva v komunálnej i priemyselnej sfére, pričom vyhodnotenie plnenia cieľov Programu odpadového hospodárstva SR do roku 2005 vzťahujúcich sa na túto oblasť patrilo k menej úspešným.

Spaľovne KO

Spaľovacie kapacity pre komunálnu sféru dlhodobo predstavujú iba spaľovne v Bratislave a v Košiciach. Rekonštrukcia, ktorou sa dosiahlo plnenie emisných limitov, významne prispelo k zlepšeniu čistoty ovzdušia v Bratislave. V roku 2004 bolo v spaľovni zneškodnených takmer 130 000 t KO z územia Bratislavy. Zo vznikajúcej škvary v množstve cca 26,6 % na hmotnosť spáleného odpadu (34 000 t) sa magnetickou separáciou získava železný šrot (v roku 2004 to bolo približne 2 300 t). Aj v prípade košickej spaľovne prebehla rekonštrukcia a v súčasnosti je táto spaľovňa prevádzkovaná ako "zariadenie na energetické zhodnocovanie odpadu - termovalorizátor". V prípade oboch spaľovní sa využíva teplo vznikajúce spaľovaním odpadov.

Tabuľka č. 3.13: Podiel spaľovania komunálnych odpadov na celkovom nakladaní s odpadmi v SR

Rok	2000	2001	2002	2003	2004
Množstvo spáleného KO v mil. t	0,2	0,08	0,06	0,07	0,07
Podiel z celkového množstva odpadov v %	1,24	0,55	0,44	0,40	0,43

Zdroj: SAŽP, RISO, 2005

Spaľovne priemyselného odpadu

Priemyselný odpad sa spaľuje v SR v 18 spaľovniach a technická úroveň prevádzkovaných spaľovní sa v priebehu plnenia Programu odpadového hospodárstva SR do roku 2005 prakticky nezmenila. Naďalej pretrváva problém znečisťovania ovzdušia (vo väčšine prípadov) emisiami z technicky nevyhovujúcich spaľovní odpadov.

Tabuľka č. 3.14: Podiel spaľovania priemyselných odpadov na celkovom nakladaní s odpadmi v SR

Rok	2000	2001	2002	2003*	2004*
Množstvo spáleného priemyselného odpadu v mil. t	0,60	0,90	1,2	0,43	0,43
Podiel z celkového množstva odpadov v %	4,40	5,45	8,58	17,8 (8,30)	17,8 (7,58)

Zdroj: SAŽP, RISO, 2005

Spaľovne odpadu zo zdravotnej starostlivosti

Celkový počet spaľovní prevádzkovaných pre potreby zdravotníckych zariadení, ktoré sú pôvodcami odpadov podskupiny 18 01, v SR postupne klesá v dôsledku plnenia požiadaviek smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/76/ES zo 4. decembra 2000 o spaľovaní odpadov. V technicky vyhovujúcom stave je 7 spaľovní odpadu zo zdravotníckych zariadení prevádzkovaných pri nemocniciach s poliklinikou.

Situáciu v oblasti rozvoja odpadového hospodárstva v rokoch 2002 – 2006 názorne ilustruje mapová príloha č. 12.

Odstraňovanie environmentálnych záťaží a uzatváranie a rekultivácia skládok

Na základe predbežných štúdií a odhadov sa na Slovensku nachádza okolo 30 000 pravdepodobných environmentálnych záťaží, z ktorých mnohé (cca 5 %) predstavujú závažné

nebezpečenstvo pre zdravie človeka a ekosystémy. Ide najmä o veľkokapacitné poľnohospodárske podniky, železničné depá, nekontrolované skládky nebezpečných odpadov, nezabezpečené sklady pesticídov, pohonných hmôt a iných nebezpečných látok, znečistenie spôsobené armádou, ťažbou nerastov a inými činnosťami, počas ktorých sa dlhoročne a nekontrolované nakladalo s nebezpečnými látkami. Tieto látky v prostredí pretrvávajú, kontaminujú jeho jednotlivé zložky a dokázateľne negatívne ovplyvňujú zdravotný stav obyvateľstva vo svojom okolí.

Z analýzy platných právnych predpisov vyplýva, že problematiky environmentálnych záťaží sa rôznou mierou dotýkajú mnohé právne predpisy, žiaden z nich však nerieši problém komplexne a do hĺbky a neposkytuje záväzné, jednotné a všeobecne platné pravidlá v tejto oblasti. Preto MŽP SR pristúpilo k tvorbe návrhu zákona o environmentálnych záťažiach, súvisiacich vykonávacích predpisov a metodických postupov. Podľa plánu legislatívnych úloh vlády by uvedený zákon mal byť prijatý v 1. polroku 2008.

Problematika odstraňovania environmentálnych záťaží je obsiahnutá vo viacerých strategických dokumentoch rezortu životného prostredia. Najnovším dokumentom zaoberajúcim sa touto problematikou je Investičná stratégia odstraňovania environmentálnych záťaží v Slovenskej republike, schválená v decembri 2005.

Významnými vstupnými údajmi pre riešenie problematiky environmentálnych záťaží sú informácie z existujúcich databáz a niektorých geologických úloh, napr. z Databázy starých banských diel, Registra starých environmentálnych záťaží, Databázy hnedých plôch, Databázy potenciálnych zdrojov znečisťovania okresu Michalovce, Databázy starých environmentálnych záťaží okresu Dunajská Streda, Registra skládok odpadov, Informačného systému environmentálnych záťaží – modelového územia okresu Piešťany, z máp geofaktorov životného prostredia a iných projektov orientovaných na prieskum a monitoring environmentálnych záťaží.

Z analýzy uvedených informácií vyplynulo, že databázy a registre nie sú kompatibilné a z hľadiska hodnotenia environmentálnych záťaží pri ich tvorbe nebol použitý jednotný postup. Databázy obsahujú údaje, ktoré nie sú porovnateľné z obsahového ani z časového hľadiska, z čoho vyplynula potreba tvorby kvalitnej východiskovej údajovej základne ako predpokladu úspešného zvládnutia procesu manažmentu environmentálnych záťaží. Takouto údajovou základňou bude Informačný systém environmentálnych záťaží, s tvorbou ktorého začalo MŽP SR v máji 2006. Tvorba informačného systému sa opiera o systematickú identifikáciu environmentálnych záťaží na Slovensku, ktorá bude ukončená do konca roka 2008. Súčasťou identifikácie environmentálnych záťaží je aj klasifikácia environmentálnych záťaží opierajúca sa o predbežné hodnotenie ich rizikovosti. Výsledkom klasifikácie bude zoznam priorít, ktorý bude podkladom pre výber projektov od roku 2009. V rokoch 2007 – 2008 sa bude výber projektov opierať o priority stanovené v Investičnej stratégii odstraňovania environmentálnych záťaží na Slovensku.

Na základe komplexnej analýzy možno doterajší priebeh a súčasný stav v riešení problematiky environmentálnych záťaží charakterizovať nasledovne:

- nedostatočné riešenie problematiky environmentálnych záťaží v procese privatizácie,
- absencia právnych predpisov v problematike riešenia environmentálnych záťaží;
- absencia kvalitného informačného systému o environmentálnych záťažach,
- nedostatok finančných prostriedkov na odstraňovanie environmentálnych záťaží ohrozujúcich životné prostredie, absencia finančných mechanizmov na riešenie environmentálnych záťaží,

- nedostatok programov odstraňovania environmentálnych záťaží založených na objektívnom posúdení stavu znečistenia, zhodnotenia zdravotných a environmentálnych rizík a finančných požiadaviek na ich odstránenie,
- v predchádzajúcom období nedostatočné spoločenské a politické uznanie problému environmentálnych záťaží.

Hlavné problémy, ktoré je potrebné urýchlene riešiť, spočívajú vo vytvorení právneho rámca problematiky environmentálnych záťaží, v realizácii dôkladnej inventarizácie environmentálnych záťaží na celom Slovensku, vo vybudovaní informačného systému environmentálnych záťaží, v stanovení kritérií pre ich prioritizáciu a vypracovaní národného zoznamu priorít a v pokračujúcej (v závislosti od disponibilných finančných zdrojov) realizácii prieskumných, monitorovacích a sanačných prác na lokalitách odporúčaných na prioritné riešenie.

V prípade environmentálnych záťaží zväčša nemožno uplatniť princíp „znečisťovateľ platí“, pretože zodpovedná osoba nie je známa, alebo zanikla bez právneho nástupcu. Ide o lokality, o ktoré sa musí postarať štát. Keďže v štátnom rozpočte nie je dostatok finančných prostriedkov na riešenie uvedenej problematiky, podpora aktivít v oblasti odstraňovania environmentálnych záťaží z fondov EÚ by výrazne pomohla zlepšeniu stavu životného prostredia na Slovensku a odstráneniu bariér ďalšieho rozvoja poškodených regiónov. Odhadované náklady na odstránenie najrizikovejších environmentálnych záťaží predstavujú približne 8,4 mld. Sk.

Skládka odpadov je považovaná za environmentálnu záťaž len v prípade, že spôsobuje kontamináciu okolitých zložiek životného prostredia. V takom prípade nestačí skládku uzavrieť a rekultivovať, ale je potrebné zabrániť šíreniu kontaminácie a kontaminované zložky prostredia sanovať, aby sa zabránilo nepriaznivým účinkom na zdravie ľudí a životné prostredie.

3.6 Analýza na úrovni prioritnej osi 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny

Chránené druhy rastlín a živočíchov a chránené biotopy

Napriek svojej malej rozlohe sa SR z európskeho hľadiska vyznačuje veľmi vysokým počtom chránených druhov. V rámci prístupového procesu boli ich definície, zoznamy a systém ochrany zosúladené s predpismi EÚ (v národnej legislatíve bol zavedený pojem „druh európskeho významu“ a jeho „priaznivý stav“). Rovnako došlo k harmonizácii spôsobu zriadenia a prevádzky zoologických záhrad a regulácie obchodu s ohrozenými druhmi rastlín a živočíchov (CITES).

Z celkového počtu 12 541 druhov **rastlín** vyskytujúcich sa na území Slovenska, je 1 368 druhov chránených. Medzi chránené druhy patrí 518 druhov európskeho významu, z ktorých 50 druhov má prirodzený výskyt na Slovensku. Rizikových taxónov je 2 632, vyhynutých 156 (MŽP SR; Správa o stave životného prostredia za rok 2005; 2006). Pre 26 druhov boli vypracované programy záchrany (stav k 31.12.2005).¹⁵ Osobitnému režimu z hľadiska obchodu podlieha 110 druhov vyšších rastlín zaradených do prílohy II CITES.

¹⁵ Sú to tieto druhy rastlín *Alkana tinctoria*, *Colchicum arenarium*, *Ferula sadleriana*, *Fritillaria meleagris*, *Herminium monorchis*, *Liparis loeselii*, *Peucedanum arenarium*, *Artemisia austriaca*, *Astragalus asper*, *Dactylorhiza ochroleuca*, *Groenlandia densa*, *Lathyrus transilvanicus*, *Onosma tornense*, *Spiranthes spiralis*, *Drosera anglica*, *Lycopodiella inundata*, *Ophrys holubyana*, *Orchis coriophora* subsp.

Z celkového počtu 24 511 druhov **živočíchov** žijúcich na území Slovenska je chránených 754 taxónov (742 druhov a 12 rodov). Medzi chránené druhy patrí 257 druhov európskeho významu z príloh smernice o biotopoch vrátane 164 druhov živočíchov európskeho významu prirodzene sa vyskytujúcich na Slovensku. Z druhov uvedených v prílohách smernice o vtákoch žije na Slovensku 111 druhov vtákov európskeho významu. Vyhynutých je 40 taxónov živočíchov, rizikových 2 078 (MŽP SR; Správa o stave životného prostredia za rok 2005; 2006), pre 13 z nich boli vypracované programy záchrany (stav k 31.12.2005)¹⁶, ktoré však boli realizované z finančných dôvodov len v obmedzenom rozsahu. Hlavnými príčinami ohrozenosti druhov je fragmentácia a zmena ich biotopov, osobitným nebezpečenstvom sú nepôvodné invázne rastlinné druhy. V prílohách CITES I a II je zahrnutých 65 pôvodných taxónov živočíchov.

Národné červené zoznamy boli spracované pre vyššie a nižšie rastliny, pre stavovce a vybrané skupiny bezstavovcov; najmä pre bezstavovce absentuje údajová základňa, nedostatočné je však poznanie aj u ďalších druhov, napríklad u rýb, ako aj genobanka pôvodných druhov rastlín a živočíchov.

Novým prvkom ochrany prírody sa stali **biotopy** európskeho významu, pre ktoré členské štáty EÚ vyhlasujú chránené územia. Počas prístupového procesu bol do národnej legislatívy zavedený pojem „biotop európskeho významu“ a jeho „priaznivý stav“, ako aj zoznam typov prirodzených biotopov európskeho významu.

Z 208 typov prirodzených biotopov vymenovaných v smernici o biotopoch sa na Slovensku vyskytuje 66 typov, z toho 22 je prioritných. Okrem biotopov európskeho významu je chránených aj 25 biotopov národného významu, ako aj 480 stromov alebo stromoradií, ktoré sú kultúrne, vedecky, ekologicky, krajinársky, esteticky alebo inak mimoriadne významné, bolo vyhlásených za chránené stromy.

Ohrozenosť druhov a biotopov európskeho i národného významu má viaceré príčiny, hlavnou je však (možná) strata alebo fragmentácia miesta ich výskytu, alebo zmena jeho vlastností v dôsledku činností človeka a iných faktorov. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že pre mnohé druhy chýbajú dostatočné údaje pre podrobnú analýzu súčasnej situácie, trendov, možných rizík a pre určenie primeraných systematických opatrení. Len v obmedzenej miere (pre vybrané druhy) bol dosiaľ realizovaný monitoring druhov a biotopov.

Chránené územia

Chránené územia zaberajú 23 % rozlohy krajiny a platí v nich druhý až piaty stupeň ochrany. Spolu s územiaми, ktoré SR v apríli 2004 navrhla Európskej komisii na zaradenie do súvislej európskej sústavy chránených území (NATURA 2000), je podiel chránených území z celkovej rozlohy SR 36 %. Okrem toho má SR 14 mokradí medzinárodného významu podľa Ramsarského dohovoru, 4 biosferické rezervácie v rámci programu UNESCO a 2 územia, ktoré sú držiteľom Európskeho diplomu Rady Európy.

coriophora, *Rhynchospora alba*, *Scheuchzeria palustris*, *Anacamptis pyramidalis*, *Carex chordorhiza*, *Orchis elegans*, *O. palustris*, *Pulsatilla pratensis* subsp. *flavescens* a *Pulsatilla zimmermanii*.

¹⁶ Sú to tieto druhy: *Otis tarda*, *Aquila heliaca*, *Emys orbicularis*, *Lutra lutra*, *Rupicapra rupicapra tatrica*, *Crex crex*, *Aquila chrysaetos*, *Aquila pomarina*, *Falco peregrinus*, *Falco cherrug*, *Marmota marmota*, *Umbra cramerii* a *Parnassius apollo*.

Tabuľka č. 3.15: Počet a výmera chránených území podľa jednotlivých kategórií (stav k 31.12.2004)

Kategória chráneného územia	Počet	Výmera (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)
Chránená krajinná oblasť	14	522 581, 5	-
národný park	9	317 889,9	270 127,6
chránený areál	181	5 201,9	2 419,1
národná prírodná rezervácia	219	83 711,9	2 810,2
Prírodná rezervácia	381	12 400,4	233,3
súkromná prírodná rezervácia	2	51,7	-
národná prírodná pamiatka	60	58,9	42,5
Prírodná pamiatka	230	1 546,1	207,7

Pozn. Prírodnými pamiatkami je aj 4 957 jaskýň a 179 prírodných vodopádov.

Zdroj: MŽP SR, Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2004, 2005

Ako vyplýva z mapovej prílohy č. 13, pomer chránených území sa v jednotlivých krajoch odlišuje. Z hľadiska obhospodarovania je významné aj vlastníctvo pozemkov. Tieto skutočnosti vytvárajú rámec pre priority na regionálnej úrovni, ktoré budú ďalej rozpracované v dokumentoch starostlivosti.

Chránené územia (bez ohľadu na jednotlivé kategórie) sa nachádzajú na lesnom pôdnom fonde (86 %), na poľnohospodárskom pôdnom fonde (10 %), 12 % tvoria vodné plochy a 2 % ostatné plochy.

Hlavným problémom vo vzťahu ku chráneným územiám je ich degradácia a ohrozenosť, nedostatočné zabezpečenie primeranej starostlivosti o všetky územia, resp. vhodného využívania územia a nedostatočne efektívne využívanie niektorých nástrojov ochrany prírody (programov starostlivosti alebo programov záchrany). Problémom sú chýbajúce informácie o druhoch, biotopoch, pre ktoré boli vyhlásené, o samotnom území a ďalšie údaje, ktoré sú potrebné pre prípravu strategických dokumentov starostlivosti o územia. Existujú tiež rezervy v komunikácii s vlastníckmi a užívateľmi chránených území, ktorí nie vždy záujmy ochrany prírody podporujú. Príčin je niekoľko, napríklad spôsob vyhlasovania chránených území do roku 1989, pri ktorom nebolo zohľadňované súkromné (ani iné neštátne) vlastníctvo. Ďalšou príčinou je podcenenie významu práce s verejnosťou a priebežnej komunikácie so zainteresovanými subjektmi, napr. pri navrhovaní a vyhlasovaní území sústavy NATURA 2000. Postoj niektorých vlastníkov tiež ovplyvňujú ich skúsenosti s nie vždy pružnou a z ich hľadiska dostatočnou finančnou kompenzáciou za obmedzenie bežného obhospodarovania.

Z celkovej výmery tzv. maloplošných chránených území (ku ktorým patria všetky kategórie chránených území okrem chránených krajinných oblastí a národných parkov) je takmer 0,2 % degradovaných a 25,1 ohrozených. Organizácie ochrany prírody a krajiny zabezpečujú starostlivosť v 120 z týchto území a v 150 jaskyniach, s cieľom zachovať ich priaznivý stav, a to v objeme cca 15 miliónov Sk ročne (cca 10 % potrieb).

Pre ohrozené chránené územia (a chránené stromy) sú spracúvané programy záchrany (v roku 2005 však v zmysle platnej legislatívy bol schválený len program záchrany pre Národnú prírodnú rezerváciu Šúr). Pre 6 území boli k 31.12.2005 schválené programy starostlivosti, sú to: Národný park Nízke Tatry, Tatranský národný park, Pieninský národný park, Národný park Malá Fatra, Národný park Slovenský raj, Prírodná rezervácia Kráľova studňa a Prírodná

pamiatka Súľovský hrádok. Viaceré dokumenty starostlivosti však boli rozpracované, najmä v rámci projektov LIFE-príroda a projektov podporených z ďalších mimorozpočtových zdrojov.

V národných parkoch, ale najmä v chránených krajinných oblastiach sa nachádzajú aj hospodárske lesy. Obmedzenie obhospodarovania pozemkov v chránených územiach vyžaduje uplatňovanie finančných náhrad vlastníkom týchto pozemkov. V koncepcii ochrany prírody a krajiny (na roky 2005 - 2016), schválenej uznesením vlády SR č. 471/2006, boli finančné nároky vyplývajúce z obmedzenia bežného obhospodarovania v národnej sústave chránených území vyčíslené na sumu 233,5 mil. Sk a predpokladá sa, že vyhlásenie sústavy NATURA 2000 zvýši nároky finančného charakteru v rámci finančnej náhrady za obmedzenia bežného obhospodarovania pozemkov o 267 mil. Sk, takže celková suma za obmedzenie bežného obhospodarovania pozemkov v chránených územiach, a vrátane sústavy NATURA 2000 je 500,5 mil. Sk. Náhrada za obmedzenie bežného obhospodarovania spolu (vrátane navrhovaných území NATURA 2000) nebola hradená v predpokladanom rozsahu, napr. za roky 2004-2006 to bola suma cca 92 mil. Sk. Očakáva sa, že v nasledujúcich rokoch nebude ročne náhrada za obmedzenie bežného obhospodarovania vyššia ako 60 mil. Sk ročne. Vlastníci resp. užívatelia pozemkov v chránených územiach však môžu získať prostriedky z iných fondov EÚ. Po schválení Programu rozvoja vidieka SR 2007-2013 budú môcť oprávnené subjekty čerpať prostriedky v rámci platieb NATURA 2000 na poľnohospodárskej a lesnej pôde v rámci agro-environmentálnych a leso-environmentálnych opatrení. Predpokladaná maximálna podpora na územia NATURA 2000 bola indikatívne vyčíslená na sumu 136,2 mil. EUR na roky 2007 - 2013 (podľa údajov Ministerstva pôdohospodárstva SR z októbra 2007, ktoré vychádzajú z predpokladu, že všetky navrhované územia budú vyhlásené)

(Navrhované) územia NATURA 2000

Slovenská republika 28. apríla 2004 zaslala Európskej komisii národný zoznam 38 navrhovaných chránených vtáčích území (ďalej iba „CHVÚ“) a národný zoznam 382 navrhovaných území európskeho významu (ďalej iba „ÚEV“), ktoré boli schválené uzneseniami vlády SR č.636/2003 a 239/2004.

V súvislosti s CHVÚ je potrebné uviesť, že doposiaľ len 5 z 38 navrhovaných CHVÚ bolo aj vyhlásených vydaním príslušných vyhlášok. Ostatné vyhlášky sú v rôznom štádiu schvaľovania. Schválenie vyhlášok bolo podmienené predbežnou dohodou o náhrade s dotknutými vlastníkami a táto podmienka vyžaduje novelu zákona.

Tabuľka č. 3.16: Počet a výmera území navrhnutých na zaradenie do sústavy NATURA 2000 (stav k 30. 4. 2004)

Kategória územia	Počet	Výmera (ha)	štátne pozemky	neštátne pozemky	Prekryv s existujúcou sústavou chránených území (%)	Vzájomný prekryv (%)
navrhované chránené vtáčie územie oblasť	38	1 236 545	627 245	609 300	25,2	31
navrhované územie európskeho významu	382	573 690	428 109,8	1 45580,2	86	65

Zdroj: MŽP SR, Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2004, 2005

Navrhované CHVÚ sa stali automaticky súčasťou sústavy NATURA 2000, proces vyhlásenia navrhovaných ÚEV za ÚEV je zložitejší a EK má stanovenú v smernici o biotopoch lehotu 3 rokov na schválenie národných zoznamov. Výsledkom sú rozhodnutia EK, ktorými sa zverejňujú predbežné zoznamy ÚEV pre celú biogeografickú oblasť¹⁷. SR bola zaradená do dvoch oblastí – alpskej a panónskej. Hodnotenie sa uskutočnilo v roku 2005 počas tzv. biogeografických seminárov, a jednotlivé krajiny pred Komisiou obhajovali úplnosť národných zoznamov navrhovaných ÚEV pre jednotlivé biotopy a druhy. Z výsledkov biogeografických seminárov pre SR vyplynulo, že EK schválila územia z národného zoznamu navrhovaných ÚEV a nové územia je potrebné vymedziť pre cca 22 % hodnotených biotopov a druhov v alpskej a pre cca 30 % v panónskej biogeografickej oblasti. Pre približne 11 % hodnotených biotopov a druhov je potrebné uskutočniť výskum na potvrdenie výskytu a získanie ďalších údajov pre prípadné vymedzenie nových území európskeho významu.

EK v decembri 2006 zaslala SR návrh harmonogramu, podľa ktorého by rozhodnutia pre jednotlivé biogeografické oblasti mala vydať do konca roku 2007. V lehote do 6 rokov od vydania rozhodnutí EK (teda do konca roku 2013) je SR povinná vyhlásiť 382 ÚEV z národného zoznamu za chránené územia alebo ich zóny.

V zmysle záverov biogeografických seminárov pre alpskú a panónsku biogeografickú oblasť sa paralelne realizujú ďalšie úlohy súvisiace s budovaním sústavy NATURA 2000 (i) oprava údajov a doplnenie výskytu druhov a biotopov európskeho významu do ÚEV z národného zoznamu a (ii) doplnenie ÚEV pre druhy a biotopy európskeho významu, ktoré podľa záverov Komisie nie sú dostatočne zastúpené alebo bola k nim uplatnená vedecká výhrada. V roku 2006 odborná organizácia rezortu (Štátna ochrana prírody SR) vykonala revíziu dát a opravené formuláre boli zaslané Komisii. Rovnako Štátna ochrana prírody SR spracovala odborný návrh pre nové územia pre druhy a biotopy európskeho významu, ktoré nevyžadovali prieskum počas 2 vegetačných období. Odborný návrh zatiaľ nebol prerokovaný s vlastníkami dotknutých pozemkov. Podľa návrhu harmonogramu Komisia plánuje doplnenie nových území do konca roku 2009. Pre vyhlásenie nových území platí rovnako lehota do 6 rokov od vydania rozhodnutí Komisie, t. j. do konca roku 2015.

Prehľad úloh vyplývajúcich z potreby implementácie environmentálneho acquis v oblasti ochrany prírody a krajiny, stav ich plnenia a vyčíslenie finančných nákladov na ich realizáciu sú súčasťou prílohy č. 18.

3.7 Analýza na úrovni prioritnej osi 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému

Povodňový varovný a predpovedný systém

Súčasťou Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 je aj projekt „Povodňový varovný a predpovedný systém“ (POVAPSYS), ktorého cieľom je vyvinúť nástroje umožňujúce prostredníctvom hydrologických predpovedí, varovaní a výstrah výraznejšie znížiť škody spôsobené povodňami, predovšetkým straty na životoch, ujmy na zdraví a majetku občanov. POVAPSYS ako integrovaný automatizovaný povodňový predpovedný a varovný systém umožní vydávať hydrologické predpovede v cca 100 predpovedných profiloch, ako aj varovania a výstrahy upozorňujúce na nebezpečenstvo vzniku povodní pre

¹⁷ V rámci EÚ je (po prístupe Bulharska a Rumunska) vyčlenených 9 biogeografických oblastí (alpská, atlantická, boreálna, čiernomorská, kontinentálna, makaronézska, panónska, stepná a stredomorská)

ohrozené územia. Pri poskytovaní potrebných podkladov a údajov z oblasti ochrany pred povodňami bude tento systém spolupracovať s obdobnými systémami susedných štátov.

Výsledkom projektu bude svojím spôsobom jedinečný predpovedný a varovný systém so zabezpečenou životaschopnosťou na ďalšie obdobie, ktorý bude poskytovať operatívne informácie o aktuálnej meteorologickej a hydrologickej situácii a jej očakávanom vývoji, hydrologické a meteorologické predpovede a výstrahy pred nebezpečnými javmi pre široké spektrum užívateľov. Pre ďalšie fungovanie tohto systému je bezpodmienečne potrebné zabezpečiť jeho spoľahlivú prevádzku a zaškolený personál – pracovníkov Slovenského hydrometeorologického ústavu (ďalej len „SHMÚ“). Zaškolení pracovníci SHMÚ budú tiež v rozhodujúcej miere zabezpečovať ďalší vývoj systému.

Po dobudovaní POVAPSYSu možno v porovnaní so súčasným stavom predpokladať:

- poskytovanie zvýšeného množstva aktuálnych hydrologických a meteorologických informácií podstatne vyššej kvality v takmer reálnom čase;
- predĺženie času predstihu hydrologických a meteorologických predpovedí a varovaní, čo poskytne viac času príslušným organizáciám, orgánom, jednotkám reagujúcim na mimoriadny stav a ľuďom v povodňami ohrozených oblastiach, aby sa pripravili na realizáciu opatrení protipovodňovej ochrany;
- zabezpečenie presnejších a spoľahlivejších hydrometeorologických predpovedí a varovaní;
- zabezpečenie väčšieho množstva hydrologických predpovedí pre určité časové obdobie a pre viac riečnych profilov na celom území štátu;
- zvýšenie povedomia a informovanosti obyvateľstva o riziku povodní.

V úvodnom projekte POVAPSYS bolo definovaných 12 úloh, ktorých cieľom je zabezpečiť vybudovanie a fungovanie povodňového predpovedného a varovného systému. Vzhľadom na možnosť čerpania prostriedkov na propagáciu a osvetu ako oprávnených nákladov bol uvedený počet úloh doplnený na 13 a rozšírený o úlohu „Informácia a publicita“. Na základe úvodného projektu vypracoval SHMÚ v roku 2003 Metodiku úloh projektu POVAPSYS, obsahujúcu potrebné informácie na jeho realizáciu, vrátane finančného zabezpečenia.

V rokoch 2004-2006 v prvej etape POVAPSYS boli realizované najmä dodávky vysokovýkonného počítačového systému pre predpovedný model ALADIN (meteorologické predpovede), automatické vodomerné, zrážkomerné a meteorologické stanice, rádiolokátor (Kojšova hoľa) a telekomunikačný počítač STRATUS (tok a výmena dát). Konkrétne to znamená, že sa zabezpečili a uviedli do prevádzky potrebné technické zariadenia a zároveň sa riešili prevádzkové úlohy spojené s monitorovaním, spracovaním a hodnotením údajov, ako aj koncepčné a výskumno-vývojové úlohy vyplývajúce z budovania systému. Bola upgradovaná komunikačná sieť SHMÚ, do prevádzky bolo uvedených 210 nových automatických hydrologických staníc (AHS) s diaľkovým prenosom údajov a 140 AHS s lokálnym záznamom, 74 automatických zrážkomerných staníc a 7 automatických meteorologických staníc s diaľkovým prenosom údajov. Súčasne bol nainštalovaný softvér pre zberné centrá a technologickú linku spracovania údajov na všetkých štyroch pracoviskách SHMÚ. Na meranie prietokov boli zakúpené 4 kompletne vybavené automobilové jednotky. Na Kojšovej holi bol uvedený do prevádzky nový dopplerovský meteorologický rádiolokátor. V dvoch obciach bol vybudovaný tzv. lokálny varovný systém pre príravné povodne. Pre prevádzku meteorologického predpovedného modelu ALADIN bol zabezpečený počítač s požadovaným vyšším výkonom, ako aj ďalší potrebný hardvér a softvér..

V tomto programovom období sa predpokladá ďalšia etapa budovania a sprevádzkovania POVAPSYS. Do roku 2013 budú v rámci projektu POVAPSYS riešené najmä tieto úlohy:

- vybudovanie Integrovaného informačného systému (IIS) POVAPSYS zabezpečujúceho prevádzku celého systému napojeného na organizácie kooperujúce v rámci ochrany pred povodňami a relevantné zahraničné služby;
- vybudovanie predpovedných systémov pre 11 hlavných povodí (Dunaj, Morava, Nitra, Váh, Hron, Ipel', Slaná, Bodva, Hornád, Bodrog a Poprad), vrátane systému distribúcie údajov a informácií užívateľom.
- vybudovanie nového rádiolokátora, pozemných monitorovacích staníc, inštalácia prístrojov na meranie prietokov a ďalších zariadení pre zabezpečenie vstupov pre hydrologické predpovedné modely a pre rutinnú prevádzku predpovedných systémov.

3.8 Výsledky realizácie programového obdobia 2004-2006

Základné informácie

Programovým dokumentom SR pre čerpanie pomoci zo štrukturálnych fondov EÚ v programovom období 2004-2006 v oblasti environmentálnej infraštruktúry bol Operačný program Základná infraštruktúra (ďalej len „OP ZI“). OP ZI bol zameraný na riešenie problémov rozvoja regiónov spadajúcich pod Cieľ 1, konkrétne na odstránenie existujúcich regionálnych disparít, ktoré boli identifikované a popísané v Národnom rozvojovom pláne pre oblasti environmentálnej, dopravnej, a lokálnej infraštruktúry.

MŽP SR v systéme riadenia štrukturálnych fondov v programovom období 2004-2006 bolo určené ako sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom pre Operačný program Základná infraštruktúra a platobná jednotka pre OP ZI.

Programovým dokumentom SR pre čerpanie pomoci z KF v programovom období 2004 – 2006 v oblasti environmentálnej infraštruktúry bola Stratégia Slovenskej republiky pre Kohézny fond 2004 – 2006. Prioritami stratégie boli zlepšenie stavu vôd a environmentálnej infraštruktúry vo vodnom hospodárstve a zlepšenie stavu a environmentálnej infraštruktúry v odpadovom hospodárstve.

MŽP prostredia SR v systéme riadenia KF v programovom období 2004-2006 bolo určené ako sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom.

Priorita 2 Environmentálna infraštruktúra OP ZI zahŕňala nasledujúce opatrenia:

Opatrenie 2.1. Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd

Cieľom tohto opatrenia bolo zlepšenie infraštruktúry vodného hospodárstva, dosiahnutie racionálneho využívania vodných zdrojov, ochrana vôd pred znečisťovaním a zabezpečenie územia pred negatívnymi účinkami záplav.

Aktivity v rámci uvedeného opatrenia boli zamerané najmä na:

- podporu zásobovania obyvateľstva vodou požadovanej kvality (splnenie Smernice Rady 98/83/ES) a kvantity, zníženie disproporcií v rámci jednotlivých regiónov,
- podporu napojenia obyvateľstva na kanalizáciu a tým zníženie rozdielu medzi prístupom k verejným vodovodom a k verejným kanalizáciám, zníženie rozdielov medzi jednotlivými regiónmi a dosiahnutie súladu so Smernicou Rady 91/271/EHS,
- zvýšenie podielu čistených komunálnych odpadových vôd, zvýšenie kvality čistenej vody a dosiahnutie súladu so Smernicou Rady 91/271/EHS,

- zvýšenie bezpečnosti obyvateľov, priemyslu, poľnohospodárstva a životného prostredia pred negatívnymi účinkami povodní a dosiahnutie komplexnejšej ochrany pred povodňami.

Konečnými prijímateľmi boli regionálne vodárenské spoločnosti, Slovenský vodohospodársky podnik, Slovenský hydrometeorologický ústav, obce a mestá.

Opatrenie 2.2. Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia

Aktivity realizované v rámci tohto opatrenia boli zamerané najmä na zníženie emisií základných látok znečisťujúcich ovzdušie (SO₂, NO_x, CO, CXHY, tuhých emisií) a ťažkých kovov, splnenie záväzkov vyplývajúcich z Kjótskeho protokolu v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov, využívanie environmentálne priaznivých palív a energetických zdrojov, a podporu výraznejšieho využívania obnoviteľných zdrojov energie a racionálneho využívania neobnoviteľných zdrojov energie.

Konečnými prijímateľmi / príjemcami boli regionálna samospráva, miestna samospráva, štátna správa a podnikateľské subjekty.

Opatrenie 2.3. Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva

Cieľom opatrenia bola implementácia stratégie odpadového hospodárstva do praxe, zavedenie riadenia odpadového hospodárstva za účelom zníženia negatívnych účinkov ochrannými opatreniami, zintenzívnenie separovaného zberu komunálneho odpadu, zvýšenie využívania separovaných zložiek komunálneho odpadu, uzatváranie a rekultivácia skládok odpadu, čo v konečnom dôsledku smeruje k zlepšeniu ochrany životného prostredia.

Konečnými prijímateľmi / príjemcami boli regionálna samospráva, miestna samospráva, štátna správa a podnikateľské subjekty.

Opatrenie 2.4. Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia

Cieľom opatrenia bolo posilnenie infraštruktúry v oblasti ochrany prírody, ktoré umožní zabezpečiť plnenie záväzkov SR v súvislosti s budovaním sústavy NATURA 2000, ako aj zabezpečenie dostatočných kapacít na vypracovanie a realizáciu dokumentov starostlivosti pre chránené druhy a pre chránené územia vrátane sústavy NATURA 2000, a tým aj pre zamedzenie devastácie a ohrozenia životného prostredia ako základného prostriedku pre trvalo udržateľný rozvoj a sociálno-ekonomický rozvoj regiónov.

Konečnými prijímateľmi boli odborné organizácie ochrany prírody (Štátna ochrana prírody SR, Správa slovenských jaskýň, atď.), Slovenská inšpekcia životného prostredia a Slovenská agentúra životného prostredia.

Stav kontrahovania a čerpania k 30.6.2007

Štrukturálny fond – Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF)

K 30.6.2007 bolo na MŽP SR ako SORO pre Prioritu 2 Environmentálna infraštruktúra OP ZI zaregistrovaných 428 žiadostí o nenávratný finančný príspevok (ďalej len „NFP“) (+ 28 žiadostí za opatrenie technická asistencia).

v rámci Opatrenia 2.1:	161 žiadostí o NFP
v rámci Opatrenia 2.2:	67 žiadostí o NFP
v rámci Opatrenia 2.3:	149 žiadostí o NFP
v rámci Opatrenia 2.4:	51 žiadostí o NFP
v rámci technickej asistencie:	28 žiadostí o NFP

K 30.6.2007 minister životného prostredia schválil na základe odporúčania výberovej komisie (Rady environmentálnych projektov) 178 žiadostí o nenávratný finančný príspevok (+ 13 žiadostí o NFP v rámci TA). Z toho so 177 žiadateľmi už bola uzatvorená zmluva o poskytnutí nenávratného finančného príspevku.

Objem prostriedkov alokovaných pre jednotlivé opatrenia Priority 2 Environmentálna infraštruktúra pre roky 2004 – 2006, ako aj celková výška žiadaného finančného príspevku podľa opatrení je uvedená v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 3.17: Objem prostriedkov alokovaných pre jednotlivé opatrenia Priority 2 Environmentálna infraštruktúra pre roky 2004 – 2006 a celková výška žiadaného finančného príspevku podľa opatrení (stav k 30. 6. 2007)

	<i>Alokované prostriedky (v Sk) *</i>	<i>Alokované prostriedky (v €)</i>	<i>Celkové náklady za projekty/ celková výška žiadaného príspevku za projekty (v Sk) *</i>	<i>Celkové náklady za projekty/ celková výška žiadaného príspevku za projekty (v €)</i>
Opatrenie 2.1 (voda)	<i>spolu: 2 215 150 644</i> <i>ERDF: 1 748 803 130</i> <i>ŠR: 466 347 514</i>	<i>spolu: 58 293 438</i> <i>ERDF: 46 021 135</i> <i>ŠR: 12 272 303</i>	<i>12 542 672 164/ 11 565 664 546</i>	<i>330 070 320/ 304 359 593</i>
Opatrenie 2.2 (ovzdušie)	<i>spolu: 1 275 267 384</i> <i>ERDF: 867 743 110</i> <i>ŠR: 407 524 274</i>	<i>spolu: 33 559 668</i> <i>ERDF: 22 835 345</i> <i>ŠR: 10 724 323</i>	<i>7 451 620 698/ 4 209 285 186</i>	<i>196 095 282/ 110 770 663</i>
Opatrenie 2.3 (odpadové hospodárstvo)	<i>spolu: 1 174 746 592</i> <i>ERDF: 869 081 302</i> <i>ŠR: 358 998 623</i>	<i>spolu: 30 914 384</i> <i>ERDF: 22 870 561</i> <i>ŠR: 9 447 332</i>	<i>6 668 809 699/ 4 968 378 631</i>	<i>175 494 992/ 130 746 806</i>
Opatrenie 2.4 (prírodné prostredie)	<i>spolu: 289 820 452</i> <i>ERDF: 217 365 358</i> <i>ŠR: 72 455 094</i>	<i>spolu: 7 626 854</i> <i>ERDF: 5 720 141</i> <i>ŠR: 1 906 713</i>	<i>472 346 036/ 463 815 661</i>	<i>12 430 159/ 12 205 675</i>

1Euro = 38 SKK

Kohézny fond

V programovom období 2004 – 2006 bolo z KF schválených 7 projektov z priority zlepšenie stavu vôd a environmentálnej infraštruktúry vo vodnom hospodárstve. Schválené projekty sa zameriavajú na riešenie problematiky v oblasti zásobovania pitnou vodou, zber a čistenie odpadových vôd a protipovodňovú ochranu. Konečnými prijímateľmi schválených projektov sú Regionálne vodárenské spoločnosti a Slovenský vodohospodársky podnik.

K 30. 06. 2007 predstavovalo čerpanie finančných prostriedkov z KF sumu 131 550 594 Sk. Dôvody nízkeho čerpania alokovaných finančných prostriedkov spočívajú hlavne v investičnom charaktere týchto projektov, ktorý neumožňuje rýchle čerpanie v prvých mesiacoch realizácie, ale rovnomerné čerpanie prostriedkov počas celej doby oprávnenosti. V rámci projektov KF sa proces prvých platieb zo strany konečných prijímateľov (ďalej len

„KP“) oneskoruje za termínom schválenia projektu. Pri lehote výstavby, ktorá je rozložená na viac rokov, nemôžu KP zabezpečiť urýchléné čerpanie prostriedkov, keďže nie je možné uskutočniť výdavok naraz, ale postupne v súlade s lehotou výstavby. Rýchlosť čerpania finančných prostriedkov z KF je negatívne ovplyvňovaná aj problémami počas verejného obstarávania (ďalej len „VO“) – zdĺhavá príprava dokumentácie pre proces VO, neúspešné VO, ktoré je potrebné niekedy aj viackrát opakovať, ako aj predlžovanie samotného procesu z dôvodu uplatňovania revízných postupov (podávanie žiadostí o nápravu a následne námietok).

Zhodnotenie dosiahnutej efektívnosti a účinnosti realizovaných projektov

Ciele a napĺňanie stanovených indikátorov v rámci Priority 2 OP ZI

Napĺňanie indikátorov stanovených v Programovom doplnku OPZI a v dokumentoch zverejnených v rámci výziev na predkladanie žiadostí o NFP je sledované pomocou monitorovacích správ na úrovni projektov. Jednotlivé hodnoty indikátorov boli zistené na základe zmlúv o poskytnutí nenávratného finančného príspevku uzavretých medzi konečným prijímateľom/príjemcom pomoci a MŽP SR (ako SORO pre OP ZI) a po predložení monitorovacích správ konečným prijímateľom/príjemcom pomoci v priebehu sledovaného obdobia.

Na základe vyššie uvedených dokumentov bolo napĺňanie stanovených indikátorov nasledovné:

Opatrenie 2.1 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd

Pre ukazovateľ **Dĺžka nových kanalizačných sietí** je prognózovaná hodnota 800 km. Na základe projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, je očakávaná dĺžka novovybudovaných kanalizačných sietí 172,5702 km. (Východiskový stav indikátora k roku 2004 je podľa Programového doplnku OP ZI 0 km). Skutočná realizácia k 30.06.2007 je 134,3613 km, z toho 31,6493 v Nitrianskom kraji, 19,121 v Trnavskom kraji, 15,05144 v Banskobystrickom kraji, 30,97006 v Košickom kraji a 37,5695 v Prešovskom kraji.

Pre ukazovateľ **Počet ekvivalentných obyvateľov (EO) a domácností napojených na novú kanalizačnú sieť a ČOV** je prognózovaná hodnota 10425 obyvateľov. Na základe projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, je očakávaný počet 48825 novonapojených obyvateľov a domácností. (Východiskový stav indikátora k roku 2004 je podľa Programového doplnku OP ZI 0 EO). Skutočná realizácia k 30.06.2007 je 8480 obyvateľov, z toho 3975 v Nitrianskom kraji, 2500 v Trnavskom kraji, 705 v Košickom kraji, 1300 v Prešovskom kraji.

Pre ukazovateľ **Podiel upravených odpadových vôd na celkovom množstve odpadových vôd** je prognózovaná hodnota 96,40%. Očakávanú hodnotu pre tento ukazovateľ nie je možné vyčíslieť na úrovni opatrenia, ale len na úrovni projektov, nakoľko sa jedná o relatívny údaj. Z tohto dôvodu budú na úrovni opatrenia poskytnuté skutočné hodnoty po predložení monitorovacích správ konečným prijímateľom v priebehu ďalšieho obdobia implementácie.

Pre ukazovateľ **Dĺžka nových rozvodov pitnej vody** je prognózovaná hodnota 25968 km. Na základe projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, je očakávaná dĺžka novovybudovaných rozvodov pitnej vody 138,275 km. (Východiskový stav indikátora k roku 2004 je podľa Programového doplnku OP ZI 24168 km). Skutočná realizácia k 30.06.2007 je

24285,2456 km (vrátane východiskového stavu k roku 2004). Zo 117,2456 km novonapojených rozvodov pitnej vody (bez východiskového stavu k roku 2004) je k 30.06.2007 8,307 v Nitrianskom kraji, 34,928 v Trnavskom kraji, 32,107 v Banskobystrickom kraji, 3,926 v Trenčianskom kraji, 28,737 v Košickom kraji a 9,2406 v Prešovskom kraji.

Pre ukazovateľ **Počet domácností pripojených k novým rozvodom pitnej vody** je prognózovaná hodnota 1765000 domácností. Na základe projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, je očakávaný počet 23110 novonapojených obyvateľov a domácností. (Východiskový stav indikátora k roku 2004 je podľa Programového doplnku OP ZI 1738000 domácností). Skutočná realizácia k 30.06.2007 je 1741146 domácností (vrátane východiskového stavu k roku 2004). Z 3146 novonapojených domácností (bez východiskového stavu k roku 2004) je k 30.06.2007 862 v Nitrianskom kraji, 2132 v Banskobystrickom kraji a 152 v Trenčianskom kraji.

Pre ukazovateľ **Zníženie úniku vody z rozvodov pitnej vody** je prognózovaná hodnota 21,90%. Očakávanú hodnotu pre tento ukazovateľ nie je možné vyčíslieť na úrovni opatrenia, ale len na úrovni projektov, nakoľko sa jedná o relatívny údaj. Z tohto dôvodu budú na úrovni opatrenia poskytnuté skutočné hodnoty po predložení monitorovacích správ konečným prijímateľom v priebehu ďalšieho obdobia implementácie.

Očakávaná hodnota pre ukazovateľ **Počet realizovaných protipovodňových aktivít** je podľa projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, 22 aktivít. Nakoľko sa tento ukazovateľ nenachádza v programovom doplnku nie je preň stanovená prognózovaná hodnota. Skutočná realizácia k 30.06.2007 je 18,37 aktivity, z čoho sú 2 aktivity v Nitrianskom kraji, 1 aktivita v Trnavskom kraji, 1 aktivita v Trenčianskom kraji, 6,51 aktivity v Banskobystrickom kraji, 3 aktivity v Žilinskom kraji, 1 aktivita v Košickom kraji a 3,86 aktivity v Prešovskom kraji.

Opatrenie 2.2 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia

Prognózovaná hodnota ukazovateľa **Počet zariadení s nainštalovanými alebo zmodernizovanými technológiami znižujúcimi znečistenie ovzdušia** je 8 zariadení. Na základe projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, je očakávaný počet 234 nových zariadení. (Východiskový stav indikátora k roku 2004 je podľa Programového doplnku OP ZI 0 zariadení). Skutočná realizácia k 30.06.2007 je 180 zariadení, z čoho je 10 v Nitrianskom kraji, 9 v Banskobystrickom kraji, 151 v Žilinskom kraji, 6 v Košickom kraji a 4 v Prešovskom kraji.

Pre ukazovateľ **Zníženie emisií znečisťujúcich látok a skleníkových plynov** je prognózovaná hodnota -5%. Na základe projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, je očakávané zníženie -40,22429 %. (Východiskový stav indikátora k roku 2004 je podľa Programového doplnku OP ZI 0 %). Skutočná realizácia k 30.06.2007 je -11,23768 %, pričom zníženie emisií znečisťujúcich látok a skleníkových plynov k 30.06.2007 je v Nitrianskom kraji -3,762762%, v Banskobystrickom kraji -1,725014%, v Žilinskom kraji -79,52934%, v Košickom kraji -4,391996%, v Prešovskom kraji -4,658589%. Pre ukazovateľ **zníženie koncentrácie znečisťujúcich látok v ovzduší** je prognózovaná hodnota podľa programového doplnku OP ZI -5%. Očakávanú hodnotu pre tento ukazovateľ nie je možné vyčíslieť na úrovni opatrenia, ale len na úrovni projektov, nakoľko sa jedná o relatívny údaj. Z tohto dôvodu budú na úrovni opatrenia poskytnuté skutočné hodnoty po predložení monitorovacích správ konečným prijímateľom v priebehu ďalšieho obdobia implementácie.

Opatrenie 2.3. Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva

Pre ukazovateľ **Počet vybudovaných alebo zmodernizovaných zariadení na triedenie odpadu a zariadení na zhodnocovanie odpadov** je prognózovaná hodnota 55 zariadení. Na základe projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, je očakávaný počet 81 nových zariadení. (Východiskový stav indikátora k roku 2004 je podľa Programového doplnku OP ZI 0 zariadení). Skutočná realizácia k 30.06.2007 je 49 zariadení, z čoho je 12 v Nitrianskom kraji, 6 v Trnavskom kraji, 6 v Banskobystrickom kraji, 22 v Trenčianskom kraji, 2 v Žilinskom kraji a 1 v Košickom kraji.

Prognózovaná hodnota ukazovateľa **Množstvo vytriedeného a zhodnoteného odpadu** je 1 100 000 ton. Na základe projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, je očakávaná hodnota 404316,04 t (Východiskový stav indikátora k roku 2004 je podľa Programového doplnku OP ZI 0 ton). Skutočná realizácia k 30.06.2007 je 106783,38 ton, z čoho je 378,45 t v Nitrianskom kraji, 2162,2 t v Trnavskom kraji, 39290,13 t v Banskobystrickom kraji, 15084,6 t v Trenčianskom kraji, 33868 t v Žilinskom kraji a 16000 t v Košickom kraji.

Pre ukazovateľ **Zníženie podielu skládkového odpadu z celej produkcie odpadu** je prognózovaná hodnota 22%. Očakávanú hodnotu pre tento ukazovateľ nie je možné vyčíslieť na úrovni opatrenia, ale len na úrovni projektov, nakoľko sa jedná o relatívny údaj. Z tohto dôvodu budú na úrovni opatrenia poskytnuté skutočné hodnoty po predložení monitorovacích správ konečným prijímateľom v priebehu ďalšieho obdobia implementácie.

Očakávaná hodnota pre ukazovateľ **Počet uzavretých a/alebo rekultivovaných skládok** je podľa projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, 29 skládok. Nakoľko sa tento ukazovateľ nenachádza v programovom doplnku nie je preň stanovená prognózovaná hodnota. Skutočná realizácia k 30.06.2007 je 24 skládok, z čoho je 9 v Nitrianskom kraji, 5 v Trnavskom kraji, 1 v Trenčianskom kraji, 7 v Banskobystrickom kraji a 2 v Košickom kraji.

Opatrenie 2.4. Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia

Pre ukazovateľ **Počet vybudovaných alebo zrekonštruovaných objektov pre účely ochrany prírody a krajiny** je prognózovaná hodnota 27 objektov. Na základe projektov, na ktoré boli uzatvorené zmluvy k 30.06.2007, je očakávaná hodnota 53 novovybudovaných resp. zrekonštruovaných objektov. (Východiskový stav indikátora k roku 2004 je podľa Programového doplnku OP ZI 0 objektov). Skutočná realizácia k 30.06.2007 je 42 objektov, z čoho je 1 v Trnavskom kraji, 8 v Banskobystrickom kraji, 1 v Trenčianskom kraji, 9 v Žilinskom kraji, 16 v Košickom kraji a 7 v Prešovskom kraji.

Prognózovaná hodnota ukazovateľa **Chránené územia, ktoré majú vypracované/zrealizované riadiace plány** je 50% . K 30.06.2007 nebol schválený ani 1 projekt, v rámci ktorého by bol sledovaný uvedený ukazovateľ. Preto očakávanú hodnotu pre tento ukazovateľ nie je možné vyčíslieť.

Prognózovaná hodnota ukazovateľa **Chránené územia, v ktorých bol zlepšený stav ochrany** je podľa programového doplnku 10%. Očakávanú hodnotu pre tento ukazovateľ nie je možné vyčíslieť na úrovni opatrenia, ale len na úrovni projektov, nakoľko sa jedná o relatívny údaj. Z tohto dôvodu budú na úrovni opatrenia poskytnuté skutočné hodnoty po predložení monitorovacích správ konečným prijímateľom v priebehu ďalšieho obdobia implementácie.

Tabuľka č. 3.18: Vyhodnotenie dopytu a absorpcie pre OPZI, prioritu 2 Environmentálna infraštruktúra k 30. 6. 2007

OP		Priorita	Opatrenie		Alokácia 04-06 (EUR) spolu ERDF+ ŠR	Dopyt %	Kontra- hovanie* %	Čerpanie** %
OPZI	2	Environmentálna infraštruktúra	01	Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd	58 293 438	525	99	34,15
			02	Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia	33 559 668	341	113	52,45
			03	Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva	32 317 893	424	94	59,73
			04	Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia	7 626 854	159	103	41,87

* pomer uzatvorených zmlúv o NFP k alokácii

** pomer reálneho čerpania ERDF + ŠR k alokácii

Výsledky realizácie programového obdobia 2004 – 2006 za OP ZI, prioritu 2 Environmentálna infraštruktúra na úrovni NUTS III sú uvedené v prílohe č. 12.

Výsledky realizácie programového obdobia 2004 – 2006 pre projekty ISPA a KF s údajmi na úrovni NUTS III sú uvedené v prílohe č. 13.

Stručné zhodnotenie skúseností z procesu posudzovania žiadostí o nenávratný finančný príspevok a implementácie projektov

V programovom období 2004-2006 možno za pozitívnu skutočnosť považovať to, že žiadosti o poskytnutie nenávratného finančného príspevku boli prijímané priebežne, žiadatelia mali dostatočný čas na ich prípravu, nakoľko neboli viazaní termínmi uzávierok, čo pozitívne ovplyvňovalo pripravenosť schválených projektov na implementáciu, resp. viedlo k stavu, keď boli schvaľované projekty už vo fáze realizácie a prakticky ihneď po podpise zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku mohli žiadatelia predkladať žiadosti o platbu. Z celkového množstva schválených projektov vo viac ako 65% prípadov schválených projektov išlo o projekty v realizácii alebo s ukončeným, resp. vyhláseným verejným obstarávaním, čo pozitívne ovplyvňovalo rýchlosť a výšku reálneho čerpania finančných prostriedkov.

Z hľadiska predkladania a posudzovania žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku (NFP) v rámci Operačného programu Základná infraštruktúra, priority 2 Environmentálna infraštruktúra možno považovať za najčastejšie príčiny zamietnutia žiadostí o NFP považovať:

- nesplnenie administratívnych požiadaviek na predkladanie žiadostí o poskytnutie NFP - žiadateľ do žiadosti o poskytnutie NFP nezaradil niektorú z povinných príloh definovaných vo výzve na predkladanie žiadostí, prípadne v schémach štátnej pomoci. V prípade, že žiadateľ uvedený stav neodstránil ani po výzve SO/RO na doplnenie chýbajúcej údajov, žiadosť o NFP bola považovaná za nekompletnú a bola vyradená z ďalšieho procesu posudzovania.

- nedostatočnú úroveň technicko-environmentálneho riešenia – technické riešenie navrhnuté žiadateľom negarovalo plnenie požadovaných parametrov a po ukončení realizácie projektu nevedlo k výraznému zlepšeniu environmentálnej situácie.
- nízku úroveň naplnenia cieľov jednotlivých opatrení - realizácia projektu navrhovaného žiadateľom nevedla k naplneniu cieľov definovaných v jednotlivých opatreniach Priority 2 Operačného programu Základná infraštruktúra.
- závažné nezrovnalosti technického charakteru v projektovej dokumentácii - projektová dokumentácia neobsahovala popis všetkých častí realizovaného projektu, nebol k nej doložený súhrnný rozpočet projektu, prípadne zahŕňala stavby na pozemkoch s nevysporiadanými vlastníckymi vzťahmi.
- nedostatky súvisiace so stavebným povolením – predloženie neplatného stavebného povolenia, resp. povolenia, ktoré nebolo v súlade s predloženou projektovou dokumentáciou. Vo viacerých prípadoch nebolo stavebné povolenie vydané na realizáciu všetkých stavebných objektov, ktoré mali byť predmetom realizácie predloženého projektu.
- nedostatky v dokladovaní vlastníckych vzťahov (nevysporiadané majetkovo-právne vzťahy) – nepredloženie listov vlastníctva k pozemkom, na ktorých sa mal projekt realizovať, resp. nepredloženie dokladov o inom práve k pozemkom, napr. zmlúv o prenájme
- závažné nedostatky vo finančnej analýze - finančná analýza projektu neobsahovala požadované údaje, bola v rozpore so súhrnným rozpočtom projektu, s ostatnými povinnými prílohami žiadosti, neuvádzala všetky nákladové položky, prípadne neuvádzala vzorec na výpočet mernej investičnej náročnosti.

V oblasti prípravy projektov KF v programovom období 2004 - 2006 je možné za najpodstatnejší zistený nedostatok považovať skutočnosť, že projekty boli pripravované a predkladané na schválenie bez platného stavebného povolenia, čo v mnohých prípadoch znamenalo problémy v implementácii projektov (napr. prekročenie celkových investičných nákladov projektu).

Tento nedostatok bude v súčasnom programovom období odstránený tým, že MŽP SR ako Riadiaci orgán pre OPŽP bude ako jednu z povinných príloh žiadosti o NFP pre „veľké projekty“ vyžadovať dokumentáciu pre stavebné povolenie a vydané právoplatné stavebné povolenie pri líniových stavbách a stavbách s nenáročným technologickým vybavením (ak je relevantné pre projekt) alebo minimálne dokumentáciu pre územné rozhodnutie pri stavbách s náročným technologickým vybavením (napr. ČOV, veľké úpravne vôd, spaľovne a pod.) a vydané právoplatné územné rozhodnutie.

V súvislosti s prípravou analýzy výnosov a nákladov pre projekty KF bola problematickou príprava analýzy nákladov a prínosov pre projekt "Bratislava - protipovodňová ochrana". Pretože išlo o prvý protipovodňový projekt, ktorý SR predkladala, neexistovali skúsenosti, ani metodika spracovania analýzy nákladov a prínosov. Žiadateľ, Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., síce využil odborné skúsenosti technickej asistencie, ktorá postupovala podľa obdobného protipovodňového projektu pripravovaného v Nemecku, avšak napriek tomu bola potrebná súčinnosť MŽP SR a prispôbenie danej metodiky na slovenské pomery. Výsledok bol EK akceptovaný.

Implementácia projektov financovaných z prostriedkov ERDF a KF v programovom období 2004-2006 prebiehala na základe uzavretých zmlúv s KP/PP. Alokované finančné prostriedky boli zazmluvnené a v súčasnosti naďalej prebieha ich priebežné čerpanie s minimálnym výskytom nezrovnalostí. Implementácia projektov smeruje k úspešnému ukončeniu v súlade s pravidlom n+2 s reálnym predpokladom, že všetky projekty financované z ERDF budú

vecne aj finančne ukončené do konca roka 2008, projekty financované z KF do konca roka 2010.

Potenciálne problémové oblasti implementácie projektu spojené s verejným obstarávaním možno eliminovať zabezpečením dôsledného dodržiavania zákona o verejnom obstarávaní prostredníctvom odborne spôsobilých osôb. Problémy pri obstarávaní služieb (stavebný dozor) spôsobovalo obmedzenie možnosti zaradiť medzi kritériá hodnotenia ponúk skúsenosti expertov, v dôsledku čoho sa pri výbere ponúk rozhodujúcim faktorom stáva najnižšia cena, a nie pomer kvalita - cena. Prihliadať na skúsenosti expertov je problematické aj z pohľadu výkladu zákona o verejnom obstarávaní, ktorý hovorí o objektívnej hodnotiteľnosti kritérií bez uplatnenia názoru hodnotiacej komisie.

Nedostatky, týkajúce sa možných rozdielov medzi fakturovanými a skutočne realizovanými výdavkami sú odstraňované počas kontroly na mieste v rámci predložených žiadostí o platbu. Povinnosť vykonávať kontrolu na mieste minimálne pri predložení prvej a záverečnej žiadosti o platbu zabezpečuje 100 % kontrolu vzniknutých výdavkov.

V úzkej spolupráci s KP/PP sa dohliada na dodržiavanie zmluvne stanovených podmienok a lehôt, finančného plánu, ako aj časového a vecného harmonogramu realizácie projektu.

3.9 SWOT analýza

Analýza súčasnej situácie na úrovni jednotlivých prioritných osí OP ŽP (obsiahnutá v podkapitolách 3.2. – 3.7) vrátane jej zodpovedajúcej údajovej bázy je východiskom pre formuláciu silných, ako aj slabých stránok, príležitostí a ohrození, na ktorých je ďalej založená stratégia podpory v rámci jednotlivých prioritných osí OP ŽP.

SWOT analýza pre OP ŽP zároveň zohľadňuje výsledky SWOT analýzy na úrovni SR obsiahnutej v Národnom strategickom referenčnom rámci SR na roky 2007 – 2013, nadväzuje na ne a konkretizuje ich pre oblasť životného prostredia.

Silné stránky

Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd

Existencia plánovacieho procesu v oblasti ochrany a využívania vôd a riadenie vodného hospodárstva podľa povodí

Vhodné legislatívne prostredie s úplnou transpozíciou relevantných smerníc EÚ v sektore vôd vytvárajúce podmienky pre zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja v oblasti ochrany a racionálneho využívania vôd

Existencia multilaterálnych a bilaterálnych dohôd v oblasti ochrany a racionálneho využívania vôd, ktorými je Slovenská republika viazaná a ich cieľom je podpora trvalo udržateľného rozvoja vodného hospodárstva

Trend znižovania emisií znečisťujúcich látok do povrchových a podzemných vôd z bodových zdrojov znečistenia

Využívanie princípu „znečisťovateľ platí“ pri povoľovaní vypúšťania odpadových vôd

Legislatívne zabezpečený proces monitorovania a hodnotenia stavu vôd v SR v súlade s požiadavkami EÚ

Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami

Legislatívne zabezpečená organizácia ochrany pred povodňami
Viacúčelové využívanie vodných diel, ktoré plní environmentálne, hospodárske a celospoločenské funkcie
Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy
Pozitívny vývoj v znižovaní množstva znečisťujúcich látok v ovzduší
Pozitívny vývoj emisií skleníkových plynov pri súčasnom zvyšovaní HDP
Monitorovanie jednotlivých zložiek životného prostredia, ktoré napomáha predchádzať havarijnemu zhoršeniu ich kvality
Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo
Využívanie princípu „znečisťovateľ platí“ v oblasti nakladania s odpadmi
Legislatívno-ekonomický nástroj znevýhodňujúci ukladanie odpadov na skládky odpadov na základe zavedeného separovaného zberu odpadov
Koncepcné a právne nástroje zamerané na uprednostňovanie zhodnocovania odpadov pred ich zneškodňovaním
Identifikácia potrieb v oblasti nakladania s vybranými druhmi nebezpečných odpadov
Zosúlad'ovanie existujúcich skládok odpadov s požiadavkami vyplývajúcimi z platnej legislatívy
Prebiehajúca systematická inventarizácia záťaží na Slovensku
Schválenie Investičnej stratégie odstraňovania environmentálnych záťaží v SR
Príprava metodík pre inventarizáciu environmentálnych záťaží a ich prioritizáciu
Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny
Vysoká diverzita druhov a biotopov
Vysoká zachovalosť prírodného prostredia v SR
Pokrytie 36 % územia Slovenska chránenými územiami (vrátane NATURA 2000), existencia systému inštitúcií štátnej ochrany prírody a metodiky starostlivosti o chránené časti prírody a krajiny
Spracovanie definícií priaznivého stavu pre väčšinu druhov a biotopov európskeho významu a spracovanie metodiky jej hodnotenia
Spracovanie ďalších metodických podkladov pre manažment území a druhov
Zabezpečenie územnej ochrany väčšiny chránených, vzácnych a kriticky ohrozených vyšších druhov rastlín a živočíchov národného a európskeho významu
Prioritná os 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému
Legislatívne zabezpečenie predpovednej povodňovej služby (legislatívne zakotvená úloha predpovednej povodňovej služby, ktorej nástrojom je POVAPSYS)
Vydávanie výstrah na nebezpečenstvo povodne, počas povodní mimoriadne spravodajstvá
Využívanie štátnej hydrologickej siete a štátnej meteorologickej siete na zabezpečenie predpovednej povodňovej služby

Slabé stránky

Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd
Nerovnomerná regionálna vybavenosť environmentálnou infraštruktúrou v oblasti verejných kanalizácií a zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov
Výrazné zaostávanie vo výstavbe kanalizácií a čistiarní odpadových vôd za výstavbou zariadení na dodávku pitnej vody, čo sa negatívne prejavuje relatívnym nárastom znečistenia vypúšťaných odpadových vôd do recipientov
Relatívne vysoká cena vodného a stočného pre nízkopríjmové skupiny obyvateľov

a potenciálny nárast ich postupného sociálneho vylúčenia
Pomerne vysoké straty pitnej vody vo vodovodnej sieti
Redukovanie programu monitorovania stavu vôd z dôvodu nedostatku finančných zdrojov
Nedostatočné financovanie implementácie rámcovej smernice o vode
Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami
Nedostatočne komplexný prístup k realizácii preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami
Nedobudovaný predpovedný a varovný systém na ochranu pred povodňami
Neúplné informácie o rizikových oblastiach, ktoré môžu byť postihnuté povodňou
Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy
Nedostatky pri dodržiavaní limitných hodnôt v ovzduší (PM ₁₀ , SO ₂ , NO _x) najmä v oblastiach riadenia kvality ovzdušia
Vysoký podiel emisií skleníkových plynov na obyvateľa (8,6t GHG/per capita)
Zastarané technológie produkujúce nadmerné množstvo znečisťujúcich látok a skleníkových plynov
Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo
Neefektívne systémy separovaného zberu odpadov
Nedostatočná osвета a propagácia separovaného zberu
Nedostatočná úroveň zhodnocovania vybraných druhov odpadov
Nejednotná metodika posudzovania nebezpečných vlastností odpadov
Neukončený proces inventarizácie environmentálnych záťaží na území SR, absencia informačného systému environmentálnych záťaží
Nedostatočné riešenie uzatvárania a rekultivácie skládok odpadov prevádzkovaných za osobitných podmienok
Chýbajúca legislatíva v oblasti environmentálnych záťaží
Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny
Nedostatočne komplexné celoslovenské poznatky a vstupné dáta o druhoch a biotopoch európskeho a národného významu, ich výskyte, trendoch, príčinách ohrozenia a o ich stave
Nedopracované definície priaznivého stavu pre všetky druhy národného významu, vrátane metodiky ich hodnotenia
Nedostatočne zabezpečovaný systematický, cielený monitoring stavu druhov a biotopov
Nedostatočné materiálne a personálne možnosti na ochranu druhov a biotopov, území NATURA 2000 a ostatných osobitne chránených častí prírody a krajiny
Väčšina chránených území nemá vypracované aktuálne programy starostlivosti
Nedostatočný počet realizovaných programov starostlivosti o chránené územia
Prioritná os 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému
Nedostatočné pokrytie územia SR rádiolokátormi – nedostatočné informácie o aktuálnej zrážkovej činnosti
Absencia hydrologických modelov nakalibrovaných v hodinovom kroku
Chýbajúci informačný systém (vrátane operatívnej databázy) na verifikáciu, analýzu a spracovanie operatívnych informácií a ich príprava do hydrologických modelov

Príležitosti
Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd
Využitie relatívne priaznivej situácie v množstve a bilancii vôd
Možnosť zlepšenia prístupu obyvateľov k základným environmentálnym službám vo vodnom hospodárstve výstavbou verejných vodovodov a verejných kanalizácií a s tým súvisiaceho

zlepšenia životnej úrovne obyvateľstva a zníženia negatívneho vplyvu na životné prostredie
Zvýšenie atraktívnosti zaostávajúcich regiónov pre obyvateľov a podnikateľské účely výstavbou infraštruktúry vodného hospodárstva
Krátkodobý nárast zamestnanosti v súvislosti s investičnou činnosťou vo vodnom hospodárstve a možnosť dlhodobého nárastu zamestnanosti v súvislosti s prevádzkou verejných vodovodov a verejných kanalizácií
Identifikované útvary povrchových vôd a podzemných vôd v SR – vhodné východisko pre realizáciu monitorovania stavu vôd a overenie účinnosti opatrení na dosiahnutie dobrého stavu vôd do roku 2015
Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami
Stanovenie úloh a povinností jednotlivých subjektov na úseku ochrany pred povodňami podľa Povodňových plánov vypracovaných v zmysle platnej legislatívy
Preventívne opatrenia pred povodňami
Predbežné vyhodnotenie povodňového rizika a spracovanie máp povodňového ohrozenia a povodňového rizika
Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy
Rozvoj technológií prispievajúcich k zníženiu emisií skleníkových plynov spolu so znížením emisií základných znečisťujúcich látok.
Zvyšovanie podielu nízko emisných a obnoviteľných zdrojov na výrobe tepla a teplej vody
Vysoký potenciál obnoviteľných zdrojov energie (biomasa, geotermálne energia)
Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo
Nárast počtu obcí zapojených do systému separovaného zberu odpadov
Postupné zvyšovanie kapacít na zhodnocovanie odpadov ako aj ich úrovne
Existencia technológií na environmentálne vhodné zneškodnenie vybraných druhov nebezpečných odpadov
Postupné uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov spôsobom neohrozujúcim životné prostredie
Prieskum, monitoring a sanácia environmentálnych záťaží
Identifikácia rizík vyplývajúcich z existencie environmentálnych záťaží
Znižovanie kontaminácie vody, pôdy a horninového prostredia
Dobudovanie informačného systému environmentálnych záťaží
Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny
Získanie podkladov pre prípravu programov starostlivosti o územia NATURA 2000 a programov záchrany druhu s cieľom dosiahnuť alebo zachovať priaznivý stav druhov a biotopov
Príprava a realizácia programov starostlivosti o územia a programov záchrany pre ohrozené druhy
Dobudovanie komplexného monitorovacieho systému biotopov a druhov, vytvorenie informačného systému manažmentu CHÚ
Dobudovanie materiálnych a personálnych podmienok inštitúcií ochrany prírody a krajiny;
Dobudovanie súvislej európskej sústavy chránených území NATURA 2000 na základe pripomienok Európskej komisie a nových poznatkov
Zlepšenie informovanosti verejnosti o ochrane prírody a jej zapojenia do aktivít v oblasti ochrany prírody a krajiny
Prioritná os 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému
Rozšírený systém vydávania predpovedí a výstrah
Dostatočné pokrytie územia SR sieťou pozemných staníc v rámci POVAPSYS
Priame zapojenie miestnej infraštruktúry do protipovodňovej ochrany

Ohrozenia**Prioritná os 1 Integrovaná ochrana, racionálne využívanie vôdi**

Nízka miera napojenia obyvateľstva najmä na verejnú kanalizačnú sieť a preťaženie niektorých čistiarní odpadových vôd

Trend rastu cien vodného a stočného prejavujúci sa úspornými opatreniami spotreby vody v domácnostiach (dokonca na hranicu hygienického minima) s možným ohrozením zdravia ľudí

Riziko, že pri plánovaných projektoch výstavby verejných vodovodov, verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd v oblastiach s nižšími príjmami obyvateľov v súčasnosti zabezpečených vlastnými domovými zdrojmi pitnej vody (väčšinou studne s vodou neznámej kvality) nedôjde k predpokladanému napojeniu obyvateľov na verejné vodovody a verejné kanalizácie, čo sa môže prejaviť znížením plánovanej efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov na jednotlivé projekty a nepriaznivým vplyvom na hospodárenie vodárenských spoločností

Nedostatok finančných prostriedkov na spolufinancovanie veľkých investičných projektov, a s tým súvisiace ohrozenie splnenia záväzkov SR vyplývajúcich z prechodných období v oblasti vodného hospodárstva

Ohrozenie zdravia obyvateľstva zásobovaním z individuálnych vodných zdrojov nevyhovujúcej kvality

Znečisťovanie povrchových a podzemných vôd absentujúcim alebo nedostatočným čistením vypúšťaných odpadových vôd

Zaostávanie v hodnotení stavu vôd a tvorbe základných východísk pre návrhy a realizáciu opatrení na zlepšenie stavu vôd

Návrh neefektívnych a ekonomicky nevýhodných nápravných opatrení v dokumentoch vodného plánovania smerovaných na zlepšenie ekologického stavu vôd a ohrozenie plnenia základného cieľa Rámcovej smernice o vode dosiahnuť dobrý stav vôd do roku 2015

Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami

V prípade nezabezpečenia preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami nárast škôd spôsobených povodňami a nákladov na ich odstraňovanie

Nenapĺňanie plánovaných investičných potrieb nutných pre zabezpečenie protipovodňovej ochrany územia, obyvateľov a hospodárskych aktivít ako preventívneho opatrenia s možnosťou negatívneho dopadu v podobe nárastu škôd na majetku štátu, podnikateľských subjektov a obyvateľov

Riziko strát na ľudských životoch v dôsledku nedostatočných informácií o povodňou ohrozených územiach

Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

Nevyhovujúca skladba palivovej základne a odľučovacej techniky z hľadiska dosiahnutia dobrej kvality ovzdušia

Zvýšenie negatívnych vplyvov ekonomických činností na životné prostredie v dôsledku vysokého hospodárskeho rastu, pretrvávajúca vysoká energetická náročnosť ekonomiky a nedostatočný podiel energetickej dodávky z obnoviteľných zdrojov energie

Riziko nedodržania národných emisných stropov a zhoršenia kvality ovzdušia v zónach a aglomeráciách

Neplnenie legislatívy EÚ a medzinárodných záväzkov v oblasti kvality ovzdušia

Oneskorenie implementácie legislatívy EÚ v oblasti zmeny klímy

Nedostatočné zohľadňovanie environmentálnych aspektov pri realizácii energeticke náročných investícií

Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo

Vysoká produkcia odpadov z priemyselnej výroby

Nízky objem a kvalita separovaných zložiek komunálneho odpadu
Zaostávanie kapacít v oblasti zhodnocovania odpadov v porovnaní s priemerom EÚ
Negatívny vplyv vybraných druhov nebezpečných odpadov na zdravie ľudí a životné prostredie
Negatívny vplyv environmentálnych záťaží a skládok odpadov na zdravie ľudí a jednotlivé zložky životného prostredia
Nedostatok finančných prostriedkov na sanáciu environmentálnych záťaží
Riziko zhoršenia kvality životného prostredia a zdravotného stavu obyvateľstva neriešením environmentálnych záťaží
Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny
Nedostatočné zabezpečenie záväzkov vyplývajúcich zo smerníc v oblasti ochrany prírody a krajiny
Nedostatok špecialistov pre výskum a praktickú starostlivosť
Neodborne posúdený stav biotopov, druhov a časti krajiny
Oslabovanie biodiverzity agresívnym prenikaním nepôvodných inváznych druhov
Nedôsledne kontrolovaný obchod, dovoz, introdukcie nepôvodných druhov na územie SR
Rozpory medzi záujmami ochrany prírody a využívaním prírodných zdrojov
Prioritná os 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému
Riziko strát na ľudských životoch, veľkých materiálnych škôd v dôsledku nedostatočných informácií o povodňou ohrozených územiach
Obmedzenie účinnosti predpovedného a varovného systému na ochranu pred povodňami a jeho územného záberu v dôsledku jeho nedobudovania

S cieľom zabezpečiť orientáciu OP ŽP najmä na prioritné aktivity z pohľadu implementácie environmentálneho acquis v oblasti vodného hospodárstva, ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva a ochrany prírody boli v rámci SWOT identifikované také silné a slabé stránky, ako aj príležitosti a ohrozenia, ktoré majú všeobecný charakter, čo znamená, že sa prejavujú národnej úrovni a zároveň sú spoločné pre všetky regióny SR na úrovni NUTS II.

3.10 Hlavné disparity a faktory rozvoja

Kľúčové disparity	Hlavné faktory rozvoja
Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd	Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd
1. Nerovnomerná regionálna vybavenosť infraštruktúrou vodného hospodárstva	a. Nárast počtu obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov, bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu a čistiarne odpadových vôd a zvyšovanie kvality čistenia odpadových vôd
2. Zaostávanie výstavby zariadení na odvádzanie a čistenie odpadových vôd	b. Zlepšenie stavu životného prostredia cestou zníženia množstva nežiadúcich látok pochádzajúcich z bodových zdrojov znečistenia do povrchových a podzemných vôd a zlepšenie stavu vôd a ochrany biodiverzity vodných ekosystémov
3. Redukovanie programu monitorovania stavu vôd z dôvodu nedostatku finančných zdrojov	c. Monitorovanie stavu vôd a tvorba základných východísk pre návrhy a realizáciu opatrení na zlepšenie stavu vôd

Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami	Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami
1. Nedostatočne komplexné preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami a neúplné informácie o rizikových oblastiach, ktoré môžu byť postihnuté povodňou	a. Komplexná ochrana územia SR pred povodňami a jej materiálne a technické zabezpečenie
Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy	Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy
1. Vysoký podiel emisií znečisťujúcich látok v ovzduší, ako zo stacionárnych, tak aj z mobilných zdrojov, nevyhovujúca palivová základňa a stav odľučovacej techniky	a. Finančná podpora technológií a opatrení prispievajúcich k znižovaniu emisií znečisťujúcich látok v ovzduší zo stacionárnych a mobilných zdrojov (ekologizácia verejnej dopravy)
2. Vysoký podiel emisií skleníkových plynov na obyvateľa (8,6 t GHG/per capita)	b. Podpora technológií prispievajúcich k znižovaniu emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok
Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo	Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo
1. Nedostatočne vybudovaný systém separovaného zberu odpadov	a. Zvyšovanie počtu subjektov zapojených do účinného systému separovaného zberu
2. Zaostávanie kapacít v oblasti zhodnocovania odpadov v porovnaní s priemerom EÚ	b. Dobudovanie infraštruktúry v oblasti zhodnocovania odpadov
3. Vysoký podiel nebezpečných odpadov zneškodňovaných skládkovaním	c. Podpora technológií a zariadení na environmentálne vhodné zneškodnenie vybraných druhov nebezpečných odpadov
4. Nedostatočný legislatívny tlak na riešenie environmentálnych záťaží	d. Schválenie zákona o environmentálnych záťažích
5. Nedostatočný manažment environmentálnych záťaží a nedostatok programov ich prieskumu, monitoringu a sanácie	e. Zlepšovanie kvality vody, pôdy a horninového prostredia
Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny	Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny
1. Nedostatok poznatkov o druhoch a biotopoch a chýbajúci systematický monitoring ich stavu	a. Vytváranie materiálnych a personálnych možností pre získanie chýbajúcich poznatkov, investície do vybudovania a prevádzky systému monitoringu
2. Nedostatočné zabezpečenie starostlivosti o chránené druhy, biotopy a chránené územia vrátane území NATURA 2000	b. Zachovanie druhov, biotopov a území vrátane NATURA 2000
3. Nepomer medzi prírodnými hodnotami (bohatstvo druhov, biotopov, rozsah chránených území) a materiálmi, personálnymi a finančnými možnosťami na	c. Celospoločenská podpora činnosti na dosiahnutie alebo zachovanie priaznivého stavu druhov a biotopov a starostlivosti o územia NATURA 2000 a ďalšie osobitne chránené

ich ochranu	časti prírody a krajiny
Prioritná os 7 Dobudovanie povodňového varovného a predpovedného systému	Prioritná os 7 Dobudovanie povodňového varovného a predpovedného systému
Nedobudovaný predpovedný a varovný systém na ochranu pred povodňami	Vytváranie materiálneho a personálneho zabezpečenia pre budovanie a prevádzkovanie štátnej hydrologickej služby a štátnej meteorologickej služby v rámci predpovednej povodňovej služby

Podobne ako v prípade silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození, aj identifikované hlavné disparity a faktory rozvoja majú - vzhľadom na potrebu zabezpečiť orientáciu OP ŽP na aktivity, ktorých realizácia je pre SR prioritná z pohľadu implementácie environmentálneho acquis v oblasti vodného hospodárstva, ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva a ochrany prírody prioritná - všeobecný charakter, čo znamená, že sa prejavujú na národnej úrovni a zároveň sú spoločné pre všetky regióny SR na úrovni NUTS II.

4 Stratégia operačného programu

4.1 Východiskové stratégie OP ŽP

Východiskom pri definovaní stratégie OP ŽP sú:

- výsledky analýzy súčasnej situácie v oblasti životného prostredia ako jedného z aspektov analýzy celkovej situácie v SR;
- environmentálne acquis (t.j. súbor právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia) a z neho vyplývajúce požiadavky, najmä záväzky SR v oblasti plnenia prechodných období stanovených v Zmluve o pristúpení k EÚ;
- dokumenty koncepčného charakteru vypracované na úrovni EÚ a na národnej úrovni s dôrazom na strategické dokumenty v oblasti trvalo udržateľného rozvoja a tvorby a ochrany životného prostredia;
- dlhodobé ciele a zásady štátnej environmentálnej politiky, ktoré vytvárajú rámec pre formuláciu cieľov a priorít strednodobého charakteru pre programové obdobie 2007 – 2013.

4.1.1 Výsledky analýzy súčasnej situácie

Východiskom pri definovaní stratégie OP ŽP sú výsledky analýz súčasnej situácie SR, a to:

- socio-ekonomickej analýzy na národnej úrovni, vyjadrené vo forme kľúčových disparít a hlavných faktorov rozvoja v NSRR SR;
- analýzy súčasnej situácie v oblasti životného prostredia, obsiahnuté v predchádzajúcej kapitole.

Na základe výsledkov analýzy súčasnej socio-ekonomickej situácie SR bola ako jedna z kľúčových disparít identifikovaná nedostatočná kvalita a nedobudovanosť environmentálnej infraštruktúry.

Spôsobom odstránenia tejto disparity, a teda jedným z hlavných faktorov rozvoja, je budovanie a modernizácia environmentálnej infraštruktúry a ochrana životného prostredia. Stav environmentálnej infraštruktúry patrí k rozhodujúcim faktorom ekonomického rozvoja a konkurencieschopnosti ekonomiky. Nedobudovanosť environmentálnej infraštruktúry spôsobuje problémy vo vyrovnávaní regionálnych rozdielov. Konkurencieschopnosť oblastí s nevybudovanou alebo nevyhovujúcou environmentálnou infraštruktúrou sa výrazne znižuje, pričom snaha o umiestnenie hospodárskych aktivít na takéto územia často vyvoláva potrebu doplnkových investícií, resp. štátnych záruk. Okrem zníženej atraktivity pre realizáciu podnikateľských aktivít spôsobuje nedostatočná vybavenosť územia environmentálnou infraštruktúrou aj zníženie jeho sociálnej atraktivity.

Nedostatočná kvalita a nedobudovanosť environmentálnej infraštruktúry ako kľúčová disparita sa prejavuje v podobe ďalších konkrétnych disparít, ktorými sú najmä:

- nedobudovanosť a nedostatočná kvalita verejnej vodovodnej a kanalizačnej siete a čistiarní odpadových vôd,
- nedostatočné opatrenia na ochranu pred povodňami a ich prevenciu,
- nevyhovujúca kvalita ovzdušia v niektorých oblastiach, spôsobená znečistením zo stacionárnych i mobilných zdrojov, ako aj nedostatočným využívaním obnoviteľných zdrojov energie,

- nedobudovanosť infraštruktúry odpadového hospodárstva, najmä v oblasti separovaného zberu a zhodnocovania odpadov,
- nedostatočné zabezpečenie starostlivosti o chránené časti prírody, vrátane území NATURA 2000.

Z toho vyplýva smerovanie stratégie OP ŽP najmä na dobudovania a skvalitnenie infraštruktúry vodného hospodárstva (verejných kanalizácií a ČOV, ako aj verejných vodovodov) s cieľom zabezpečiť zníženie znečistenia povrchových a podzemných vôd a ochranu zdrojov pitnej vody, ich racionálne využívanie, dostatok kvalitnej pitnej vody a ochranu pred povodňami a zároveň na, podporu infraštruktúry v oblasti ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva, ako aj ochrany prírody a krajiny.

Z výsledkov analýzy súčasnej situácie zároveň vyplynulo, že environmentálna infraštruktúra SR z hľadiska stavu a kvality niektorých jej oblastí (ako napr. vodné hospodárstvo, odpadové hospodárstvo) stále ešte zaostáva za vyspelými krajinami EÚ.

Prekonať toto zaostávanie a zároveň zabezpečiť ochranu jednotlivých zložiek životného prostredia a zlepšenie jeho stavu je možné iba dôslednou implementáciou environmentálneho acquis, ktorého významnou súčasťou sú záväzky týkajúce sa splnenia prechodných období, stanovených pre SR v Zmluve o pristúpení k EÚ.

Stratégia OP ŽP na programové obdobie 2007 - 2013 je preto stanovená tak, aby zabezpečila splnenie požiadaviek vyplývajúcich z environmentálneho acquis s prioritným zameraním na záväzky vyplývajúce z prechodných období, stanovených vo vzťahu k viacerým environmentálne zameraným smerniciam Rady, predovšetkým z dôvodu vysokej investičnej náročnosti a zložitého technického zabezpečenia ich implementácie.

Keďže v prípade niektorých smerníc (konkrétne je to Smernica Rady 94/67/ES zo 16. decembra 1994 o spaľovaní nebezpečného odpadu s prechodným obdobím pre 11 spaľovní nemocničného odpadu a 7 spaľovní priemyselného odpadu, Smernica Rady 76/464/EHS zo 4. mája 1976 o znečistení spôsobenom určitými nebezpečnými látkami vypúšťanými do vodného prostredia, kde sa prechodné obdobie dotýka troch zariadení) sú prechodné obdobia datované do konca roka 2006, v budúcom programovacom období sa bude osobitný dôraz klásť na zabezpečenie záväzkov SR vyplývajúcich z týchto smerníc:

- Smernica Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd (prechodné obdobie do r. 2015 s určitými časovými etapami),
- Smernica Rady 96/61/ES z 24. septembra 1996 o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia (prechodné obdobie sa líši u jednotlivých zariadení, najdlhšie do 31. decembra 2011),
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 94/62/ES z 20. decembra 1994 o obaloch a odpadoch z obalov, doplnená Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2004/12/ES z 11. februára 2004 (v súlade s ktorou, ako aj so Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/20/ES z 9. marca 2005 platí pre SR prechodné obdobie pre plnenie záväzných limitov zhodnocovania a recyklácie obalových materiálov do roku konca roku 2012),
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/96/ES z 27. januára 2003 o odpade z elektrických a elektronických zariadení (prechodné obdobie do konca roka 2008),
- Smernica Rady 88/609/EHS z 24. novembra 1988 (v znení smernice Rady 94/66/ES z 15. decembra 1994) o obmedzení emisií určitých znečisťujúcich látok z veľkých spaľovacích zariadení do ovzdušia (prechodné obdobie do konca roka 2007),
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 94/63/ES z 20. decembra 1994 o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín, ktoré vznikajú pri skladovaní benzínu a

jeho distribúcií z distribučných skladov do čerpacích staníc (prechodné obdobie pre existujúce zariadenia do konca 2004, resp. 2007, nové zariadenia budú musieť spĺňať požiadavky v zmysle smernice).

Prehľad prechodných období a výnimiek v rámci kapitoly Životné prostredie sa nachádza v prílohe č. 14.

Zo smerníc, v rámci ktorých vyplývajú SR zo Zmluvy o prístúpení k EÚ prechodné obdobia, je finančne najnáročnejšou smernica Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd. SR v tejto oblasti výrazne zaostáva – súčasný stav v odvádzaní a čistení odpadových vôd v SR zodpovedá 65 % priemeru EÚ-15. Uplatňovanie smernice v praxi si vyžaduje dobudovanie potrebnej vodohospodárskej infraštruktúry a zlepšenie technológií čistenia odpadových vôd v aglomeráciách, čo je finančne veľmi náročné a bolo aj dôvodom pre získanie 5 prechodných období pre úplnú implementáciu smernice.

Dôležitou súčasťou environmentálneho acquis sú smernice a nariadenia v oblasti ochrany ovzdušia a jeho kvality, pričom v dôsledku rastúcej naliehavosti riešenia problému klimatických zmien a ich možných negatívnych sociálno-ekonomických dôsledkov postupne dochádza k sprísňovaniu požiadaviek vyplývajúcich z uvedených právnych predpisov. V súlade s Tematickou stratégiou o znečistení ovzdušia bude dochádzať k sprísňovaniu termínov plnenia limitných hodnôt znečisťujúcich látok v ovzduší, ako aj národných emisných stropov pre určité látky znečisťujúce ovzdušie. K opatreniam na zabezpečenie plnenia uvedených požiadaviek je potrebné pristupovať kontinuálne a postupne, keďže ide o finančne, časovo aj technicky náročné kroky.

V odpadovom hospodárstve je nutné zamerať sa na aktivity v oblasti separovaného zberu, zhodnocovania a recyklácie odpadov, potreba realizácie ktorých vyplýva z prechodných období stanovených na základe Zmluvy o prístúpení k EÚ alebo dojednaných už po vstupe do EÚ. Ďalším problémom sú vybrané druhy nebezpečných odpadov, pre nakladanie s ktorými chýba dostatočná infraštruktúra.

Súčasťou environmentálneho acquis sú aj záväzky v oblasti ochrany biotopov, druhov a území európskeho významu, najmä prostredníctvom súvislej európskej sústavy chránených území (NATURA 2000), ktorú budujú členské štáty nezávisle od národných sústav chránených území. SR je povinná dodržiavať záväzky vyplývajúce zo smerníc EÚ, najmä zabezpečenie starostlivosti o územia NATURA 2000, dosiahnutie, resp. zachovanie priaznivého stavu druhov a biotopov európskeho významu a ich monitoring.

Stratégia OP ŽP na programové obdobie 2007 - 2013 je súčasne orientovaná tak, aby vytvárala podmienky pre plnenie požiadaviek vyplývajúcich legislatívnych opatrení EÚ pripravovaných v súčasnosti (návrhy nových smerníc a nariadení v oblasti životného prostredia), ktorých prijatie sa očakáva v priebehu programovacieho obdobia 2007 - 2013 a povedie k potrebe zabezpečenia ich finančne náročnej implementácie.

Prioritné osi, ktoré sú súčasťou OP ŽP, sú zároveň zamerané tak, aby umožňovali zabezpečiť kontinuitu podpory z fondov ES v súčasnom a nastávajúcom programovom období a pokračovať v dobudovaní environmentálnej infraštruktúry, znížiť mieru jej rozostavanosti a zefektívniť využitie doterajších kapacít.

4.1.2 Prepojenie stratégie OP ŽP s víziou a stratégiou NSRR

Stratégia OP ŽP je zároveň stanovená tak, aby smerovala k napĺňaniu **vízie hospodárskeho a sociálneho rozvoja SR** sformulovanej v NSRR SR a prispievala k dosiahnutiu strategického cieľa SR stanoveného na programové obdobie 2007 – 2013.

Celková konvergencia ekonomiky SR k priemeru EÚ – 15 cestou trvalo udržateľného rozvoja ako hlavná vízia SR je dlhodobý proces pozostávajúci z troch rozvojových subsystémov – ekonomického, sociálneho a environmentálneho.

Stratégia OP ŽP je prioritne zameraná na rozvoj environmentálneho aspektu tohto procesu a vytvára podmienky pre konvergenciu SR k priemeru EÚ – 15 v oblasti environmentálnej infraštruktúry a ochrany životného prostredia.

Stratégia OP ŽP má však okrem svojho environmentálneho rozmeru, ktorý je v danom prípade ťažiskový, zároveň aj hospodársky, sociálny a teritoriálny rozmer.

Environmentálny rozmer stratégie OP ŽP sa premieta do zámeru podpory:

- zlepšenia stavu životného prostredia ochrany biodiverzity, rodov, druhov a ekosystémov;
- racionálneho využívania zdrojov s cieľom podpory trvalo udržateľného rozvoja;
- dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry ako dôležitého faktora ovplyvňujúceho stav životného prostredia, ako aj jeho jednotlivých zložiek.

Hospodársky rozmer stratégie OP ŽP sa prejavuje podporou:

- cieľov hospodárskej a kohéznej politiky EÚ ako celku prostredníctvom vyrovnávania rozdielov v úrovni rozvoja jej jednotlivých členských štátov, v danom prípade v úrovni rozvoja environmentálnej infraštruktúry;
- trvalo udržateľného charakteru hospodárskeho rozvoja zabezpečením jeho orientácie na zachovanie kvality životného prostredia pre budúce generácie;
- rozvoja environmentálnych služieb vodného hospodárstva, odpadového hospodárstva a ochrany ovzdušia.

Sociálny rozmer stratégie OP ŽP sa premieta do zámeru podpory:

- kohéznej a sociálnej politiky EÚ;
- obmedzovania sociálneho vylúčenia;
- prístupu obyvateľov k základným environmentálnym službám s cieľom zvýšenia životnej úrovne obyvateľstva, zlepšenia zdravotného stavu populácie a zvýšenia priemernej dĺžky života;
- vytvárania pracovných príležitostí v súvislosti s výstavbou environmentálnej infraštruktúry, ako aj prevádzkovaním environmentálnych služieb, čo prispeje k rastu zamestnanosti v rámci SR.

Teritoriálny rozmer stratégie OP ŽP sa prejavuje vo forme:

- príspevku k zabezpečeniu vyváženého rozvoja územia EÚ v oblasti jeho pokrytia environmentálnou infraštruktúrou;
- podpory racionálneho a vyváženého využívania územia SR, ako aj jej regiónov¹⁸

¹⁸ Územné zameranie príspevkov z fondov EÚ v rámci OP ŽP je podrobnejšie popísané v kap. 4. 3.

Stratégia OP ŽP v jednote jej vyššie uvedených rozmerov je teda neoddeliteľným aspektom celkového procesu sociálno-ekonomickej konvergenzie SR k priemeru EÚ 15. Zároveň významnou mierou prispieva k tomu, aby uvedený proces konvergenzie mal charakter trvalo udržateľného rozvoja.

Stratégia OP ŽP svojím zameraním na budovanie a modernizáciu environmentálnej infraštruktúry a ochranu životného prostredia vrátane zlepšovania kvality jeho jednotlivých zložiek zároveň prispieva k dosiahnutiu strategického cieľa SR, ktorým je výrazne zvýšiť do r. 2013 konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky a zamestnanosť pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja.

Podpora environmentálnej infraštruktúry a ochrany životného prostredia má na dosahovanie strategického cieľa výrazný vplyv spočívajúci v dvoch hlavných aspektoch:

- ekonomickom – vybavenosť územia environmentálnou infraštruktúrou zvyšuje jeho atraktívnosť pre investovanie a stáva sa podmienkou umiestnenia investícií. Investície do environmentálnej infraštruktúry tým generujú priame súkromné investície prispievajúce k rastu konkurencieschopnosti a ekonomickej výkonnosti regiónov. Podpora environmentálnej infraštruktúry zároveň pôsobí ako stimul ekonomického rozvoja prostredníctvom sprísnených environmentálnych štandardov, ako aj pôsobením z nich vyplývajúcich limitov a cieľových hodnôt na zavádzanie environmentálne priaznivých technológií a inovácií a vytváranie potrebnej výskumnej a poznatkovej bázy;
- sociálnom - vybavenosť územia environmentálnou infraštruktúrou zvyšuje jeho atraktívnosť pre obyvateľstvo, má priaznivý dopad na jeho zdravotný stav a životnú úroveň.

Uvedený sociálny a ekonomický vplyv rozvoja environmentálnej infraštruktúry a ochrany životného prostredia vytvára základ pre vzájomnú synergiu OP ŽP s operačnými programami zameranými na podporu znalostnej ekonomiky a sociálneho rozvoja a zároveň dokazuje, že environmentálny subsystém je nevyhnutným komponentom udržateľného socio-ekonomického rozvoja.

4.1.3 Východiskové strategické dokumenty

Stratégia OP ŽP je sformulovaná v súlade s princípmi, pravidlami a oblasťami podpory z fondov EÚ, zakotvenými v právnych predpisoch EÚ v oblasti kohéznej politiky, najmä vo všeobecnom nariadení, ako aj nariadení Rady (ES) č. 1084/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa zriaďuje Kohézny fond a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1164/94 a nariadení Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. júla 2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999, zmenenom a doplnenom nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 397/2009 zo 6. mája 2009, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, pokiaľ ide o oprávnenosť investícií do energetickej efektívnosti a energie z obnoviteľných zdrojov energie v oblasti bývania a nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 437/2010 z 19. mája 2010, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, pokiaľ ide o oprávnenosť zásahov v oblasti bývania v prospech marginalizovaných spoločenských skupín.

Stratégia OP ŽP zároveň vychádza zo základných strategických dokumentov EÚ, a to Strategických usmernení Spoločenstva, Lisabonskej a Göteborgskej stratégie, Stratégie EÚ pre trvalo udržateľný rozvoj a 6. environmentálneho akčného programu EÚ.

Stratégia OP ŽP bola stanovená v súlade s cieľmi zakotvenými v Zmluve o pristúpení k EÚ, pre ktorých dosiahnutie - najmä posilnenie celkovej konvergenzie - by sa mali činnosti podporované finančnými prostriedkami z fondov EÚ sústreďovať na podporu trvalo udržateľného rastu konkurencieschopnosti a zamestnanosti, ako je stanovené v Lisabonskej stratégii. Pre regióny a členské štáty oprávnené na podporu z fondov EÚ v rámci cieľa Konvergenzia bude kľúčovým cieľom stimulovať potenciál rastu, dosiahnuť a udržať jeho vysokú mieru, tzn. zameriavať sa na investície a verejné služby, ktoré podporujú dlhodobú konkurencieschopnosť, tvorbu pracovných miest a trvalo udržateľný rozvoj.

Investície do životného prostredia môžu prispieť k hospodárskemu rastu najmä týmito spôsobmi: môžu zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť hospodárskeho rastu, znižujú niektoré druhy hospodárskych nákladov (napr. zdravotné náklady, náklady spojené s odstránením znečistenia alebo náhradou škody) a stimulujú inováciu a tvorbu pracovných miest. Stratégia OP ŽP vedie k posilneniu synergie medzi ochranou životného prostredia a sociálno-ekonomickým rastom.

Základným východiskom stratégie OP ŽP na úrovni koncepčných dokumentov národného charakteru je Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, ktorú schválila vláda SR uznesením č. 978/2001 a NR SR uznesením č. 1989/2002, ako aj Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja SR na roky 2005 – 2010, schválený uznesením vlády SR č. 547/2005.

Stratégia OP ŽP vychádza z analýzy súčasnej situácie v oblasti životného prostredia, v ktorej rámci sa venuje pozornosť viacerým problémovým okruhom rozvoja spoločnosti identifikovaným v rámci Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja.

K uvedeným problémom v oblasti starostlivosti o životné prostredie, k riešeniu ktorých prispieva stratégia OP ŽP, patrí najmä:

- pretrvávajúca nepriaznivá kvalita povrchových a podzemných vôd zapríčinená nedostatočným čistením odpadových priemyselných a komunálnych vôd,
- pretrvávajúce ohrozenie genofondu a ekologickej stability krajiny – zníženie biodiverzity, šírenie synantropných a invázných druhov bioty,
- pretrvávajúce nedostatky v nakladaní s odpadmi – nedostatočné spracovanie a ďalšie využívanie odpadov, nízky podiel separovaného zberu,
- nedostatočné riešenie problematiky environmentálnych záťaží a ich pretrvávajúci negatívny vplyv na zdravie ľudí a jednotlivé zložky životného prostredia (kontaminácia vody, pôdy a horninového prostredia),
- pretrvávajúce regionálne znečistenie ovzdušia,
- nedostatočné využívanie obnoviteľných zdrojov energie,
- rozdielna kvalita životného prostredia na regionálnej úrovni.

Jednotlivé prioritné osi a ich ciele, dosahovaním ktorých sa bude naplňovať stratégia OP ŽP, sú zároveň cestami a prostriedkami na podporu priorít a dosiahnutia strategických cieľov trvalo udržateľného rozvoja SR. Stratégia OP ŽP prispieva k naplňovaniu uvedených cieľov najmä prostredníctvom podpory znižovania znečisťovania a poškodzovania životného prostredia, zmierňovaním dôsledkov globálnej zmeny klímy a živelných pohrôm (povodní) a zlepšovaním kvality životného prostredia v regiónoch.

Pri formulácii stratégie OP ŽP bol uplatnený ekologický princíp ako jeden zo základných princípov trvalo udržateľného rozvoja. O jeho zohľadnení v rámci OP ŽP možno súdiť na základe uplatnenia kritérií, ako:

- zachovanie a podpora biodiverzity, vitality a odolnosti ekosystémov,
- zachovanie vysokej kvality zložiek životného prostredia – minimalizácia nepriaznivých vplyvov na životné prostredie,
- podpora využívania obnoviteľných zdrojov.

Implementácia aktivít OP ŽP bude vytvárať priaznivé podmienky pre upevnenie ďalších princípov trvalo udržateľného rozvoja, ako sú princíp predbežnej opatrnosti, princíp prevencie, princíp znečisťovateľ platí, princíp integrácie, princíp subsidiarity a princíp partnerstva.

Stratégia OP ŽP je zároveň v súlade aj s ďalšími koncepčnými dokumentmi národného charakteru - Stratégiou konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010: Národnou lisabonská stratégiou, Národným programom reforiem Slovenskej republiky na roky 2006-2008 a ďalšími strategickými materiálmi.

Zameranie stratégie OP ŽP na dôslednú implementáciu environmentálneho acquis, ktorého súčasťou je splnenie záväzkov vyplývajúcich pre SR zo Zmluvy o pristúpení k EÚ, bolo znovu zdôraznené v materiáli „Návrh úpravy NSRR SR na roky 2007 – 2013 v nadväznosti na pripomienky EK a rokovania s EK“, schválenom dňa 2. 5. 2007 uznesením vlády SR č. 407. V materiáli sa zároveň konštatuje, že SR musí garantovať splnenie záväzkov vyplývajúcich z environmentálneho acquis, pričom z porovnania finančných nákladov na ich splnenie s finančnou alokáciou na OP ŽP vyplýva, že je to možné iba za predpokladu ich zohľadnenia pri tvorbe východísk ŠR, jeho návrhu a úpravách v období 2007 – 2015.

Stratégia OP ŽP a jeho jednotlivé priority vrátane ich špecifických a operačných cieľov zároveň vyplývajú zo strategických dokumentov rezortu životného prostredia, ku ktorým patria: Stratégia, princípy a priority environmentálnej politiky (1993), Národný environmentálny akčný program II (1999), Integrovaná aproximačná stratégia v kapitole životné prostredie (2002) a Stav a perspektívy implementácie environmentálneho acquis SR (stav k 30. 3. 2007).

V súvislosti s vypracovaním prierezových dokumentov sociálno-ekonomického rozvoja SR bola v r. 2005 na rezortnej úrovni aktualizovaná stratégia štátnej environmentálnej politiky. Ako rezortný dokument bola v roku 2005 schválená kapitola „Environmentálna politika“ ako súčasť širšie koncipovanej Národohospodárskej stratégie Slovenska pripravovanej Ministerstvom hospodárstva SR. Tento dokument predstavuje v súčasnosti aktuálnu environmentálnu politiku SR. Jej zásady, priority a ciele boli reflektované aj pri príprave Národného strategického referenčného rámca SR a OP ŽP, pri formulácii jeho globálneho cieľa, strategických cieľov a im zodpovedajúcich prioritných osí.

Čo sa týka operačných cieľov OP ŽP, ktoré vychádzajú zo špecifických cieľov prioritných osí a konkretizujú ich, pre ich stanovenie mali prvoradý význam koncepčné dokumenty zložkového charakteru, ktorých väčšina bola vypracovaná a schválená v r. 2006 (ako napr. Koncepcia vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2015, Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky, Program odpadového hospodárstva SR na roky 2006 – 2010, Koncepcia ochrany prírody a krajiny).

Súlad stratégie OP ŽP s vyššie uvedenými dokumentmi je podrobne popísaný v kapitole 7.

Ciele, a zásady a priority štátnej environmentálnej politiky vytvárajú rámec stratégie OP ŽP, ako aj formulácie cieľov a priorít strednodobého charakteru pre programové obdobie 2007 – 2013.

Hlavným cieľom environmentálnej politiky SR je dosiahnutie vysokej kvality životného prostredia a zlepšenie ochrany a využívania prírodných zdrojov a krajiny ako podmienok zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja.

Ako prostriedok na dosiahnutie uvedeného cieľa boli v rámci štátnej environmentálnej politiky stanovené tieto priority dlhodobého charakteru, v súlade s ktorými bola vypracovaná aj stratégia OP ŽP:

- Znižovanie znečisťovania životného prostredia, vybudovanie environmentálnej infraštruktúry, zvyšovanie environmentálnej kvality regiónov a protipovodňová ochrana
- Ochrana pred nebezpečnými environmentálnymi rizikami a záťažami a zvýšenie úrovne environmentálneho vedomia obyvateľstva
- Zachovanie biologickej a krajinej diverzity, ochrana významných prírodných stanovišť a racionálne využívanie prírodných zdrojov
- Financovanie starostlivosti o životné prostredie

Stratégia OP ŽP zároveň rešpektuje aj základné zásady environmentálnej politiky, ktorými sú:

- **Presadzovať úctu k životu a k prírodným a kultúrnym hodnotám** - ani vlastnícke právo neoprávňuje vlastníka na poškodzovanie alebo ničenie týchto hodnôt a na znečisťovanie životného prostredia nad mieru, ustanovenú zákonmi; životné prostredie jednotlivca je súčasťou životného prostredia všetkých;
- **Považovať skvalitňovanie životného prostredia za základnú podmienku trvalo udržateľného rozvoja a zlepšenia zdravotného stavu obyvateľstva** – stav životného prostredia je determinujúcim faktorom sociálneho a ekonomického rozvoja a kvality života;
- **Prevziať medzigeneračnú zodpovednosť za stav životného prostredia** - zodpovednosť za jeho kvalitu voči budúcim generáciám nesie terajšia spoločnosť, ktorá zodpovednosť za nepriaznivý stav životného prostredia a jeho nežiadúce vplyvy neprenáša na predchádzajúce generácie;
- **Uplatňovať princíp „znečisťovateľ platí“** - uhrádzanie výdavkov, spojených s odstraňovaním znečistenia alebo poškodenia životného prostredia jeho znečisťovateľom alebo poškodzovateľom;
- **Preferovať preventívne opatrenia pred nápravnými** - prenesenie ťažiska z odstraňovania následkov poškodzovania životného prostredia na odstraňovanie jeho príčin, čo si vyžiada zmenu prístupov vo všetkých odvetviach i zaužívaného spôsobu života spoločnosti;
- **Uplatňovať environmentálne právo EÚ a SR a plniť prijaté medzinárodné záväzky v starostlivosti o životné prostredie a prírodné dedičstvo na všetkých úrovniach** – plnenie povinností vyplývajúcich z členstva v EÚ, zabezpečovanie ústavných práv každého na priaznivé životné prostredie a povinnosti chrániť a zveľaďovať životné prostredie, dbať o šetrné využívanie prírodných zdrojov a ekologickú rovnováhu;
- **Zahrnúť environmentálnu politiku do koncepcií hospodárskeho rozvoja** - štátna environmentálna politika má prierezový charakter, preto nemôže byť úlohou jedného rezortu; chápe riešenie environmentálnych problémov ako riešenie ekonomických problémov spoločnosti; stav životného prostredia je odrazom ekonomiky a opačne.

S cieľom konkretizovať uvedené dlhodobé ciele so zreteľom na požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia a vyčíslit' finančné prostriedky na ich

plnenie bol Ministerstvom životného prostredia SR vypracovaný a schválený materiál „Stav a perspektívy implementácie environmentálneho acquis SR (stav k 30. 3. 2007)“. Text materiálu vrátane tabuľkových príloh je zverejnený na internetovej stránke MŽP SR.

Dokument umožňuje identifikovať platné právne predpisy EÚ, ktoré je SR povinná transponovať a následne implementovať v jednotlivých oblastiach životného prostredia v období 2007 – 2013 (v oblasti vodného hospodárstva do r. 2015 vzhľadom na trvajúce prechodné obdobie v zmysle Zmluvy o pristúpení k EÚ). Textová časť materiálu dopĺňa finančný plán implementácie environmentálneho acquis, poskytujúci aktuálne dostupné údaje o finančných nákladoch na implementáciu najdôležitejších nariadení a smerniciach EÚ v oblasti životného prostredia, vrátane tých, ktorých implementácia je finančne najnáročnejšia.

V rámci finančného plánu bolo vyčíslené, že náklady na implementáciu právnych predpisov EÚ v oblasti vodného hospodárstva, ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva a ochrany prírody a krajiny predstavujú celkovo cca 6,9 miliárd EUR, z ktorých do konca roka 2006 bolo vynaložených približne 15 % (1 015 tis. EUR).

Na základe vyčíslenia finančných nákladov na implementáciu právnych predpisov EÚ v jednotlivých oblastiach životného prostredia bola spresnená stratégia OP ŽP a najmä spôsob jej financovania, t.j. rozdelenie finančnej alokácie OP ŽP medzi jednotlivé prioritné osi, pri ktorom bola zohľadnená finančná náročnosť implementácie právnych predpisov EÚ v jednotlivých oblastiach životného prostredia, ako aj miera zabezpečenia predpokladaných finančných nákladov zdrojmi.

Z materiálu zároveň vyplynulo, že v prípade extrapolácie doterajších tendencií a objemov financovania záväzkov vyplývajúcich z prechodných období v oblasti životného prostredia a environmentálneho acquis z jednotlivých finančných zdrojov (vrátane prostriedkov štátneho rozpočtu) do budúceho obdobia (2007 – 2015) nebude úroveň zabezpečenia predpokladaných finančných nákladov zdrojmi dostatočná.

Vzhľadom na vysokú finančnú náročnosť záväzkov vyplývajúcich z environmentálneho acquis v porovnaní s finančnou alokáciou na OP ŽP bude preto potrebné na ich splnenie zabezpečiť okrem fondov EÚ doplnkové zdroje zo štátneho rozpočtu. Z toho vyplynula aj potreba zohľadniť finančné požiadavky na implementáciu environmentálneho acquis pri tvorbe východísk štátneho rozpočtu, jeho návrhu a úpravách v období 2007 – 2015.

4.2 Globálny cieľ OP ŽP

Globálnym cieľom OP ŽP je zlepšenie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry SR v zmysle predpisov EÚ a SR a posilnenie efektívnosti environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja.

Uvedený globálny cieľ OP ŽP priamo vyplýva z dlhodobých priorít štátnej environmentálnej politiky a prispieva k uplatňovaniu jej hlavných zásad.

Globálny cieľ OP ŽP zároveň vyplýva z potreby zabezpečiť plnenie požiadaviek vyplývajúcich z platných a pripravovaných právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia, vrátane záväzkov SR vyplývajúcich z prechodných období, stanovených v Zmluve o pristúpení k EÚ. Globálny cieľ OP ŽP je zameraný najmä na prioritné, najviac problémové

a finančne najnáročnejšie aktivity z pohľadu implementácie environmentálneho acquis v oblasti vôd, odpadu, ovzdušia a ochrany prírody.

Plnením uvedeného globálneho cieľa OP ŽP sa zvyšuje atraktivita územia SR a jej regiónov, skvalitňujú sa podmienky pre život obyvateľstva, posilňuje sa otvorený charakter spoločnosti z jej sociálno-priestorového hľadiska a vytvárajú sa predpoklady pre jej trvalo udržateľný rozvoj.

Tab. č. 4.1: Kontextové ukazovatele OP ŽP

Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Typ ukazovateľa:	Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za SR	
Emisie skleníkových plynov	SHMÚ	kontextový	tis. ton CO ₂ ekv. ¹⁹	2004	51 046
				2015	61 902 ²⁰
Produkcia odpadu	MŽP SR	kontextový	mil. t	2004	10,9
				2015	12,5
Množstvo zneškodneného odpadu	MŽP SR	kontextový	mil. t	2004	3,2
				2015	4,0
Miera zhodnocovania odpadov	MŽP SR	kontextový	%	2004	44
				2015	60
Počet obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu	MŽP SR	kontextový	počet v tis.	2004	3 009
				2015	4 400
Percento obyvateľov napojených na ČOV	MŽP SR	kontextový	%	2004	54,1
				2015	81
Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov	MŽP SR	kontextový	%	2004	85
				2015	91
Plocha územia so zabezpečenou protipovodňovou ochranou	MŽP SR	kontextový	km ²	2004	5 800
				2015	5 987
Počet vyhlásených území Natura 2000 ²¹	MŽP SR	kontextový	Počet	2004	0
				2015	420

Globálny cieľ OP ŽP bude napĺňaný prostredníctvom nasledujúcich špecifických cieľov, ktorým zodpovedajú jednotlivé prioritné osi operačného programu:

1. Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd
2. Ochrana pred povodňami
3. Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy
4. Odpadové hospodárstvo
5. Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny
6. Technická pomoc
7. Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému

¹⁹ Agregované emisie skleníkových plynov vyjadrených ako ekvivalent CO₂ prepočítané cez GWP

²⁰ Údaj podľa projekcií emisií skleníkových plynov SR – scenár s opatreniami, r. 2005. Podľa projekcií sa emisie skleníkových plynov s rastom HDP zvyšujú. Cieľom podpory projektov v rámci prioritnej osi 2 je spomalenie rastu emisií skleníkových plynov vo vzťahu k rastu HDP (decoupling).

²¹ Ide o územia vyhlásené SR v procese vyhlasovania navrhovaných chránených vtáčích území za chránené vtáčie územia a o vyhlasovania území európskeho významu (schválených EK) podľa článku 4 ods. 4 smernice o biotopoch

4.3 Stratégia na dosiahnutie globálneho cieľa ako výsledok tematickej a územnej koncentrácie

Tematická koncentrácia príspevkov z fondov

Stratégia na dosiahnutie globálneho cieľa OP ŽP je tematicky zameraná na zabezpečenie integrovanej ochrany a racionálneho využívania vôd, protipovodňovej ochrany, na ochranu ovzdušia a minimalizáciu nepriaznivých vplyvov zmeny klímy, na podporu infraštruktúry v oblasti odpadového hospodárstva, ako aj na ochranu a regeneráciu prírodného prostredia a krajiny.

1. Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd

Uvedená prioritná os je tematicky zameraná na zabezpečenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou v potrebnom množstve a vyžadovanej kvalite, ale najmä na zabezpečenie odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd verejnou kanalizáciou, ktoré na Slovensku zaostáva za zásobovaním obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov. Ďalšou kľúčovou oblasťou infraštruktúry vodného hospodárstva bude znižovanie preťaženia čistiarní odpadových vôd a zlepšovanie parametrov čistenia odpadových vôd výstavbou nových a rekonštrukciou existujúcich čistiarní odpadových vôd. Premietnutie integrovaného prístupu k ochrane a využívaniu vodných zdrojov v rámci trvalo udržateľného rozvoja do oblasti odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd znamená zabezpečovať znižovanie rozdielov medzi množstvom a kvalitou vody spotrebovanej a množstvom a kvalitou vôd spätne privádzaných kanalizačným systémom do vodného prostredia.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/60/ES ukladá členským štátom povinnosť začať monitorovanie vôd v termíne do 22. 12. 2006. Požiadavka začať monitorovanie vôd podľa tejto smernice bude znamenať pre SR výrazné zvýšenie prostriedkov, ktoré bude potrebné vynakladať na získanie informácií o stave vôd. Informácie o kvantitatívnom a kvalitatívnom (chemickom a ekologickom) stave povrchových vôd a podzemných vôd a následné hodnotenie ekologického stavu vôd sú nevyhnutným podkladom pre tvorbu dokumentov vodného plánovania a programov opatrení na zlepšenie ekologického stavu vôd a následné hodnotenie účinnosti realizovaných nápravných opatrení. Súčasne budú podkladom pre reportovacie povinnosti v danej oblasti voči Európskej komisii.

2. Ochrana pred povodňami

Všetky aktivity, ktoré sú súčasťou tejto prioritnej osi sa uskutočňujú v kontexte integrovaného manažmentu povodí a smerujú ku komplexnej ochrane územia pred povodňami.

Uvedená prioritná os je tematicky zameraná na zabezpečenie protipovodňovej ochrany územia SR. Výrazný ekonomický a sociálny dopad povodní zaraďuje ochranu pred povodňami medzi prioritné oblasti životného prostredia Slovenskej republiky. Pri nebezpečí prevencie realizovaním protipovodňových opatrení budú vzrastať náklady na eliminovanie škôd spôsobených povodňami.

3. Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

Uvedená prioritná os bude zameraná na zabezpečenie dôslednej implementácie smerníc EÚ v oblasti kvality ovzdušia a súčasne na napĺňanie záverov Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia. Ide o dokument, ktorý bol prijatý 22.9.2005 v Kolégiu komisárov, ako prvá zo 7 stratégií, ktoré má EK predložiť v rámci plnenia 6. Environmentálneho akčného plánu. Stratégia stanovuje jasné environmentálne ciele, ktorých splnenie bude do roku 2020 hlavnou

prioritou ochrany ovzdušia v SR. V súlade s nimi budú podporované aktivity smerujúce k znižovaniu emisií znečisťujúcich látok – oxidov síry, oxidov dusíka, tuhých suspendovaných častíc PM₁₀ a PM_{2,5}, amoniaku, prchavých organických látok a skleníkových plynov. Zároveň však bude potrebné ďalej znižovať koncentráciu znečisťujúcich látok v ovzduší, a to aj opatreniami nad rámec súčasných právnych predpisov EÚ

Smernice o kvalite ovzdušia ukladajú aj dosiahnutie limitných hodnôt pre olovo, kadmium, arzén, ortuť a polycyklické aromatické uhľovodíky (PAH). Ich dosiahnutie si vyžaduje znižovanie emisií zo zdrojov znečisťovania uplatňovaním emisných limitov daných v Protokole o ťažkých kovoch a Protokole o perzistentných organických látkach.

Dosiahnutie dobrej kvality ovzdušia nie je možné bez kvalitného monitorovacieho systému, jeho údržby a obnovovania v súlade s požiadavkami smerníc EÚ. Národný emisný informačný systém si vyžaduje pravidelnú obnovu a zlepšenie úrovne, a preto bude podpora zameraná aj na oblasť dobudovania a vybavenia NEIS.

Vzhľadom na riziko nepriaznivých klimatických zmien tematické zameranie prioritnej osi spočíva tiež v znižovaní emisií skleníkových plynov zároveň so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok.

4. Odpadové hospodárstvo

S rozvojom hospodárstva v SR stúpa i množstvo odpadov produkovaných v priemyselnej a komunálnej sfére. V súlade s hierarchiou cieľov nakladania s odpadmi a záväzkami vyplývajúcimi z právnych predpisov a strategických dokumentov EÚ a SR je potrebné zamerať sa v oblasti odpadového hospodárstva na podporu systémov separovaného zberu a zhodnocovania odpadov.

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať odpadom, ktoré môžu mať významný negatívny vplyv na zdravie človeka a životné prostredie (napr. PCB/PCT, odpad zo zdravotnej starostlivosti).

Z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja je nutné zamerať sa na prieskum, monitoring a sanáciu environmentálnych záťaží a na uzatváranie a rekultiváciu skládok odpadov. Zabezpečiť sa tým nielen znížením a elimináciou negatívnych vplyvov environmentálnych záťaží a skládok odpadov na zdravie ľudí a ekosystémy, ale skvalitnením parametrov jednotlivých zložiek životného prostredia na dotknutých územiach sa zároveň vytvoria podmienky pre ďalšie investičné aktivity.

5. Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny

Uvedená prioritná os je tematicky zameraná na plnenie záväzkov SR vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov, ale predovšetkým z právnych predpisov EÚ na ochranu druhov a biotopov európskeho významu, pre ktoré sa vyhlasuje súvislá európska sústava chránených území (NATURA 2000), vytvorená v spoločnom záujme EÚ, ktorú budujú členské štáty nezávisle od svojich vnútroštátnych sústav chránených území. Z hľadiska členstva v EÚ má SR povinnosť zabezpečiť najmä starostlivosť o územia NATURA 2000, priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu a ich monitoring. Z medzinárodných záväzkov, ako aj z národných stratégií a koncepcií, vyplývajú ďalšie úlohy na ochranu biologickej diverzity a krajiny.

7. Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému

Uvedená prioritná os je tematicky zameraná na zabezpečenie budovania Povodňového varovného a predpovedného systému (POVAPSYS), ktorý zabezpečí poskytovanie informácií o meteorologickej situácii a o hydrologickej situácii, nebezpečenstve povodne, vzniku povodne a o ďalšom možnom vývoji meteorologických podmienok a hydrologických podmienok, ktoré ovplyvňujú priebeh povodne, ako aj o maximálne možnej najpresnejšej priestorovej lokalizácii vzniku náhlych rizikových meteorologických situácií a následných očakávaných povodňových situácií podľa modelov aktuálnych odtokových pomerov v čiastkových povodiach nižšieho rádu.

Územná koncentrácia príspevkov z fondov

Základným východiskom pre územný priemet poskytovania finančných prostriedkov z OP ŽP je geografická oprávnenosť regiónov čerpať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov a KF v nadväznosti na tri ciele kohéznej politiky EÚ na programové obdobie 2007 - 2013, ktorá je určená na základe ich ekonomickej výkonnosti.

Zo štrukturálnych fondov – konkrétne z Európskeho fondu regionálneho rozvoja – je v rámci cieľa Konvergenca podpora zameraná na regióny NUTS 2, ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa v parite kúpnej sily (HDP/obyv. v PKS), vypočítaný na základe disponibilných údajov za tri posledné roky pred prijatím nariadenia, nedosiahne 75 % priemeru rozšírenej EÚ – čo je v prípade SR celé jej územie s výnimkou Bratislavského kraja. Cieľ Konvergenca financovaný z Kohézneho fondu pokrýva celé územie SR ako členského štátu, ktorého hrubý národný dôchodok (HND) v parite kúpnej sily, vypočítaný na základe disponibilných údajov za tri posledné roky nedosiahol 90% priemeru EÚ.

Pre väčšinu aktivít v oblasti environmentálnej infraštruktúry a ochrany životného prostredia nie je členenie podľa administratívnych hraníc relevantné (napr. aktivity v oblasti ochrany ovzdušia; aktivity v oblasti ochrany prírody a krajiny, ktoré sú závislé od polohy chránených území; protipovodňové aktivity, ktoré sa realizujú podľa povodí; aktivity v oblasti vodného hospodárstva, implementácia ktorých prebieha podľa vodárenských spoločností).

1. Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd

Výstavba verejných vodovodov a verejných kanalizácií v SR, ktorá je spolufinancovaná z verejných prostriedkov, je realizovaná podľa Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR (podľa § 37 zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov). Aj pripravované stavby predmetnej infraštruktúry, na ktoré sa budú požadovať verejné prostriedky, sú navrhované v súlade s uvedeným plánom. Plán rozvoja verejných kanalizácií vychádza najmä zo záväzkov, ktoré sa zaviazala plniť SR v prístupovom procese do EÚ. Rozhodujúce sú prechodné obdobia - do konca roka 2010, keď sa má zabezpečiť odvádzanie odpadových vôd a ich čistenie vrátane odstraňovania nutrientov vo všetkých aglomeráciách nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov (EO). Do konca roku 2015 je potrebné zabezpečiť odvádzanie a plné biologické čistenie odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO. Okrem toho treba priebežne zabezpečovať primerané čistenie odpadových vôd vo všetkých aglomeráciách, ktoré majú vybudovanú stokovú sieť. Priority na financovanie teda vychádzajú z Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR, ktorý je predovšetkým členený podľa veľkosti aglomerácií.

Pri zachovaní prioritnej orientácie na plnenie záväzkov SR vyplývajúcich z uvedených prechodných období budú zároveň v rámci regionálneho smerovania príspevkov z Kohézneho fondu zohľadnené rozvojové potreby regiónov, t.j. súčasný stav v oblasti zásobovania obyvateľov v SR pitnou vodou, percento pripojenia obyvateľov na verejný vodovod v jednotlivých regiónoch a očakávané investície pri zabezpečovaní využívania veľkých vodných zdrojov v súlade s Plánmi rozvoja jednotlivých VÚC.

V nadväznosti na zásadu o riadení procesov vo vodnom hospodárstve v rámci hydrologických povodí zakotvenú v predpisoch EÚ a transponovanú v zákone o vodách, ako i na skutočnosť, že asi 95 % územie SR patrí do povodia Dunaja a zvyšná časť do povodia Visly, program monitorovania sa navrhuje pre celé územie SR. Monitorovacie miesta, ukazovatele a frekvencia sledovania vyplývajú z požiadavky získať spoľahlivé údaje o kvantitatívnom a kvalitatívnom (chemickom a ekologickom) stave povrchových vôd a podzemných vôd v SR porovnateľné s údajmi získanými v ostatných krajinách EÚ.

2. Ochrana pred povodňami

Rozhodujúcim správcom povrchových vodných tokov Slovenska je Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., Banská Štiavnica. Z celkovej dĺžky riečnej siete je v správe SVP, š. p., 38 183 km. Ostatné drobné vodné toky v dĺžke 18 717 km sú v správe lesného hospodárstva, vojenských lesov a ostatných správcom.

Na základe skúseností z povodní v predchádzajúcich rokoch sa v rámci aktualizácie Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 kladie väčší dôraz na opatrenia zamerané na ochranu území s najväčšou koncentráciou obyvateľstva a území s významným hospodárskym potenciálom. Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami sú umiestňované priamo na vodných tokoch a budú umiestňované aj v krajine, s cieľom zadržiavať vodu v povodiach a tým znižovať maximálne prietoky vo vodných tokoch. Preventívne opatrenia v krajine budú umiestňované na strategických miestach v povodiach, v lokalitách generujúcich nebezpečný povrchový odtok.

3. Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

Ochrana ovzdušia nie je možné rozdeliť podľa regiónov. Ovzdušie nepozná hranice a vplyv jeho znečistenia sa prejavuje na celom území SR.

Z hľadiska ochrany ovzdušia sa na území SR nachádza 8 zón a 2 aglomerácie ktoré sa vyznačujú zníženou kvalitou ovzdušia, spôsobenou vyššou koncentráciou určitých znečisťujúcich látok v ovzduší ako sú povolené hladiny. V týchto aglomeráciách a zónach sú vymedzené oblasti riadenia kvality ovzdušia, kde na základe monitorovania a modelovania znečistenia ovzdušia dochádza k prekročovaniu limitných hodnôt pre **PM₁₀**, **NO₂** a **SO₂**. Ide o oblasti uvedené v tabuľke nižšie.

Vo vzťahu k znečisťujúcej látke ozón sa presadzuje myšlienka globálneho problému. Z uvedeného dôvodu bolo v prípade prekročovania cieľových hodnôt pre ozón celé územie SR vymedzené za oblasť riadenia kvality ovzdušia. Znižovanie emisií prekursorov ozónu by preto malo byť podporované celoplošne.

Tab. č. 4.2: Oblasti riadenia kvality ovzdušia²²

AGLOMERÁCIA/ Zóna	Vymedzená oblasť riadenia kvality ovzdušia	Znečisťujúca látka
BRATISLAVA	územie hl. mesta SR Bratislava	PM ₁₀ , NO ₂
KOŠICE Košícký kraj	územie mesta Košíc a územie obcí Bočiar, Haniska, Sokofany, Veľká Ida	PM ₁₀
Banskobystrický kraj	územie mesta Banská Bystrica	PM ₁₀
	územia miest Hnúšťa, Tisovec a miestnych častí Brádno, Hačava, Likier, Polom, Rimavské Brezovo a Rimavská Píla	PM ₁₀
	územie mesta Jelšava a obcí Lubeník, Chyžné, Magnezitovce, Mokrá Lúka, Revúcka Lehota	PM ₁₀
	územie mesta Žiar nad Hronom a obce Ladomerská Vieska	PM ₁₀
Košícký kraj	územie mesta Krompachy	PM ₁₀
	územie mesta Strážske	PM ₁₀
Nitriansky kraj	územie mesta Nitra	PM ₁₀ , NO ₂
Prešovský kraj	územie mesta Humenné a obce Jasenov	PM ₁₀
	územie mesta Prešov a obce Ľubotice	PM ₁₀
	územie mesta Vranov nad Topľou a obce Hencovce	PM ₁₀
	územie mesta Poprad	PM ₁₀
Trenčiansky kraj	územie mesta Trenčín	PM ₁₀
	územie okresu Prievidza	PM ₁₀ , SO ₂
Trnavský kraj	územie mesta Trnava	PM ₁₀ , NO ₂
	územie mesta Senica	PM ₁₀
Žilinský kraj	územie mesta Žilina	PM ₁₀
	územie mesta Martin	PM ₁₀
	územie mesta Ružomberok	PM ₁₀

Prekračovanie limitných hodnôt je v prípade SO₂ spôsobované stacionárnymi zdrojmi znečisťovania ovzdušia, v prípade NO_x a PM ho však spôsobujú nielen stacionárne, ale predovšetkým mobilné zdroje (automobily, iné dopravné prostriedky, sekundárna prašnosť). Tieto prispievajú k zvyšovaniu povoleného počtu prekročení na území SR a teda aj k zhoršovaniu kvality ovzdušia.

Z vyššie uvedenej tabuľky vyplýva, že vo všetkých krajoch je potrebné sa sústreďovať na znečisťujúcu látku PM₁₀. Okrem toho je potrebné venovať pozornosť redukcii emisií SO₂ v Trenčianskom kraji a redukcii NO₂ v Nitrianskom a Trnavskom kraji. Problematika prízemného ozónu má celoslovenskú prioritu.²³

Z územného hľadiska by príspevky z ERDF v rámci prioritnej osi 3 mali smerovať do vyššie uvedených oblastí riadenia kvality ovzdušia s prihliadnutím na percentuálny podiel počtu obyvateľov daného kraja žijúcich v oblastiach riadenia kvality ovzdušia.

²² Aktualizované na základe uskutočneného hodnotenia kvality ovzdušia na území SR v roku 2007 na základe výsledkov monitorovania a modelovania v roku 2006

²³ Z hľadiska charakteru projektov preto budú v Trenčianskom kraji podporované projekty ako napr. zmena palivovej základne z uhlia na biomasu alebo na plyn, v Nitrianskom kraji zmena palivovej základne na plyn, alebo DENOX zariadenia, ako aj projekty na znižovanie NO_x v doprave. Vo všetkých ostatných oblastiach riadenia kvality ovzdušia budú podporované projekty na zníženie PM₁₀ hlavne z dopravy – zazelenanie pásov pozdĺž frekventovaných ciest, postrekové vozy, prebudovanie prostriedkov verejnej dopravy na menej emitujúce PM₁₀ (električky, trolejbusy) atď.

4. Odpadové hospodárstvo

Teritoriálne priority z hľadiska odpadového hospodárstva budú vychádzať zo schváleného Programu odpadového hospodárstva Slovenskej republiky 2006 – 2010. POH SR 2006-2010 je plánovaný na úrovni NUTS I. Aktivity plánované na úrovni NUTS II a NUTS III budú bližšie špecifikované v Programoch odpadového hospodárstva krajov na r. 2006-2010. Stratégia financovania projektov na regionálnej úrovni bude teda vychádzať z analýzy stavu odpadového hospodárstva jednotlivých krajov SR, ktorá je uvedená v krajských programoch odpadového hospodárstva. Na financovanie projektov v jednotlivých regiónoch bude mať vplyv množstvo vyseparovaného komunálneho odpadu na obyvateľa, množstvo zhodnoteného odpadu alebo množstvo vyprodukovaného nebezpečného odpadu v príslušnom kraji.

V rámci problematiky environmentálnych záťaží existujú regionálne disparity vyplývajúce z nerovnomerného hospodárskeho využívania jednotlivých regiónov Slovenska. V regiónoch, v ktorých boli a sú koncentrované priemyselné aktivity, je stupeň kontaminácie oveľa vyšší, ako v regiónoch s prevahou poľnohospodárskeho využívania. Zaťažené regióny budú preto riešené prioritne, čím sa zmenšia rozdiely v kvalite životného prostredia jednotlivých regiónov a znížia sa zdravotné riziká, ktorým je obyvateľstvo v týchto regiónoch vystavené.

Východiskom pre územnú koncentráciu príspevkov v rámci uvedenej prioritnej osi bude inventarizácia environmentálnych záťaží na Slovensku a stanovenie priorít pri ich odstraňovaní, ktoré bude zohľadňovať najmä mieru negatívneho vplyvu environmentálnej záťaže na životné prostredie. Takto stanovené priority bude možné od roku 2009 v závislosti od lokalizácie environmentálnej záťaže priradiť k jednotlivým samosprávnym krajom, s výnimkou kontaminovaných lokalít, kde kontaminácia presahuje hranice samosprávnych krajov.

V roku 2006 bol schválený projekt „Systematická identifikácia environmentálnych záťaží v SR“, ktorého úlohou je systematická registrácia všetkých environmentálnych záťaží na území SR a vytvorenie informačného systému environmentálnych záťaží. Výsledkom identifikácie bude stanovenie priorít v oblasti odstraňovania environmentálnych záťaží, ktoré budú využiteľné pre čerpanie príspevkov z KF.

Skládky odpadov s osobitnými podmienkami boli prevádzkované na celom území SR, pričom prioritizáciu ich uzatvárania a rekultivácie nie je možné vykonávať na základe regionálneho členenia, ale z hľadiska ich vplyvu na životné prostredie.

5. Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny

Všetky aktivity operačnej priority sa týkajú celého územia SR bez ohľadu na jej teritoriálne členenie. Hranice chránených území v SR nerešpektujú jej územnosprávne členenie, preto aktivity v rámci uvedenej prioritnej osi nie je možné rozdeliť medzi jednotlivé samosprávne kraje.

Z hľadiska územného zamerania príspevkov z ERDF má východiskový význam plocha chránených území v rámci kraja vo vzťahu k celkovej rozlohe chránených území v SR (s výnimkou Bratislavského kraja, ktorý nie je oprávnený na financovanie z ERDF).

Z uvedeného vyplýva, že intervencie v oblasti environmentálnej infraštruktúry a ochrany životného prostredia síce môžu zasahovať inovačné a kohézne póly rastu, ale pre ich teritoriálne zameranie je prvoradý stav životného prostredia v konkrétnom území.

Indikatívne rozdelenie finančných alokácií podľa prioritných osí na úrovni NUTS II spolu so zdôvodnením jeho východísk je súčasťou prílohy č. 15.

7. Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému

Budovanie POVAPSYS v rámci prioritnej osi 7 predpokladá najmä zabezpečenie pokrytia informáciami o zrážkach na severorápe a západe Slovenska, monitoringom na území Slovenska mimo Bratislavského kraja, zabezpečenie techniky na meranie prietokov, nákup a kalibrácia hydrologických modelov všetkých čiastkových povodí mimo Bratislavského kraja a ďalšie aktivity na zabezpečenie predpovedanej povodňovej služby v zmysle zákona ako aj technickú podporu informačných systémov a technológií.

Rozhodujúcim subjektom pre predpovednú povodňovú službu je Slovenský hydrometeorologický ústav, ktorý je povinný bezodkladne informovať o vzniku povodňovej situácie orgány ochrany pred povodňami, správcu vodohospodársky významných vodných tokov, zložky Hasičského a záchranného zboru a obvodné úrady životného prostredia (§ 14 ods. 2 zákona .č. 7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami), ktorý zároveň zabezpečuje vydávanie výstrah pred nebezpečenstvom povodne. Pri vykonávaní predpovednej povodňovej služby ústav vyhodnocuje vybrané ukazovatele zo štátnej hydrologickej siete a zo štátnej meteorologickej siete SR (zákon č. 201/2009 Z.z.).

5 Prioritné osi Operačného programu Životné prostredie

Globálny cieľ OP ŽP:

Zlepšenie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry SR v zmysle predpisov EÚ a SR a posilnenie environmentálnej zložky TUR

Dosiahnutie globálneho cieľa OP ŽP bude zabezpečené prostredníctvom nasledujúcich prioritných osí:

Názov prioritnej osi OP ŽP	Zdroj financovania
Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd	KF
Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami	KF
Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy	ERDF
Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo	KF
Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny	ERDF
Prioritná os 6 Technická pomoc	KF
Prioritná os 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému	ERDF

5.1 Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd

Špecifický cieľ:

Znižovanie znečistenia vôd a zvýšenie kvality života obyvateľstva SR dobudovaním a skvalitnením infraštruktúry vodného hospodárstva SR v zmysle právnych predpisov EÚ a SR

Východiskom pre hospodárenie s vodou ako súčasť trvalo udržateľného rozvoja je štátna vodohospodárska politika, ktorá je koncipovaná ako súbor zásad, opatrení a nástrojov so zameraním na:

- zabezpečenie všestrannej ochrany vôd vrátane vodných a od vôd priamo závislých ekosystémov, zachovanie alebo zlepšenie stavu vôd, účelné, hospodárne a trvalo udržateľné využívanie vôd, integrovaný manažment povodí, zlepšenie kvality životného prostredia a jeho zložiek,
- zabezpečenie súboru činnosti charakteru služieb s významnými verejnoprospešnými účinkami, ktoré v hydrologických povodiach harmonizujú formy a spôsoby využívania vodných zdrojov s požiadavkou zabezpečenia ich prirodzenej obnovy, ochrany vodných ekosystémov, pri zohľadnení opatrení vedúcich k zníženiu škodlivých účinkov vôd,
- dosiahnutie strategických cieľov a realizáciu koncepčných zámerov pri zohľadnení globálnych, európskych a susedských vzťahov, ako aj národno-štátnych záujmov v sektore vodného hospodárstva, pričom hlavným cieľom je prostredníctvom integrovaného manažmentu v povodiach zabezpečiť vytváranie podmienok na trvalé využívanie zdrojov vody v potrebnom množstve a vo vyhovujúcej kvalite.

Stratégia ďalšieho vývoja sa orientuje okrem iného na vytváranie predpokladov na zabezpečenie bezproblémového zásobovania obyvateľov kvalitnou pitnou vodou a efektívne

zneškodňovanie odpadových vôd bez negatívnych dopadov na životné prostredie. Bezpečné odvádzanie a čistenie odpadových vôd je jedným z významných faktorov ochrany vôd pred znečistením smerujúcim k naplneniu cieľa Rámcovej smernice o vode dosiahnuť dobrý ekologický stav vôd do roku 2015.

Realizácia opatrení na zlepšenie stavu vôd a overenie účinnosti realizovaných opatrení je podmienená informáciami o kvalitatívnom (chemickom a ekologickom) a kvantitatívnom stave povrchových vôd a podzemných vôd.

Ochrana vôd, postupné zlepšovanie ekologického stavu vôd prispieva k zvýšeniu kvality života obyvateľstva a rozvoju spoločenských a podnikateľských aktivít v SR. Existencia vodohospodárskej infraštruktúry a jej zodpovedajúcich služieb vytvára predpoklady pre ďalší sociálny a ekonomický rozvoj v danom území, či už na miestnej úrovni, regionálnej alebo štátnej úrovni.

Všetky aktivity, ktoré sú súčasťou tejto prioritnej osi, sa uskutočňujú v kontexte integrovaného manažmentu povodí a smerujú k dosiahnutiu dobrého ekologického a chemického stavu vôd, ako aj vyhovujúceho bilančného stavu vôd v rámci povodia.

Operačné ciele:

1. Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov

V rámci uvedeného cieľa ide o zabezpečenie prístupu čo možno najväčšieho počtu obyvateľov k pitnej vode a zabezpečenie obslužnosti územia pitnou vodou z verejného vodovodu v dostatočnej kvalite a kvantite. Pri riešení tejto problematiky sa bude vychádzať z nasledovných koncepčných dokumentov - Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky, jednotlivých plánov rozvoja kraja a VÚC, Plánu manažmentu povodí, resp. Vodného plánu Slovenska.

V porovnaní s ostatnými štátmi EÚ SR v oblasti zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejného vodovodu zaostáva. K 1. 1. 2005 bolo pitnou vodou z verejných vodovodov zásobovaných 84,8 % obyvateľov z celkového počtu obyvateľov SR.

Zásobovanie obyvateľov z verejných vodovodov ako aj špecifická spotreba vody charakterizujú životnú úroveň a hygienu bývania obyvateľov. Súčasne je zásobovanie pitnou vodou jedným z determinujúcich faktorov rozvoja regiónu, a to v oblasti rozvoja bývania, služieb, priemyslu cestovného ruchu a pod. Dosiahnutie uvedeného rozvoja regiónov je možné práve zvyšovaním budovania kapacít pre zásobovanie pitnou vodou z verejného vodovodu. Regionálne prerozdelenie budúcich investícií zohľadní rozvojové potreby regiónov, t.j. súčasný stav v oblasti zásobovania obyvateľov v SR pitnou vodou, percento pripojenia obyvateľov na verejný vodovod v jednotlivých regiónoch a očakávané investície pri zabezpečovaní využívania veľkých vodných zdrojov v súlade s Plánmi rozvoja jednotlivých VÚC.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- výstavbu obecných verejných vodovodov len v prípadoch súbežnej výstavby verejnej kanalizácie podľa Národného programu Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS.
- dobudovanie resp. zvyšovanie využiteľnosti kapacity vodárenských zdrojov a nadradených vodárenských systémov, ktoré budú využité pre už vybudované

spotrebiská vody v rámci dosahu nadradenej sústavy za účelom zlepšenia kvalitatívnych a kvantitatívnych ukazovateľov pitnej vody dodávanej verejným vodovodom.

Rekonštrukcie vodovodných sietí, ich existujúcich objektov a zariadení budú v rámci vyššie uvedených aktivít podporované iba za predpokladu, že sa zvýši ich kapacita za účelom reálneho napojenia nových odberateľov pitnej vody, a to len v rozsahu zodpovedajúcom uvedenému zvýšeniu.

2. Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ

Uvedený cieľ je zameraný na zvýšenie počtu obyvateľov žijúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu a obslužnosti územia vo vzťahu k odvádzaniu a čisteniu komunálnych odpadových vôd ako základnej environmentálnej služby vodného hospodárstva v súlade so záväzkami SR voči EÚ.

V porovnaní s vyspelými členskými štátmi SR ešte výraznejšie zaostáva v odvádzaní a čistení komunálnych odpadových vôd. Tento stav zodpovedá len 65% priemeru EÚ-15, pričom podiel v napojení na verejnú kanalizáciu výrazne zaostáva za podielom napojení na verejný vodovod. Z tohto dôvodu boli pre dobudovanie kanalizačných systémov spĺňajúcich požiadavky právnych predpisov EÚ vynegociované prechodné obdobia pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd siahajúce do roku 2015.

Záväzky SR vyplývajúce zo Zmluvy o pristúpení k EÚ sú vo vzťahu k implementácii smernice Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd nasledovné:

- do 31.12.2004 odstrániť v súlade so smernicou, článkom 3 (o stokových sieťach v aglomeráciách nad 2 000 EO) a článkom 4 (čistenie OV z aglomerácií od 2 000 do 10 000 EO) smernice 83 % celkového množstva biologicky odstrániteľného znečistenia;
- do 31. decembra 2008 dosiahnuť súlad so smernicou, článkom 3 a 4 pre 91 % celkového množstva biologicky odstrániteľného znečistenia;
- do 31. decembra 2010 dosiahnuť súlad so smernicou, článkom 5 ods. 2 pre aglomerácie s viac ako 10 000 ekvivalentnými obyvateľmi,
- do 31. decembra 2012 dosiahnuť súlad so smernicou, článkom 3 a 4 pre 97 % celkového množstva biologicky odstrániteľného znečistenia;
- a do konca roku 2015 dosiahnuť súlad so smernicou, článkom 3 a 4 pre celé vyprodukované znečistenie z aglomerácií nad 2 000 EO.

Koncepčných východiskom pri riešení tejto problematiky sú nasledujúce dokumenty: Národný program Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd v znení smernice Komisie 98/15/ES a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1882/2003/ES (ďalej len „Národný program SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS“), Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky, jednotlivé plány rozvoja kraja a VÚC, Plán manažmentu povodí, resp. Vodný plán Slovenska.

Naplnením uvedených cieľov a záväzkov SR, ktoré sú premietnuté do uvedených strategických dokumentov, sa dosiahne predovšetkým zvýšená ochrana a zlepšenie stavu prírodných zdrojov vôd, vodných ekosystémov, komplexné riešenie ekologických a vodohospodárskych záujmov, zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva, čo v konečnom dôsledku bude mať pozitívny vplyv na samotný rozvoj regiónov a celej spoločnosti.

S ohľadom na potrebu plnenia záväzkov SR vyplývajúcich zo Zmluvy o prístupí k EÚ, t.j. stanovených prechodných období na implementáciu smernice Rady 91/271/EHS, budú investične podporované nižšie špecifikované aktivity vyplývajúce z Národného programu Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS. Uplatnenie uvedeného prístupu zabezpečí plnenie záväzkov SR k prechodným obdobiam smernice Rady 91/271/EHS – k rokum 2008, 2010, 2012 a 2015 - uvedených v Zmluve o prístupí k EÚ.

Regionálne prerozdelenie budúcich investícií zohľadní potrebu pripojenia počtu EO na stokovú sieť a výstavbu, resp. rekonštrukciu nevyhovujúcich ČOV na základe počtu EO v zmysle záväzkov vyplývajúcich z implementácie smernice Rady 91/271/EHS (viď prílohu č. 26).

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- výstavbu stokových sietí a výstavbu a rekonštrukciu čistiarní odpadových vôd s odstraňovaním nutrientov v aglomeráciách nad 150 000 EO podľa Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS a v súlade s Plánom rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky a jednotlivých plánov rozvoja krajov a VÚC alebo Plánu manažmentu povodí, resp. Vodného plánu Slovenska
- výstavbu stokových sietí a výstavbu a rekonštrukciu čistiarní odpadových vôd s odstraňovaním nutrientov v aglomeráciách od 15 000 EO do 150 000 EO podľa Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS v súlade s Plánom rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky a jednotlivých plánov rozvoja krajov a VÚC alebo Plánu manažmentu povodí, resp. Vodného plánu Slovenska
- výstavbu stokových sietí a výstavbu a rekonštrukciu čistiarní odpadových vôd s odstraňovaním nutrientov v aglomeráciách od 10 000 EO do 15 000 EO podľa Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS v súlade s Plánom rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky a jednotlivých plánov rozvoja krajov a VÚC alebo Plánu manažmentu povodí, resp. Vodného plánu Slovenska
- výstavbu stokových sietí a výstavbu a rekonštrukciu čistiarní odpadových vôd so zabezpečením sekundárneho čistenia odpadových vôd v aglomeráciách od 2 000 EO do 10 000 EO podľa Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS a v súlade s Plánom rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky a jednotlivých plánov rozvoja krajov a VÚC alebo Plánu manažmentu povodí, resp. Vodného plánu Slovenska
- výstavbu čistiarní odpadových vôd v prípadoch, keď už je vybudovaná stoková sieť v aglomeráciách do 2.000 EO podľa Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky a jednotlivých plánov rozvoja krajov a VÚC alebo Plánu manažmentu povodí, resp. Vodného plánu Slovenska
- výstavba stokovej siete v aglomeráciách do 2.000 EO v prípade projektov zameraných na realizáciu opatrení, ktoré uložili orgány štátnej vodnej správy rozhodnutím (podľa zákona č. 364/2004 o vodách a o zmene zákona SNR č.372/1990 Zb. o priestupkoch

v znení neskorších predpisov) a smerujú k zamedzeniu ohrozenia kvality a kvantity podzemných vôd a povrchových vôd tak, aby nebolo ohrozené ich využívanie

Vyššie uvedené aktivity sú členené tak, aby v nich uvedené veľkostné kategórie aglomerácií korenšponovali s prílohou č. 2 Národného programu Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/ EHS.

Rekonštrukcie stokových sietí, objektov a zariadení ČOV budú v rámci vyššie uvedených aktivít podporované iba za predpokladu, že sa zvýši ich kapacita za účelom reálneho napojenia nových producentov odpadových vôd a to len v rozsahu k uvedenému zvýšeniu, a budú súčasne zabezpečovať napĺňanie záväzkov zo zmluvy o pristúpení SR k EÚ.

Poznámka:

napĺňanie špecifických cieľov 1 a 2 je možné riešiť aj kombinovanými projektmi na realizáciu aktivít zameraných na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd, čím sa dosiahne efektívnejšie nakladanie s finančnými zdrojmi

3. Zabezpečenie primeraného sledovania a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd

Sledovanie a hodnotenie stavu povrchovej vody a podzemnej vody v SR v súčasnosti upravuje zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) a vykonávacia vyhláška č. 221/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zisťovaní výskytu a hodnotení stavu povrchových vôd a podzemných vôd, o ich monitorovaní, vedení evidencie o vodách a o vodnej bilancii, v ktorých sú transponované požiadavky vyplývajúce pre SR zo smernice 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva (rámcová smernica o vodách).

Z uvedených dokumentov vyplývajú i príslušné povinnosti SR predkladať hlásenia EK o stave vôd. Monitorovanie stavu povrchovej vody a podzemnej vody sa realizuje na základe ročných programov monitorovania, v ktorých sa upresňujú monitorovacie miesta, rozsah a frekvencia sledovania ukazovateľov. Zistené hodnoty sú centrálné archivované a využívané pre hodnotenie stavu vôd, čo je základným predpokladom návrhu opatrení v plánoch manažmentu povodí.

Monitorovací program kvality a kvantity povrchových vôd a podzemných vôd vrátane monitorovania vôd v chránených územiach pozostáva z realizácie monitorovacích prác, verifikácie získaných údajov, ich archivácie a následné hodnotenie stavu vôd v danom roku a za celé pozorovacie obdobie.

Pretrvávajúca disproporcia medzi potrebami z hľadiska zabezpečenia legislatívne stanovených úloh a existujúcimi finančnými možnosťami štátneho rozpočtu spôsobuje neustále zaostávanie v získavaní relevantných údajov o kvantitatívnom a kvalitatívnom (chemickom a ekologickom) stave povrchových vôd a podzemných vôd v SR.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- monitorovanie a hodnotenie stavu povrchových vôd v zmysle požiadaviek EÚ
- monitorovanie a hodnotenie stavu podzemných vôd v zmysle požiadaviek EÚ
- rekonštrukcia monitorovacej siete stavu podzemných vôd

Kategorizácia oblastí pomoci 2007 – 2013 pre prioritnú os 1 ²⁴ :	
Prioritná téma	45, 46, 54
Forma finančného príspevku	01
Podporované územie	01, 05
Podporované hlavné ekonomické činnosti	09

Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 1							
Číslo operačného cieľa	Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Typ ukazovateľa: R - výsledku/result O - výstupu/output C - hlavný/core		Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za Slovensko	
1	Dĺžka novovybudovaných rozvodov pitnej vody (bez vodovod. prípojok)	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	km	2006	90 ¹⁾
						2015	410
1	Počet obyvateľov pripojených k novovybudovaným rozvodom pitnej vody	MŽP SR	R ☒ O ☐	C. ☒	počet obyvateľov	2006	8 655
						2015	18 155
2	Dĺžka novovybudovaných kanalizačných sietí (bez kanaliz. prípojok)	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	km	2006	84 ²⁾
						2015	1 211
2	Počet ekvivalentných obyvateľov napojených na novovybudovanú kanalizačnú sieť	MŽP SR	R ☒ O ☐	C. ☒	počet EO	2006	4 696 ²⁾
						2015	325 696
2	Počet novovybudovaných/zrekonštruovaných ČOV	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	počet	2006	46 ²⁾
						2015	105
3	Súlady monitorovania stavu vôd v SR s požiadavkami Rámcovej smernice o vode	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	%	2006	44 ³⁾
						2015	100
1, 2	Počet novovytvorených pracovných miest	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	počet	2006	0
						2015	200

1) hodnota za programové obdobie 2004 – 2006 v realizovaných projektoch spolufinancovaných z fondov EÚ (stav k 31.12.2006)

2) hodnota za programové obdobie 2004 – 2006 v realizovaných projektoch spolufinancovaných z fondov EÚ v aglomeráciách nad 2 000 EO (stav k 31.12.2006)

3) Indikátor uvádza percentuálny podiel objemu uskutočneného monitorovania stavu vôd na objeme monitorovania stavu vôd, ktorý je v súlade s požiadavkami Rámcovej smernice o vode

²⁴ V súlade s prílohou II, tabuľkami 1 – 4 nariadenia Komisie (ES) č. 1828/2006 z 8. decembra 2006, ktorým sa stanovujú vykonávacie pravidlá nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja

5.2 Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami

Špecifický cieľ:

Zabezpečenie komplexnej ochrany územia SR pred povodňami

Všeobecným legislatívnym rámcom pre vykonávanie aktivít v oblasti ochrany pred povodňami smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia Spoločenstva v oblasti vodnej politiky (Rámcová smernica o vode), ktorá je transponovaná do práva SR zákonom č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení zákona č. 384/2009 Z. z. Rámcová smernica o vode a vodný zákon ustanovujú požiadavku vypracovať integrované plány manažmentu povodí s cieľom dosiahnuť a udržať dobrý ekologický a chemický stav vôd a dobrý stav povodia ako celku. S týmto cieľom sa v rámci povodí vykonávajú aj opatrenia na ochranu pred povodňami, a teda tvoria súčasť ich integrovaného manažmentu. Manažment povodňových rizík je teda organickou súčasťou manažmentu povodí, i keď nie je priamym predmetom uvedených právnych noriem.

Ochrana pred povodňami bližšie rieši Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES z 23. októbra 2007 o hodnotení a manažmente povodňových rizík, ktorá je do práva SR transponovaná zákonom č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami. Smernica 2007/60/ES a zákon č. 7/2010 Z. z. ustanovujú povinnosť plánovať manažment povodňových rizík a podľa plánov realizovať preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami v oblastiach, v ktorých existuje alebo možno očakávať výskyt povodňového rizika. Ťažisko manažmentu povodňových rizík spočíva v plánovaní preventívnych opatrení, ktoré pozostáva z 3 etáp, a to: a) predbežné hodnotenie povodňového rizika na celom území SR, ktorým sa určia oblasti, kde už existuje povodňové riziko alebo v budúcnosti možno očakávať jeho výskyt; b) vyhotovenie máp povodňového ohrozenia pre oblasti určené v predbežnom hodnotení so zobrazením rozsahu možných záplav povodňami rôznej pravdepodobnosti výskytu a možných následkov záplav povodňami a c) vypracovanie plánov manažmentu povodňových rizík, vrátane návrhu konkrétnych preventívnych opatrení lokalizovaných v strategicky vhodných miestach v povodiach s cieľom zmiernenia hrozby povodní a zníženia ich nepriaznivých dôsledkov. Podľa Rámцovej smernice o vode (2000/60/ES) a zákona o vodách boli v roku 2009 vypracované plány manažmentu povodí, ktoré budú prehodnocované a v prípade potreby aktualizované v roku 2015. Ich súčasťou sa stanú plány manažmentu povodňových rizík, ktoré budú podľa ustanovení smernice 2007/60/ES a zákona č. 7/2010 Z. z. vyhotovené v tom istom roku.

Smernice 2000/60/ES a 2007/60/ES vyžadujú od členských štátov Európskej únie úzku spoluprácu pri plánovaní a realizácii plánov manažmentu povodí a plánov manažmentu povodňových rizík. Z hľadiska ochrany pred povodňami je preto dôležitým východiskovým dokumentom „Akčný program trvale udržateľnej ochrany pred povodňami v povodí Dunaja“, ktorý prijali všetky štáty ležiace v povodí Dunaja (vrátane štátov, ktoré nie sú členmi EÚ) v decembri 2004.

Podpora opatrení na ochranu pred povodňami je jednou z priorít vlády SR. V Programovom vyhlásení vlády SR na obdobie rokov 2010 – 2014 (prijatom v auguste 2010) sa konštatuje, že vláda SR navrhne protipovodňové opatrenia, ktoré umožnia udržať vodu v prírode a znížia následky povodní. Na dobudovanie a sfunkčnenie protipovodňových systémov využije hlavne fondy EÚ.

Koncepčným východiskom pre realizáciu danej prioritnej osi je Program protipovodňovej ochrany Slovenskej republiky do roku 2010 (schválený uznesením vlády SR č. 31/2000 a aktualizovaný uznesením vlády SR č. 25/2003), pričom v súlade s prioritami vlády SR bude uvedený program aktualizovaný a vypracovaná stratégia protipovodňových opatrení na Slovensku.

V súvislosti s aktuálnou situáciou súvisiacou s povodňami bol MPŽPRR SR vypracovaný materiál Informácia o situácii vzniknutej v súvislosti s povodňami spolu s návrhmi krokov a riešení v krátkodobom a strednodobom horizonte, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 472 zo 14. júla 2010.

K aktuálnym koncepčným materiálom v uvedenej oblasti patrí tiež materiál Princípy, zásady a rámcové podmienky pre zabezpečenie prevencie pred povodňami, znižovanie povodňových rizík, rizík sucha, ostatných rizík náhlych prírodných živelných pohrôm a integrovaného manažmentu povodí, vypracovaný splnomocnencom vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny a schválený uznesením vlády SR č. 556 z 27. augusta 2010.

V súvislosti s podporu preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami z fondov EÚ je významným tiež dokument Krátkodobé štrukturálne opatrenia vlády SR, schválený uznesením vlády SR č. 591 z 8. septembra 2010. Jeho súčasťou je tiež opatrenie 27. Efektívnejšia protipovodňová ochrana, v rámci ktorého vláda SR deklaruje, že budú realokované prostriedky v rámci Operačného programu Životné prostredie na aktivity protipovodňovej ochrany.

Jednou z priorít SR je teda výrazne znížiť škody spôsobené povodňami realizáciou preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami, obmedziť ľudskou činnosťou spôsobené nepriaznivé vplyvy na odtokové pomery v povodiach a navrátiť prirodzenú schopnosť akumulácie vody revitalizáciou povodí. Zvýšením úrovne ochrany pred povodňami sa vytvoria lepšie podmienky pre hospodársky a sociálny rozvoj oblastí ohrozených a postihovaných povodňami.

Hlavným nástrojom umožňujúcim predchádzať škodám spôsobeným povodňami alebo ich aspoň zmierniť, obmedziť a minimalizovať, sú preventívne opatrenia na ochranu územia SR pred povodňami. Ťažisko ochrany pred povodňami teda spočíva v realizácii preventívnych opatrení, ktorých hlavnou úlohou je zmierňovať nepriaznivé následky povodní na obyvateľstvo, majetok, hospodárske činnosti, kultúrne dedičstvo a životné prostredie.

Vo vzťahu k protipovodňovým opatreniam bude špecifický cieľ prioritnej osi 2 Ochrana pred povodňami napĺňaný kombinovaným prístupom, a to realizáciou preventívnych a iných technických opatrení a úprav na tokoch (napr. opatrenia, ktoré znižujú maximálny prietok povodne alebo chránia územie pred zaplavením vodou z vodného toku, ako je výstavba a rekonštrukcia vodných stavieb, poldrov, ochranných hrádzi, protipovodňových línii alebo zariadení na prečerpávanie vnútorných vôd), ako aj preventívnymi opatreniami na podporu prirodzenej retenčnej kapacity krajiny, ktoré spomaľujú odtok vody z povodia do vodných tokov alebo podporujú prirodzenú akumuláciu vody v lokalitách na to vhodných a ktoré chránia územie pred zaplavením povrchovým odtokom. Súčasťou preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami je tiež vypracovanie plánov manažmentu povodňového rizika vrátane predbežného hodnotenia povodňového rizika a vyhotovovania máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika.

V prípade možnosti, že opatrenia na ochranu pred povodňami budú mať nepriaznivé vplyvy na hydromorfológiu, bude sa musieť uskutočniť hodnotenie v súlade s čl. 4.7 Rámcovej smernice o vode tak, aby sa splnili podmienky uvedeného článku.

Špecifický cieľ prioritnej osi bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami viazané na vodný tok
- preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami a vodnou eróziou v katastroch obcí²⁵, realizované mimo vodných tokov
- opatrenia vyplývajúce zo Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES z 23. októbra 2007 o hodnotení a manažmente povodňových rizík²⁶

Kategorizácia oblastí pomoci 2007 – 2013 pre prioritnú os 2 ²⁷ :	
Prioritná téma	53
Forma finančného príspevku	01
Podporované územie	01, 05
Podporované hlavné ekonomické činnosti	09

Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Typ ukazovateľa: R - výsledku/result O - výstupu/output C - hlavný/core	Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za Slovensko	
Počet opatrení zameraných na ochranu pred povodňami (spolu za projekty)	MŽP SR	R ☐ C.. ☐ O ☒	počet	2006	11
				2015	136
Plocha územia so zabezpečenou protipovodňovou ochranou	MŽP SR	R ☒ C.. ☐ O ☐	km ²	2006	5 800
				2015	5 987
Počet projektov na prevenciu rizík	MŽP SR	R ☐ C. ☒ O ☒	počet	2006	9
				2015	57
Počet osôb chránených pred povodňami v dôsledku realizácie projektu	MŽP SR	R ☒ C.. ☒ O ☐	počet	2006	1420000
				2015	1462100
Počet novovytvorených pracovných miest	MŽP SR	R ☒ C.. ☒ O ☐	počet	2006	0
				2015	4

²⁵ § 4 ods. 2 písm. a) a § 8 ods. 8 zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami.

²⁶ § 6 až § 8 zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami.

²⁷ V súlade s prílohou II, tabuľkami 1 – 4 nariadenia Komisie (ES) č. 1828/2006 z 8. decembra 2006, ktorým sa stanovujú vykonávacie pravidlá nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja

5.3 Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

Špecifický cieľ:

Znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok, minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie v súlade s legislatívou EÚ a SR

Špecifický cieľ prioritnej osi je zameraný na zabezpečenie dôslednej implementácie smerníc EÚ v oblasti kvality ovzdušia. Zároveň bol stanovený s ohľadom na ciele Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia, ktorých splnenie bude do roku 2020 hlavnou prioritou ochrany ovzdušia v SR.

V Tematickej stratégii o znečistení ovzdušia boli definované nasledovné okruhy opatrení, ktoré je potrebné na zabezpečenie jej cieľov vykonať: novelizácia existujúcich smerníc kvality ovzdušia, revízia národných emisných stropov, zavedenie kontrolovaných podmienok prevádzkovania pre spaľovacie zariadenia aj s príkonom pod 50 MW, nové štandardy pre spaľovanie paliva v domácnostiach, väčšia podpora znižovania emisií prchavých organických látok vznikajúcich zo skladovania benzínu a pri jeho distribúcii z terminálov na čerpacie stanice, ako aj v technologických zariadeniach a pod.

Podľa plánovanej novely smernice 2001/81/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2001 o národných emisných stropoch pre určité látky znečisťujúce ovzdušie, ktorá patrí medzi kľúčové kroky naplňajúce závery Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia, bude SR povinná znížiť emisie oxidu siričitého a tuhých suspendovaných látok takmer na 1/3 súčasnej úrovne a emisie oxidov dusíka takmer na 1/2 súčasnej úrovne do roku 2020. Takéto výrazné zníženie emisií nie je možné dosiahnuť bez dodatočných opatrení a investícií do zdrojov znečisťovania ovzdušia tak stacionárnych, ako aj mobilných, ktoré v súčasnosti plnia emisné limity alebo podmienky prevádzkovania.

Podrobnejšia analýza záväzkov vyplývajúcich zo smerníc súvisiacich s ochranou ovzdušia je uvedená v prílohe č.16.

V súlade s uvedenými cieľmi budú podporované aktivity smerujúce k znižovaniu emisií znečisťujúcich látok – tuhých suspendovaných častíc PM₁₀ a PM_{2,5}, oxidov síry, oxidov dusíka, amoniaku, prchavých organických látok a skleníkových plynov. Zároveň však bude potrebné ďalej znižovať koncentráciu znečisťujúcich látok v ovzduší, a to aj opatreniami nad rámec súčasných právnych predpisov EÚ

Dosiahnutie dobrej kvality ovzdušia nie je možné bez kvalitného monitorovacieho systému, jeho údržby a obnovy v súlade s požiadavkami smerníc EÚ. Informácie a najmä emisné inventúry získavané z Národného emisného informačného systému (NEIS) sú nevyhnutné pre zabezpečenie monitorovania (modelovania) kvality ovzdušia, pre splnenie všetkých reportovacích povinností v rámci EÚ a povinností vyplývajúcich z Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranicami štátov, ako aj pre spätnú kontrolu efektivity vynakladaných finančných prostriedkov na opatrenia zamedzujúce vypúšťaniu znečisťujúcich látok do ovzdušia.

Vzhľadom na riziko nepriaznivých klimatických zmien je špecifický cieľ prioritnej osi zameraný taktiež na znižovanie emisií skleníkových plynov zároveň so znižovaním emisií

základných znečisťujúcich látok. Znižovanie emisií skleníkových plynov prispeje k zmierneniu nepriaznivých vplyvov zmeny klímy a zároveň k splneniu očakávaných prísnejších redukčných cieľov v rámci medzinárodných záväzkov.

Okrem uvedeného špecifického cieľa budú horizontálne podporované opatrenia na znižovanie emisií skleníkových plynov a zmiernenie nepriaznivých dôsledkov zmeny klímy (adaptačné opatrenia) aj v rámci ostatných prioritných osí OP ŽP. Uvedeným prístupom sa zabezpečí udržateľnosť investícií počas ich životnosti s ohľadom na meniacu sa klímu.

Operačné ciele:

1. Ochrana ovzdušia

Dôvodom stanovenia tohto cieľa je predovšetkým potreba dosiahnutia dobrej kvality ovzdušia na území SR, pri ktorej nebude dochádzať k prekračovaniu limitných hodnôt určených znečisťujúcich látok. Ďalším dôvodom je potreba napĺňania záverov Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia a požiadavky na dodržanie určených národných emisných stropov, ktoré vyplývajú z legislatívy EÚ, ale aj z medzinárodných dohovorov.

Ciele Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia sa budú naplňať transpozíciou a implementáciou predpisov EÚ, dosiahnutím ustanovených technických požiadaviek na prevádzku zdrojov znečisťovania ovzdušia, ktorými sa obmedzujú množstvá vypúšťaných znečisťujúcich látok. Už teraz je ale zrejmé, že v súlade s cieľmi uvedenej tematickej stratégie bude potrebné ďalej znižovať koncentráciu znečisťujúcich látok v ovzduší, a tým aj zdravotné rizika z toho vyplývajúce, aj opatreniami nad rámec súčasných právnych predpisov EÚ.

V predpisoch EÚ je problematika ochrany ovzdušia rozdelená na časť **kvality ovzdušia** a **emisnú časť**. Preto toto rozdelenie bude použité aj pre účely vymedzenia typov aktivít podporovaných v rámci toho operačného cieľa.

Kvalita ovzdušia je definovaná obsahom určitých látok v ovzduší (najmä tuhé častice PM₁₀, PM_{2,5}, NO_x, ozón, SO₂ a PAH). Dosiahnutie dobrej **kvality ovzdušia** na celom území SR pre všetky znečisťujúce látky, ktoré majú stanovené limitné hodnoty, resp. cieľové hodnoty, patrí medzi strategické a kľúčové úlohy ochrany ovzdušia nielen na Slovensku, ale aj v Európe. Z hľadiska kvality ovzdušia sú hlavnými problémami na Slovensku prekračovanie, resp. riziko prekračovania limitných hodnôt znečisťujúcich látok, pre ktoré sa kvalita ovzdušia sleduje (najmä tuhé suspendované častice PM₁₀, PM_{2,5}, NO_x, ozón, SO₂ a PAH), prekračovanie kritických záťaží (vysoké depozície) zlúčenín síry a dusíka, prekračovanie kritických úrovní pre ozón. Riešenie tohto problému si vyžaduje výraznú redukciu emisií PM₁₀, PM_{2,5}, SO₂, NO_x, benzén, VOC – prekursori ozónu, NH₃, ťažké kovy a PAH.

Kvalita ovzdušia je komplexný problém. S cieľom dosiahnutia vyhovujúcej kvality ovzdušia alebo jej zlepšenia je preto potrebné zamerať sa jednak na stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia (individuálne inštalácie), ako aj na mobilné zdroje (dopravné zariadenia) i plošné zdroje (frekventované cestné komunikácie, voľné priestranstvá v intravilánoch bez vegetácie a pod.).

Emisie znečisťujúcich látok zo zdrojov znečisťovania ovzdušia sú regulované legislatívnymi predpismi. Dodržiavanie emisných limitov týmito zdrojmi je nevyhnutné opatrenie vedúce k lepšej ochrane ovzdušia. Na Slovensku uplynie termín pre splnenie emisných limitov

všetkými zdrojmi znečisťovanie ovzdušia dňa 1.1.2008. Na dosiahnutie lepšej kvality ovzdušia je napriek tomu potrebné zabezpečiť ďalšie znižovanie emisií zo stacionárnych zdrojov aj pod úroveň emisných limitov a teda nad rámec platných smerníc.

Náhrada zastaraných technológií najlepšimi dostupnými technológiami, dosiahnutie ďalších prísnejších požiadaviek na prevádzku zdrojov a inštalácia kontinuálneho monitorovania emisií patria medzi nevyhnutné opatrenia, ktoré je potrebné v tejto oblasti neodkladne realizovať.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok v ovzduší najmä tuhých znečisťujúcich látok (PM₁₀, PM_{2,5}), SO₂, NO_x, benzén, VOC, NH₃, ťažkých kovov a PAH
- zníženie emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy prioritne v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia²⁸
- riešenie kvality ovzdušia a skvalitňovanie a odbornú podporu monitorovania emisií a kvality ovzdušia podľa požiadaviek EÚ ako aj skvalitnenie Národného emisného informačného systému (NEIS)

V rámci aktivít zameraných na **znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok v ovzduší** budú podporené najmä projekty v zariadeniach – znečisťovateľoch ovzdušia, ktoré progresívne znižujú emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia a tým prispievajú k znižovaniu ich obsahu v ovzduší. To napomôže splneniu limitných hodnôt znečisťujúcich látok ovzduší, ktoré sú v súčasnosti prekračované a tým aj požiadaviek vyplývajúcich z Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia.

Príkladom aktivít tohto typu sú opatrenia na zdrojoch znečisťovania ovzdušia (verejných aj súkromných) zamerané na zamedzenie alebo zníženie emisií do ovzdušia (napr. zmena surovinovej základne s nižším obsahom/vznikom emisií znečisťujúcich látok, zmena princípu technológie výroby, ktorej výsledkom je zníženie emisií, inštalácia účinnejších odľučovačov tuhých látok, desulfurizačných zariadení alebo zariadení na odstránenie NO_x z emisií ako vyžadujú smernice). V danom prípade bude podpora zameraná na zdroje emitujúce znečisťujúce látky toho druhu, k prekračovaniu limitných hodnôt ktorých v danej oblasti riadenia kvality ovzdušia dochádza. Zároveň sa bude prihliadať aj na mieru vplyvu daného zdroja znečisťovania na kvalitu ovzdušia v príslušnej oblasti, t.j. objem produkovaných emisií.

Predmetom podpory budú tiež realizácia aktivít v oblastiach riadenia kvality ovzdušia, ktoré vyplývajú z programov na zlepšenie kvality ovzdušia, prípadne z akčných plánov znižovania emisií, vypracovaných KÚŽP²⁹.

V prípade súkromného sektora podpora bude v súlade s pravidlami štátnej pomoci pre životné prostredie orientovaná na projekty smerujúce k znižovaniu emisií nad rámec požiadaviek smerníc EÚ, ktoré je však nutné pre dosiahnutie vyhovujúcej kvality okolitého ovzdušia. Ide o projekty zamerané na dosiahnutie výraznejšie nižších emisií v porovnaní so štandardným stavom technológií v existujúcich zdrojoch znečisťovania ovzdušia; na znižovanie emisií VOC³⁰ v podnikoch spadajúcich pod smernicu 99/13/ES³¹, nad rámec požiadaviek smernice

²⁸ § 9 odsek 1 zákona č. 478/2002 o ochrane ovzdušia a ktorým sa dopĺňa zákon č. 401/1998 Z. z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení neskorších predpisov

²⁹ Krajské úrady životného prostredia

³⁰ Prchavé organické látky (volatile organic compounds)

(napr. inštalácia katalytických alebo termooxidačných jednotiek, prechod na neformaldehydové technológie nízкотеплотnej sterilizácie apod.); na obmedzenie využívania organických rozpúšťadiel v podnikoch spadajúcich pod smernicu 2004/42/ES³² nad rámec príslušnej smernice (napr. zavedenie výroby a použitia vodou riediteľných farieb, lakov a lepidiel vo výrobných procesoch); na realizáciu opatrení v existujúcich zariadeniach na spaľovanie nebezpečných nemocničných odpadov nad rámec Smernice 2000/76/ES (tzn. projekty zamerané na zníženie emisií výrazne pod platné emisné limity, zavedenie kontinuálneho monitoringu emisií alebo jeho zdokonalenie atď.).

Aktivity zamerané na **zníženie emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy** budú realizované **prioritne v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia**, najmä v oblastiach znečistených vplyvom dopravy (Košice, Nitra, Trenčín, Trnava, Martin, Žilina, Senica, Banská Bystrica, Prešov, Prievidza). Dôvodom podpory týchto aktivít je skutočnosť, že doprava, t.j. mobilné zdroje znečisťovania sú významným emitentom prachu, NO_x, VOC. Predmetom podpory bude najmä plynofikácia autobusov verejnej dopravy (mestskej aj medzimestskej) a budovanie CNG čerpacích staníc; náhrada autobusovej verejnej dopravy trolejbusovou dopravou alebo električkovou dopravou.

Výsledky investícií do infraštruktúry na znižovanie emisií je potrebné overiť adekvátnym a presným meraním emisií priamo na zdroji znečisťovania ovzdušia, ale aj meraním koncentrácie znečisťujúcich látok v ovzduší. Na základe meraní budú potom investície nasmerované tam, kde budú prinášať najväčší efekt pre zlepšenie kvality ovzdušia.

Pretože sieť monitorovacích staníc a technický stav monitorovacieho vybavenia nie je dostatočný, je potrebné sa zamerať na jeho zlepšenie. Predmetom podpory budú preto taktiež aktivity zamerané na **riešenie kvality ovzdušia a skvalitňovanie a odbornú podporu monitorovania emisií a kvality ovzdušia podľa požiadaviek EÚ ako aj skvalitnenie Národného emisného informačného systému (NEIS)**.

Ako príklad aktivít tohto typu možno uviesť projekty zamerané na skvalitňovanie monitorovacieho systému kvality ovzdušia SR v zmysle požiadaviek smerníc EÚ, najmä na obnovu a dovybavenie už existujúcich meracích staníc Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia a zjednotenie systémov prenosu dát z meracích staníc do centrálnej databázy; projekty zamerané na modernizáciu automatizovaných meracích systémov (AMS) emisií na jestvujúcich zdrojoch znečisťovania ovzdušia alebo na trvalú inštaláciu AMS na zdrojoch znečisťovania ovzdušia; projekty štátnych organizácií zamerané na modernizáciu alebo zavedenie nových postupov pre kontrolu emisií zo zdrojov znečisťovania ovzdušia, kontrolu správnosti merania emisií a meracích systémov; projekty súkromných subjektov, vykonávajúcich autorizované diskontinuálne merania, kalibrácie, skúšky a inšpekcie v oblasti monitorovania emisií a AMS; analýzy kvality ovzdušia a štúdie rozptylu vrátane informácie o ich výsledkoch.

³¹ Smernica Rady 99/13/ES z 11. marca 1999 o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel pri určitých činnostiach a v určitých zariadeniach

³² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/42/ES z 21. apríla 2004 o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel v určitých farbách a lakoch a vo výrobkoch na povrchovú úpravu vozidiel a o zmene a doplnení smernice 1999/13/ES

2. Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie

Jedným z dôvodov zaradenia uvedeného operačného cieľa do prioritnej osi je potreba plnenia prijatých medzinárodných záväzkov v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov. Ďalším dôvodom sú aktivity (inventarizácia a projekcia emisií skleníkových plynov) spojené s transpozíciou a implementáciou smernice 2004/101/ES, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s kvótami emisií skleníkových plynov v rámci Spoločenstva s ohľadom na projektové mechanizmy Kjótskeho protokolu.

V súvislosti s vyššie uvedenými záväzkami v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov a zároveň aj so záväzkami v oblasti zlepšovania kvality ovzdušia, budú v rámci tohto operačného cieľa podporované aktivity smerujúce k znižovaniu emisií skleníkových plynov a zároveň k znižovaniu emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok v ovzduší, najmä tuhých znečisťujúcich látok (PM_{10} , $PM_{2,5}$), SO_2 , NO_x , benzén, VOC, NH_3 , ťažkých kovov a PAH.

Pretože najvýznamnejším zdrojom emisií skleníkových plynov je spaľovanie fosílnych palív, účinným spôsobom znižovania emisií skleníkových plynov je využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Vzhľadom na to, že vo väčšine prípadov ním spolu so znižovaním emisií skleníkových plynov dochádza zároveň k znižovaniu emisií základných znečisťujúcich látok, podpora uvedenej aktivity patrí z hľadiska životného prostredia k prioritám. Jej realizáciu bude lepšie a účinnejšie dosiahnuť výsledný pozitívny environmentálny dopad.

Z dôvodu, že zdroje na výrobu tepla (spaľovacie procesy v teplárňach) vrátane malých zdrojov (domácností) majú vzhľadom na ich rozšírenosť a distribúciu výrazný vplyv na produkciu emisií skleníkových plynov, je v záujme zabezpečenia ochrany ovzdušia a predchádzania nepriaznivým vplyvom klimatických zmien potrebné zamerať sa práve na oblasť výroby tepla.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- znižovanie emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok v oblasti výroby tepla, vrátane zmeny palivovej základne energetických zdrojov v prospech využívania obnoviteľných zdrojov³³
- skvalitňovanie monitorovania, inventarizácie a projekcií emisií skleníkových plynov; štúdie dopadov klimatických zmien na zložky životného prostredia, vrátane analýzy ekonomických nákladov; zvyšovanie verejného povedomia a úrovne poznatkov z oblasti zmeny klímy, analýza nástrojov na podporu horizontálnej spolupráce v oblasti zmeny klímy a propagácia výsledkov aktivít

V rámci aktivít zameraných na **znižovanie emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok v oblasti výroby tepla** budú podporené najmä projekty zmeny palivovej základne v prospech menej uhlíkatých palív a obnoviteľných zdrojov energie (biomasa, slnečná energia, geotermálna energia) zacielené na zníženie emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok v oblasti výroby tepla, aj v kombinácii s kogeneráciou (súčasťou projektov môžu byť aj opatrenia na zníženie energetických strát objektov a u projektov zameraných na znižovanie emisií

³³ Zdôvodnenie ponechania aktivity v OP: Prostredníctvom podpory projektov zameraných na zmenu palivovej základne v prospech obnoviteľných zdrojov energie sa dosiahne zníženie emisií základných znečisťujúcich látok a tým sa prispeje k plneniu ich limitných hodnôt (koncentrácií) v ovzduší a napĺňaniu záväzkov Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia a zároveň sa prispeje k zníženiu emisií skleníkových plynov.

základných znečisťujúcich látok na zdroji tepla aj výstavba alebo rekonštrukcia primárnych rozvodov systémov centrálného zásobovania teplom za podmienky, že zdroj tepla aj rozvody vlastní jeden žiadateľ). Podporované budú tiež projekty na inštaláciu tepelných čerpadel za účelom náhrady produkcie tepla a teplej vody z neobnoviteľných zdrojov.

V súvislosti s plnením vyšších redukčných cieľov je nevyhnutné realizovať štúdie dopadov klimatických zmien na zložky životného prostredia a ekonomické sektory. Vzhľadom na potrebu získať presné údaje o emisiách skleníkových plynov je potrebné podporiť aj aktivity v oblasti *skvalitňovania inventarizácie, monitorovania a projekcií emisií skleníkových plynov a propagácia ich výsledkov*. Predmetom podpory budú najmä projekty štátnych orgánov a organizácií.

Kategorizácia oblastí pomoci 2007 – 2013 pre prioritnú os 3 ³⁴ :	
Prioritná téma	47, 52, 49
Forma finančného príspevku	01, 04
Podporované územie	01, 05
Podporované hlavné ekonomické činnosti	21

Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 3							
Číslo operačného cieľa	Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Typ ukazovateľa: R - výsledku/result O - výstupu/output C - hlavný/core	Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za Slovensko		
1, 2	Počet projektov zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia	MŽP SR	R ☐ O ☒ C.. ☒	počet	2006	0	
					2015	115	
1	Počet podporených aktivít zameraných na znižovanie znečisťovania ovzdušia a počet podporných štúdií a analýz	MŽP SR	R ☐ O ☒ C.. ☐	počet	2006	32 ¹⁾	
					2015	62	
1	Zníženie emisií znečisťujúcich látok prepočítané na referenčné tony SO ₂ (spolu za podporené projekty)	MŽP SR	R ☒ O ☐ C.. ☐	%	2006	45 ¹⁾	
					2015	30	
1	Zníženie emisií prchavých organických látok (spolu za jednotlivé projekty)	MŽP SR a SHMÚ	R ☒ O ☐ C.. ☐	%	2006	0	
					2015	20	

³⁴ V súlade s prílohou II, tabuľkami 1 – 4 nariadenia Komisie (ES) č. 1828/2006 z 8. decembra 2006, ktorým sa stanovujú vykonávacie pravidlá nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja

1	Počet projektov zameraných na ekologizáciu verejnej dopravy v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	počet	2006	0
						2015	8
1	Počet zmodernizovaných a novo nainštalovaných monitorovacích staníc Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	počet	2006	0
						2015	25
2	Počet aktivít na znižovanie emisií skleníkových plynov a zmenu palivovej základne energetických zdrojov na výrobu tepla a teplej vody v prospech obnoviteľných zdrojov energie a počet podporných štúdií a programov	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	počet	2006	20 ¹⁾
						2015	35
2	Zníženie emisií skleníkových plynov (spolu za jednotlivé podporené projekty)	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	%	2006	13 ¹⁾
						2015	15
2	Redukcia emisií skleníkových plynov prepočítaných na CO ₂	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	tis.ton	2006	124 ¹⁾
						2015	234
2	Zvýšený inštalovaný výkon zariadenia zodpovedajúci obnoviteľným zdrojom energie	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	MW	2006	95
						2015	115
2	Počet projektov zameraných na obnoviteľné zdroje energie	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☒	počet	2006	0
						2015	21
1, 2	Počet novovytvorených pracovných miest	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	počet	2006	0
						2015	65
1,2	Počet projektov priamej investičnej podpory malých a stredných podnikov	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☒	počet	2006	0
						2015	20
1,2	Počet vytvorených pracovných miest (brutto, na plný úväzok priamej investičnej podpory malých a stredných podnikov)	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	počet	2006	0
						2015	15

¹⁾ hodnota za programové obdobie 2004 – 2006 v realizovaných projektoch spolufinancovaných z fondov EÚ (stav k 31.12.2006)

5.4 Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo

Špecifický cieľ:

Dobudovanie infraštruktúry odpadového hospodárstva SR v zmysle právnych predpisov EÚ a SR, znižovanie a eliminácia negatívnych vplyvov environmentálnych záťaží a skládok odpadov na zdravie ľudí a ekosystémy

Obsah a ciele prioritnej osi 4 vyplývajú z hierarchie cieľov v oblasti odpadového hospodárstva SR zakotvenej v koncepčných dokumentoch EÚ a SR (Program odpadového hospodárstva SR) a zároveň rešpektujú nasledujúce prechodné obdobia a iné termínované požiadavky vyplývajúce z legislatívy EÚ, ktorých plnenie je pre SR záväzné:

- obaly a odpady z obalov - v súlade so smernicou 2004/12/ES Európskeho parlamentu a Rady z 11. februára 2004, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 94/62/ES o obaloch a odpadoch z obalov, ako aj v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/20/ES z 9. marca 2005 platí pre SR obdobie pre plnenie záväzných limitov zhodnocovania a recyklácie obalových materiálov do konca roku 2012,

- spaľovanie odpadu/nebezpečného odpadu - v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2000/76/ES zo 4. decembra 2000 o spaľovaní odpadov platí pre SR prechodné obdobie na splnenie jej ustanovení pre vybraných 11 spaľovní nemocničného odpadu a 7 spaľovní priemyselného odpadu do 31.12. 2006. Všetky ďalšie spaľovacie zariadenia musia plniť ustanovenia predmetnej smernice do 31.12.2005,

- odpad z elektrických a elektronických zariadení - v súlade s rozhodnutím 12/2004/ES, ktorým sa povoľujú niektoré dočasné odchýlky od smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/96/ES z 27. januára 2003 o odpade z elektrických a elektronických zariadení, platí pre SR povinnosť dosiahnuť do 31.12. 2008 podiel separovaného zberu elektroodpadu z domácností v rozsahu aspoň 4 kg na obyvateľa za rok,

- skládkovanie odpadu - v súlade so smernicou Rady 1999/31/ES z 26. apríla 1999 o skládkach odpadov platí, že od 1. 1. 2009 môžu byť prevádzkované len skládky odpadov, ktoré spĺňajú požiadavky legislatívy EÚ,

- PCB/PCT - v súlade so smernicou Rady 96/59/ES zo 16. septembra 1996 o zneškodnení polychlórovaných bifenylov a polychlórovaných terfenylov (a v súlade so zákonom č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov) je do konca roka 2010 potrebné zabezpečiť zneškodnenie použitých PCB a zabezpečiť zneškodnenie alebo dekontamináciu kontaminovaných zariadení.

Podrobnejšia analýza záväzkov vyplývajúcich zo smerníc v oblasti odpadového hospodárstva je uvedená v prílohe č. 17.

Na základe predbežných štúdií a odhadov sa na Slovensku nachádza okolo 30 000 pravdepodobných environmentálnych záťaží, z ktorých mnohé (cca 5 %) predstavujú závažné nebezpečenstvo pre zdravie ľudí a ekosystémy. Ide najmä o areály priemyselných podnikov, kde dochádzalo k dlhodobým skrytým a nekontrolovaným únikom nebezpečných látok do jednotlivých zložiek životného prostredia, veľkokapacitné poľnohospodárske podniky, železničné depá, nekontrolované skládky nebezpečných odpadov, nezabezpečené sklady pesticídov, pohonných hmôt a iných nebezpečných látok, znečistenie spôsobené armádou, ťažbou nerastov a inými činnosťami, počas ktorých sa dlhoročne a nekontrolované nakladalo s nebezpečnými látkami. Tieto látky v prostredí pretrvávajú, kontaminujú jeho jednotlivé zložky a dokázateľne negatívne ovplyvňujú zdravotný stav obyvateľstva vo svojom okolí.

Operačné ciele:

1. Podpora aktivít v oblasti separovaného zberu odpadov

Uvedený cieľ je zameraný na zvýšenie podielu vyseparovaných odpadov.

Podľa ŠÚ SR vzniklo v SR v roku 2004 celkom 1 475 123 t KO, čo zodpovedá priemerne 274 kg KO/rok na 1 obyvateľa. Hodnota uvedeného ukazovateľa sa v období 2001 – 2004 pohybuje v intervale od 274 kg/obyv. do 297 kg/obyv. a je teda na približne rovnakej úrovni.

V oblasti separácie odpadov je potrebné zamerať sa na separáciu zmesového komunálneho odpadu podľa platného katalógu odpadov (vyhláška MŽP SR č. 284/2001 Z. z., ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov v znení neskorších predpisov). Podľa zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o odpadoch“) je držiteľ odpadu povinný separovať určené druhy komunálneho odpadu, taktiež je povinný oddelene zhromažďovať nebezpečné odpady podľa jednotlivých druhov.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- zavádzanie nových a zefektívňovanie existujúcich systémov separovaného zberu komunálneho odpadu na základe vytvorenia koncepčných východísk separovaného zberu
- dotriedňovanie vyseparovaných zložiek z komunálneho odpadu a zmesového komunálneho odpadu

2. Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov

Uvedený cieľ je zameraný na zvýšenie množstva zhodnocovaných odpadov. Zákon o odpadoch definuje zhodnocovanie odpadov ako činnosti vedúce k využitiu fyzikálnych, chemických alebo biologických vlastností odpadov. Z hľadiska spôsobu využitia pôvodných vlastností odpadov má prioritu materiálové zhodnocovanie odpadov.

V zmysle hierarchie odpadového hospodárstva stanovenej na úrovni Európskeho spoločenstva, ktorou sa Slovenská republika riadila ešte pred vstupom SR do EÚ, je práve zhodnocovanie odpadov v celom svojom rozsahu pre nasledovné obdobie prioritou SR, vrátane všetkých súvisiacich aktivít, ktoré sú pre efektívne zhodnocovanie odpadov potrebné. Stratégia odpadového hospodárstva SR zakotvená v novom programe odpadového hospodárstva je postavená na princípe predchádzania a obmedzovania vzniku odpadov a maximálnej podpory materiálového a energetického zhodnocovania odpadov.

Medzi aktivity zhodnocovania odpadov je potrebné zaradiť aj tie aktivity, ktoré sa zaoberajú zhodnocovaním odpadov z priemyselnej výroby a poľnohospodárskej výroby. Tu je však potrebné brať do úvahy skutočnosť, či sa jedná o zariadenie, kde sa nakladá s odpadmi, alebo sa jedná o technologický proces, v ktorého rámci vzniká produkt, ktorého sa držiteľ nechce a nepotrebuje zbaviť. Takto vzniknutý vedľajší produkt nachádza ďalšie uplatnenie v rámci konkrétnej technológie a nespĺňa definíciu odpadu podľa § 2 ods. 1 zákona o odpadoch. Okrem toho je do tejto aktivity potrebné zaradiť činnosti mechanicko-biologickej úpravy odpadov a termickej úpravy odpadov vedúce k zhodnoteniu odpadov. Jedná sa napr. o výstavbu kompostární a bioplynových staníc.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- úpravu vyseparovaných zložiek odpadov pred ich zhodnotením alebo environmentálne vhodným zneškodnením

- zhodnocovanie odpadov vrátane ich mechanicko-biologickej a termickej úpravy
- zvýšenie miery recyklácie podporou nových alebo zvýšenie kvality výstupných produktov dobudovaním existujúcich BAT technológií v oblasti zhodnocovania odpadov
- podpora aktivít zameraných na energetické zhodnocovanie odpadov

3. Nakladanie s nebezpečnými odpadmi spôsobom priaznivým pre životné prostredie

Uvedený cieľ je zameraný na zabezpečenie nakladania s nebezpečnými odpadmi environmentálne vhodným spôsobom prioritne pre vybrané druhy nebezpečných odpadov. K jeho dosiahnutiu prispeje najmä zefektívnenie systému separovaného zberu v zariadeniach nakladajúcich s odpadom zo zdravotnej a veterinárnej starostlivosti vedúce k stabilizácii a zníženiu množstva produkovaného nebezpečného odpadu, zabezpečenie využívania zariadení na úpravu odpadu zo zdravotnej a veterinárnej starostlivosti za účelom odstránenia jeho nebezpečných vlastností, zabezpečenie environmentálne vhodného zneškodnenia prestárlych pesticídov vrátane POPs pesticídov na území SR pri uplatnení BAT/BEP (najlepšej dostupnej technológie /najlepšej environmentálnej praxe) a zabezpečenie environmentálne vhodného zneškodnenia PCB na území SR pri uplatnení BAT/BEP.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- znižovanie nebezpečných vlastností odpadov na základe zodpovedajúcich koncepcných východísk
- nakladanie s nebezpečnými odpadmi vrátane výstavby a rekonštrukcie zariadení s cieľom ich zneškodnenia environmentálne vhodným spôsobom

4. Riešenie problematiky environmentálnych záťaží vrátane ich odstraňovania

Hlavné predpoklady, ktorých zabezpečenie je nevyhnutné pre dosiahnutie vyššie uvedeného cieľa, spočívajú vo vytvorení právneho rámca problematiky environmentálnych záťaží (v r. 2003 MŽP pristúpilo k tvorbe návrhu zákona o environmentálnych záťažích, súvisiacich vykonávacích predpisov a metodických postupov), vo vykonaní dôslednej inventarizácie environmentálnych záťaží na Slovensku, vo vybudovaní informačného systému environmentálnych záťaží, v stanovení kritérií pre prioritizáciu environmentálnych záťaží vo vzťahu k potrebe ich sanácie.

V oblasti riešenia environmentálnych záťaží má veľkú dôležitosť:

- prieskum environmentálnych záťaží ,
- zostavenie Atlasu sanačných metód,
- vykonávanie sanačných a monitorovacích prác na územiach poškodených činnosťou Sovietskej armády,
- prieskum, monitoring a sanácia prioritných environmentálnych záťaží,
- prieskum a sanácia náhodne zistených vysoko rizikových environmentálnych záťaží,
- spracovanie rizikových analýz.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- monitorovanie a prieskum environmentálnych záťaží a spracovanie rizikových analýz
- sanáciu najrizikovejších environmentálnych záťaží
- dobudovanie informačného systému environmentálnych záťaží

5. Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov

Uvedený cieľ je zameraný na skládky odpadov, ktoré sú alebo boli prevádzkované na základe súhlasu na prevádzkovanie skládky odpadov podľa súčasne platného zákona o odpadoch alebo na základe rozhodnutí podľa starších právnych predpisov. V prípade, že tomu tak nie je, miesto uloženia odpadu nemožno považovať za skládku odpadov.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- uzatváranie a rekultiváciu skládok odpadov

Aktivity na uzatváranie a rekultiváciu skládok odpadov budú podporované v súlade so zákonom o odpadoch a jeho vykonávacou vyhláškou č. 283/2001 Z. z. Podpora sa bude vzťahovať na skládky odpadov určené na uzatvorenie a rekultiváciu, pri ktorých nebola vytvorená účelová finančná rezerva.

Kategorizácia oblastí pomoci 2007 – 2013 pre prioritnú os 4 ³⁵ :	
Prioritná téma	44, 50
Forma finančného príspevku	01
Podporované územie	01, 05
Podporované hlavné ekonomické činnosti	21, 22

Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 4							
Číslo operačného cieľa	Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Typ ukazovateľa: R - výsledku/result O - výstupu/output C - hlavný/core		Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za Slovensko	
1, 2, 3, 5	Počet projektov v oblasti odpadového hospodárstva	MŽP SR	R ☐	C.. ☒	počet	2006	0
			O ☒			2015	235
1	Počet vybudovaných alebo zmodernizovaných zariadení na separovaný zber	MŽP SR	R ☐	C.. ☐	počet	2006	9
			O ☒			2015	50
1	Množstvo vyseparovaných komunálnych odpadov (spolu za projekty)	MŽP SR	R ☒	C.. ☐	t/rok	2006	286
			O ☐			2015	100 000
2	Počet vybudovaných alebo zmodernizovaných zariadení na materiálové zhodnocovanie odpadov	MŽP SR	R ☐	C.. ☐	počet	2006	12
			O ☒			2015	42
2	Množstvo materiálového zhodnotených odpadov (spolu za projekty)	MŽP SR	R ☒	C.. ☐	t/rok	2006	105 000
			O ☐			2015	205 000
2	Počet vybudovaných alebo zmodernizovaných	MŽP SR	R ☐	C.. ☐	počet	2006	3
			O ☒				

³⁵ V súlade s prílohou II, tabuľkami 1 – 4 nariadenia Komisie (ES) č. 1828/2006 z 8. decembra 2006, ktorým sa stanovujú vykonávacie pravidlá nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde Kohéznom fonde, a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja

	zariadení na energetické zhodnocovanie odpadov					2015	13
2	Množstvo energeticky zhodnotených odpadov (spolu za projekty)	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	t/rok	2006	2040
						2015	50 000
3	Počet vybudovaných zariadení na nakladanie s nebezpečnými odpadmi	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	počet	2006	3
						2015	15
3	Podiel zneškodnených nebezpečných odpadov v rámci projektov na celkovom vyprodukovanom množstve NO v rámci SR	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	%	2006	0
						2015	4
3	Podiel zhodnotených nebezpečných odpadov v rámci projektov na celkovom vyprodukovanom množstve NO v rámci SR	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	%	2006	0
						2015	5
4	Počet sanovaných environmentálnych záťaží	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	počet	2006	0
						2015	120
4	Veľkosť zrekultivovanej a sanovanej plochy	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	km ²	2006	0
						2015	0,3
5	Počet uzavretých a zrekultivovaných skládok	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	počet	2006	24
						2015	64
5	Veľkosť zrekultivovanej a sanovanej plochy	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	km ²	2006	0, 323 112
						2015	1, 323 112
1, 2, 3	Počet novovytvorených pracovných miest	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	počet	2006	0
						2015	105
1, 2, 3	Počet projektov priamej investičnej podpory malých a stredných podnikov	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☒	počet	2006	0
						2015	30
1, 2, 3	Počet vytvorených pracovných miest (brutto, na plný úväzok priamej investičnej podpory malých a stredných podnikov)	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	počet	2006	0
						2015	25

¹ hodnota za programové obdobie 2004 – 2006 v realizovaných projektoch spolufinancovaných z fondov EÚ (stav k 31.12.2006)

5.5 Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny

Špecifický cieľ:

Dobudovanie sústavy chránených území NATURA 2000 a infraštruktúry ochrany prírody SR v zmysle právnych predpisov EÚ a SR

Špecifický cieľ prioritnej osi vyplýva z potreby implementácie environmentálneho acquis v oblasti ochrany prírody a krajiny s prioritným zameraním na právne predpisy EÚ, z ktorých vychádza budovanie sústavy NATURA 2000, a to: smernica Rady 1979/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúceho vtáctva v platnom znení (ďalej len „smernica o vtákoch“) a smernica Rady 1992/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov v platnom znení. (ďalej len „smernica o biotopoch“). Špecifický cieľ prioritnej osi taktiež okrajovo súvisí so smernicou Rady 1999/ES z 29. marca 1999 o chove voľne žijúcich živočíchov v zoologických záhradách.

Koncepčným základom prioritnej osi sú dokumenty rezortného charakteru týkajúce sa budovania sústavy NATURA v SR, najmä Akčný plán budovania sústavy chránených území NATURA 2000 na Slovensku na roky 2001-2005, Informačná a komunikačná stratégia pre tvorbu sústavy NATURA 2000 na roky 2004-2010, Stratégia implementácie smernice o vtákoch a smernice o biotopoch na roky 2005-2013 v podmienkach MŽP SR, Akčný plán implementácie smernice o vtákoch a smernice o biotopoch na roky 2006-2013 v podmienkach MŽP SR a Stav a perspektívy implementácie environmentálneho acquis Slovenskej republiky do roku 2013/2015 (stav k 30.3.2007). Opatrenia akčných plánov sú premietnuté aj do Koncepcie ochrany prírody a krajiny, schválenej vládou SR (uznesením č. 471/2006).

Podrobnejšia analýza záväzkov vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany prírody a z nich vyplývajúcich úloh pre SR je uvedená v prílohe č. 18.

V nadväznosti na uvedené legislatívne a koncepčné východiská je hlavným obsahom prioritnej osi príprava a realizácia programov starostlivosti o chránené územia a programov záchrany osobitne chránených častí prírody a krajiny v súlade s medzinárodnými záväzkami, predovšetkým s európskou politikou v oblasti ochrany biodiverzity, ktorej cieľom je dosiahnutie alebo zachovanie priaznivého stavu druhov a biotopov, najmä prostredníctvom sústavy NATURA 2000. Podpora bude preto zameraná prioritne na realizáciu aktivít v rámci operačného cieľa 1, ako aj operačného cieľa 2. Podmienkou a zároveň aj súčasťou zabezpečenia starostlivosti o chránené územia je aj monitoring druhov a biotopov. Plnenie náročných úloh (monitoring, reporting, príprava dokumentov starostlivosti), ktoré priamo vyplývajú zo záväzkov EÚ, si vyžaduje posilnenie inštitúcií ochrany prírody a krajiny, vrátane ich infraštruktúrneho zázemia, najmä priestorového a materiálneho vybavenia. Predpokladom plnenia cieľov v oblasti budovania sústavy NATURA 2000, ako aj úspešnej realizácie programov starostlivosti o chránené územia v praxi je zvýšenie povedomia verejnosti a podpora zainteresovaných skupín.

Operačné ciele:**1. Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov a druhov prostredníctvom vypracovania a realizácie programov starostlivosti o chránené územia vrátane území NATURA 2000 a programov záchrany pre kriticky ohrozené druhy rastlín, živočíchov a území vrátane realizácie monitoringu druhov a biotopov.**

Operačný cieľ je zameraný na dosiahnutie alebo zachovanie priaznivého stavu druhov a biotopov európskeho významu, najmä prostredníctvom sústavy NATURA 2000. Pre jeho splnenie je potrebné poznanie súčasného stavu druhov a biotopov, správne určenie opatrení vedúcich k priaznivému stavu, ich realizácia a systematický monitoring. Doplňkom ochrany druhov na mieste (in situ) je ochrana ex situ (v špecializovaných zariadeniach).

Za účelom zabezpečenia priebežnej starostlivosti o chránené územia, vrátane území NATURA 2000, sa pre ne spracovávajú a realizujú programy starostlivosti. Povinnosť spracovať a realizovať programy starostlivosti vyplýva aj z čl. 6.1. smernice o biotopoch. Spracovanie a realizácia programov starostlivosti pozostáva zo zabezpečenia, spracovania a vyhodnotenia dát o území (napr. databázy, správy, štúdie, mapové podklady) a z dopracovania metodických materiálov. Programy starostlivosti obsahujú opatrenia na zabezpečenie priaznivého stavu biotopov a druhov, napr. revitalizácie vodných tokov, mokradí, kosenie, odstraňovanie náletov drevín, invázných druhov a pod.

Proces prípravy, schvaľovania a realizácie dokumentov starostlivosti je upravený v zákone č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v platnom znení a v jeho vykonávacom predpise. Čiastočne sú spracované metodiky, je však potrebná ich aktualizácia. Z právnych predpisov, ako aj z na ne nadväzujúcich metodických pokynov vyplýva nevyhnutnosť komunikácie a súčinnosti s vlastníkami pozemkov v chránených územiach tak v procese prípravy programov starostlivosti a definovaní špecifických cieľov, ako aj pri ich realizácii. Z uvedeného zákona vyplýva, že celková zodpovednosť v tejto oblasti prináleží orgánom štátnej správy ochrany prírody a krajiny. Mimovládne organizácie sa na príprave a realizácii dokumentov starostlivosti budú zúčastňovať v rámci procesu verejného obstarávania a podľa jeho výsledkov.

Cieľom smernice o biotopoch je prispieť k zachovaniu biodiverzity prostredníctvom ochrany biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (čl. 2.1.), pričom pod ochranou sa rozumie súbor opatrení na zachovanie alebo obnovu biotopov a populácií druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín v priaznivom stave (čl. 1. a). Za týmto účelom sa pre kriticky ohrozené druhy rastlín a živočíchov spracovávajú a realizujú programy záchrany. Spracovanie uvedených programov vychádza zo zabezpečenia, spracovania a vyhodnotenia dát o danom druhu. Programy záchrany obsahujú opatrenia na dosiahnutie priaznivého stavu druhu alebo odstránenia príčin ich ohrozenia (napr. osadenie umelých hniezdných podložiek, vybudovanie zábran pri cestách pre migrujúce obojživelníky, transfery rastlinných druhov, odstránenie migračných bariér na tokoch, genetické analýzy apod.).

Základom pre implementáciu smernice o biotopoch, ako aj smernice o vtákoch je dostatok aktuálnych podkladov a dát o druhoch a biotopoch. Za týmto účelom je nevyhnutná realizácia celoplošného monitoringu druhov a biotopov a dostupnosť aktuálnych údajov prostredníctvom informačného systému. Povinnosť podporovať výskum a akúkoľvek činnosť požadovanú ako základ pre ochranu a manažment populácií druhov vtákov vyplýva z čl. 10 smernice o vtákoch a povinnosť vykonávať dohľad nad stavom ochrany biotopov a druhov vyplýva z čl. 11 smernice o biotopoch. Výstupy výskumu a monitoringu sú nevyhnutným

predpokladom pre spracovanie správ o vykonaní opatrení prijatých podľa uvedenej smernice (čl. 17). Monitoring, ako aj príprava programov starostlivosti, vychádza z definícií priaznivého stavu pre každý druh a pre každý biotop. Na ich základe sa následne vypracúva metodika hodnotenia priaznivého stavu daného druhu alebo biotopu a (dosiaľ nespracovaná) štúdia uskutočniteľnosti na realizáciu monitoringu všetkých druhov na národnej úrovni.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- Vypracovanie dokumentov starostlivosti
- Realizácia dokumentov starostlivosti
- Monitoring druhov a biotopov

2. Zlepšenie infraštruktúry ochrany prírody a krajiny prostredníctvom budovania a rozvoja zariadení ochrany prírody a krajiny vrátane zavedenia monitorovacích systémov za účelom plnenia národných a medzinárodných záväzkov

Implementáciu predpisov na ochranu prírody a krajiny, vrátane chránených druhov a chránených území, zabezpečujú orgány štátnej správy ochrany prírody a krajiny v spolupráci s odbornými organizáciami s celoslovenskou pôsobnosťou (najmä Štátna ochrana prírody SR, Správa slovenských jaskýň, ZOO Bojnice a Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva). Práve odborné organizácie ochrany prírody budú mať zásadné postavenie v plnení uvedených úloh. Plnenie náročných úloh v oblasti prípravy dokumentov starostlivosti, ako aj monitoringu a reportingu, ktoré priamo vyplývajú z právnych predpisov EÚ, si vyžaduje posilnenie odborných organizácií ochrany prírody a krajiny, vrátane ich priestorového a materiálneho vybavenia. Potreba rekonštrukcie/výstavby jednotlivých zariadení a objektov správ národných parkov a chránených krajinných oblastí (administratívne budovy, terénne stanice) vyplýva taktiež z programov starostlivosti o chránené územia, v rámci ktorých je jedným z opatrení na systematické zabezpečenie manažmentu, výskumu a monitoringu v chránených územiach. Rovnako aj efektívna komunikácia s verejnosťou, vrátane vlastníkov pozemkov v chránených územiach (napr. prerokovávanie dokumentov starostlivosti a konkrétnych opatrení) vyžaduje, okrem dostatočného množstva kvalitných publikácií a zdrojov informácií, aj primerané priestory a ich vybavenie. Dobudovanie zariadení pre návštevníkov a verejnosť ako podmienky pre efektívnu komunikáciu s nimi a zvýšenie environmentálneho povedomia verejnosti a následne aj ochrany prírodných hodnôt teda nie je samoúčelné, ale veľmi úzko súvisí so záväzkami vyplývajúcimi z predpisov EÚ.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- Posilnenie infraštruktúry ochrany prírody a krajiny (budovy a zariadenia inštitúcií ochrany prírody a krajiny, informačné strediská, náučné chodníky a náučné lokality, vrátane sprístupňovania jaskýň, vstupné areály jaskýň, expozície a iné formy propagácie, technická infraštruktúra, vrátane zavedenia monitorovacích a informačných systémov).

3. Zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami

Základnou podmienkou realizácie opatrení ochrany prírody je dostatočné environmentálne povedomie verejnosti a podpora zo strany vlastníkov a užívateľov dotknutých pozemkov. Rovnako aj realizácia cieľov smernice o biotopoch, ktorými sú predchádzať zhoršovaniu stavu biotopov a druhov, ako aj rušeniu druhov (čl.6.2. smernice o biotopoch) a zabezpečiť ich priaznivý stav, nie je možná bez súčinnosti s vlastníkmi/užívateľmi pozemkov

v chránených územiach, ako širokou verejnosťou a zlepšenia ich environmentálneho povedomia. Pre naplnenie cieľov smernice o vtákoch a smernice o biotopoch je zároveň potrebné zlepšiť informovanosť o územiach NATURA 2000 a druhoch európskeho významu. Povinnosť podporovať výchovu a všeobecnú informovanosť o potrebe chrániť druhy voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín a ich biotopy vyplýva aj z čl. 22. c) smernice o biotopoch.

Napriek množstvu vyhlásených chránených území, vysokému počtu chránených druhov a rozporom medzi záujmami ochrany prírody a hospodárskym využívaním územia, sa len sporadicky vydávajú relevantné informačné a propagačné materiály. Prioritou pre ďalšie obdobie je preto príprava a vydanie kvalitných publikácií, ktoré informujú o prírodných hodnotách, cieľoch ochrany prírody a úlohách ostatných subjektov pri spoločnej ochrane. Zmenou oproti doterajšiemu prístupu je aktívna účasť ostatných subjektov pri príprave plánovaných publikácií.

Druhou hlavnou formou sú aktivity a podujatia na zlepšenie informovanosti a komunikácie. K nim patria najmä aktivity a odborné podujatia na riešenie prioritných otázok (napr. komplexného systému riadenia, financovania a dobudovania sústavy NATURA 2000) a predovšetkým spoločné podujatia zainteresovaných subjektov, zamerané na objasnenie záujmov jednotlivých zainteresovaných skupín a hľadanie spoločných riešení.

Aktivity v rámci daného operačného cieľa budú realizované orgánmi štátnej správy a odbornými organizáciami ochrany prírody a krajiny v súčinnosti s mimovládnyimi organizáciami a ďalšími subjektmi, zapojenými do budovania sústavy NATURA 2000.

Operačný cieľ bude napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- Prípravu a vydávanie publikácií a ďalších foriem informovanosti verejnosti
- Semináre a odborné podujatia

Kategorizácia oblastí pomoci 2007 – 2013 – pre prioritnú os 5³⁶:	
Prioritná téma	51, 54
Forma finančného príspevku	01
Podporované územie	00
Podporované hlavné ekonomické činnosti	21

Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 5							
Číslo operačného cieľa	Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	<u>Typ ukazovateľa:</u> R - výsledku/result O - výstupu/output C - hlavný/core		Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za Slovensko	
1	Počet vypracovaných dokumentov starostlivosti o územia	MŽP SR	R ☐	C.. ☐	počet	2006	7
			O ☒			2015	420
1	Počet realizovaných	MŽP SR	R ☐	C.. ☐	počet	2006	7

³⁶ V súlade s prílohou II, tabuľkami 1 – 4 nariadenia Komisie (ES) č. 1828/2006 z 8. decembra 2006, ktorým sa stanovujú vykonávacie pravidlá nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja

	dokumentov starostlivosti o územia		O ☒			2015	280
1	Percento z celkovej výmery CHÚ, ktoré majú vypracované dokumenty starostlivosti	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	%	2006	1
						2015	60
1	Počet chránených druhov, ktoré majú vypracované dokumenty starostlivosti	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	Počet	2006	15
						2015	35
2	Počet vybudovaných alebo zrekonštruovaných zariadení pre účely ochrany prírody a krajiny	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	počet	2006	23
						2015	62
2	Percento z celkového počtu chránených území, pre ktoré boli vybudované alebo zrekonštruované zariadenia	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	%	2006	20
						2015	80
3	Počet zrealizovaných aktivít (podujatí) zameraných na zvýšenie informovanosti, propagáciu, výchovu k ochrane prírody a vzdelávanie	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	počet	2006	130
						2015	2 000
3	Počet informovaných subjektov	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	počet	2006	3 000
						2015	16 000
2	Počet novovytvorených pracovných miest	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	počet	2006	0
						2015	3

5.6 Prioritná os 6 Technická pomoc

Špecifickým cieľom prioritnej osi Technická pomoc je zabezpečenie efektívneho procesu riadenia a implementácie OPŽP v súlade s nárokmi kladenými na administratívne štruktúry zodpovedné za realizáciu operačného programu, a to prostredníctvom podpory prípravných, riadiacich, monitorovacích, hodnotiacich, informačných a kontrolných aktivít týkajúcich sa OPŽP spolu s aktivitami slúžiacimi na posilnenie administratívnych kapacít, ktoré zabezpečujú programovanie, riadenie, implementáciu, finančné riadenie, hodnotenie a monitorovanie, kontrolu a audit OPŽP.

Operačným cieľom prioritnej osi Technická pomoc je zabezpečenie podpory činností a funkcií orgánov podieľajúcich sa na riadení a implementácii OP ŽP (riadiaceho orgánu, platobnej jednotky, orgánov kontroly a auditu) a ich administratívnych kapacít, poskytovanie podpory na prípravu projektov, ako aj na informovanie verejnosti, propagáciu a výmenu skúseností.

Technická pomoc je osobitnou prioritnou osou OP ŽP, ktorej účelom je podporovať realizáciu ostatných prioritných osí a aktivít uvedených v operačnom programe. Efektívna implementácia operačného programu závisí od schopnosti orgánov, ktoré sú zapojené do implementácie vykonávať svoje funkcie v súlade s povinnosťami vyplývajúcimi z nariadení ES.

Uvedený cieľ bude napĺňaný prostredníctvom aktivít zameraných najmä na:

- Podporu procesov riadenia, programovania, implementácie, monitorovania, hodnotenia, finančného riadenia, kontroly a systémového auditu vrátane harmonizácie finančnej kontroly a systémového auditu
- Informovanie, propagáciu, publicitu a výmenu skúseností, vrátane vytvárania sietí kontaktných miest, aktivít súvisiacich s prípravou a implementáciou komunikačného plánu, ako aj s posilňovaním absorpčnej schopnosti žiadateľov
- Budovanie IT monitorovacích systémov
- Prípravu ďalšieho programového obdobia
- Zabezpečenie činnosti monitorovacieho výboru, pracovných alebo koordinačných skupín a komisií
- Vzdelávanie (napr. semináre, školenia, kurzy, odborné stáže, pracovné cesty), personálne (vrátane odvodov zamestnávateľa) a mzdové zabezpečenie pracovníkov, ktorí sa podieľajú na programovaní, riadení, implementácii, hodnotení, monitorovaní, publicite, informovanosti, finančnom riadení, kontrole a audite
- Technické, prevádzkové a odborné zabezpečenie programovania, riadenia, implementácie, hodnotenia, monitorovania, publicity, informovanosti, kontroly a auditu
 - Materiálno-technické zabezpečenie a vybavenie
 - Režijné náklady, prevádzka a údržba
 - Strategické a metodické dokumenty, štúdie, analýzy, posudky, poradenstvo, preklady, softvérová podpora
- Externé expertné služby súvisiace s programovaním, riadením, implementáciou, hodnotením, monitorovaním, publicitou, informovanosťou, finančným riadením, kontrolou a auditom

Kategorizácia oblastí pomoci 2007 – 2013 – pre prioritnú os 6³⁷:	
Prioritná téma	85, 86
Forma finančného príspevku	01
Podporované územie	00
Podporované hlavné ekonomické činnosti	17

Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 6						
Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Typ ukazovateľa: R - výsledku/result O - výstupu/output C - hlavný/core		Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za Slovensko	
Počet zrealizovaných akcií na informovanie verejnosti o OP ŽP	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	počet	2006	0
					2015	40
Počet zamestnancov, ktorých platy sú hradené z TA	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	počet	2006	109
					2015	150
Počet novovytvorených pracovných miest	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	počet	2006	0
					2015	41

³⁷ V súlade s prílohou II, tabuľkami 1 – 4 nariadenia Komisie (ES) č. 1828/2006 z 8. decembra 2006, ktorým sa stanovujú vykonávacie pravidlá nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja

5.7 Prioritná os 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému

Špecifický cieľ:

Zabezpečenie prevencie a zníženie rizika ohrozenia obyvateľstva povodňami a vzniku povodňových škôd

Všeobecným legislatívnym rámcom pre vykonávanie aktivít v oblasti ochrany pred povodňami smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia Spoločenstva v oblasti vodnej politiky (Rámcová smernica o vode), ktorá je transponovaná do práva SR zákonom č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení zákona č. 384/2009 Z. z.

Ochranu pred povodňami bližšie rieši Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES z 23. októbra 2007 o hodnotení a manažmente povodňových rizík, ktorá je do práva SR transponovaná zákonom č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami. Legislatívne východiská pre zabezpečenie prevádzky POVPSYS sú vytvorené zákonom č. 7/2010 o ochrane pred povodňami, a to § 4 ods. 2 písm. h) zákona (kde sa medzi preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami zaraďuje tiež vykonávanie predpovednej povodňovej služby), na ktorý nadväzuje § 14 ods 1. zákona. V súlade s ním predpovedná povodňová služba poskytuje informácie o meteorologickej situácii a o hydrologickej situácii, nebezpečenstve povodne, vzniku povodne a o ďalšom možnom vývoji meteorologických podmienok a hydrologických podmienok, ktoré ovplyvňujú priebeh povodne. Predpovednú povodňovú službu vykonáva SHMÚ, ktorý bude informovať s využitím povodňového varovného a predpovedného systému POVAPSYS aj o maximálne možnej najpresnejšej priestorovej lokalizácii vzniku náhlych rizikových meteorologických situácií a následných očakávaných povodňových situácií podľa modelov aktuálnych odtokových pomerov v čiastkových povodiach nižšieho rádu. Súvisiacim právnym predpisom je tiež zákon č. 201/2009 Z.z o štátnej hydrologickej službe a štátnej meteorologickej službe (§ 4 ods 3).

Koncepčným východiskom pre realizáciu danej prioritnej osi je Program protipovodňovej ochrany Slovenskej republiky do roku 2010, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 31/2000 a aktualizovaný uznesením vlády SR č. 25/2003.

Povodňový varovný a predpovedný systém (POVAPSYS), ktorého cieľom je vyvinúť nástroje umožňujúce prostredníctvom hydrologických predpovedí, varovaní a výstrah výraznejšie znížiť škody spôsobené povodňami, predovšetkým straty na životoch, ujmy na zdraví a majetku občanov, je súčasťou komplexného Programu protipovodňovej ochrany Slovenskej republiky do roku 2010 a je zakotvený i v koncepcii vodohospodárskej politiky SR do roku 2015 a má zabezpečiť skvalitnenie predpovednej povodňovej služby. POVAPSYS umožní vydávať hydrologické predpovede v cca 100 predpovedných profiloch, ako aj varovania a výstrahy upozorňujúce na nebezpečenstvo vzniku povodní pre ohrozené územia alebo vodný tok na celom úseku toku. Pri poskytovaní potrebných podkladov a údajov z oblasti ochrany pred povodňami bude tento systém spolupracovať s obdobnými systémami susedných štátov.

Cieľom Protipovodňového varovného a predpovedného systému Slovenskej republiky POVAPSYS sú predovšetkým včasné a kvalitné predpovede meteorologickej a hydrologickej situácie, vrátane varovania na výskyt extrémnych povodňových javov a operatívne odovzdávanie týchto informácií zložkám zodpovedným za protipovodňovú ochranu.

Včasné výstrahy pred povodňami, informácie o povodniach a predpovede sú mimoriadne dôležité, aby sa včas mohli spoznať očakávané nebezpečné situácie, pretože časový interval od začiatku povodne po dosiahnutie kritickej úrovne povodne môže byť využitý na prevenciu alebo zníženie povodňových škôd.

V súčasnom programovom období budú v rámci 2. etapy budovania POVAPSYS hlavné aktivity zamerané na:

- vybudovanie Integrovaného informačného systému (IIS) POVAPSYS;
- budovanie predpovedných systémov pre hlavné povodia územia SR, vrátane systému distribúcie údajov a informácií užívateľom;
- vybudovanie nového rádiolokátora, pozemných monitorovacích staníc, inštaláciu prístrojov na meranie prietokov a ďalších zariadení pre zabezpečenie vstupov pre hydrologické predpovedné modely a pre rutinnú prevádzku predpovedných systémov.

Prioritná os bude napĺňaná prostredníctvom podpory aktivity zameranej na:

- budovanie a prevádzku Povodňového varovného a predpovedného systému (POVAPSYS)

Kategorizácia oblastí pomoci 2007 – 2013 pre prioritnú os 7 ³⁸ :	
Prioritná téma	53
Forma finančného príspevku	01
Podporované územie	01, 05
Podporované hlavné ekonomické činnosti	09

Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 7					
Názov ukazovateľa	Informačný zdroj	Typ ukazovateľa: R - výsledku/result O - výstupu/output C - hlavný/core		Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za Slovensko
Počet projektov na prevenciu rizík	MŽP SR	R ☐ O ☒	C. ☒	počet	2006 0
					2015 1
Počet inštitúcií napojených na POVAPSYS	MŽP SR	R ☐ O ☒	C.. ☐	počet	2006 1
					2015 3
Počet vydaných hydrologických predpovedí, varovaní a výstrah	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☐	počet	2006 7 200
					2015 15 000
Počet novovytvorených pracovných miest	MŽP SR	R ☒ O ☐	C.. ☒	počet	2006 0
					2015 1

³⁸ V súlade s prílohou II, tabuľkami 1 – 4 nariadenia Komisie (ES) č. 1828/2006 z 8. decembra 2006, ktorým sa stanovujú vykonávacie pravidlá nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja

6 Horizontálne priority OP ŽP

6.1 Marginalizované rómske komunity

Zámerom uvedenej horizontálnej priority je posilnenie spolupráce, efektívnejšej koordinácie činností a finančných zdrojov smerujúcich k zlepšeniu životných podmienok príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít.

Cieľom OP ŽP je najmä podpora schopnosti SR plniť prechodné obdobia k jednotlivým smerniciam v sektore životného prostredia, ku ktorým sa SR zaviazala podpísaním Zmluvy o pristúpení k EÚ v ochrane vôd, ovzdušia, prírody a v oblasti odpadového hospodárstva.

Pri dodržaní existujúceho legislatívneho rámca a zásad udržateľnosti projektov majú jednotlivé prioritné osi OP ŽP potenciál podieľať sa na implementácii horizontálnej priority marginalizované rómske komunity.

Prioritné osi OP ŽP sú zamerané na zlepšenie životného prostredia a životných podmienok obyvateľstva prostredníctvom zabezpečenia jeho prístupu k environmentálnej infraštruktúre, čo sa vzťahuje i na marginalizované rómske komunity. OP ŽP tak v synergii s operačnými programami pre ďalšie prioritné oblasti (vzdelávanie, zamestnanosť, zdravotníctvo) prispeje k zlepšeniu životných podmienok marginalizovaných rómskych komunít.

Na politickej úrovni za horizontálnu prioritu marginalizované rómske komunity zodpovedá podpredseda vlády pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny. Koordinátorom horizontálnej priority MRK je Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity (ÚSVRK).

Navrhovanými nástrojmi implementácie horizontálnej priority MRK sú:

- komplexný prístup v riešení problémov MRK – možnosť jeho uplatnenia sa týka taktiež OP ŽP, a to operačných cieľov 4.1. Podpora aktivít v oblasti separovaného zberu a 4.2. Podpora aktivít v oblasti zhodnocovania odpadov. Komplexný prístup sa ďalej bude uplatňovať v Regionálnom OP, OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia, OP Vzdelávanie, OP Životné prostredie, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast a OP Zdravotníctvo);
- individuálne projekty (dopytovo-orientované), ktoré sa môžu uplatniť vo všetkých OP.

Úlohy ÚSVRK a spolupráca s RO, rozsah a presné podmienky realizácie opísaných nástrojov zabezpečenia HP MRK v rámci konkrétnych operačných programov budú predmetom zmluvy o spolupráci medzi ÚSVRK a RO.

Komplexný prístup ktorý bude spájať niekoľko aktivít, resp. projektov do celkovej stratégie rozvoja konkrétnej lokality tak, aby ich realizácia na seba nadväzovala a prispievala k dlhodobému rozvoju marginalizovanej rómskej komunity v danej lokalite. Pri komplexnom prístupe je dôraz kladený na vzájomnú previazanosť aktivít a na aktívnu participáciu miestnej komunity pri realizácii projektu. Vzhľadom na rozsah a náročnosť uplatňovania komplexného prístupu, bude vytypovaným oblastiam/mikroregiónom³⁹ so záujmom o komplexný prístup k

³⁹ Realizácia projektov bude vychádzať z už pripravených mikroregiónov a osídlení so spracovanou projektovou dokumentáciou v rámci grantovej schémy PHARE, 14 mikroregiónov (134 obcí) bolo vytypovaných a predpripravených v rámci projektu TA 11400130021 „Budovanie administratívnych kapacít splnomocnenkyne vlády SR“

dispozícii pomoc pri vypracúvaní lokálnej stratégie rozvoja rómskych komunít, ako aj pri príprave projektových aktivít v rámci stratégie tak, aby bola zabezpečená obsahová aj časová komplementárnosť a celkový synergický efekt. Komplexný prístup bude aplikovaný predovšetkým v oblastiach s výraznou koncentráciou marginalizovaných rómskych komunít.

Cieľom komplexného prístupu sú sídla, ktoré sú uvedené v Sociografickom mapovaní z roku 2004 a ktoré deklarujú svoj záujem o riešenie problematiky prostredníctvom komplexného prístupu a zároveň preukážu svoju oprávnenosť v zmysle podmienok, ktoré budú špecifikované v jednotlivých výzvach na podávanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z fondov EÚ.

Komplexný prístup sa bude realizovať nasledovne:

- predkladanie lokálnych stratégií komplexného prístupu (ďalej „KxP“) obcou, príp. mikroregiónom (v nadväznosti na obsah regionálnych koncepcií sociálno-ekonomickej inklúzie MRK, ktorých vznik bol iniciovaný ÚSVRK v roku 2006 v prípade prešovského, košického a banskobystrického kraja a vyžaduje zapojenie širokého partnerstva v danej lokalite)
- vyhodnotenie a schvaľovanie lokálnych stratégií komplexného prístupu.
- príprava projektov v rámci schválených lokálnych stratégií komplexného prístupu
- schválenie a implementácia projektov v rámci OP
- priebežné monitorovanie a hodnotenie naplňania cieľov lokálnych stratégií prostredníctvom jednotlivých projektov
- vyhodnotenie prínosu komplexných projektov k naplňaniu cieľa horizontálnej priority

Realizácia projektov v rámci komplexného prístupu nevylučuje realizáciu individuálnych dopytových projektov, ktoré budú komplexný prístup dopĺňať.

Realizácia individuálnych projektov majúcich dopad na HP MRK bude prebiehať nasledovne:

- v samostatnej časti žiadosti o NFP žiadateľ jasne identifikuje, že projekt je zameraný na MRK;
- skutočný dopad projektov na HP MRK, ktoré žiadateľ takto označil, posúdi ÚSVRK v procese hodnotenia projektov zameraných na MRK;
- projekty, ktoré ÚSVRK posúdi ako projekty s výrazným dopadom na MRK, budú bodovo zvýhodnené (s výnimkou operačných programov, v ktorých je HP MRK riešená prostredníctvom samostatného opatrenia, resp. skupiny aktivít);
- ÚSVRK vykonáva monitorovanie projektov zameraných na MRK na vzorke definovanej RO/SORO.

V záujme zapojenia prijímateľov a ostatných aktérov a zabezpečenia širšej platformy pre realizáciu HP MRK a monitorovanie a hodnotenie vplyvu realizovaných projektov na marginalizované rómske komunity bude naďalej, v úzkej spolupráci s odborom pre koordináciu HP MRK pri ÚSVRK, fungovať Pracovná komisia pre rozvoj rómskych komunít, jedným z členov ktorej bude aj zástupca MŽP SR.

Posúdenie vplyvu projektov podporených v rámci OP ŽP na naplnenie horizontálnej priority MRK bude vyhodnotené prostredníctvom indikátorov, navrhnutých v prílohe č.13 NSRR „Indikátory horizontálnych priorít“.

6.2 Rovnosť príležitostí

Podpora základných práv, nediskriminácie a rovnosti príležitostí je jedným zo základných princípov uplatňovaných v EÚ. Rovnosť príležitostí je súčasťou pilierov Európskej stratégie zamestnanosti a Európskej rámcovej stratégie nediskriminácie a rovnakých príležitostí pre všetkých, v zmysle ktorých bude horizontálna priorita. Rovnosť príležitostí súčasne znamená zamedzenie diskriminácie na základe pohlavia, rasy, etnického pôvodu, náboženského vyznania, viery, zdravotného postihnutia, veku, či sexuálnej orientácie.

Zvláštny dôraz sa kladie na princíp rodovej rovnosti (rovnosť príležitostí žien a mužov), ktorého naplnenie patrí k základnému cieľu Európskeho spoločenstva a ako taký patrí medzi hlavné ciele štrukturálnych fondov. Podľa čl. 2 Amsterdamskej zmluvy je úlohou Spoločenstva dosiahnuť rovnaké postavenie žien a mužov v spoločnosti a podľa čl. 3 je stanovená povinnosť odstraňovať nerovnosti a presadzovať rodovú rovnosť vo všetkých aktivitách metódou gender mainstreamingu. V kontexte fondov EÚ to znamená, že pri ich programovaní, monitorovaní a hodnotení sa bude prihliadať na ich prínos k presadzovaniu rovnosti príležitostí pre všetkých a k podpore vyváženého zastúpenia žien a mužov.

Koordinačnú úlohu pri implementácii horizontálnej priority rovnosť príležitostí plní minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Posúdenie vplyvu projektu na naplnenie horizontálnej priority rovnosť príležitostí sa bude sledovať v žiadosti o nenávratný finančný príspevok, kde žiadateľ uvedie, či má projekt vplyv na rovnosť príležitostí. Kritériá pre hodnotenie vplyvu projektov na rovnosť príležitostí vypracuje MPSVR SR, ktoré bude v tejto oblasti poskytovať usmernenia pre všetky riadiace orgány.

OP ŽP podporuje vytváranie rovnosti príležitostí v prístupe k environmentálnej infraštruktúre ako jednému z dôležitých faktorov ovplyvňujúcich životné podmienky a životnú úroveň obyvateľstva a k priaznivému životnému prostrediu, právo na ktoré je jedným zo základných ústavných práv občanov SR.

Posúdenie vplyvu projektov podporených v rámci OP ŽP na naplnenie horizontálnej priority rovnosť príležitostí bude vyhodnotené prostredníctvom indikátorov, ktoré sú súčasťou prílohy NSRR č.13 „Indikátory horizontálnych priorít“.

6.3 Trvalo udržateľný rozvoj

Trvalo udržateľný rozvoj ako horizontálna priorita má pre Operačný program Životné prostredie určujúci význam z hľadiska jeho celkového zamerania i hlavného obsahu.

V zmysle § 6 zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí je trvalo udržateľný rozvoj definovaný ako taký rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov.

Trvalo udržateľný rozvoj (TUR) je jedným zo základných cieľov EÚ, ktorým sa riadia všetky jej politiky a činnosti. Zameriava sa na neustále zlepšovanie kvality života a blahobytu súčasných i budúcich generácií na Zemi. Na tento účel podporuje dynamické hospodárstvo s plnou zamestnanosťou, vysokú úroveň výchovy, vzdelávania, ochrany zdravia, sociálnej

a územnej celistvosti, ako aj vysokú úroveň ochrany životného prostredia. Zmena správania a postojov občanov a politikov v prospech rešpektovania princípov a cieľov trvalo udržateľného rozvoja je kľúčovou a dlhodobou celospoločenskou úlohou.

Na politickej úrovni koordinačnú úlohu pri implementácii horizontálnej priority TUR plní podpredseda vlády pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny. Túto úlohu vo vzťahu k trvalo udržateľnému rozvoju plní prostredníctvom Rady vlády pre trvalo udržateľný rozvoj z funkcie jej predsedu. Koordinátorom horizontálnej priority na pracovnej úrovni je Úrad vlády SR.

Kľúčovými prostriedkami, prostredníctvom ktorých sa budú riadiť intervencie tak, aby naplňali horizontálnu prioritu trvalo udržateľný rozvoj, sú integračné nástroje, ktoré vyplývajú z koncepčného, právneho a inštitucionálneho rámca trvalo udržateľného rozvoja:

- strategické a programové dokumenty, koncepcie v oblasti trvalo udržateľného rozvoja
- princípy, priority, ciele a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja.

Prioritné osi Operačného programu Životné prostredie prispievajú k ochrane a zlepšeniu stavu jednotlivých zložiek životného prostredia, pričom Operačný program Životné prostredie ako celok prostredníctvom ich podpory prispieva k zachovaniu priaznivého životného prostredia pre budúce generácie. Na úrovni programu sa teda horizontálna priorita trvalo udržateľný rozvoj premieta do jeho celkového obsahového zamerania.

Na úrovni jednotlivých prioritných osí sa trvalo udržateľný rozvoj ako horizontálna priorita premieta do ich cieľov, ako aj očakávaných dopadov realizácie aktivít, podporovaných v ich rámci. Aktivita, ktorú sú podporované v rámci jednotlivých prioritných osí, svojimi výsledkami priamo prispievajú k napĺňaniu environmentálnych ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja.

Na úrovni projektov sa podobne ako v programovom období 2004 – 2006 bude aj v programovom období 2007 – 2013 v rámci kritérií ich hodnotenia vyžadovať aj preukázanie súladu s Národnou stratégiou trvalo udržateľného rozvoja.

Jednou z oblastí významne prispievajúcou k trvalo udržateľnému rozvoju je **oblasť energetiky a energetickej efektívnosti**, ktorá bude okrem OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast prierezovo podporovaná aj v rámci OP ŽP, ako aj v ďalších OP (Regionálny OP, OP Zdravotníctvo, OP Výskum a vývoj, OP Bratislavský kraj a v Programe rozvoja vidieka SR financovanom z EAFRD). OP ŽP bude prispievať k uplatňovaniu právnych predpisov EÚ v tejto oblasti⁴⁰ najmä podporou znižovania energetickej náročnosti stavieb (súčasťou projektov môžu byť aj opatrenia na zníženie energetických strát objektov) a technológií a využitia obnoviteľných zdrojov energie ako jedného z prostriedkov na zníženie znečistenia ovzdušia.

Koordináciu podpory energetiky a energetickej efektívnosti bude horizontálne zabezpečovať Ministerstvo hospodárstva SR (ďalej len „MH SR“), ktoré je v zmysle kompetenčného

⁴⁰ napr. smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/32/ES z 5. apríla 2006 o energetickej účinnosti konečného využitia energie a energetických službách a ktorou sa zrušuje smernica Rady 93/76/EHS, smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/77/ES z 21. januára 2001 o podpore elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov energie na vnútornom trhu s elektrickou energiou, smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/91/ES zo 16. decembra 2002 o energetickej hospodárnosti budov (transponovaná zákonom č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov)

zákona⁴¹ zodpovedné za energetickú politiku. V zmysle uvedeného bude zabezpečená úzka spoluprácu MH SR s riadiacimi orgánmi uvedených operačných programov.

Na základe rokovaní s MH SR bolo dohodnuté, že ako jeden z horizontálnych ukazovateľov trvaloudržiateľného rozvoja sa bude sledovať energetická efektívnosť projektov. MH SR zabezpečí koordináciu tohto sledovania za všetky operačné programy. MŽP SR v spolupráci s MH SR zabezpečí sledovanie a hodnotenie tohto ukazovateľa v rámci OP ŽP.

MH SR ďalej prostredníctvom sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom pre OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (Slovenská inovačná a energetická agentúra) zabezpečí zber údajov za oblasť energetiky od jednotlivých riadiacich orgánov tak, aby ich celková hodnota za všetky príslušné operačné programy bola centrálne monitorovaná a vyhodnocovaná.

6.4 Informačná spoločnosť

V súčasnosti pri budovaní vedomostnej spoločnosti prichádza vo svete k postupnej premene jej tradičného vnímania v zmysle vedomostného trojuholníka (vzdelávanie, výskum a inovácie) na štvoruholník (pridáva sa strana štvrtá – informatizácia). Zavádzanie informačno-komunikačných technológií (IKT) a zefektívňovanie procesov prostredníctvom ich využívania prispieva podstatnou mierou k oveľa vyššej efektívnosti a účinnosti implementácie prvkov vedomostnej spoločnosti.

Cieľom horizontálnej priority je podpora vyššej efektívnosti, transparentnosti a kvality implementácie priorít NSRR v dôsledku zavádzania a využívania prostriedkov IKT.

Na politickej úrovni za koordináciu implementácie horizontálnej priority informačná spoločnosť zodpovedá podpredseda vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny. Koordinátorom horizontálnej priority na pracovnej úrovni je Úrad vlády SR. Na koncepcnej a vecnej úrovni za horizontálne riadenie a implementáciu všetkých projektov informatizácie spoločnosti zodpovedá Ministerstvo financií SR, ktoré je ústredným orgánom štátnej správy na úseku informatizácie v zmysle zákona č. 275/2006 Z.z. o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Kľúčovými prostriedkami, prostredníctvom ktorých sa budú riadiť intervencie tak, aby napĺňali horizontálnu prioritu informačná spoločnosť, sú integračné nástroje, za ktoré kompetenčne zodpovedá MF SR, a to:

- strategické dokumenty, akčné plány v oblasti informatizácie spoločnosti
- národná koncepcia informatizácie verejnej správy a z nej vyplývajúce koncepcie rozvoja informačných systémov verejnej správy povinných subjektov, ktorými sú inštitúcie verejnej správy
- národné projekty implementované v rámci OPIS
- dátové štandardy, technologické štandardy a bezpečnostné štandardy
- metodické pokyny, usmernenia, príručky pre žiadateľov, prípadne výzvy na predkladanie projektov

Na horizontálnej úrovni bude rozvoj informačnej spoločnosti podporovaný prostredníctvom projektov informatizácie realizovaných v ostatných operačných programoch mimo OP

⁴¹ Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy

IS. V tomto zmysle sa horizontálna priorita informačná spoločnosť koncentruje na optimalizáciu špecifických procesov služieb poskytovaných ústrednými orgánmi štátnej správy a integráciu technologicko-aplikačnej infraštruktúry, ktorej vlastníkom sú príslušné ministerstvá. V rámci implementácie horizontálnej priority budú podporované aktivity v oblasti nákupu a prevádzky technologickej a aplikačnej infraštruktúry, lokálnych a špecializovaných sietí a rozvoj elektronických služieb v špecifických oblastiach. Intervencie v rámci horizontálnej priority budú podporovať zavádzanie takých služieb eGovernmentu, ako napr. eContent, eLearning, eTransport, eInclusion, eBusiness, eTourism, eSkills a pod.

Vo fáze implementácie operačných programov bude napĺňanie horizontálnej priority informačná spoločnosť uskutočňované taktiež prostredníctvom zadefinovania jednotného textu (ktorý bude odkonzultovaný s MF SR) v rámci príručky pre prijímateľa, ktorého obsahom bude, aby žiadateľ o nenávratný finančný príspevok vo svojom projekte jasne zadefinoval, či chce svojím projektom podporiť rozvoj informačnej spoločnosti a akým spôsobom.

Monitorovanie a hodnotenie napĺňania cieľov horizontálnej priority informačná spoločnosť bude zabezpečovať Úrad vlády SR, ktorý na tento účel zriadi pracovnú skupinu pre horizontálnu prioritu informačná spoločnosť. Členom uvedenej pracovnej skupiny bude taktiež zástupca MŽP SR.

Posúdenie vplyvu projektov podporených v rámci OP ŽP na naplnenie horizontálnej priority informačná spoločnosť bude vyhodnotené prostredníctvom indikátorov, ktoré sú súčasťou prílohy NSRR č.13 „Indikátory horizontálnych priorít“.

7 Súlad stratégie s politikami, dokumentami a cieľmi EÚ a SR

7.1 Súlad so strategickými dokumentami a politikami EÚ

7.1.1 Strategické usmernenia Spoločenstva

Stratégia OP ŽP sa zameriava na investície do environmentálnej infraštruktúry v oblasti vodného hospodárstva, ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva a ochrany prírody a krajiny s cieľom vyhovieť právnym predpisom EÚ a zabezpečiť plnenie medzinárodných záväzkov SR. Stratégia taktiež vychádza z potrieb regiónov a usiluje sa o riešenie znečistenia životného prostredia a jeho zdrojov zavádzaním prijateľných technológií, podporou environmentálne vhodného nakladania s odpadmi, prevenciou rizík a ochranou prírodného prostredia a krajiny. Tieto investície zvyšujú atraktivitu regiónov, zlepšujú podmienky pre život, čím prispievajú k napĺňaniu cieľa 1. Strategických usmernení Spoločenstva „Urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu“.

Prepojenie na priority Strategických usmernení Spoločenstva:

1.2 Posilnenie synergií medzi ochranou životného prostredia a rastom

7.1.2 Lisabonská a Göteborgská stratégia

Lisabonská stratégia (schválená v roku 2000) si stanovila za cieľ, aby sa EÚ do r. 2010 stala najkonkurencieschopnejšou a na poznatkoch založenou ekonomikou. Znamená to zvýšenie životnej úrovne obyvateľov a kvality života, čo je nevyhnutným predpokladom pre dynamický hospodársky rast a tvorbu pracovných príležitostí, spolu s vysokým stupňom sociálnej súdržnosti a ochrany životného prostredia. Lisabonská stratégia je založená na dôslednom uplatňovaní prístupu zameraného na zabezpečenie súladu medzi základnými oblasťami politiky a dimenziami rozvoja – hospodárskou, sociálnou a environmentálnou.

Strednodobým hodnotením lisabonského procesu sa dospelo k záveru, že jeho výsledky boli nejednoznačné. Po sľubnom začiatku v roku 2000 sa rast zamestnanosti prudko spomalil, rast produktivity bol po celý čas neuspokojivý, čiastočne pre zlyhanie plného využitia výhody hospodárstva založeného na vedomostiach a informačných a komunikačných technológiách. Hoci slabá výkonnosť hospodárstva bola čiastočne spôsobená spomalením rastu svetového hospodárstva, zo strednodobého hodnotenia vyplynulo, že je potrebné posilniť aktivity zamerané na zvýšenie potenciálu rastu a zamestnanosti v Európe.

Európska komisia navrhla vo februári 2005 pre zasadnutie Európskej rady v marci 2005 inovovanú stratégiu pre rast a zamestnanosť. Rada potvrdila jej ciele, ako aj potrebu opätovne presadzovať Lisabonskú stratégiu a zároveň zdôraznila, že v rámci tohto znovu obnoveného úsilia „*Únia musí zmobilizovať všetky náležité národné zdroje a zdroje Spoločenstva – vrátane kohéznej politiky*“.

V roku 2001 na zasadnutí Európskej rady v Göteborgu bola prijatá stratégia trvalo udržateľného rozvoja: **Udržateľná Európa ako lepší svet** ako dokument, ktorý definoval dlhodobé zámery a ciele v šiestich oblastiach - 1. globálne otepľovanie, klimatické zmeny, 2. verejné zdravie, 3. chudoba a sociálna exklúzia, 4. tlaky na prírodné zdroje - biodiverzita, odpady, pôda, 5. starnutie obyvateľstva a demografia, 6. doprava, nerovnovážny priestorový rozvoj. V roku 2004 prebehol konzultačný proces, ktorého cieľom bolo vyhodnotiť uplatňovanie stratégie v EÚ tak, aby mohli byť pre nadchádzajúce obdobie definované nové

ciele trvalo udržateľného rozvoja. Jeho výsledky sa stali základom aktualizovanej stratégie trvalo udržateľného rozvoja.

Strategickým dokumentom zásadného významu je pre oblasť životného prostredia taktiež **6. environmentálny akčný program Spoločenstva (2002 – 2012)**. Šiesty environmentálny akčný program Spoločenstva sa zaoberá kľúčovými environmentálnymi dlhodobými cieľmi a prioritami, ktoré vyplývajú z hodnotenia stavu životného prostredia a prevládajúcich trendov vrátane novovznikajúcich environmentálnych problémov. Program zároveň presadzuje integráciu environmentálnych záujmov do všetkých politík Spoločenstva a orientáciu na podporu trvalo udržateľného rozvoja v rámci súčasného aj budúceho rozšíreného Spoločenstva.

Dlhodobé ciele, ktoré zodpovedajú kľúčovým environmentálnym prioritám, má Spoločenstvo dosiahnuť v nasledujúcich oblastiach:

- zmena klímy,
- príroda a biodiverzita,
- životné prostredie, zdravie a kvalita života,
- prírodné zdroje a odpady.

Uvedený program inicioval prípravu „Tematických stratégií“ (ďalej len „TS“), ktoré sú chápané ako spôsob riešenia kľúčových environmentálnych problémov. Koncom roku 2005 a v priebehu roka 2006 EK postupne začala predkladať návrhy jednotlivých TS (trvalo udržateľné prírodné zdroje, morské prostredie, pôda a mestské prostredie, znečisťovanie ovzdušia, prírodné zdroje, prevencia a recyklácia odpadov, trvalo udržateľné využívanie pesticídov).

TS poskytujú obsiahlu analýzu najzávažnejších problémových okruhov v oblasti životného prostredia, ako aj prepojenie medzi sektorovými politikami a ich vplyvom na životné prostredie (napríklad vplyv dopravy, energetiky, poľnohospodárstva na ovzdušie, pôdu, vodu atď.). TS sa zameriavajú na dosiahnutie rovnováhy medzi ochranou životného prostredia a lisabonskými cieľmi rastu a zamestnanosti. K riešeným problémom pristupujú z dlhodobejšej perspektívy, stanovujú rámec činnosti Spoločenstva a členských štátov na nasledujúce dve desaťročia, teda navrhujú strategické ciele, ale zároveň preskúmajú aj krátkodobé a strednodobé opatrenia na ich dosiahnutie. Celkovo by TS mali napomôcť zabezpečeniu vyššej právnej istoty a stabilného rámca, v ktorom budú môcť verejný sektor, firmy a jednotlivci lepšie plánovať.

Z hľadiska špecifických cieľov OP ŽP je obzvlášť dôležitá *Tematická stratégia o znižovaní znečistenia ovzdušia*, ako aj *Tematická stratégia o predchádzaní vzniku odpadu a jeho recyklácii*.

Účelom Tematickej stratégie o znižovaní znečistenia ovzdušia je zabezpečenie ochrany zdravia ľudí, zníženie počtu ochorení a úmrtnosti v súvislosti so znečistením ovzdušia, ako aj analýza možností a návrh opatrení na zníženie koncentrácie znečisťujúcich látok v ovzduší.

Tematická stratégia o predchádzaní vzniku odpadu a jeho recyklácii si stanovuje za cieľ zlepšenie ochrany zdravia ľudí a životného prostredia najmä prostredníctvom, modernizácie stratégie odpadového hospodárstva a posilnenia štandardov recyklácie a prevencie vzniku odpadov.

7.1.3 Legislatíva ES v oblasti kohéznej politiky

OP ŽP so svojimi prioritnými osami je vypracovaný v zmysle nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999 (ďalej len „všeobecné nariadenie“), zmeneného a doplneného nariadením Rady (ES) č. 1341/2008 z 18. decembra 2008, ktorým sa v súvislosti s určitými projektmi generujúcimi príjmy mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, nariadením Rady (ES) č. 284/2009 zo 7. apríla 2009, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, pokiaľ ide o určité ustanovenia týkajúce sa finančného riadenia a nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 529/2010 zo 16. júna 2010, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, pokiaľ ide o zjednodušenie určitých požiadaviek a o určité ustanovenia týkajúce sa finančného riadenia; ako aj v zmysle nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. júla 2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999, zmeneného a doplneného nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 397/2009 zo 6. mája 2009, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, pokiaľ ide o oprávnenosť investícií do energetickej efektívnosti a energie z obnoviteľných zdrojov energie v oblasti bývania a nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 437/2010 z 19. mája 2010, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1080/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, pokiaľ ide o oprávnenosť zásahov v oblasti bývania v prospech marginalizovaných spoločností (ďalej len „nariadenie o ERDF“) a nariadenia Rady (ES) č. 1084/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa zriaďuje Kohézny fond a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1164/94 (ďalej len „nariadenie o KF“), a teda zosúladený s kohéznou politikou EÚ. Súlad v podmienkach konkrétnych prioritných osí je nasledovný:

Oblasť prioritnej osi **1. *Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd*** je podporovaná v súlade s nariadením o KF, ktoré upravuje podporu prioritnej osi 1. v čl. 2, bode 1: „Pomoc z Fondu sa poskytuje na akcie ... : životné prostredie, v rámci priorit politik Spoločenstva v oblasti ochrany životného prostredia podľa politiky a akčného programu v oblasti životného prostredia.“

Obdobné východiská vytvára legislatíva ES v oblasti kohéznej politiky aj pre podporu prioritnej osi **2. *Ochrany pred povodňami***. Nariadenie o KF upravuje podporu prioritnej osi 2. v čl. 2, bode 1: „Pomoc z Fondu sa poskytuje na akcie ... : životné prostredie, v rámci priorit politik Spoločenstva v oblasti ochrany životného prostredia podľa politiky a akčného programu v oblasti životného prostredia.“

Podpora v rámci prioritnej osi **3. *Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy*** je poskytovaná v súlade s čl. 4 nariadenia o ERDF. Konštatuje sa v ňom, že do predmetu podpory ERDF v rámci cieľa Konvergencia spadá aj „... životné prostredie, kam patria: ... investície súvisiace s kvalitou ovzdušia; integrovanou prevenciou a kontrolou znečistenia; pomocou zameranou na zmiernenie vplyvov klimatických zmien; pomocou MSP (malým a stredným podnikateľom) zameranou na presadzovanie trvalo udržateľnej výroby zavádzaním úsporných systémov environmentálneho riadenia a na zavádzanie a využívanie technológií na prevenciu znečistenia“ ,

Oblasť prioritnej osi **4. Odpadové hospodárstvo** je v rámci OP ŽP taktiež podporovaná v súlade s nariadením o KF.

Nariadenie o KF upravuje podporu prioritnej osi 4. v čl. 2, bode 1: „Pomoc z Fondu sa poskytuje na akcie ... : životné prostredie, v rámci priorit politik Spoločenstva v oblasti ochrany životného prostredia podľa politiky a akčného programu v oblasti životného prostredia.“

Oblasť prioritnej osi **5. Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny** je podporovaná v súlade s nariadením o ERDF, a to s čl. 4: „V rámci cieľa Konvergencia ERDF zameriava svoju pomoc ... na životné prostredie, kam patrí: ... podpora biodiverzity a ochrany prírody vrátane investícií do lokalít sústavy NATURA 2000“.

Prioritná os 7. Dobudovanie povodňového varovného a predpovedného systému bude podporovaná prostredníctvom ERDF na základe nariadenia o ERDF, podľa čl. 4, bod 5 ktorého „v rámci cieľa Konvergencia ERDF zameriava svoju pomoc na: ... prevenciu rizík, kam patrí vypracovanie a vykonanie plánov na prevenciu prírodných a technologických rizík a vysporiadanie sa s nimi“.

7.1.4 Legislatíva ES v oblasti pravidiel hospodárskej súťaže

OP ŽP je v súlade s pravidlami hospodárskej súťaže – nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy o založení Európskych spoločenstiev.

OP ŽP bude implementovaný v súlade s pravidlami poskytovania štátnej pomoci, pričom legislatíva Spoločenstva pre štátnu pomoc je v SR priamo aplikovateľná a záväzná (článok 88 a 89 Zmluvy o ES). Štátna pomoc v rámci OP ŽP bude zároveň poskytovaná v súlade so zákonom č. 231/2001 Z. z. o štátnej pomoci v znení neskorších predpisov.

RO pre OP ŽP zabezpečí, že akákoľvek štátna pomoc poskytovaná v rámci OP ŽP bude v súlade s pravidlami štátnej pomoci procesného a vecného charakteru účinnými v čase poskytnutia podpory z verejných zdrojov.

V prípade poskytnutia pomoci veľkému podniku, RO pre OP ŽP zabezpečí od dotknutého podniku preloženie záruky, že pomoc nebude poskytnutá na podporu investície, ktorá by bola použitá na premiestnenie výrobných zariadení alebo poskytovania služieb z iného členského štátu EÚ.

RO pre OP ŽP zohľadní odporúčanie Komisie, aby v prípade poskytovania pomoci podnikom bol podstatný podiel tejto podpory určený na pomoc pre malé a stredné podniky (MSP).

Dohľad nad oblasťou ochrany a podpory hospodárskej súťaže v SR je vykonávaný prostredníctvom Protimonopolného úradu SR ako ústredného orgánu štátnej správy.

7.1.5 Legislatíva ES v oblasti pravidiel verejného obstarávania

Hlavné princípy pravidiel verejného obstarávania vychádzajú zo Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva a zo smerníc ES pre oblasť verejného obstarávania. Ide o princíp transparentnosti, rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie, vzájomného uznávania a proporcionality pri dodržiavaní zásad hospodárnosti pri vynakladaní finančných prostriedkov.

Problematika verejného obstarávania a zadávania verejných zákaziek je zabezpečovaná aproximovanou legislatívou prostredníctvom zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý zavádza systém verejného obstarávania zohľadňujúci záväzky SR ako člena EÚ. Tento zákon upravuje verejné obstarávanie zákaziek na dodanie tovaru, zákaziek na uskutočnenie stavebných prác, zákaziek na poskytnutie služieb, koncesie na stavebné práce, súťaž návrhov a správu vo verejnom obstarávaní.

Implementáciou tohto zákona sa dosahuje zvýšenie transparentnosti procesu verejného obstarávania, zvýšenie konkurencie a tým rozvoj hospodárskej súťaže a všeobecne podnikateľského prostredia. Prispieva aj k zefektívneniu kontroly vynakladania verejných prostriedkov a obmedzeniu možnosti korupcie. Tento zákon upravuje verejné obstarávanie zákaziek na dodanie tovaru, zákaziek na uskutočnenie stavebných prác, zákaziek na poskytnutie služieb, koncesie na stavebné práce, súťaž návrhov a správu vo verejnom obstarávaní. Ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť verejného obstarávania je Úrad pre verejné obstarávanie.

Aktivity a činnosti, na ktoré sa nevzťahuje aplikácia zákona o verejnom obstarávaní, napr. prieskum trhu, sa realizujú na základe Obchodného zákonníka prostredníctvom verejnej obchodnej súťaže.

7.1.6 Legislatíva ES v oblasti pravidiel ochrany a zlepšovania životného prostredia

Pre OP ŽP sa vykonáva strategické environmentálne hodnotenie v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý je v súlade so smernicou EÚ č. 2001/42/EC o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie a uplatňuje sa pri posudzovaní strategických dokumentov.

V súvislosti s aktivitami navrhovanými v rámci OP ŽP sa nepredpokladajú významné negatívne vplyvy na životné prostredie. Naopak, OP ŽP a najmä jeho implementácia bude mať priaznivý dopad na stav jednotlivých zložiek životného prostredia, ako aj úroveň rozvoja environmentálnej infraštruktúry v SR.

Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov bude uplatňovaný aj vo vzťahu k aktivitám zahrnutým do projektov podporovaných v rámci OP ŽP.

Príprava a výber projektov v procese implementácie OP ŽP budú uskutočňované so zreteľom na dodržiavanie princípov ochrany a zlepšovania životného prostredia v zmysle zákona č. 543/2002 o ochrane prírody a krajiny.

7.1.7 Legislatíva ES v oblasti pravidiel rovnosti príležitostí, rodovej rovnosti a nediskriminácie

Aktivity pri implementácii projektov budú zabezpečované v súlade s legislatívou ES v oblasti dodržiavania pravidiel rovnosti príležitostí, rodovej rovnosti a nediskriminácie.

Základné ľudské práva a slobody sú v Slovenskej republike zaručené Ústavou SR. Zároveň je Slovenská republika viazaná medzinárodnými dohovormi a vnútroštátnou legislatívou, ktorej snaha je zabezpečiť implementáciu rovnosti príležitostí do praxe. V súvislosti s implementáciou antidiskriminačnej európskej legislatívy do právneho poriadku Slovenskej

republiky bol v roku 2004 prijatý zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon).

Účelom antidiskriminačného zákona je zabezpečiť subjektom práva takú ochranu proti všetkým formám diskriminácie, ktorá poškodeným obetiam zaručí možnosť domáhať sa adekvátnej a efektívnej súdnej ochrany, vrátane náhrady škody a nemajetkovej ujmy. Zákon konkretizuje obsah ustanovení o rovnosti a nediskriminácii zakotvených v Ústave SR a v niektorých medzinárodných zmluvách.

Keďže už pred prijatím antidiskriminačného zákona množstvo platných zákonov obsahovalo tzv. antidiskriminačné ustanovenia, v záujme zabránenia duplicity boli súčasne s vytvorením antidiskriminačného zákona schválené novely obsahovo súvisiacich právnych predpisov, ktoré okrem iného posilňujú aj zásadu rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi.

Ako aktívny nástroj predchádzania všetkým formám intolerancie vláda SR pravidelne od roku 2000 schvaľovala systematický nástroj boja proti diskriminácii - „Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie“. (Akčný plán na obdobie rokov 2006 – 2008 je už štvrtým v poradí od roku 2000). Cieľom akčného plánu je napomáhať k vytváraniu systematickej a trvalej pozornosti problematike dodržiavania ľudských práv a predchádzania diskriminácii v rámci jednotlivých rezortov a rozvíjať spoluprácu rezortov s jednotlivými mimovládnyimi organizáciami a ďalšími subjektmi.

7.2 Súlad so strategickými dokumentami a politikami SR

7.2.1 NSRR a OP

7.2.1.1 Súlad so stratégiou a víziou NSRR

Udržateľnú celkovú konvergenciu ekonomiky SR k priemeru EÚ-15, ktorá je hlavnou víziou SR, je možné chápať ako vyvážený systém skladajúci sa z troch rozvojových subsystémov – ekonomického, sociálneho a environmentálneho a jeho dosiahnutie je dlhodobým procesom.

Zabezpečenie konvergenzie SR k priemeru EÚ v oblasti environmentálnej zložky TUR sa dosiahne realizáciou stratégie Operačného programu Životné prostredie, ktorého globálnym cieľom je dobudovanie environmentálnej infraštruktúry podľa štandardov EÚ. Plnením uvedeného globálneho cieľa špecifickej priority sa zabezpečí zvýšenie atraktivity a konkurencieschopnosti regiónov, skvalitnenie životných podmienok a zvýšenie životnej úrovne obyvateľstva, čo prispieva k naplneniu vízie vymedzenej v NSRR, t. j. k dosiahnutiu celkovej konvergenzie ekonomiky SR k priemeru EÚ-15 cestou trvalo udržateľného rozvoja.

7.2.1.2 Komplementarita / synergia OP ŽP s inými operačnými programami

OP ŽP,

prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd, operačný cieľ **Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou**

Tematicky podobné opatrenie:

Regionálny operačný program (ďalej len „ROP“),

prioritná os 4 Regenerácia sídiel

Deliaca línia:

V rámci prioritnej osi 4. ROP sa budú podporovať aktivity zamerané na rekonštrukciu a budovanie vodovodov, a to výlučne v súvislosti s inými aktivitami regenerácie sídiel (napr. rekonštrukcie miestnych komunikácií a verejných priestranstiev), ktoré sú realizované v obciach identifikovaných ako kohézne alebo inovačné póly rastu alebo v obciach, ktoré nie sú pólmi rastu za podmienky, že ide o obce so separovanými alebo segregovanými rómskymi osadami, ktoré sú evidované v Atlase rómskych komunit. *(Východiskom pre realizáciu uvedených projektov je zásobník pripravených PHARE projektov a následne aj ďalšie obce spĺňajúce podmienky pre realizáciu investičných projektov v zmysle legislatívy SR).* V rámci ROP nie je primárne riešená vybavenosť obce inžinierskymi sieťami.

V operačnom celi OP ŽP budú samostatne realizované projekty zamerané na rekonštrukciu a budovanie verejných vodovodov pre obce. Vo výberovom procese budú s cieľom potvrdiť, že nedochádza k duplicitnému financovaniu, riadiacimi orgánmi pre ROP a OP Životné prostredie využívané informácie zo systému ITMS II, ktorý eviduje všetky projekty spolufinancované zo ŠF na úroveň operácií.

OP ŽP,

Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd, operačný cieľ Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd

Tematicky podobné opatrenie:

ROP,

prioritná os 4 Regenerácia sídiel

Deliaca línia:

V rámci prioritnej osi 4. ROP sa budú podporovať aktivity zamerané na odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd, a to výlučne v nadväznosti na iné aktivity regenerácie sídiel (ako sú napr. rekonštrukcie miestnych komunikácií a verejných priestranstiev), ktoré sú realizované v obciach identifikovaných ako kohézne alebo inovačné póly rastu alebo v obciach, ktoré nie sú pólmi rastu za podmienky, že ide o obce so separovanými alebo segregovanými rómskymi osadami, ktoré sú evidované v Atlase rómskych komunit. *(Východiskom pre realizáciu uvedených projektov je zásobník pripravených PHARE projektov a následne aj ďalšie obce spĺňajúce podmienky pre realizáciu investičných projektov v zmysle legislatívy SR).* V rámci ROP nie je primárne riešená vybavenosť obce inžinierskymi sieťami.

V operačnom celi OP ŽP budú samostatne realizované projekty zamerané na odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd verejnými kanalizáciami pre obce. Vo výberovom procese budú s cieľom potvrdiť, že nedochádza k duplicitnému financovaniu, riadiacimi orgánmi pre ROP a OP Životné prostredie využívané informácie zo systému ITMS II, ktorý eviduje všetky projekty spolufinancované zo ŠF na úroveň operácií.

OP ŽP, Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami

Tematicky podobné opatrenie:

ROP,

prioritná os 4 Regenerácia sídiel

Deliaca línia:

V rámci prioritnej osi 4. ROP sa budú podporovať aktivity zamerané na úpravu tokov v zastavaných územiach obcí, ktoré sú kohéznymi a inovačnými pólmi rastu, a to výlučne v súvislosti s inými aktivitami regenerácie sídiel, pričom úpravy tokov nie sú oprávnené ako samostatný projektový zámer a ich realizácia je podmienená súhlasom správcu vodohospodársky významných vodných tokov t.j. Slovenského vodohospodárskeho podniku, š.p. Banská Štiavnica. V obciach, ktoré nie sú pólmi rastu, je uvedených aktivít možné realizovať za podmienky, že ide o obce so separovanými alebo segregovanými rómskymi osadami, ktoré sú evidované v Atlase rómskych komunit. *(Východiskom pre realizáciu uvedených projektov je zásobník pripravených PHARE projektov a následne aj ďalšie obce spĺňajúce podmienky pre realizáciu investičných projektov v zmysle legislatívy SR).*

V operačnom ciele OP ŽP sa budú realizovať samostatné aktivity zamerané na investície do regulácie povodí v súlade s § 4 ods. 2 písm. a) až f) zákona č. 7/2010 o ochrane pred povodňami.

Vo výberovom procese budú s cieľom potvrdiť, že nedochádza k duplicitnému financovaniu, riadiacimi orgánmi pre ROP a OP Životné prostredie využívané informácie zo systému ITMS II, ktorý eviduje všetky projekty spolufinancované zo ŠF na úroveň operácií.

OP ŽP,

Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy, operačný cieľ Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie

Tematicky podobné opatrenie:

OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (ďalej len „OP KaHR“), prioritná os 2 Energetika

opatrenie 2.1 Zvyšovanie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike

Deliaca línia:

V rámci opatrenia 2.1 Zvyšovanie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike v OP KaHR je podpora využívania obnoviteľných zdrojov a dosiahnutie zvyšovania energetickej efektívnosti, vrátane podpory vysokoúčinnnej kombinovanej výroby elektriny a tepla pre podnikateľský sektor. Zvyšovanie energetickej efektívnosti bude v SR realizované vo viacerých operačných programoch, kde MH SR bude zabezpečovať ich koordináciu. Synergia bude vytvorená i s Programom rozvoja vidieka SR, kde s ERDF MH SR bude podporovať technológie na výrobu elektriny, tepla a biopalív z biomasy a MP SR podporí pestovanie jedno a viac ročných rastlín na výrobu elektriny, tepla a biopalív.

V rámci operačného cieľa Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie v OP ŽP je plánovaná podpora projektov na využívanie obnoviteľných zdrojov energie zakomponovaná iba ako nástroj na znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok (PM₁₀, PM_{2,5}, SO₂, NO_x, benzén, VOC, NH₃, ťažkých kovov a PAH) spolu so znižovaním emisií skleníkových plynov na zdrojoch znečisťovania ovzdušia. Znížením emisií znečisťujúcich látok (uvedených v predchádzajúcej zátvorke) sa dosiahne ich nižší obsah v okolitom ovzduší, čo je cieľom záväzkov vyplývajúcich z environmentálneho acquis a Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia.

Vo výberovom procese budú s cieľom potvrdiť, že nedochádza k duplicitnému financovaniu, riadiacimi orgánmi pre OP Životné prostredie a OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast využívané informácie zo systému ITMS II, ktorý eviduje všetky projekty spolufinancované zo ŠF na úroveň operácií.

OP ŽP, Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy, operačný cieľ Ochrana ovzdušia

Synergia:

OP Doprava (ďalej len „OP D“).

Prioritná os 4, Infraštruktúra integrovaných dopravných systémov

Prioritná os 6, Železničná verejná osobná doprava

V rámci prioritnej osi 4 OP D bude podporovaná výstavba (resp. modernizácia, prispôbenie) nosnej koľajovej infraštruktúry v mestách Bratislava a Košice pre prevádzku integrovaných systémov mestskej dopravy. Realizáciou prioritnej osi 4 s nadväznosťou na prioritnú os 6 sa vytvoria podmienky pre zvýšenie podielu ekologickej verejnej železničnej osobnej dopravy, ako aj mestskej hromadnej dopravy.

V rámci OP ŽP budú, prioritne v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia, podporené aktivity zamerané na zníženie emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy, ktorá patrí k mobilným zdrojom znečisťovania ovzdušia. Podporená bude plynofikácia autobusov verejnej dopravy (mestskej aj medzimestskej) a budovanie CNG čerpacích staníc, ako aj nákup trolejbusov a električiek ako náhrady za autobusovú dopravu.

OP ŽP, Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy, operačný cieľ Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie

Tematicky podobné opatrenie:

OP Bratislavský kraj (ďalej iba „OP BK“)

Prioritná os 2 Vedomostná ekonomika, opatrenie 2.1 Inovácie a technologické transfery

Deliaca línia:

Deliaca línia s uvedenou prioritnou osou OP ŽP, financovaná z ERDF, je daná hranicami území oprávnenými pre cieľ Konvergencia a Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

V rámci opatrenia 2.1 OP BK budú podporované aktivity na území Bratislavského kraja.

V rámci prioritnej osi 2 OP ŽP budú podporované aktivity na celom území SR s výnimkou Bratislavského kraja.

OP ŽP, Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny, operačný cieľ Programy starostlivosti o chránené územia vrátane území NATURA 2000 a programy záchrany pre kriticky ohrozené rastliny a živočíchy vrátane monitoringu druhov a biotopov

Tematicky podobné opatrenie:

OP BK

Prioritná os 1 Infraštruktúra, Opatrenie 1.1 Regenerácia sídiel

Deliaca línia:

Deliaca línia s uvedeným operačným cieľom OP ŽP, financovaným z ERDF, je daná hranicami území oprávnenými pre cieľ Konvergencia a Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

V rámci OP BK budú podporované aktivity na území Bratislavského kraja.

V rámci prioritnej osi 4 OP ŽP budú podporované aktivity na celom území SR s výnimkou Bratislavského kraja.

Prepojenie realizácie veľkých projektov so službami zamestnanosti

Vo vzťahu k realizácii veľkých (predovšetkým infraštruktúrnych) projektov a s cieľom posilniť vzájomné prepojenie medzi operačnými programami financovanými z ESF a ERDF v prospech zníženia nezamestnanosti v regiónoch, **zabezpečí MPSVR SR prostredníctvom úradov práce vzdelávanie potenciálnych zamestnancov s potrebnými zručnosťami** v profesiách, v ktorých existuje nedostatok na trhu práce pre potreby realizácie týchto projektov. Uvedené školenia budú financované z ESF.

Riadiace orgány pre OP Doprava, OP ŽP a OP KaHR, poskytnú **informáciu o možnosti pre žiadateľov zamestnať takto vyškolených pracovníkov**. Informácia o tejto možnosti bude uvádzaná v zmluve o poskytnutí príspevku z fondov.

S cieľom umožniť úradom práce zabezpečiť vyškolenie potrebných zamestnancov s dostatočným časovým predstihom, budú uvedené riadiace orgány zasielať MPSVR SR potrebné **informácie o projektoch, ktorých realizácia sa predpokladá v nasledujúcom roku**. MPSVR SR bude tieto informácie zohľadňovať pri príprave stratégie zamestnanosti na nasledujúci rok.

7.2.2 Operačné programy v rámci cieľa Európska územná spolupráca

OP ŽP, ako aj prioritné osi, ktoré sú jeho súčasťou, sa dopĺňajú (prípadne vytvárajú aj synergické efekty) s prioritami SR pre cieľ Európska teritoriálna spolupráca v oblastiach cezhraničnej spolupráce a transnacionálnej (nadrárodnej) spolupráce.

V zmysle materiálu „Predbežné definovanie priorít pre operačné programy v rámci budúceho cieľa Európska teritoriálna spolupráca – cezhraničná spolupráca“, schváleného uznesením vlády SR č. 9 z 11. 1. 2006, budú súčasťou všetkých programov cezhraničnej spolupráce aj priority zahŕňajúce aktivity zamerané na ochranu životného prostredia a rozvoj environmentálnej infraštruktúry. V prípade návrhu Operačného programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Česká republika 2007-2013, schváleného uznesením vlády SR č. 257 z 14. 3. 2007 sú tieto aktivity zahrnuté do priority „Rozvoj dostupnosti cezhraničného územia a životného prostredia“, v rámci návrhu Operačného programu cezhraničnej spolupráce Rakúsko – Slovenská republika 2007-2013, schváleného uznesením vlády SR č. 514 z 13. 6. 2007 sú súčasťou priority „Dostupnosť a trvalo udržateľný rozvoj“, v prípade návrhu Operačného programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007-2013, schváleného uznesením vlády SR č. 591 zo 4. 7. 2007 sú obsiahnuté v prioritě „Rozvoj cezhraničnej infraštruktúry“ a v rámci návrhu Operačného programu cezhraničnej spolupráce Maďarsko – Slovenská republika 2007-2013, schváleného uznesením vlády SR č. 591 zo 4. 7. 2007 sú súčasťou priority „Životné prostredie, ochrana prírody a dostupnosť“. V prípade návrhu Programu európskeho nástroja susedstva a partnerstva Slovenská republika – Maďarsko – Ukrajina – Rumunsko sú aktivity zamerané na ochranu životného prostredia a rozvoj environmentálnej infraštruktúry obsiahnuté v prioritě „Rozvoj cezhraničnej infraštruktúry“.

Aktivity v oblasti rozvoja environmentálnej infraštruktúry budú mať prevažne buď charakter investícií menšieho rozsahu (napr. aj v obciach do 2000 obyvateľov) s predpokladaným pozitívnym dopadom na kvalitu životného prostredia nášho alebo susedného štátu, alebo neinvestičných projektov, ako napr. environmentálnych štúdií a analýz cezhraničnej dôležitosti, rozvoj nástrojov v oblasti cezhraničného manažmentu vodného hospodárstva, odpadového hospodárstva a podpory využívania obnoviteľných zdrojov energie.

Podobne aj v oblasti transnacionálnej (nadmárodnej) spolupráce bude v súlade s materiálom „Návrh predbežných priorít pre cieľ Európska teritoriálna spolupráca – transnacionálna spolupráca na programové obdobie 2007 – 2013“, schváleného uznesením vlády SR č. 27 z 11. 1. 2006, jednou z priorít životné prostredie. V prípade návrhu Operačného programu Stredná Európa, schváleného uznesením vlády SR č. 592 zo 4. 7. 2007, sú aktivity súvisiace s ochranou životného prostredia zahrnuté do prioritnej osi „Zodpovedné využívanie životného prostredia“; v rámci Operačného programu Juhovýchodná Európa, schváleného rovnakým uznesením vlády SR, sú tieto aktivity súčasťou prioritnej osi „Ochrana a zlepšovanie životného prostredia“.

V rámci uvedených priorít budú podporované prevažne projekty neinvestičného charakteru, z ktorých časť môže mať charakter prípravnej dokumentácie pre investície do environmentálnej infraštruktúry (napr. štúdie uskutočniteľnosti), ale zároveň aj niektoré investičné aktivity zamerané na rozvoj environmentálnej infraštruktúry nadnárodného významu.

Konkrétne pôjde najmä o aktivity zamerané na ochranu a manažment povodí riek a vodohospodárske služby (ako napr. vypracovanie plánov integrovaného manažmentu povodí a ich implementácia); ochranu proti povodňam; ochranu proti prírodným a technologickým rizikám (najmä vypracovanie spoločných plánov prevencie rizík, príprava a implementácia plánov protipovodňovej ochrany vrátane zabezpečenia príslušných zariadení a infraštruktúry, rozvoj monitorovacích a mapovacích systémov rizík, ako aj spoločných nástrojov na štúdium, prevenciu, monitorovanie a kontrolu environmentálnych a technologických rizík, monitorovanie environmentálnych škôd a dôsledkov katastrof, monitorovanie relevantných parametrov v ohrozených oblastiach, vytváranie sietí a podpora spolupráce v oblasti prevencie rizík, porovnávanie a zdokonaľovanie nástrojov a metód analýzy rizík, štúdie a pilotné projekty v oblasti odstraňovania environmentálnych záťaží); ochranu a podporu prírodného dedičstva v prospech socio-ekonomického rozvoja a udržateľného turizmu, štúdie v oblasti ochrany ovzdušia a využívania obnoviteľných zdrojov energie, ako aj realizácia pilotných projektov a vzorových príkladov („best practices“) v tejto oblasti; výmena know-how a skúseností, napr. prostredníctvom komparatívnych analýz nástrojov, metodík, štandardov a koncepcií týkajúcich sa ochrany životného prostredia a manažmentu prírodných zdrojov.

7.2.3 Národný program reforiem/Akčné plány Stratégie rozvoja konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010

Hlavným cieľom Stratégie konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 je zabezpečiť, aby Slovensko čo najrýchlejšie dobehlo životnú úroveň najvyspelejších krajín EÚ. Stratégia je postavená na dvoch hlavných pilieroch:

- úspešné dokončenie štrukturálnych reforiem a udržanie ich výsledkov,
- systematické zameranie sa na naplnenie rozvojovej časti Lisabonskej stratégie.

Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010: Národná Lisabonská stratégia, ako aj na ňu nadväzujúce Akčné plány, schválené uznesením vlády č. 557/2005, boli podkladom pre prípravu Národného programu reforiem Slovenskej republiky na roky 2006 - 2008.

Rovnako ako Národná lisabonská stratégia, aj Národný program reforiem Slovenskej republiky na roky 2006-2008, schválený uznesením vlády č. 797/2005, vychádza z dvoch pilierov: dokončenie štrukturálnych reforiem a udržanie ich výsledkov a rozvoj znalostnej ekonomiky. Národný program reforiem sa prioritne zameriava na rozvoj piatich oblastí, a to: vzdelávanie, zamestnanosť, informačná spoločnosť, veda, výskum a inovácie a podnikateľské prostredie.

Stav environmentálnej infraštruktúry patrí k rozhodujúcim faktorom ekonomického rozvoja a konkurencieschopnosti ekonomiky SR a dôležitou mierou ovplyvňuje kvalitu podnikateľského prostredia.

Ako horizontálnu prioritu zohľadňuje Národný program reforiem SR na roky 2006-2008 taktiež environmentálne hľadisko. Aj keď primárnym zámerom NPR je vytvorenie podmienok pre rýchly a dlhodobý hospodársky rast, jeho podpora nesmie byť založená na politikách, ktoré neprimerane zaťažujú životné prostredie. Ochrana životného prostredia a rýchly hospodársky rast nemusia a ani by nemali byť principiálne protichodné ciele. Naopak, pri správnom nastavení verejných politík sa môžu navzájom dopĺňať a umocňovať. Štát by mal aktívne podporovať také aktivity a politiky, ktoré vedú k ekologicky vhodným inováciám, k zavádzaniu environmentálnych technológií a znižovaniu energetických nákladov. Z tohto hľadiska je pri tvorbe jednotlivých sektorových politík potrebné systematicky dodržiavať dva hlavné princípy; oba z nich boli plne zohľadnené aj pri tvorbe NPR:

- *plne zahŕňať environmentálne náklady do cien tovarov a služieb (tzv. internalizácia environmentálnych externalít)* - výroba niektorých druhov tovaru a služieb má dosahy na životné prostredie, ktoré musí znášať celá spoločnosť. V takýchto prípadoch väčšinou zlyháva trh, keď výrobca environmentálne náklady nepociťuje, a preto ich neprenáša do ceny tovaru. Štát musí naprávať takéto deformácie trhu, ktoré neoprávnene zvýhodňujú niektoré druhy tovaru na škodu celej spoločnosti;

- *nedeformovať trhové prostredie nesprávnou dotačnou politikou* - ak je trhové prostredie narušované nesystémovými prvkami, ako je aj nevhodná dotačná politika, tak to v konečnom dôsledku deformuje ceny výrobkov a služieb a znižuje konkurencieschopnosť environmentálnych technológií a služieb.

S rešpektovaním obsahu a cieľov uvedených dokumentov sú sformulované aj priority environmentálnej politiky, ku ktorým patrí:

- znižovanie znečisťovania životného prostredia, vybudovanie environmentálnej infraštruktúry, zvyšovanie environmentálnej kvality regiónov a protipovodňová ochrana,
- zabezpečenie ochrany ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme, prevencia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov klimatických zmien, o. i. prostredníctvom využívania obnoviteľných zdrojov energie,
- zachovanie biologickej a krajinej diverzity, ochrana významných prírodných stanovišť a racionálne využívanie prírodných zdrojov,
- ochrana pred nebezpečnými environmentálnymi rizikami a záťažami a zvýšenie úrovne environmentálneho vedomia obyvateľstva.

7.2.4 Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja/Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja

V procese implementácie trvalo udržateľného rozvoja významnú úlohu zohráva širokospektrálny dokument „Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja“ (NSTUR) schválená vládou SR č. 978 z 10. októbra 2001 a následne uznesením NR SR č. 1989 z 3. apríla 2002. Trvalo udržateľný rozvoj je definovaný ako taký rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov. S cieľom jeho zabezpečenia NSTUR zosúladzuje ekonomické, sociálne a environmentálne potreby napredovania Slovenska a stanovuje princípy jeho rozvoja.. Národná stratégia vychádza zo zhodnotenia odvetvových i regionálnych sociálnych, ekonomických, environmentálnych, kultúrnych a inštitucionálnych podmienok a vedie k vytváraniu spoločnosti založenej na 16 princípoch a 40 kritériách trvalo udržateľného rozvoja. Stanovuje 10 priorít a následne 28 strategických cieľov s 236 východiskovými opatreniami, ktoré sú prostriedkami realizácie stratégie.

V rámci strategických cieľov NSTUR zahŕňa zmierňovanie dôsledkov globálnej zmeny klímy, narušenia ozónovej vrstvy a prírodných katastrof, ako aj zlepšenie kvality životného prostredia v regiónoch, na čo sa zameriavajú aj ciele jednotlivých operačných priorít v rámci OP ŽP.

7.2.5 Koncepcia územného rozvoja Slovenska

Koncepcia územného rozvoja Slovenska rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia SR a ustanovuje rámec sociálnych, ekonomických, environmentálnych a kultúrnych požiadaviek štátu na územný rozvoj, starostlivosť o životné prostredie a tvorbu krajiny Slovenskej republiky a jej regiónov.

OP ŽP je v súlade s nasledujúcimi regulatívami v oblasti environmentálnej infraštruktúry obsiahnutými v Koncepcii územného rozvoja Slovenska:

Vodné hospodárstvo

- Zabezpečiť likvidáciu povodňových škôd z predchádzajúcich rokov a budovať potrebné protipovodňové opatrenia s dôrazom na ochranu intravilánov miest a obcí. Nadväzne komplexne riešiť odtokové pomery v povodiach s dôrazom na odvedenie vnútorných vôd v súlade s ekologickými limitmi využívania územia a ochrany prírody;
- Zvyšovať podiel obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov s cieľom približovať sa postupne k úrovni vyspelých štátov EÚ;
- Zvyšovať využívanie kapacít vybudovaných veľkozdrojov pitnej vody (vodárenských nádrží) urýchlením výstavby prívodov vody a vodovodných sietí v obciach v bilančnom dosahu týchto zdrojov;
- Zvyšovať spoľahlivosť zásobovania pitnou vodou rozširovaním diverzifikácie zdrojov, využívaním vzájomného prepojenia zdrojov podzemnej a povrchovej vody a budovaním vodárenských dispečingov;
- Zabezpečovať podľa návrhu plánu územného rozvoja a z neho vyplývajúcich potrieb prípravu zdrojov vody tak, aby sa docielil súlad medzi rozvojom vodného hospodárstva, ochranou prírody a ekologickou stabilitou územia;

- Zabezpečiť požiadavky v oblasti odkanalizovania s cieľom postupne znižovať rozdiel medzi podielom odkanalizovaných obyvateľov a podielom zásobovaných obyvateľov pitnou vodou;
- Zabezpečiť požiadavky v oblasti odkanalizovania s cieľom postupne zosúladiť vypúšťanie odpadových vôd z jestvujúcich kanalizácií a čistiarní odpadových vôd s legislatívou požadovaným stavom;
- Zabezpečiť požiadavky v oblasti odkanalizovania s cieľom postupne zvyšovať úroveň v odkanalizovaní miest a obcí v súlade s požiadavkami legislatívy EÚ (budovať čistiarne odpadových vôd v sídlach s verejnou kanalizáciou, budovať verejné kanalizácie s mechanicko-biologickým čistením v aglomeráciách nad 2000 ekvivalentných obyvateľov a pod.).

Energetika – podpora obnoviteľných zdrojov energie

- Presadzovať uplatnením energetickej politiky Slovenskej republiky, regionálnej energetickej politiky a využitím kompetencie miestnych orgánov samosprávy budovanie kogeneračných zdrojov na výrobu elektriny a tepla a tam, kde je to ekonomicky a environmentálne zdôvodniteľné, udržať a inovovať už vybudované systémy s centralizovaným zásobovaním obyvateľstva teplom;
- Vytvárať priaznivé podmienky na intenzívnejšie využívanie obnoviteľných a druhotných zdrojov energie ako lokálnych doplnkových zdrojov k systémovej energetike;
- Podporovať a presadzovať v regiónoch s podhorskými obcami využitie miestnych energetických zdrojov (biomasa, geotermálna a solárna energia, malé vodné elektrárne a pod.) pre potreby obyvateľstva i služieb.

Odpadové hospodárstvo

- Usmerniť cieľové smerovanie nakladania s určenými druhmi a množstvami odpadov v určenom čase, budovania nových zariadení na zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadov, ako aj budovania zariadení na iné nakladanie s odpadmi v území v súlade s programami odpadového hospodárstva;
- Vytvárať územné predpoklady na zabezpečenie zneškodňovania nebezpečných odpadov ako podmienku ďalšieho rozvoja niektorých priemyselných odvetví;
- Vytvárať územné podmienky na výstavbu regionálnych podnikov a prevádzok na separáciu a recykláciu odpadov a spaľovní odpadov pre jednotlivé oblasti s ich lokalizáciou v optimálnom dosahu najväčších producentov odpadov.

7.2.6 Ostatné národné, sektorové strategické materiály

Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd

- Konceptia vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2015 – schválená uznesením vlády SR č. 117/2006.

Dokument nadväzuje na predchádzajúcu Konceptiu vodohospodárskej politiky do roku 2005 a reaguje na úlohy a potreby v oblasti vodného hospodárstva v období po vstupe SR do EÚ, a to v horizonte do roku 2015, keď sa skončí obdobie na splnenie požiadaviek smernice Rady 91/271/EHS a zároveň na implementáciu rámcovej smernice o vodách (2000/60/ES). V oboch prípadoch je zásadným problémom zabezpečenie dostatku finančných prostriedkov na realizáciu cieľov a záväzkov SR voči EÚ, pričom je zrejmé, že i napriek maximálnemu využitiu pridelených prostriedkov z fondov EÚ bude potrebné zabezpečiť tiež národné zdroje. Ďalšou prioritou koncepcie je presadzovanie nového spôsobu vodohospodárskeho plánovania – formou integrovaného riadenia a ochrany vodných zdrojov v hydrologických povodiach.

- Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky - vláda SR zobrala materiál na vedomie uznesením č. 119/2006.

Ide o rámcový dokument na usmernenie prípravy, plánovania a realizácie verejných vodovodov a verejných kanalizácií na území SR s cieľom zabezpečiť splnenie požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ a SR. Strategickým cieľom uvedeného plánu je zabezpečiť bez negatívnych dopadov na životné prostredie bezproblémové zásobovanie obyvateľstva SR nezávadnou a kvalitnou pitnou vodou, ako aj odvádzanie a čistenie odpadových vôd v súlade s požiadavkami smernice Rady 91/271/EHS v dvoch prechodných obdobiach - do roku 2010 a 2015. V oblasti verejných vodovodov je potrebné prioritne zvyšovať podiel obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov, predovšetkým z vybudovaných vodárenských kapacít a dokončovaním rozostavaných vodovodov.

- Národný program Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady č. 91/271/EHS – uvedený dokument SR vypracúva a predkladá EK v zmysle čl. 17 smernice Rady 91/271/EHS, ktorý ukladá členským štátom EÚ povinnosť pripraviť program implementácie tejto smernice a každé dva roky podľa potreby predkladať jeho aktualizované znenie EK. SR predložila uvedený (v poradí druhý) národný program EK v termíne k 30.6.2006 a jeho aktualizované znenie k 30.4.2007. Národný program predložený EK k 30.4.2007 predstavuje stav implementácie smernice Rady 91/271/EHS k 31.12.2004.⁴²

- Stratégia pre implementáciu Rámcovej smernice o vode v Slovenskej republike - schválená uznesením vlády SR č. 46/2004, navrhuje optimálny postup pre úplnú implementáciu Rámcovej smernice o vode v podmienkach SR, umožňujúci eliminovať riziko jej nesprávnej aplikácie, ktorej dôsledkom by mohli byť finančné straty z neskorších nevyhnutných korekcií v postupujúcom procese implementácie, ako aj pokuty za nesplnenie požiadaviek smernice. Hlavným výstupom z procesu implementácie Rámcovej smernice o vode budú dokumenty vodného plánovania, a to plány manažmentu povodí (povodie Dunaja a sub-povodie Tisy) a Vodný plán Slovenska. Stratégia je každoročne aktualizovaná a jej súčasťou je podrobný plán úloh v oblasti implementácie Rámcovej smernice o vode na najbližšie dva roky.

Ochrana pred povodňami

- Program protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 – schválený uznesením vlády SR č. 31/2000 a aktualizovaný uznesením vlády SR č. 25/2003, je koncepčným dokumentom, ktorý na základe analýzy stavu povodňovej situácie na Slovensku navrhuje krátkodobé, strednodobé a dlhodobé opatrenia na ochranu pred povodňami, vrátane nevyhnutných finančných prostriedkov na ich realizáciu. Program predstavuje syntézu aktivít všetkých orgánov v povodí, do ktorých kompetencie patrí ochrana pred povodňami, so zameraním na realizáciu preventívnych opatrení na toku.

- Princípy, zásady a rámcové podmienky pre zabezpečenie prevencie pred povodňami, znižovanie povodňových rizík, rizík sucha, ostatných rizík náhlych prírodných živelných pohrôm a integrovaného manažmentu povodí – materiál orientovaný na formuláciu východísk pre realizáciu komplexnej škály opatrení na zabezpečenie prevencie pred povodňami, vypracovaný splnomocnencom vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny a schválený uznesením vlády SR č. 556 z 27. augusta 2010.

⁴² Aktualizované znenie 2. Národného programu Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS je v súčasnosti predmetom posudzovania Európskou Komisiou a za platný bude považovaný až po jeho schválení.

Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

- Energetická politika Slovenskej republiky - schválená uznesením vlády SR č. 29/2006, je vypracovaná na obdobie 25 rokov. Jej cieľom je vytvoriť predpoklady pre zabezpečenie dostatočného množstva energie, jej efektívne využívanie, bezpečnú a plynulú dodávku a maximalizáciu úspor na strane spotreby. Dlhodobá koncepcia je založená na trvalom znižovaní energetickej náročnosti ekonomiky a zvyšovaní energetickej efektívnosti. Energetická politika SR obsahuje tiež ciele zmierňujúce dopady energetiky na životné prostredie (zníženie emisií skleníkových plynov a základných znečisťujúcich látok)

- Koncepcia využívania obnoviteľných zdrojov energie - schválená uznesením vlády SR č. 282/2003, identifikuje kľúčové oblasti a možnosti využívania obnoviteľných zdrojov energie, poukazuje na ich význam v SR i v zahraničí a formuluje úlohy smerujúce k rozvoju využívania obnoviteľných zdrojov energie vo všetkých sektoroch hospodárstva SR.

- Koncepcia využitia poľnohospodárskej a lesníckej biomasy na energetické účely – schválená uznesením vlády SR č. 149/2004y. Rezort pôdohospodárstva (poľnohospodárstvo a lesníctvo) spotrebúva cca 3,3 % z celoštátnej spotreby energie, pritom je producentom biomasy, ktorá má najväčší podiel energetického potenciálu – až 42% obnoviteľných zdrojov energie v SR. Koncepcia zároveň zdôrazňuje význam využívania obnoviteľných zdrojov energie z hľadiska ochrany životného prostredia, a to najmä ovzdušia pred znečisťovaním.

Odpadové hospodárstvo

- Program odpadového hospodárstva SR na roky 2006 – 2010 – schválený uznesením vlády SR č. 118/2006, rešpektuje a rozpracováva základné princípy a hierarchiu odpadového hospodárstva deklarovanú v zákone č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov. Program zároveň stanovuje základné strednodobé ciele na národnej úrovni v oblasti nakladania s odpadmi.

- Investičná stratégia odstraňovania environmentálnych záťaží - je strategickým dokumentom rezortu životného prostredia a predstavuje významný krok v rámci druhej fázy riešenia problematiky environmentálnych záťaží – fázy formulácie cieľov a stratégií. Investičná stratégia obsahuje najmä:

- analýzu východiskového stavu riešenia problematiky environmentálnych záťaží v Slovenskej republike,
- krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele riešenia problematiky environmentálnych záťaží,
- definovanie ďalšieho postupu prác v oblasti riešenia environmentálnych záťaží vrátane odhadu ich finančnej náročnosti s cieľom postupnej minimalizácie ich negatívnych účinkov na životné prostredie a zdravie človeka,
- identifikáciu finančných zdrojov využiteľných na riešenie problematiky environmentálnych záťaží.

Investičná stratégia odstraňovania environmentálnych záťaží je vypracovaná na roky 2006 – 2015. Jej aktualizácia sa predpokladá v roku 2010, po ukončení systematickej inventarizácie environmentálnych záťaží na území Slovenska a po prijatí navrhovaného zákona o environmentálnych záťažiach.

Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny

- Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku – schválená uznesením vlády SR č. 231/1997 a Národnej rady SR č. 676/1997. Stratégia bola vypracovaná v súlade s Dohovorom o biologickej diverzite (Rio de Janeiro, 1992) a je základným dokumentom v oblasti ochrany prírody na národnej úrovni.

- Aktualizovaný akčný plán pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku na roky 2003-2010 – schválený uznesením vlády SR č.1209/2002.

Dokument je aktualizáciou Akčného plánu pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku na roky 2003-2010, schváleného uznesením vlády SR č. 515//1998. Aktualizovaný akčný plán obsahuje úlohy, ktoré predstavujú hlavné koncepčné zámery SR v oblasti implementáciu Dohovoru o biologickej diverzite, ku ktorému SR pristúpila v r. 1994. Uvedené zámery sú sformulované s prihliadnutím na závery kľúčových rezortných dokumentov v oblasti využívania prírodných a biologických zdrojov a biotechnológií a snahu o smerovanie spoločnosti k trvalo udržateľnému rozvoju.

- Koncepcia ochrany prírody a krajiny – schválená uznesením vlády SR č. 471/2006, je dokumentom, ktorý hodnotí stav ochrany prírody a krajiny, určuje strategické ciele a opatrenia na ich dosiahnutie, osobitne v územnej ochrane prírody a krajiny, druhovej ochrane a ochrane drevín, vo výchove a vzdelávaní, výkone štátnej správy, v spolupráci so samosprávou, s mimovládnyimi organizáciami, ako aj v medzinárodnej oblasti s využitím inštitucionálnych, právnych a ekonomických nástrojov. Je spracovaná na obdobie desiatich rokov.

7.2.7 Regionálne strategické dokumenty

Prešovský samosprávny kraj

- Územný plán veľkého územného celku Prešovský kraj - schválený zastupiteľstvom Prešovského samosprávneho kraja uznesením č. 228 dňa 22. júna 2004.

- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského kraja (strategický cieľ „ochrana a skvalitňovanie životného prostredia“ prostredníctvom opatrení na ochranu a využívanie vodných zdrojov, ochrany ovzdušia a nakladania s odpadmi a ochrany a revitalizácie krajiny) - schválený zastupiteľstvom Prešovského samosprávneho kraja dňa 16. júla 2002.

Košický samosprávny kraj

- Územný plán veľkého územného celku Košický kraj - schválený zastupiteľstvom Košického samosprávneho kraja dňa 30. augusta 2004.

- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického kraja (strategický cieľ „znižovanie zaťaženia životného prostredia“ prostredníctvom ochrany ovzdušia znižovaním emisií, minimalizáciou tvorby odpadov, materiálovým a energetické zhodnocovaním odpadov, zachovaním osobitne chránených častí prírody, obnovou územia s narušeným životným prostredím a ochranou povrchových a podzemných vôd) - schválený zastupiteľstvom KSK dňa 15. októbra 2002.

Banskobystrický samosprávny kraj

- Územný plán veľkého územného celku - schválený zastupiteľstvom Banskobystrického samosprávneho kraja 17.12. 2004.

- Program sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja Banskobystrického kraja (napĺňaním strategických cieľov prispieva k zlepšeniu a životného prostredia v Banskobystrickom samosprávnom kraji) - schválený zastupiteľstvom Banskobystrického samosprávneho kraja 15.11.2002.

Žilinský samosprávny kraj

- Územný plán veľkého územného celku Žilinský kraj
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského kraja

Nitriansky samosprávny kraj

- Územný plán veľkého územného celku Nitriansky kraj - schválený vládou SR uznesením č. 297 zo dňa 28.4.1998.
- Program rozvoja nitrianskeho samosprávneho kraja 2003 – 2013 (napĺňaním strategických cieľov prispieva k zlepšeniu a životného prostredia v Nitrianskom samosprávnom kraji) - schválený zastupiteľstvom Nitrianskeho samosprávneho kraja dňa 18.11.2003.

Trnavský samosprávny kraj

- Územný plán veľkého územného celku Trnavský kraj
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trnavského kraja (v oblasti životného prostredia sa zameriava na starostlivosť o územie, starostlivosť o kvalitu vôd, starostlivosť o lesy a pôdu, ochranu ovzdušia, odpadové hospodárstvo, environmentálnu výchovu a vzdelávanie) - schválený zastupiteľstvom Trnavského samosprávneho kraja dňa 19.02.2004.

Trenčiansky samosprávny kraj

- Územný plán veľkého územného celku Trenčiansky kraj – záväzná časť vyhlásená nariadením vlády SR č. 149/1998 Z. z.
- Zmeny a doplnky územného plánu veľkého územného celku Trenčiansky kraj č. 1/2004 schválené zastupiteľstvom Trenčianskeho samosprávneho kraja uznesením č. 259/2004 z 23. 6. 2004. Záväzná časť vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením trenčianskeho samosprávneho kraja č. 7/2004.
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja (v oblasti životného prostredia sa zameriava na ochranu a racionálne využitie vôd, ochranu ovzdušia, odpadové hospodárstvo a ochranu, zlepšenie a regeneráciu prírodného prostredia.) - schválený na rokovaní zastupiteľstva Trenčianskeho samosprávneho kraja dňa 25.6.2003.

Bratislavský samosprávny kraj

- Územný plán veľkého územného celku Bratislavský kraj - schválený uznesením vlády SR č. 27/1998
- Stratégia rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja – schválená zastupiteľstvom BSK uznesením č. 36/2003

7.3 Prepojenie na iné finančné nástroje EÚ

7.3.1 Synergia, komplementarita s programami financovanými z EAFRD a EFF

Niektoré aktivity OP ŽP sa dopĺňajú s aktivitami Programu rozvoja vidieka (ďalej len „PRV“), ktorý je financovaný zo zdrojov Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EAFRD) .

OP ŽP

Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd, operačný cieľ Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd

Tematicky podobné opatrenia:

PRV

Os 1 Zvýšenie konkurencieschopnosti sektoru poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, opatrenie Modernizácia fariem

Deliaca línia:

V prípade **PRV** môže byť podporená výstavba, rekonštrukcia a modernizácia ČOV a výstavba žump ako aktivity zlepšujúce celkovú výkonnosť pre potreby podniku (farmy), t.j. pre fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe.

V prípade **OP ŽP** je podpora zameraná na odvádzanie a čistenie **komunálnych** odpadových vôd v aglomeráciách požadovanej veľkosti, pričom fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe nie sú oprávneným prijímateľom.

PRV

Os 1 Zvýšenie konkurencieschopnosti sektoru poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, opatrenie: Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov a produktov lesného hospodárstva

Deliaca línia:

V prípade **PRV** môžu byť podporené aktivity výstavby, rekonštrukcie a modernizácie v oblasti čistenia odpadových vôd (ČOV) za účelom zlepšenia celkovej výkonnosti podniku, t.j. pre fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby a lesných produktov.

V prípade **OP ŽP** je podpora zameraná na odvádzanie a čistenie **komunálnych** odpadových vôd v aglomeráciách požadovanej veľkosti, pričom fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe a lesnom hospodárstve nie sú oprávneným prijímateľom.

PRV

Os 3 Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva, opatrenie Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam

Deliaca línia:

V prípade **PRV** bude podporený rozvoj foriem podnikania, ktoré poskytnú alternatívu k zamestnaniu v poľnohospodárstve, a to prostredníctvom aktivít výstavby, rekonštrukcie a modernizácie hygienických a ekologických objektov slúžiacich na rozvoj agroturistických zariadení.

V prípade **OP ŽP** je podpora zameraná na odvádzanie a čistenie **komunálnych** odpadových vôd v aglomeráciách požadovanej veľkosti v zmysle Plánu rozvoja verejných vodovodov a kanalizácií SR.

PRV

Os 3 Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva, opatrenie Obnova a rozvoj obcí

Deliaca línia:

V prípade **PRV** budú v rámci komplexného zlepšenia základných služieb a rozvoja investícií vidieckych oblastí podporené aktivity zlepšenia stavu vodovodných a kanalizačných systémov (rekonštrukcia a modernizácia) za účelom zabezpečenia vyššej atraktivity vidieckych oblastí.

V prípade **OP ŽP** je podpora zameraná na odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v aglomeráciách požadovanej veľkosti.

OP ŽP

Prioritná os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd, operačný cieľ Zabezpečenie primeraného sledovania a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd

Tematicky podobné opatrenie:

PRV

Os 2 Zlepšenie životného prostredia a krajiny, opatrenie: Platby v rámci sústavy NATURA 2000 a platby súvisiace so smernicou 2000/60/ES, podopatrenie: Platby súvisiace so smernicou 2000/60/ES

Deliaca línia:

V prípade **PRV** budú právnické a fyzické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe podporené formou kompenzačných platieb na prekonávanie znevýhodnení v oblastiach zahrnutých do plánov riadenia povodí v zmysle smernice 2000/60/ES, keďže v dôsledku zabezpečenia manažmentu krajiny bude obmedzené bežné obhospodarovanie týchto oblastí. Opatrenia manažmentu oblastí na zabezpečenie ochrany a zlepšenia stavu vodných zdrojov budú špecifikované po vypracovaní a schválení plánov manažmentu oblastí povodí SR a v nadväznosti na ne.

V prípade **OP ŽP** budú vo vzťahu k zabezpečeniu manažmentu povodí podľa RSV podporené aktivity **monitorovania vôd**.

OP ŽP

Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami

Tematicky podobné opatrenia:

PRV

Os 1 Zvýšenie konkurencieschopnosti sektoru poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, opatrenie Infraštruktúra týkajúca sa rozvoja a adaptácie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva

Deliaca línia:

V prípade **PRV** budú podporované opatrenia na ekologickú stabilizáciu a ochranu krajiny realizovaním vodohospodárskych, protieróznych, ekologických a rekultivačných opatrení v rámci projektov pozemkových úprav.

V prípade **OP ŽP** budú podporované aktivity v súlade s § 4 ods. 2 písm. a) až f) zákona č. 7/2010 o ochrane pred povodňami mimo projektov pozemkových úprav.

PRV

Os 2 Zlepšenie životného prostredia a krajiny, opatrenie Platby v rámci sústavy NATURA 2000 a platby súvisiace so smernicou 2000/60/ES, podopatrenie Platby súvisiace s rámcovou smernicou o vodách 2000/60/ES

Deliaca línia:

V prípade **PRV** bude okrem iných opatrení podporované aj poskytovanie náhrad za zmenené podmienky obhospodarovania PPF po spracovaní plánov manažmentu povodí najneskôr do konca r. 2009.

V prípade **OP ŽP** budú podporované aktivity v súlade s § 4 ods. 2 písm. a) až f) zákona č. 7/2010 o ochrane pred povodňami mimo projektov pozemkových úprav.

OP ŽP

Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy, operačný cieľ Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie

Tematicky podobné opatrenie:

PRV

Os 1 Zvýšenie konkurencieschopnosti sektoru poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, opatrenie Modernizácia fariem

Deliaca línia:

V prípade PRV môžu byť konečným prijímateľom (oprávneným žiadateľom) len fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe.

V prípade OP ŽP nebudú oprávneným prijímateľom fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe.

OP ŽP

Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo, operačný cieľ Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov

Tematicky podobné opatrenia:

PRV

Os 1 Zvýšenie konkurencieschopnosti sektoru poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, opatrenie: Pridávanie hodnoty do poľnohospodárskych produktov a produktov lesného hospodárstva

Deliaca línia:

V prípade PRV sa bude podporovať prvotné spracovanie produktov v rámci prílohy 1 Zmluvy o založení ES (s výnimkou produktov rybolovu) a lesných produktov. V prípade PRV budú konečným prijímateľom (oprávneným žiadateľom) fyzické a právnické osoby (mikropodniky, malé a stredné podniky v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby (okrem rybích produktov)..

V prípade OP ŽP nebudú oprávneným prijímateľom fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe.

PRV

Os 3 Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva, opatrenie: Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam (obnoviteľné zdroje energie)

Deliaca línia:

V prípade PRV môžu byť konečným prijímateľom (oprávneným žiadateľom) len právnické a fyzické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej a lesníckej prvovýrobe

V prípade OP ŽP nebudú oprávneným prijímateľom fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe.

OP ŽP

Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny, operačný cieľ Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov a druhov prostredníctvom realizácie programov starostlivosti o chránené územia vrátane území NATURA 2000 a programov záchrany pre kriticky ohrozené druhy rastlín, živočíchov a území.

Tematicky podobné opatrenia:

PRV

Os 2 Zlepšenie životného prostredia a krajiny, opatrenie: Platby v rámci sústavy NATURA 2000 a platby súvisiace so smernicou 2000/60/ES, podopatrenie: Platby v rámci sústavy NATURA 2000 na poľnohospodárskej pôde a opatrenie Agroenvironmentálne platby, podopatrenie: Ochrana biotopov vybraných druhov vtákov

Deliaca línia:

V rámci PRV sa bude podpora poskytovať poľnohospodárom na prekonanie znevýhodnení v dotknutých oblastiach, ktoré vyplývajú z vykonávania smernica Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva a smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín, aby prispela k účinnému riadeniu lokalít sústavy NATURA 2000.

V prípade PRV sú konečným prijímateľom (oprávneným žiadateľom) fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe.

V rámci OP ŽP nebudú poskytované kompenzačné platby na prekonanie znevýhodnení v dotknutých oblastiach. Bude podporované iba **vypracovanie a realizácia** programov starostlivosti o chránené územia NATURA 2000.

V prípade OP ŽP nebudú prijímateľmi fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe, ale subjekty verejného sektora, podieľajúce sa na realizácii programov starostlivosti o územia NATURA 2000.

PRV

Os 2 Zlepšenie životného prostredia a krajiny, opatrenie: Platby v rámci sústavy NATURA 2000 – lesná pôda, a opatrenie: Lesnícko-environmentálne platby, podopatrenia: Zachovanie priaznivého stavu lesných biotopov a Ochrana biotopov vybraných druhov vtákov

Deliaca línia:

V rámci PRV bude podporované obhospodarovanie lesných pôd na územiach NATURA 2000 podľa podmienok stanovených pre podporu. V prípade PRV sú konečným prijímateľom (oprávneným žiadateľom) súkromní vlastníci lesov a ich združenia s právnou subjektivitou.

V rámci OP ŽP nebudú poskytované kompenzačné platby pre vlastníkov lesnej pôdy. Bude podporované iba **vypracovanie a realizácia** programov starostlivosti o chránené územia NATURA 2000.

V prípade OP ŽP budú prijímateľmi pomoci subjekty verejného sektora, podieľajúce sa na príprave a realizácii programov starostlivosti o územia NATURA 2000.

OP ŽP

Prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny, operačný cieľ Zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami

Tematicky podobné opatrenie:

PRV

Os 1 Zvýšenie konkurencieschopnosti sektoru poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, opatrenie: odborné vzdelávanie a informačné aktivity

Deliaca línia:

V prípade PRV budú cieľovou skupinou prvovýrobcovia a spracovatelia produktov z oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva.

V rámci OP ŽP budú aktivity v oblasti zlepšenia informovanosti a environmentálneho povedomia zamerané na zvyšovanie environmentálneho povedomia verejnosti s výnimkou cieľových skupín uvedených v PRV v opatrení “odborné vzdelávanie a informačné aktivity“.

7.3.2 Synergia, komplementarita s ostatnými finančnými nástrojmi ES

Vo vzťahu k OP ŽP bude komplementárne využívaný finančný nástroj ES LIFE+.

LIFE + je špecifickým nástrojom pre podporu projektov z oblasti životného prostredia. Predmetom podpory sú projekty prispievajúce k rozvoju environmentálnej politiky a legislatívy a projekty, ktoré sú zároveň do určitej miery inovatívne a ich realizácia predstavuje pre členské štáty EÚ pridanú európsku hodnotu. Tematický je LIFE+ zameraný v rámci životného prostredia na oblasti 6. Environmentálneho akčného programu.

Demarkačná línia s nástrojom LIFE+ nie je na úrovni operačných programov stanovená, pretože LIFE+ je **doplňkovým** nástrojom k iným finančným zdrojom spoločenstva. To znamená, že konkrétny typ aktivity alebo projektu, ktorý je financovateľný v rámci iných operačných programov alebo iných finančných nástrojov Európskeho spoločenstva, dostupných žiadateľom na Slovensku, musí byť prednostne financovaný z nich a nie je oprávnený na financovanie v rámci nástroja LIFE+, aj keď je taká možnosť v rámci LIFE+ vytvorená.

Implementácia tohto pravidla bude zabezpečená trojstupňovou kontrolou projektových žiadostí o finančný príspevok z LIFE+. Prvú kontrolu možnosti financovania aktivít alebo projektov v rámci iných zdrojov pomoci dostupných na Slovensku bude povinný urobiť žiadateľ o prostriedky z nástroja LIFE+ v rámci projektovej žiadosti (bude musieť vyplniť špeciálny formulár). Druhú kontrolu je povinný urobiť národný kompetentný orgán (v tomto prípade MŽP SR) a jej výsledok musí zahrnúť v rámci stanoviska k projektovej žiadosti LIFE+. Tretiu kontrolu bude uskutočňovať EK po tom, ako jej budú odoslané všetky projektové žiadosti pre LIFE+. Ak sa kontrolou preukáže, že celý projekt, alebo niektorá z projektových aktivít je potenciálne financovateľná z iných zdrojov (bez ohľadu na to, či žiadateľ požiadal o finančný príspevok z iných zdrojov alebo nie), konkrétny projekt alebo konkrétna aktivita bude z financovania v rámci nástroja Life + vylúčená.

Na asistenciu pri príprave žiadostí o nenávratný finančný príspevok pre “ veľké projekty“ (t.j. projekty, ktorých celkové náklady presahujú 25 MEUR pre oblasť životného prostredia) bude využitá iniciatíva JASPERS.

JASPERS (**J**oint **A**ssistance to **S**upport **P**rojects in **E**uropean **R**egions) je hlavnou spoločnou iniciatívou Európskej investičnej banky (EIB), Európskej komisie (DG REGIO) a Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBRD), ktorej základným cieľom je podpora členských štátov EÚ, predovšetkým nových členských štátov v strednej a východnej Európe, pri čerpaní prostriedkov štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v programovom období 2007-2013.

Na základe schváleného Akčného plánu JASPERS pre Slovenskú republiku pre rok 2006 mala SR možnosť využívať pomoc iniciatívy pre projekty Kohézneho fondu v oblasti životného prostredia aj v roku 2006. V akčnom pláne roku 2006 boli uvedené dva projekty v oblasti vodného hospodárstva a jeden projekt v oblasti protipovodňovej ochrany, ako aj horizontálna otázka týkajúca sa metodológie pre prípravu analýzy nákladov a výnosov pre projekty v oblasti životného prostredia v programovom období 2007-2013.

Slovenská republika pokračuje vo využívaní pomoci iniciatívy JASPERS aj v súčasnom programovom období 2007-2013. V súčasnosti je už schválený Akčný plán JASPERS pre Slovenskú republiku pre rok 2007 – životné prostredie, v ktorom sú opätovne zahrnuté projekty z oblasti vodného hospodárstva a protipovodňovej ochrany, ako aj horizontálna otázka týkajúca sa finančno-ekonomických aspektov prípravy žiadostí „veľkých projektov“. Akčný plán je možné aktualizovať tak, aby reflektoval aktuálne potreby Slovenskej republiky, napríklad zahrnúť do neho aj „veľké projekty“ z iných oblastí (napr. z oblasti ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva a pod.).

Využívanie pomoci iniciatívy v oblasti životného prostredia v programovom období 2007-2013 koordinuje MŽP SR ako Riadiaci orgán pre OPŽP, ktorý okrem iného zabezpečuje aj operatívnu komunikáciu medzi iniciatívou a predkladateľmi „veľkých projektov“, na ktorých príprave iniciatíva spolupracuje.

V rámci OP ŽP bude využitá možnosť, vyplývajúca z článku 44 všeobecného nariadenia, v súlade s ktorým štrukturálne fondy (v prípade OP ŽP Európsky fond regionálneho rozvoja) môžu ako súčasť operačného programu financovať výdavky na operáciu, ktorá obsahuje príspevky na podporu nástrojov finančného inžinierstva, najmä pre malé a stredné podniky. Vychádzajúc z uvedeného legislatívneho rámca, v nadväznosti na materiály vypracované Ministerstvom financií SR, ku ktorým patrí najmä Návrh postupu implementácie iniciatívy JEREMIE v Slovenskej republike v programovom období 2007 – 2013, schválený uznesením vlády SR č. 785 z 19. septembra 2007 a Návrh na výber alternatívy implementácie holdingového fondu na základe rozpracovaných alternatív implementácie iniciatívy JEREMIE v Slovenskej republike v programovom období 2007 – 2013 a návrh implementačných dokumentov k iniciatíve JEREMIE, schválený uznesením vlády SR č. 951 zo 17. decembra 2008 a na základe Návrhu realokácie finančných prostriedkov z Operačného programu Informatizácia spoločnosti do Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast a zmeny Operačného programu Životné prostredie v nadväznosti na implementáciu Iniciatívy JEREMIE a návrh Dodatku č. 1 k Rámcovej zmluve o implementácii Iniciatívy JEREMIE v SR medzi Slovenskou republikou a Európskym investičným fondom, schváleného uznesením vlády SR č. 752 z 21. októbra 2009, bude v rámci OP ŽP implementovaný nástroj finančného inžinierstva JEREMIE.

JEREMIE (**J**oint **E**uropean **R**esources for **M**icro and **M**edium **E**nterprises - Spoločné európske zdroje pre malé a stredné podniky) je spoločnou iniciatívou EK, Európskej investičnej banky (EIB) a Európskeho investičného fondu (EIF) zameranou na podporu prístupu malých a stredných podnikov ku kapitálu v regiónoch EÚ v programovom období

2007 - 2013, najmä v oblasti výskumu a vývoja a podpory naplňania cieľov Lisabonskej stratégie prostredníctvom štrukturálnych fondov.

Za pozitíva implementácie iniciatívy JEREMIE možno označiť najmä:

- zlepšenie prístupu malých a stredných podnikov k finančným prostriedkom
- prilákanie dodatočných súkromných investícií a know-how
- revolvingový charakter prostriedkov
- zníženie administratívnej náročnosti a verejných zdrojov vynakladaných na administráciu žiadostí a finančných prostriedkov, a to prostredníctvom zapojenia súkromného sektora do uvedených procesov
- nepôsobí deformačne na trh a hospodársku súťaž
- transparentnosť využitia prostriedkov.

8 Finančný plán

Indikatívny finančný plán tvorí základňu pre financovanie OP ŽP.

Základným dokumentom, stanovujúcim finančný rámec OP ŽP a určujúcim výšku prostriedkov z fondov EÚ na jeho financovanie, je návrh Národného strategického referenčného rámca SR na obdobie 2007 – 2013, schválený uznesením vlády č. 1005/ 2006⁴³.

V rámci OP ŽP bol východiskom pri rozdeľovaní finančných alokácií na jednotlivé prioritné osi rezortný dokument „Stav a perspektívy implementácie environmentálneho acquis Slovenskej republiky“, a to najmä finančná náročnosť záväzkov vyplývajúcich z implementácie právnych predpisov EÚ relevantných vo vzťahu k danej prioritnej osi, ako aj miera zabezpečenia stanovených finančných potrieb zdrojmi.

Okrem uvedených faktorov, ktoré mali pre rozdelenie finančnej alokácie OP ŽP medzi jeho jednotlivé prioritné osi podstatný význam, sa pri určovaní finančnej alokácie, ale najmä spôsobu financovania (z ERDF alebo z KF) jednotlivých prioritných osí OP ŽP bral do úvahy tiež objem prostriedkov z ERDF a KF v rámci celkovej finančnej alokácie na OP ŽP, ktorý objektívne vyplýva z finančných tabuliek NSRR. Uvedený fakt mal na finančný plán OP ŽP vplyv najmä vzhľadom na požiadavku monofondového financovania, vyplývajúcu zo všeobecného nariadenia, v súlade s ktorou musí operačný program obsahovať samostatné prioritné osi pre každý z fondov, t.j. osobitne pre ERDF a osobitne pre KF.

V súlade s uznesením vlády SR zo dňa 8. októbra 2006 k Stratégii financovania štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na programové obdobie 2007 – 2013 sa podiel pomoci z ERDF vyjadruje k celkovým oprávneným verejným výdavkom v zmysle čl. 53 ods. 1b, nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999.

8.1 Finančný plan OP ŽP – ročné záväzky podľa fondu (čl. 36 (1)(e)(i) všeobecného nariadenia)

Tabuľka č. 8.1

(v súlade s prílohou XVI 1 všeobecného nariadenia)

v EUR, v bežných cenách

	Štrukturálne fondy ERDF (1)	Kohézny fond (2)	Celkom (3) = (1)+(2)
2007	32 819 473	84 199 655	117 019 128
2008	31 936 043	138 336 529	170 272 572
2009	30 733 380	201 194 396	231 927 776
2010	28 353 006	285 997 924	314 350 930
2011	37 196 776	307 119 220	344 315 996
2012	40 351 674	315 262 538	355 614 212
2013	49 366 583	237 132 803	286 499 386
Celkom 2007 - 2013	250 756 935	1 569 243 065	1 820 000 000

⁴³ jeho finančná časť bola schválená rozhodnutím Komisie z 17/VIII/2007, ktorým sa schvaľujú určité prvky národného strategického referenčného rámca Slovenskej republiky, CCI 2007SK16UNS001

8.2 Finančný plan OP ŽP – za celé programové obdobie podľa prioritných osí a zdrojov financovania

Tabuľka č. 8.2

(v súlade s prílohou XVI 2 všeobecného nariadenia)

v EUR, v bežných cenách

	EU zdroje	Národné zdroje	Orientačné rozdelenie národných zdrojov		Celkom	Miera kofinancovania	Pre informáciu	
			Národné verejné zdroje	Súkromné zdroje			EIB príspevok	Iné zdroje
	(a)	(b)=(c)+(d)	(c)	(d)	(e) = (a)+(b)	(f) = (a)/(e)		
Prioritná os č.1: Ochrana a racionálne využívanie vôd Fond: KF	915 643 065	161 584 071	161 584 071	0	1 077 227 136	0,85	0	0
Prioritná os č.2.: Ochrana pred povodňami Fond: KF	120 000 000	21 176 471	21 176 471	0	141 176 471	0,85	0	0
Prioritná os č.3: Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy Fond: ERDF	180 000 000	31 764 706	31 764 706	0	211 764 706	0,85	0	0
Prioritná os č.4: Odpadové hospodárstvo Fond: KF	485 000 000	85 588 235	85 588 235	0	570 588 235	0,85	0	0
Prioritná os č.5: Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny Fond: ERDF	50 756 935	8 957 106	8 957 106	0	59 714 041	0,85	0	0
Prioritná os č. 6: Technická pomoc Fond: KF	48 600 000	8 576 470	8 576 470	0	57 176 470	0,85	0	0
Prioritná os č. 7: Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému Fond: ERDF	20 000 000	3 529 412	3 529 412	0	23 529 412	0,85	0	0
Celkom	1 820 000 000	321 176 471	321 176 471	0	2 141 176 471	0,85	0	0

8.3 Rozdelenie príspevku z fondov do kategórií pomoci na úrovni OP ŽP

Tabuľka č. 8.3: Informatívne rozdelenie príspevku z fondu do kategórií (v zmysle implementačného nariadenia EK, príloha č. II) dimenzie „Prioritná téma“

Kód kategórie	Prioritná téma	Indikatívna suma prostriedkov (EUR v bežných cenách) v rámci kategórie
44	Hospodárenie s domácim a priemyselným odpadom	368 600 000
45	Hospodárenie s vodou a jej distribúcia (<i>pitná voda</i>)	90 643 065
46	Spracovanie vody (<i>odpadová voda</i>)	800 000 000
47	Kvalita vzduchu	107 800 000
49	Zmierňovanie klimatickej zmeny a prispôsobovanie sa klimatickej zmene	39 800 000
50	Ozdravovanie priemyselných lokalít a kontaminovanej pôdy	116 400 000
51	Podpora biodiverzity a ochrana prírody (<i>vrátane Natura 2000</i>)	30 454 161
52	Podpora čistej mestskej dopravy	32 400 000
53	Predchádzanie rizikám	140 000 000
54	Iné opatrenia na zachovanie životného prostredia a predchádzanie rizikám	45 302 774
85	Príprava, vykonávanie, monitorovanie a kontrola	24 300 000
86	Hodnotenie a štúdie; informácie a komunikácia	24 300 000
Spolu		1 820 000 000

Tabuľka č. 8.4: Informatívne rozdelenie príspevku z fondov do kategórií (v zmysle implementačného nariadenia EK, príloha č. II) dimenzie „Forma finančného príspevku“

Kód kategórie	Forma financovania	Indikatívna suma prostriedkov (EUR v bežných cenách) v rámci kategórie
01	Nenávratná dotácia	1 793 000 000
04	Iné formy financovania	27 000 000
Spolu		1 820 000 000

Čo sa týka využitia iných foriem financovania (kód kategórie 04), uskutoční sa prostredníctvom implementácie iniciatívy JEREMIE, ktorej charakteristika je uvedená v kapitole 4.3.2.

Tabuľka č. 8.5: Informatívne rozdelenie príspevku z fondov do kategórií (v zmysle implementačného nariadenia EK, príloha č. II) dimenzie „Podporované územie“

Kód kategórie		Indikatívna suma prostriedkov (EUR v bežných cenách) v rámci kategórie
01	Mestské	836 812 763
05	Vidiecke oblasti	858 830 302
00	Neuplatňuje sa	124 356 935
Spolu		1 820 000 000

9 Systém implementácie OP ŽP

Kapitola 9 popisuje systém implementácie OP ŽP v súlade s nariadením Rady (ES) č. 1083/2006 a v súlade so Systémom riadenia ŠF a KF pre programové obdobie 2007 – 2013.

9.1 Orgány zapojené do riadenia a implementácie programu

9.1.1 Centrálny koordinačný orgán

Centrálnym koordinačným orgánom (ďalej len „CKO“) pre operačné programy v Národnom strategickom referenčnom rámci SR na roky 2007 – 2013 (t.j. pre cieľ Konvergencia a pre cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť) bolo Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR do 30.6.2010, v období od 1.7.2010 do 31.12.2010 Úrad vlády SR⁴⁴ a od 1.1.2011 ním je Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR⁴⁵. CKO zabezpečuje strategickú úroveň systému riadenia NSRR, pričom v tejto súvislosti vykonáva v oblasti riadenia pomoci zo ŠF a KF najmä nasledovné funkcie:

- na úrovni NSRR zabezpečuje programovanie, monitorovanie, hodnotenie, publicitu a informovanosť a vzdelávanie administratívnych kapacít v týchto oblastiach;
- zabezpečuje koordináciu procesov riadenia a implementácie operačných programov v súlade so Systémom riadenia ŠF a KF;
- koordinuje a metodicky usmerňuje subjekty zapojené do riadenia a implementácie operačných programov;
- zabezpečuje tvorbu ITMS a plní úlohy súvisiace s jeho prevádzkou;
- plní ďalšie úlohy v rámci procesu koordinácie činnosti riadiacich orgánov pri poskytovaní pomoci z fondov EÚ.

9.1.2 Riadiaci orgán

Riadiaci orgán operačného programu (ďalej len „RO“) predstavuje operačnú úroveň systému riadenia NSRR. RO je orgán určený členským štátom na základe článku 59(1) všeobecného nariadenia, ktorý zodpovedá za riadenie a vykonávanie programu v súlade s predpismi EÚ a SR. Pri riadení operačného programu postupuje RO v súlade s metodickými pokynmi CKO a metodickými pokynmi certifikačného orgánu a orgánu auditu v príslušných oblastiach.

⁴⁴ v nadväznosti na zákon č. 37/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov

⁴⁵ v nadväznosti na zákon č. 403/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov

Riadiacim orgánom pre OP ŽP je **Ministerstvo životného prostredia SR a v období od 1.7.2010 do 31.10.2010 ním bolo Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR**⁴⁶.

V súlade s čl. 60 všeobecného nariadenia je RO zodpovedný za riadenie a vykonávanie OP ŽP v súlade so zásadou riadneho finančného riadenia, najmä za:

- vypracovanie operačného programu;
- spolufinancovanie operačného programu zo štátneho rozpočtu;
- usmerňovanie prijímateľov;
- hodnotenie operačného programu v súlade s písm. e) uvedeného článku;
- monitorovanie operačného programu, vedenie Monitorovacieho výboru pre OP ŽP v súlade s písm. h) uvedeného článku, vypracovanie výročnej a záverečnej správy o implementácii, ich predloženie monitorovaciemu výboru a Európskej komisii v súlade s písm. i) uvedeného článku;
- publicitu o pomoci z EÚ a informovanie verejnosti o fondoch z EÚ v súlade s článkom 69 všeobecného nariadenia;
- zber a zaznamenávanie údajov potrebných na finančné riadenie, monitorovanie, preverovanie, audity a hodnotenie v elektronickej podobe;
- archiváciu a dostupnosť dokumentov v súlade s článkom 90 všeobecného nariadenia;
- prijímanie, výber a schvaľovanie projektov prijímateľov v súlade s kritériami hodnotenia a výberu projektov schválenými monitorovacím výborom a zabezpečenie dodržiavania uplatniteľných predpisov Spoločenstva a vnútroštátnych predpisov počas celého obdobia vykonávania operačného programu tak, ako sa požaduje v písm. a) uvedeného článku ;
- uzatváranie zmlúv s prijímateľmi o poskytnutí nenávratného finančného príspevku;
- overenie spolufinancovania jednotlivých projektov zo zdrojov prijímateľa a z ostatných národných zdrojov;
- overenie dodania spolufinancovaných produktov a služieb a overenie skutočne vynaložených výdavkov a ich súladu s predpismi Spoločenstva a vnútroštátnymi predpismi podľa odseku b) uvedeného článku.;
- zabezpečenie vedenia samostatného účtovného systému prijímateľmi a inými orgánmi zapojenými do implementácie;
- zabezpečenie, aby certifikačný orgán dostal na účely certifikácie všetky potrebné informácie o postupoch a overeniach vykonaných v súvislosti s výdavkami;
- Poskytovanie EK informácií, ktoré jej umožnia posúdiť veľké projekty.

V súlade s čl. 71 všeobecného nariadenia, vnútorná štruktúra a rozdelenie zodpovednosti RO pre OP ŽP budú popísané v opise systémov riadenia a kontroly, ktorý členský štát predloží EK pre predložením prvej žiadosti o priebežnú platbu alebo najneskôr do 12 mesiacov od schválenia OP.

⁴⁶ v nadväznosti na zákon č. 37/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov a zákon č. 372/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov

Adresa a kontakt na Riadiaci orgán OP ŽP (okrem obdobia od 1.7.2010 do 31.10.2010)

Ministerstvo životného prostredia SR

Nám. L. Štúra, 812 35 Bratislava

Tel.: +421 259 562 350

Fax: +421 259 562 508

Adresa a kontakt na Riadiaci orgán OP ŽP (v období od 1.7.2010 do 31.10.2010)

Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR

Dobrovičova 12, 821 66 Bratislava

Tel.: +421 259 562 350

Fax: +421 259 562 508

Výkon funkcie Riadiaceho orgánu OP ŽP na MŽP SR (a v období od 1.7.2010 do 31.10.2010 na MPŽPRR SR) zabezpečuje sekcia environmentálnych programov a projektov. Jednotlivé činnosti riadiaceho orgánu OP ŽP vykonávajú jej nasledovné organizačné zložky:

- odbor programov do 22.8.2010 a od 23.8.2010 odbor riadenia programov,
- odbor koordinácie a prípravy projektov do 22.8.2010 a od 23.8.2010 odbor administrácie projektov,
- odbor implementácie projektov do 22.8.2010 a od 23.8.2010 odbor riadenia implementácie projektov,
- oddelenie individuálnych projektov a podporných činností od 25.1.2010 do 22.8.2010, oddelenie technickej pomoci od 23.8.2010 do 31.10.2010 a od 1.11.2010 odbor technickej pomoci.

Riadiaci orgán OP ŽP nesie celkovú zodpovednosť za systém riadenia a implementácie pomoci z ERDF a KF poskytovanej v rámci OP ŽP. Riadiaci orgán bude vykonávať svoje úlohy v plnom rozsahu v súlade s inštitucionálnymi, právnymi a finančnými systémami SR.

9.1.3 Monitorovacie výbory

Monitorovací výbor pre OP ŽP

V súlade s čl. 63 všeobecného nariadenia musí byť pre každý OP do troch mesiacov od jeho schválenia EK zriadený monitorovací výbor (ďalej len „MV“), ktorého cieľom je dohliadať na efektívnosť a kvalitu implementácie programu.

Predsedom MV pre OP ŽP je minister životného prostredia ako predstaviteľ riadiaceho orgánu pre OP ŽP. Funkciu sekretariátu MV vykonáva RO pre OP ŽP. Členovia MV sú menovaní ministrom. V súlade s čl. 11 všeobecného nariadenia je zloženie MV založené na princípe partnerstva – členmi MV sú popri príslušných ministerstvách aj zástupcovia regionálnej a miestnej samosprávy, tretieho sektora a ostatných sociálno-ekonomických partnerov, ktorých sa dotýka obsah daného operačného programu, pričom je potrebné zabezpečiť rovnovážnu účasť partnerov. Členom MV je aj zástupca CKO, certifikačného orgánu a orgánu auditu a na činnosti MV sa ako pozorovateľ a poradca podieľa aj zástupca EK, prípadne aj zástupca EIB a zástupca EIF.

Zasadnutia MV sa uskutočňujú minimálne dvakrát ročne, prípadne na podnet RO, resp. člena MV aj častejšie, najmä ak je potrebné prerokovať záležitosti, pri ktorých je nevyhnutný súhlas MV (napr. návrh na revíziu operačného programu). Pôsobnosť a činnosť MV upravuje štatút a rokovací poriadok, ktorého návrh vypracuje Riadiaci orgán OP ŽP a schváli MV na svojom prvom zasadnutí.

Hlavné úlohy monitorovacieho výboru v súlade s čl. 65 všeobecného nariadenia sú:

- schvaľuje kritériá pre výber projektov (do šiestich mesiacov od schválenia OP) a každú revíziu týchto kritérií v súlade s potrebami programovania;
- posudzuje a schvaľuje návrhy na zmenu a doplnenie obsahu operačného programu;
- pravidelne skúma výsledky implementácie programu, najmä dosahovanie cieľov operačného programu a hodnotenia uvedené v čl. 48 ods. 3 všeobecného nariadenia;
- posudzuje a schvaľuje výročné a záverečné správy o implementácii programu pred ich odoslaním EK;
- dostáva informácie o výročnej kontrolnej správe alebo o tej jej časti, ktorá sa vzťahuje na OP a o všetkých dôležitých pripomienkach, ktoré môže EK vzniesť po jej preskúmaní;
- môže kedykoľvek navrhnúť riadiacemu orgánu akúkoľvek revíziu alebo preskúmanie OP, ktoré by mohlo umožniť dosiahnuť ciele príslušného fondu alebo zlepšiť riadenie OP vrátane finančného riadenia.

Vybraní zástupcovia RO pre OP ŽP sa zúčastňujú taktiež rokovaní **Národného monitorovacieho výboru pre NSRR**, ktorého sú členmi. Národnému monitorovaciemu výboru pre NSRR predsedá minister výstavby a regionálneho rozvoja SR ako predstaviteľ CKO pre NSRR.

Medzi hlavné činnosti Národného monitorovacieho výboru patrí najmä:

- monitorovanie implementácie NSRR;
- schvaľovanie zmien v NSRR spadajúcich do jeho právomoci;
- vypracovanie súhrnnej výročnej (resp. záverečnej) správy za NSRR;
- schvaľovanie strategických správ pred ich odoslaním Európskej komisii;
- formulovanie odporúčaní pre činnosť monitorovacích výborov OP s cieľom dosiahnutia efektívneho systému monitorovania realizácie politiky súdržnosti v SR;
- schvaľovanie prerozdeľovania prostriedkov medzi operačnými programami
- plní funkciu monitorovacieho výboru pre OP Technická pomoc.

9.2 Monitorovanie

V súlade so Systémom riadenia ŠF a KF predstavuje monitorovanie činnosť, ktorá sa systematicky zaoberá zberom, triedením, agregovaním a ukladáním relevantných informácií pre potreby hodnotenia a kontroly riadených procesov. Hlavným cieľom monitorovania je pravidelné sledovanie realizácie cieľov NSRR, OP a projektov s využitím ukazovateľov.

Výstupy z monitorovania zabezpečujú pre riadiaci orgán vstupy pre rozhodovanie pre účely zlepšenia implementácie operačného programu, vypracovávanie výročných správ a záverečnej správy o vykonávaní OP a podklady pre rozhodovanie monitorovacích výborov (napr. v súvislosti s prípadnou revíziou OP).

Proces monitorovania vychádza zo štruktúrovaného modelu riadenia na úrovni NSRR, OP a na úrovni projektov. Monitorovanie a hodnotenie zabezpečujú všetky subjekty zúčastnené na riadení ŠF a KF v rozsahu zadefinovaných úloh a zodpovedností a subjekty, ktoré čerpajú finančné prostriedky z fondov.

Úlohy CKO v oblasti monitorovania:

- zodpovedá za vypracovanie národného systému ukazovateľov pre NSRR v spolupráci s jednotlivými riadiacimi orgánmi a jeho prípadnú aktualizáciu;
- koordinuje a metodicky usmerňuje riadiace orgány v oblasti monitorovania;
- vykonáva monitorovanie na úrovni NSRR.

Úlohy RO pre OP ŽP v oblasti monitorovania:

- postupuje v súlade s metodikou CKO v oblasti monitorovania;
- v prípade potreby predkladá CKO návrhy na zmeny, resp. doplnenie národného systému ukazovateľov;
- zodpovedá za zber údajov a ich analýzu na úrovni programu v oblasti monitorovania prostredníctvom systému ukazovateľov ako aj v oblasti monitorovania na úrovni kategórií pomoci;
- zodpovedá za vypracovanie výročných a záverečnej správy o vykonávaní OP ŽP, ktoré predkladá na schválenie MV pre OP ŽP a následne EK.

Monitorovanie (a následne hodnotenie) prebieha dvoma spôsobmi – na základe systému ukazovateľov a na základe kategórií pomoci zo ŠF.

Monitorovanie prostredníctvom systému ukazovateľov

Ciele NSRR a jednotlivých operačných programov sa definujú a následne kvantifikujú v procese programovania prostredníctvom sústavy fyzických a finančných ukazovateľov (národný systém ukazovateľov pre NSRR). Ukazovatele budú záväzné pre všetky subjekty a budú súčasťou ITMS. Napĺňanie zadaných ukazovateľov predstavuje najdôležitejší nástroj pre monitorovanie a hodnotenie napĺňania cieľov operačných programov a NSRR.

Monitorovanie začína na najnižšom stupni – na úrovni projektu. Pre potreby monitorovania je projekt základnou jednotkou, ktorá je analyzovaná prostredníctvom relevantných zozbieraných údajov. V zmluve o poskytnutí pomoci z fondov sa prijímateľ zaviazal poskytovať údaje pre účely monitorovania a reportovania projektu. Fyzické aj finančné ukazovatele projektov získané od prijímateľa prostredníctvom jednotných monitorovacích hárkov sú premietnuté do ITMS a agregované smerom nahor na úroveň prioritnej osi, operačného programu, NSRR.

Monitorovanie prostredníctvom kategórií pomoci zo ŠF

V súlade s článkom 9 všeobecného nariadenia a prílohy II implementačného nariadenia sa výdavky z fondov sledujú podľa nasledovných kategórií:

- prioritnej témy;
- spôsobu financovania;
- typu územia;
- rozmeru ekonomickej aktivity;
- rozmeru umiestnenia pomoci.

OP ŽP obsahuje indikatívne plánované rozdelenie príspevku z fondov na úrovni programu v rámci prvých troch kategórií. Pri monitorovaní prostredníctvom kategórií pomoci sa uplatňuje nasledovný postup: pri schválení projektu sa údaje zaznamenávajú do ITMS a po ukončení projektu sa zaznamená skutočná hodnota dosiahnutá v danej kategórii. Prostredníctvom ITMS sa údaje za kategorizáciu z úrovne jednotlivých projektov agregujú do vyšších úrovní programovej štruktúry a sú súčasťou výročných správ.

Monitorovacie správy

Monitorovanie na úrovni projektov prebieha na základe merateľných ukazovateľov, ktoré budú uvedené v Príručke pre žiadateľa o nenávratný finančný príspevok v rámci OP ŽP. Prijímateľ poskytuje ukazovatele od začiatku realizácie projektu formou monitorovacích správ. Periodicita predkladania monitorovacích správ prijímateľom RO pre OP ŽP bude bližšie upravená v zmluve o poskytnutí nenávratného finančného príspevku.

Podklady pre prípravu výročných správ a záverečnej správy o vykonávaní OP ŽP budú postupne získavané agregovaním relevantných informácií z najnižšej úrovne (napr. monitorovacích správ KP/PP) cez úroveň prioritných osí. Monitorovacie správy od prijímateľa prijaté za dané obdobie budú zhodnotené tak, aby zahŕňali všetky aspekty monitorovacej správy (napr. indikátory, slovné hodnotenie pokroku) s cieľom komentovať dosiahnutý pokrok za programovú štruktúru a upozorniť na možné problémy a nezrovnalosti – t. j. zhodnotiť pokrok v implementácii OP ŽP.

Riadiaci orgán pre OP ŽP zašle EK do 30. júna každého roku a po prvýkrát v roku 2008 výročnú správu a do 31. marca 2017 záverečnú správu o vykonávaní OP ŽP. S cieľom poskytnúť zrozumiteľnú a jasnú informáciu o plnení operačného programu budú výročné správy a záverečná správa obsahovať informácie uvedené v článku 67 všeobecného nariadenia.

Rozsah informácií podávaných EK musí byť proporcionálny k celkovej sume verejných výdavkov príslušného operačného programu. Ak je to vhodné, tieto informácie sa môžu poskytovať v súhrnnej forme.

9.3 Hodnotenie

V súlade so Systémom riadenia ŠF a KF hodnotenie predstavuje proces, ktorý systematicky skúma prínos z realizácie programov a ich súlad s cieľmi stanovenými v OP a NSRR a analyzuje účinnosť realizačných procesov a vhodnosť nastavenia jednotlivých programov a opatrení a pripravuje odporúčania na zvýšenie ich efektívnosti.

V zmysle čl. 47 všeobecného nariadenia môžu mať hodnotenia strategický charakter (t. j. sú zamerané na preskúmanie vývoja programu v súvislosti s prioritami Spoločenstva a národnými prioritami) alebo operatívny charakter (s cieľom podporiť plynulú realizáciu operačného programu).

Proces hodnotenia je z hľadiska jeho vykonávania rozdelený na interné a externé hodnotenie. **Interné hodnotenie** je vykonávané priamo RO, na základe údajov monitorovania vecného, časového, finančného, interných procesov a publicity. Interné hodnotenie sa sústreďuje na výstupy a výsledky opatrení a hodnotí v prvom rade efektívnosť. **Externé hodnotenie** je hodnotenie vykonávané z iniciatívy RO, monitorovacieho výboru, centrálného koordinačného orgánu a/alebo Európskej komisie externým nezávislým hodnotiteľom s ohľadom na účinnosť a účelnosť realizovaných opatrení.

Z časového hľadiska sa hodnotenie vykonáva pred začiatkom programového obdobia (predbežné hodnotenie), počas neho (priebežné hodnotenie) a po ukončení programového obdobia (záverečné hodnotenie).

Predbežné hodnotenie OP ŽP bolo vykonané firmou Aurex., spol. s r.o. Proces hodnotenia začal v polovici júla 2006 a bol ukončený vo februári 2007. Uvedený proces je bližšie popísaný v kapitole 2.2 Ex-ante hodnotenie.

Priebežné hodnotenie bude vykonávané počas programového obdobia prostredníctvom strategických a operatívnych hodnotení podľa plánu hodnotenia OP ŽP ako aj podľa aktuálnych potrieb RO a zistených odchýlok programu od stanovených cieľov. Počas priebežného hodnotenia programu bude hodnotený aj vplyv a dopad OP ŽP na životné prostredie.

Následné hodnotenie

Podľa článku 49 ods. 3 všeobecného nariadenia EK vykoná následné hodnotenie pre každý cieľ v úzkej spolupráci s členským štátom a riadiacim orgánom. Cieľom následného hodnotenia je preskúmanie rozsahu, v akom sa využili zdroje, účinnosti a efektívnosti programovania a socio-ekonomického dopadu. Následné hodnotenie sa vykonáva za každý cieľ a zameriava sa na vypracovanie záverov pre politiku hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Následné hodnotenie identifikuje faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu implementácie operačného programu a identifikuje osvedčené postupy. Následné hodnotenie musí byť ukončené do 31. decembra 2015.

Hodnotenia sa uskutočňujú v rámci zodpovednosti členského štátu (CKO, RO) alebo EK, v súlade so zásadou proporcionality. Výsledky hodnotenia sa zverejňujú podľa platných predpisov o prístupe k informáciám.

Úlohy CKO v oblasti hodnotenia:

- zabezpečuje predbežné hodnotenie Národného strategického referenčného rámca SR ako hlavného strategického dokumentu na programové obdobie po r. 2013;
- zabezpečuje priebežné, tematické hodnotenie na centrálnej úrovni;
- koordinuje a metodicky usmerňuje riadiace orgány v oblasti hodnotenia;

Úlohy RO pre OP ŽP v oblasti hodnotenia:

- postupuje v súlade s metodikou CKO v oblasti hodnotenia;
- zabezpečuje predbežné a priebežné hodnotenie OP ŽP a predloženie výsledkov priebežného hodnotenia monitorovaciemu výboru OP ŽP a EK;
- zabezpečuje komunikáciu s EK a vstupy pre následné hodnotenie OP a prípadné strategické hodnotenie vykonávané EK.
- v súlade s prílohou č.1 pracovného dokumentu EK č. 5 - „Všeobecné usmernenia k metódam hodnotenia: Hodnotenie počas programového obdobia“ vypracuje plán hodnotenia OP ŽP.

Uvedený plán bude obsahovať najmä: popis prepojenia monitorovania s hodnotením OP ŽP, harmonogram hodnotenia OP ŽP, sumu finančných prostriedkov alokovaných pre hodnotenie OP ŽP, popis a harmonogram hodnotenia dostatočnosti administratívnych kapacít pre efektívne riadenie procesov spojených s OP ŽP. Plán hodnotenia OP ŽP bude v zmysle metodického usmernenia CKO č. 8/2007 k monitorovaniu a hodnoteniu vypracovaný do 12 mesiacov od prijatia OP ŽP.

Prepojenie medzi monitorovaním a hodnotením

Čl. 48 ods. 3 všeobecného nariadenia poukazuje na potrebu zabezpečiť prepojenie medzi monitorovaním a hodnotením.

Monitorovanie poskytuje operatívne informácie (o dosiahnutých výstupoch a výsledkoch, finančnej absorpcii, kvalite implementačných mechanizmov), z ktorých môže vychádzať hodnotenie, napr. v prípade vyskytu aktuálnych alebo predpokladaných problémov v procese implementácie OP ŽP. Preto v prípade, ak monitorovanie odhalí výrazný odklon od počiatocne stanovených cieľov, vykoná RO pre OP ŽP priebežné hodnotenie.

Priebežné hodnotenie sa v súlade s čl. 48 ods. 3 všeobecného nariadenia uskutoční aj v prípade revízie operačného programu podľa článku 33 všeobecného nariadenia.

Výsledky hodnotení RO pre OP ŽP zašle MV pre OP ŽP a EK.

Prepojenie medzi monitorovaním a hodnotením je zabezpečené aj prostredníctvom MV pre OP ŽP, ktorý:

- po predložení návrhu plánu hodnotenia OP ŽP posudzuje relevantnosť, vhodnosť a účel navrhovaných hodnotení,
- schvaľuje plán hodnotenia OP ŽP,
- môže požiadať RO pre OP ŽP o doplnenie návrhu plánu hodnotenia OP ŽP o ďalšie hodnotenia, ktorých výkon považujú členovia výboru za nevyhnutný pre efektívne a účinné riadenie OP ŽP.

9.4 Informačno-technologický monitorovací systém

Informačno-technologický monitorovací systém pre ŠF a KF (ďalej len „ITMS“) je centrálny informačný systém, ktorý slúži na evidenciu, spracovávanie, export a monitorovanie dát o programovaní, projektovom a finančnom riadení, kontrole a audite ŠF a KF. Skladá sa z dvoch, paralelne pracujúcich subsystémov pre programové obdobia 2004-2006 a 2007-2013. Subsystémy pre dve programové obdobia úzko spolupracujú, využívajú spoločnú databázu a v nej spoločnú evidenciu objektov.

ITMS využívajú všetky operačné programy v rovnakej miere. Spoločný monitorovací systém má za úlohu zabezpečiť jednotný a kompatibilný systém monitorovania, riadenia a finančného riadenia programov financovaných zo ŠF a KF.

Systém je delený na tri hlavné časti:

1. neverejná časť ITMS zabezpečuje programové, projektové a finančné riadenie, kontrolu a audit v prepojení na účtovný systém ISUF a cez neho so štátnou pokladnicou a rozpočtovým informačným systémom;
2. výstupná časť zabezpečuje tvorbu statických a dynamických dátových exportov;
3. verejná časť zabezpečuje komunikáciu s prijímateľmi, informačným systémom Európskej komisie SFC2007 a monitorovacími systémami okolitých krajín pre programy cezhraničnej spolupráce.

Oprávnenými užívateľmi verejnej časti ITMS systému môžu byť na základe žiadosti všetky subjekty, ktoré majú možnosť predložiť žiadosť o príspevok z fondov. Komunikácia žiadateľov/prijímateľov s verejnou časťou ITMS je zabezpečená využitím SSL protokolu. CKO vypracuje príručku pre prijímateľov na užívanie verejnej časti ITMS. Žiadateľom/prijímateľom príspevku z fondov bude cez verejnú časť ITMS umožnené:

- elektronické podanie a príjem žiadostí o príspevok z fondov;

- získanie prehľadne usporiadaných informácií o stave procesov svojich projektov, vrátane žiadostí o platby /refundáciu nákladov;
- ďalšie možnosti (aktualizácia údajov o prijímateľovi, elektronický príjem žiadosti o platbu, elektronický príjem monitorovacích hárkov).

ITMS a procesy komunikácie prijímateľov o príspevkoch z fondov na úrovni projektu sú nasledovné:

- zriadenie konta, podpísanie dohody o užívaní medzi RO a prijímateľom príspevkov z fondov, aktivovanie konta;
- zadávanie údajov do elektronických formulárov a ich prenesenie do verejnej časti ITMS, zaslanie overenej papierovej formy formulára prijímateľom správcovi a užívateľovi neverejnej časti ITMS;
- overenie súladu informácií elektronickej a papierovej formy formulára užívateľom neverejnej časti ITMS;
- ďalšie spracovanie žiadostí po vykonaní kontroly a opravy prípadných nesúládov elektronickej a papierovej formy.

Úlohy CKO vo vzťahu k ITMS:

- zodpovedá za vývoj, prevádzku a udržiavanie systému, zabezpečuje prevádzku všetkých častí ITMS;
- riadi komisiu, v ktorej má svojho zástupcu každý riadiaci orgán a ktorá navrhuje smer vývoja, komunikuje požiadavky RO na CKO, riadi a usmerňuje užívateľov systému podľa pokynov a usmernení CKO, zodpovedá za inicializačné dáta systému;
- vypracováva usmernenia k používaniu ITMS;
- udržiava inicializačné dáta na úrovni NSRR v aktuálnom stave.

Úlohy RO pre OP ŽP vo vzťahu k ITMS:

- udržiava inicializačné dáta svojho programu v aktuálnom stave;
- zodpovedá za zadávanie údajov o programe, projektoch a podriadených štruktúrach podľa usmernení CKO k používaniu ITMS;
- zodpovedá za pridelenie rolí užívateľom podľa interných manuálov;
- poskytuje podporu prvej úrovne používateľom verejnej a neverejnej časti ITMS.

9.5 Elektronická výmena dát s EK

V zmysle implementačného nariadenia oddielu 7 je povinná elektronická komunikácia členského štátu s databázou Európskej komisie SFC 2007.

Možné sú nasledovné formy elektronickej komunikácie:

- webové rozhranie SFC2007;
- integrácia monitorovacích systémov členských štátov so SFC2007.

V podmienkach SR sa zvolil druhý spôsob: integrácia ITMS II so systémom SFC2007. ITMS II bude zabezpečovať zber dát a komunikáciu s SFC2007. Použitie webového rozhrania SFC2007 je možné pre jednotlivé RO, ale využitím rozhrania ITMS II sa zabezpečí integrita dát v oboch systémoch a ušetrí sa čas zadávania údajov. V prípade nefunkčnosti ITMS, alebo rozhrania, po súhlase CKO je možné využívať webové rozhranie na zadávanie údajov do SFC2007, zadávateľ však zodpovedá za zosúladenie dát v oboch systémoch.

Rozhrania ITMS II a SFC2007:

- import rozpisu alokovanej čiastky zo ŠF a KF pre SR podľa cieľov v stálych cenách r.2004 a v bežných cenách;
- export NSRR;
- export OP a prioritných osí;
- export veľkých projektov;
- export OP TA;
- import rozhodnutí EK o OP;
- rozpis kategorizácie fondov EÚ;
- export odhadu očakávaných výdavkov;
- žiadosti o platbu na EK;
- vyhlásenie o čiastočnom ukončení programu;
- export opisu riadiacich a kontrolných systémov;
- export výročných správ;
- export záverečných správ;
- export záverečnej platby;
- vyrovnanie podľa pravidla $n+2$, $(n+3)$;
- export neštruktúrovaných dát: NSRR;
- import neštruktúrovaných dát: Rozhodnutia EK o NSRR, OP.

Zabezpečenie komunikácie ITMS II a SFC2007 je na úrovni systémov ošetrované pomocou zaručeného elektronického podpisu, ktorý bude vydaný pre ITMS II.

Za identifikáciu užívateľov a klientských systémov v rámci SFC2007 zodpovedá v každom členskom štáte tzv. MS Liaison. Úlohu MS Liaison pre fondy ERDF, ESF a KF zastáva v SR zodpovedný zamestnanec CKO. Všetky žiadosti o prístup na webové rozhranie SFC2007 a zmenu prístupových práv sa posielajú na CKO. Po formálnej a obsahovej kontrole žiadostí MS Liaison komunikuje s Európskou komisiou pri tvorbe a aktivovaní užívateľského konta. Prístupové heslá z Európskej komisie sa posielajú v dvoch častiach, jednu časť dostane priamo užívateľ, druhú časť MS Liaison.

9.6 Publicita a informovanosť

V zmysle článku 69 všeobecného nariadenia členský štát a riadiaci orgán zabezpečia informovanie občanov a prijímateľov a publicitu o spolufinancovaných programoch s cieľom zdôrazniť úlohu Spoločenstva a zabezpečiť transparentnosť pomoci z fondov.

Pre účely zabezpečenia informovania a publicity vypracuje riadiaci orgán komunikačný akčný plán pre príslušný operačný program a do štyroch mesiacov od schválenia OP ho predloží EK. Pri implementácii KAP zabezpečí RO vykonávanie všetkých opatrení informovania a publicity v zmysle článkov 5 až 7 implementačného nariadenia.

Úlohy CKO v oblasti informovania a publicity:

- vypracuje a implementuje Centrálny komunikačný akčný plán pre ŠF a KF (ďalej len „CKAP“) zahŕňajúci prierezové aktivity pre všetky operačné programy;
- koordinuje a metodicky usmerňuje riadiace orgány v oblasti informovania a publicity.
- je kontaktným orgánom pre Európsku komisiu a komunikačné siete Spoločenstva a informuje riadiace orgány;

Úlohy RO pre OP ŽP v oblasti informovania a publicity:

- vypracuje komunikačný akčný plán pre OP;
- pri vypracovaní komunikačného akčného plánu a ostatných aktivitách informovania a publicity postupuje v súlade s metodikou CKO;
- predloží komunikačný plán Európskej komisii do 4 mesiacov od schválenia OP;
- zahrnie oblasť publicity a informovania do výročných a záverečnej správy o vykonávaní OP;
- informuje monitorovací výbor OP o pokroku implementácie komunikačného plánu, uskutočnených a plánovaných aktivitách;
- zabezpečí vykonanie a monitorovanie komunikačného plánu
- zabezpečí dodržiavanie ustanovení článku 7 implementačného nariadenia
- zabezpečí dodržiavanie ustanovení článku 8 implementačného nariadenia prijímateľom (povinnosť informovať verejnosť o pomoci poskytnutej z fondov) ošetrením týchto náležitostí v zmluve s prijímateľom.

Úlohy prijímateľov v oblasti informovania a publicity:

- informovať verejnosť vhodnými informačnými prostriedkami o pomoci z fondov vrátane prostriedkov explicitne určených v článku 8 implementačného nariadenia
- používať techniku informovania podľa článku 9 implementačného nariadenia

9.7 Finančné riadenie, kontrola a audit

Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu zahŕňa komplex na seba nadväzujúcich a vzájomne prepojených podsystemov a činností, prostredníctvom ktorých sa zabezpečuje účinné finančné plánovanie, rozpočtovanie, účtovanie, výkazníctvo, platby prijímateľom, sledovanie finančných tokov a finančnú kontrolu a audit pri realizácii pomoci z ES.

Do systému finančného riadenia operačného programu sú zapojené nasledovné subjekty:

- riadiaci orgán,
- certifikačný orgán,
- platobná jednotka,
- orgán auditu.

Funkcie **riadiaceho orgánu** sú uvedené v časti 9.1.2.

Funkcie **certifikačného orgánu** vykonáva Ministerstvo financií SR. Certifikačný orgán predovšetkým zabezpečuje:

- koordináciu a metodické usmerňovanie vo vzťahu k finančnému riadeniu štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu, vrátane koordinácie činnosti platobných jednotiek;
- zostavenie a zaslanie žiadostí o priebežné platby a záverečnú platbu na Európsku komisiu;
- predbežnú finančnú kontrolu súhrnnej žiadosti platobných jednotiek o platbu;
- certifikačné overenie na všetkých úrovniach finančného riadenia, vrátane prijímateľa, s cieľom ubezpečenia sa o postupoch riadiaceho orgánu, sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom a platobných jednotiek;
- certifikáciu výkazu výdavkov na EK;

- príjem prostriedkov EÚ na osobitné mimorozpočtové účty MF SR;
- prevod finančných prostriedkov EÚ prijímateľovi prostredníctvom platobnej jednotky;
- zostavenie a predloženie odhadu očakávaných výdavkov pre príslušný a nasledujúci rok Európskej komisii na základe podkladov riadiacich orgánov každý rok do konca apríla;
- vedenie knihy dlžníkov;
- zostavenie a predloženie do 31. marca výkazu čiastok k 31. decembru predchádzajúceho roka, ktoré majú byť vrátené, v členení podľa rokov začatia konania;
- finančné opravy prostriedkov EÚ na základe požiadaviek Európskej komisie;
- vrátenie neoprávnene použitých alebo nevyužitých prostriedkov Európskej komisii, vrátane úrokov z omeškania;
- zavedenie jednotného systému účtovníctva pre certifikačný orgán a platobné jednotky (Informačného systému pre účtovanie fondov - ISUF);
- vedenie účtovníctva, výkazníctva a uschovávanie dokladov.

Funkcie **platobnej jednotky** zabezpečuje Ministerstvo životného prostredia SR a v období od 1.7.2010 do 31.10.2010 Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR. Platobná jednotka predovšetkým zabezpečuje:

- posudzovanie žiadostí o platbu prijímateľov obdržaných od riadiaceho orgánu;
- prevod prostriedkov EÚ a štátneho rozpočtu na spolufinancovanie prijímateľom;
- vyplnenie a predkladanie súhrnných žiadostí o platbu a čiastkových výkazov výdavkov certifikačnému orgánu;
- vedenie účtovníctva, výkazníctva a uschovávanie dokladov;
- vedenie čiastkovej knihy dlžníkov.

Výkon funkcie platobnej jednotky na MŽP SR (a v období od 1.7.2010 do 31.10.2010 na MPŽPRR SR) zabezpečuje odbor financovania a platieb projektov do 22.8.2010 a od 23.8.2010 odbor platieb a koordinácie auditov, ktorý je funkčne nezávislý od štruktúr riadiaceho orgánu OP ŽP.

Funkcie **orgánu auditu** zabezpečuje Ministerstvo financií SR. Jeho zodpovednosti ako orgánu auditu sú určené v súlade s článkom 62 všeobecného nariadenia.

Hlavné úlohy orgánu auditu sú:

- a) vypracovanie správy o výsledku posudku zavedenia systémov, podľa bodu 2 článku 71 nariadenia 1083/2006;
- b) zabezpečenie, aby sa audity vykonávali s cieľom preveriť účinné fungovanie systému riadenia a kontroly operačného programu;
- c) zabezpečenie, aby sa audity operácií vykonávali na vhodnej vzorke, aby sa preverili deklarované výdavky;
- d) predloženie EK do deviatich mesiacov od schválenia operačného programu stratégie auditu, ktorá sa bude zaoberať subjektami vykonávajúcimi audity uvedené v písmenách b) a c) použitou metódou, metódou výberu vzorky na audity operácií a orientačným plánom auditov s cieľom zabezpečiť, aby sa auditu podrobili hlavné subjekty a aby boli audity počas celého programového obdobia rozvrhnuté rovnomerne. Ak sa uplatňuje spoločný systém pre viaceré operačné programy, možno predložiť jednu stratégiu auditu;
- e) do 31. decembra každého roku od roku 2008 do 2015 za:

- (i) predloženie EK výročnej kontrolnej správy, ktorá obsahuje nálezy auditov vykonaných počas predchádzajúceho 12-mesačného obdobia, ktoré sa končí 30. júna dotknutého roku, v súlade so stratégiou auditu operačného programu a uvádza nedostatky zistené v systémoch riadenia a kontroly programu. Prvá správa, ktorá sa predloží do 31. decembra 2008, sa vzťahuje na obdobie od 1. januára 2007 do 30. júna 2008. Informácie týkajúce sa auditov vykonaných po 1. júli 2015 sa zahrnú do záverečnej kontrolnej správy, ktorá je podkladom pre vyhlásenie o ukončení uvedené v písmene f);
 - (ii) na základe kontrol a auditov, ktoré sa vykonali pod jeho vedením, vydanie stanoviska o tom, či systém riadenia a kontroly funguje dostatočne účinne na to, aby poskytol primeranú záruku, že výkazy výdavkov, ktoré sa predkladajú Komisii, sú správne, a na základe toho primeranú záruku, že príslušné transakcie sú zákonné a správne;
 - (iii) predloženie v prípadoch stanovených v článku 88 všeobecného nariadenia, vyhlásenia o čiastočnom ukončení, ktorým sa posudzuje zákonnosť a správnosť príslušných výdavkov. Ak sa na niekoľko operačných programov uplatňuje spoločný systém, môžu sa informácie uvedené v bode (i) spojiť do jednej správy a stanovisko a vyhlásenie vydané podľa bodov (ii) a (iii) môže zahŕňať všetky príslušné operačné programy;
- f) predloženie EK najneskôr do 31. marca 2017 vyhlásenia o ukončení, ktoré posudzuje platnosť žiadosti o záverečnú platbu a zákonnosť a správnosť príslušných transakcií zahrnutých do záverečného výkazu výdavkov, ktorý je doložený záverečnou kontrolnou správou.

Na Ministerstve financií SR sú funkcie certifikačného orgánu a orgánu auditu zabezpečené organizačne neprepojenými útvarmi. Funkciu certifikačného orgánu plní Sekcia európskych a medzinárodných záležitostí Ministerstva financií SR, ktorá je organizačne podriadená 1. štátnemu tajomníkovi. Funkciu orgánu auditu plní Sekcia auditu a kontroly medzinárodných finančných zdrojov MF SR, ktorej generálny riaditeľ je v priamej riadiacej pôsobnosti ministra financií.

Ministerstvo financií SR ako Orgán auditu pripravilo Postupy pre audit štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo na roky 2007-2013 a v nadväznosti na tento materiál podpíše zmluvy s jednotlivými ministerstvami so špecifikovaním predmetu činnosti auditu, ktoré by mali zabezpečovať jednotlivé nezávislé útvary na ministerstvách a Správy finančnej kontroly. Tieto útvary budú vykonávať auditorské činnosti ako orgány konajúce v mene Orgánu auditu a budú sa riadiť metodikou určenou Ministerstvom financií SR.

Útvary musia byť nezávislé od útvarov poverených akýmikoľvek činnosťami spojenými s riadením, implementáciou alebo monitorovaním štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo na roky 2007-2013, čo bude deklarované aj v opisoch systémov vzťahujúcich sa najmä na organizáciu a postupy orgánu auditu a všetkých ostatných orgánov, ktoré vykonávajú audit pod jeho vedením v nadväznosti na požiadavku všeobecného nariadenia. Postupy pre audit štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo na roky 2007-2013 budú vládou SR schválené najneskôr do 30.11.2007.

Systém finančných tokov

Platby finančných prostriedkov EÚ sú z EK prevedené na osobitný účet Certifikačného orgánu - Ministerstva financií SR v Štátnej pokladnici v rámci záväzku, ktorý bol prijatý EK.

Platby finančných prostriedkov EÚ prijímateľom sa realizujú prostredníctvom štátneho rozpočtu.

Finančné prostriedky EÚ a prostriedky štátneho rozpočtu na spolufinancovanie sú prijímateľom vyplácané prostredníctvom platobnej jednotky súčasne na základe zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku v pomere stanovenom na projekt.

Platby prostriedkov EÚ a spolufinancovania zo štátneho rozpočtu prijímateľom uskutočňuje platobná jednotka v sume schválenej certifikačným orgánom na základe súhrnnej žiadosti o platbu v prípade systému refundácie. V prípade systému zálohových platieb, resp. predfinancovania, platby prijímateľom realizuje platobná jednotka vo výške schválených žiadostí o zálohové platby, resp. predfinancovania, bez predchádzajúceho súhlasu certifikačného orgánu.

Podrobný popis finančného riadenia je stanovený v Systéme finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu pre programové obdobie 2007 – 2013, schválenom uznesením vlády SR č. 835/2006 a uverejnenom na www.finance.gov.sk.

Schéma finančných tokov prostriedkov štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu

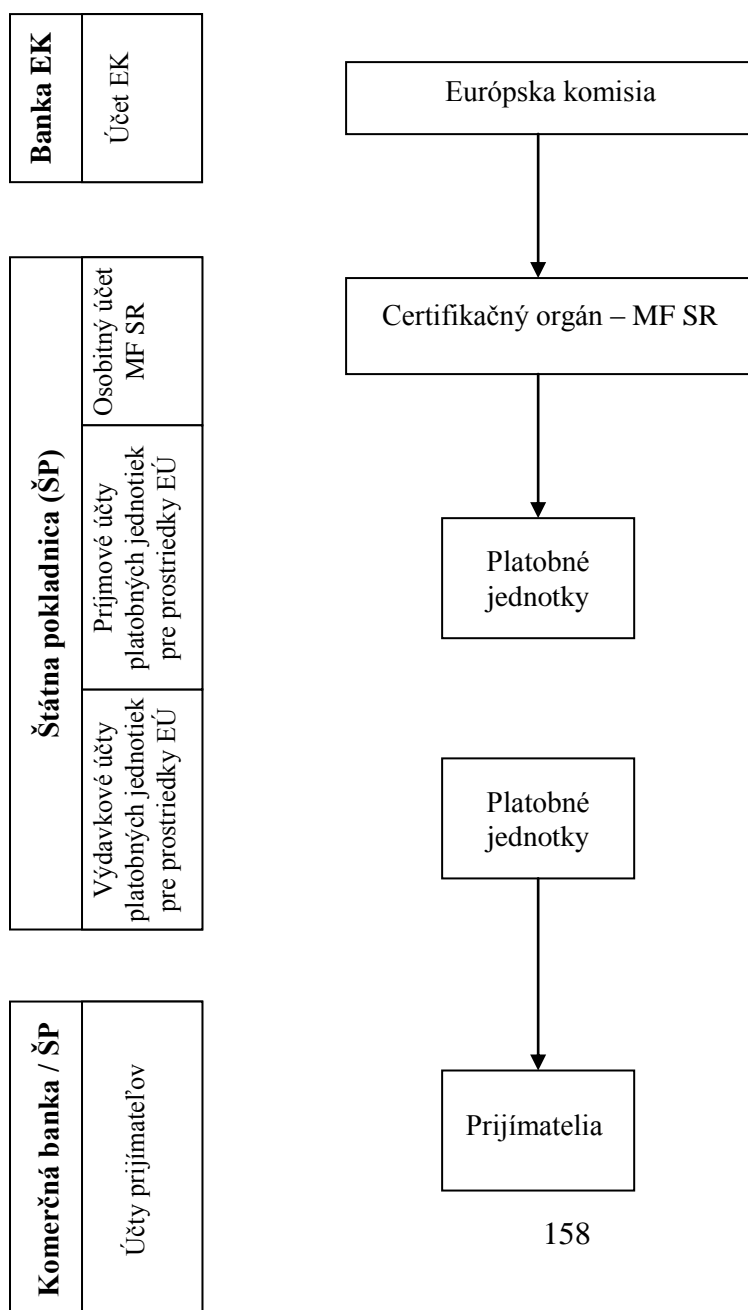
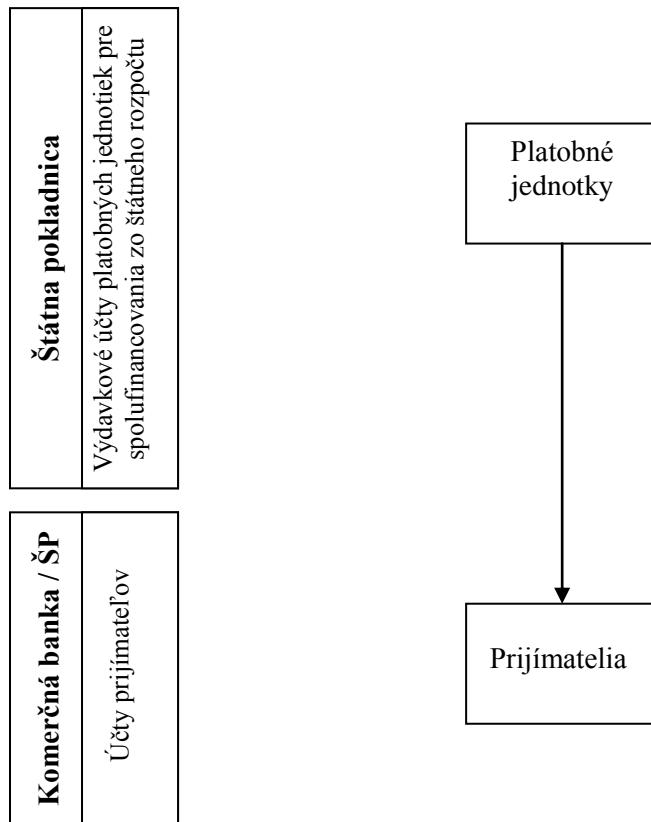

Schéma finančných tokov národného spolufinancovania zo štátneho rozpočtu

10 Prílohy

- Príloha č. 1** **Orientačný zoznam veľkých projektov – projekty nad 50 MEUR**
- Príloha č. 2** **Zoznam členov Pracovnej skupiny Partnerstvo pre OP ŽP**
- Príloha č. 3** **Národný program Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd v znení smernice 98/15/ES vo formáte danom rozhodnutím Komisie 98/481/EHS**
- Príloha č. 4** **Vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd – regionálna úroveň**
- Príloha č. 5** **Analýza situácie v oblasti životného prostredia SR na úrovni prioritných osí – tabuľky**
- Príloha č. 6** **Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami vykonané podľa Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010**
- Príloha č. 7** **Stav v kvalite ovzdušia za roky 2003 – 2005 na Slovensku**
- Príloha č. 8** **Stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia v oblastiach riadenia kvality ovzdušia**
- Príloha č. 9** **Zdroje znečisťovania ovzdušia TZL(v t/rok - 50 najväčších zdrojov)**
- Príloha č. 10** **Zdroje znečisťovania ovzdušia SO₂ (v t/rok - 50 najväčších zdrojov)**
- Príloha č. 11** **Zdroje znečisťovania ovzdušia NO_x (v t/rok - 50 najväčších zdrojov)**
- Príloha č. 12** **Výsledky realizácie programového obdobia 2004 – 2006 – Operačný program Základná infraštruktúra, priorita č.2 Environmentálna infraštruktúra – na úrovni NUTS III**
- Príloha č. 13** **Výsledky realizácie programového obdobia 2004 – 2006 – projekty ISPA a Kohézneho fondu**
- Príloha č. 14** **Prehľad prechodných období a výnimiek v rámci Kapitoly 22 Životné prostredie s odhadovanými finančnými nákladmi**
- Príloha č. 15** **Východiská a zdôvodnenie indikatívneho rozdelenia alokácií na regionálnej úrovni**
- Príloha č. 16** **Závazky vyplývajúce z prechodných období a legislatívy EÚ v oblasti ochrany ovzdušia**
- Príloha č. 17** **Závazky vyplývajúce z prechodných období a legislatívy EÚ v oblasti odpadového hospodárstva**
- Príloha č. 18** **Závazky a úlohy vyplývajúce z legislatívy EÚ v oblasti ochrany prírody SR**

Mapové prílohy:

- Mapová príloha č. 1** **Rozvoj sústavy vodovodov v sídlach v rokoch 2002 - 2005**
- Mapová príloha č. 2** **Nárast počtu obyvateľov s verejnou kanalizáciou a ČOV podľa okresov v rokoch 2002 - 2005**
- Mapová príloha č. 3** **Rozvoj sústavy kanalizácií s ČOV v sídlach v rokoch 2002 - 2005**
- Mapová príloha č. 4** **Zníženie znečistenia ovzdušia v rokoch 2002 - 2005**
- Mapová príloha č. 5** **Oblasti riadenia kvality ovzdušia SR**
- Mapová príloha č. 6** **Množstvo vzniknutých odpadov v rámci krajov SR za rok 2005**
- Mapová príloha č. 7** **Podiel zhodnotených odpadov z celkového množstva vzniknutých odpadov v rámci krajov SR za rok 2005**
- Mapová príloha č. 8** **Budovanie zariadení na zhodnocovanie odpadu v rokoch 2002 -2005**
- Mapová príloha č. 9** **Množstvo vzniknutých nebezpečných odpadov v rámci krajov SR za rok 2005**

Mapová príloha č. 10 Podiel zhodnotených odpadov z celkového množstva vzniknutých odpadov v rámci krajov SR za rok 2005

Mapová príloha č. 11 Podiel zneškodnených nebezpečných odpadov z celkového množstva vzniknutých nebezpečných odpadov v rámci krajov SR za rok 2005

Mapová príloha č. 12 Rozvoj odpadového hospodárstva v rokoch 2002 – 2005

Mapová príloha č. 13 Prehľad chránených území podľa krajov (údaje k 31.12. 2005)